

Bobes Thilner

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

VÝBOR PRACÍ

ČELNĚJŠÍCH SPISOVATELŮ ČESKOSLOVANSKÝCH.

REDAKTOR: **FRANTIŠEK ZÁKREJS.**

DÍL PADESÁTÝPÁTÝ.

SPISY JOSEFA KAJ. TYLA.

Druhé vydání.

SVAZEK DESÁTÝ.

V PRAZE.

NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1879.

JOSEFA KAJ. TYLA

SEBRANÉ SPISY.

SVAZEK DESÁTÝ.

Rozina Ruthardova. — Čech a Lech. — Uhlíř a vládyka. Syn vládykův. — Katův syn. — Karbaník a jeho milá. — Panáci ze švestek. — Chudé děvče a bohatý synek.

Druhé vydání.

V PRAZE.

NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1879.

LK

Národní knihtiskárna: I. L. Kober v Praze.

ROZINA RUTHARDOVA.

Povídka z dějin domácích.

(Psáno roku 1838 a přepracováno roku 1844.)

Dokud se Hora Kutná bujným květem dolů svých v království českém jako druhé město skvěla, počítala mezi obyvateli svými nejedněch mužů, jichžto památka se až k našim věkům donesla. V nejživější pověsti udrželo se ale jméno Ruthardoviců. Až podnes umí v Hoře každé dítě o Ruthardovi a jeho dceři povídati; až podnes ukazuje si tamější lid, procházeje se podle potoka, tak nazvanou Ruthardku, čili bývalou zahradu toho největšího boháče, jakého kdy Hora Kutná mívala. Více než půl tisíce let uplynulo od oněch časů, co mocný tento kmen Horníků bujaré své ratolesti rozpínal, a ještě přechází jméno jeho z úst otcových do úst synových! Jak slavné, veliké a mocné tedy asi bývalo!

K největšímu stupni slávy a bohatství povznesl se ale dům Ruthardoviců na začátku čtrnáctého století a byl zvláště milostí krále Václava II. nad mnohé jiné povýšen. Domácí knihy zachovaly z časův tohoto panovníka především dvě jména Ruthardův, při nichžto milovník domácích událostí rád pomešká; — jsou to jména bratrů Jiřího a Hanuše. O třetím bratrovi a jeho synech mluví letopisové o několik let později.

Všickni Ruthardové byli překupníci královských rud a přitom i vlastních dolů a hutí držitelé. Všickni stáli v obci u největší vážnosti a mívali znamenitý hlas v radě, kdykoli se o veřejném prospěchu rokovávalo.

Nejmladší, Hanuš, bydlel v pěkném dvoře na předměstí Kolmarce; nejstarší, Jiří, měl dva domy v městě, jeden „u zlaté husy“, druhý při rozkošné zahradě nad městským potokem. Hanuš byl ještě panicem: Jiří měl po nebožce manželce jedinou dceru. Hanuš obdržel od královské milosti zvláštní erb, a tím zůstavil rodu svému zajisté nemalou oslavu; Jiří ale vydobyl jménu svému ještě trvanlivější pověsti, a památka jeho bude v Hoře tak dlouho trvati, dokud z tohoto staroslavného města nic nežli smutná zpousta nezbude.

Ale délkou času převracejí se úsudky světské, a pověsti o lidských činech nabývají prajiné podoby. Dobří, chvalitební skutkové stávají se po dlouhých letech v ústech lidských zlými a potupy hodnými — a naopak převlácějí se zločiny v roucho ctnosti a zásluhy. Tak se povídají v Hoře Kutné o Jiřím Ruthardovi báchorky, ježto s pravými jeho příběhy skoro v ničem jiném se nesrovnávají, nežli v pouhém jménu tohoto pověstného boháče. Za to však je svatá povinnost skoumavého a nad každým bludem posléze i vítězného rozumu lidského, aby pronikavým okem dějiny světa prohlédaje, *jak* a *kdy* a *co* se zběhlo bez klamavé záclony pozdějším věkům na odi uváděl; a protož také my tuto beze všech předsudk bez bázně před nějakou hanou jinýma očima, nežli posud činilo, na pamětný příběh pohlednem, a pok možno zpytování svoje k samé pravdě přiložíme.

1.

Ke dni sv. Anny léta božího 1302 strojil pan Hanuš Ruthard ve svém dvoře veliký kvas. Činil to na uvítanou a k úctě panny Roziny, jediné dcery bratra Jiřího, toho času městského rychtáře.

Veliké pohnutí panovalo v rozlehlém stavení, a hlučně hemžila se čeleď v prostranné kuchyni a v bohatých sklepích. Dělyť se skvostné, ba knížecí přípravy, a shánělo se, nač jen tehdejší vybroušená chuť připadla, co jen hrdlo ráčiti a srdce potěšiti mohlo.

Skoro celá Hora byla toho dne na nohou. Jedni se chystali a strojili, běhali a vybírali; jiní se přeptávali a vyzvídali, číhali a předpovídali; jedni šli konečně přes celé město za Čáslavskou bránu; jiní stáli u oken anebo mezi domovními dveřmi, aby na ně pohleděli.

Cokoli Hora vzácného chovala, bylo dnes hostem u pana Hanuše. Bohatí rudokupci, čili po hornicku: erckaufeři, ctihodní šepmistři a vážení horníci, jakož i jejich počestné manželky, kvetoucí dcery a švarní synové kochali se v rozmanité rozkoši při skvostné tabuli a při líbezné hudbě. Nebyloť zajisté živé duše, kteráž by hostinský dům pana Hanuše pozdě na noc opustivši, druhého dne nebyla s potěšením na večerní vyražení zpo-

mínala a mnohými slovy chválu jeho roztrušovala — krom hlavní celého plesu osoby, panny Roziny, kteráž byla minulá čtyry léta v Praze u bohatých přátel ztrávila a nyní zase ponejprv mezi krajany se zaskvěla.

Panna Rozina byla dívka nad míru spanilá, ohnivé mysli, plna podivných žádostí a nápadů. Jakožto jediná dcera nesmírného boháče, kterýž byl před jejím narozením dva zrostlé syny pochoval a oplakav potom i manželku, veškeren poklad své lásky na poslední dítě přenesl, vyrostla v rukou najatých pěstounů ovšem o mnoho volněji a při menší kázni, než kdyby ji byly oči a ruce starostlivé matky hlídaly. Placená čeleď, vidouc náramnou lásku pána svého k zrůstajícímu děvčeti, vykonávala ve všem vůli její, aby si zachovala přízeň pánovu; pan Jiří sám nemoha pro hojnost svých hornických a obecních zaměstnání k vychování jejímu přihlížeti, spoléhal ve všem na starého důchodníka svého, jemuž byl jakési dozorství nad vychováním dcery své odevzdal — a takž pučela a vykvítala děva jako bujný prut pod širou oblohou, jehož se bedlivý prst člověčí nedotkne.

Při tom bezuzdném vyrůstání neznala dcera Ruthardova v panenském věku větší radosti, nežli beze vší překážky požívati rozmanitých života rozkoší, a jelikož rodem bohatstvím, důvtipem i spanilostí snadno k nim přístup nalezala, uvykla si konečně tyto rozkoše považovati z jediný a nejhlavnější cíl, i neostýchala se voliti všeliký prostředků, chtěla-li kdy srdci nebo hlavě po vůli učini

Nerada opouštěla tedy Prahu, kdež nacházela, se jí nejvíce líbilo: pochlebenství, lichocení a zamilov pletky s jinochy ze vzácných domů. Ale otec, jemu při hornické péči sestárlému, ouřadními starostmi s čenému a při pokladech ve svém domě osamělému

skati se začalo, byl jí poslednějšího času v několika listech tak důtklivě nazpět povolával, že se konečně zas do Hory vypraviti musila.

Psalť jí mezi jiným také takto: — „A radost velikou mi způsobíš, dcero má, když konečně i na to pomyslíš, abysi některému z našich ušlechtilých mládenců ruku svou podala; neboť bych nerad sedmdesátiletou hlavu do rakve složil, nevida tebe šťastnou a zaopatřenou pro časy budoucí po boku milovaného manžela.“

Nevrle svinula panna Rozina tento otcovský přípis, a malý ousměšek zohyzdil jí spanilou tvář.

„Jen aby se nikdo o mé zaopatření nestaral — a v Hoře již dokonce ne!“ pravila při tom sama k sobě. „Rozině Ruthardově neroste ženich v Kutnohorských šachtách. — Ale podívám se na ně zas jednou — na ty zamilované, nevěstochtivé horníky, a když okolo mne jako mušky okolo světla točiti se začnou, uteku jim zase do Prahy. Dvacet let, a již do stavu manželského? — do věčného vězení? Ne, ne! tak časně Rozina Ruthardova ani svobodu svou, ani otcovský statek za mužskou ruku neprodá!“

S těmi slovy dala se do smíchu a chystala se na cestu v tom pevném oumyslu, že nedá žádné pouto na sebe vložiti, ale že všechnu sílu půvabů svých napne, aby jiné opoutala a pak co hrdý vítěz opět zmizela.

I přijela do Hory a roznítila hned na prvním kvasu u strýce Hanuše bleskem černých očí svých srdce Kutnohorských jinochů. Všickni snažili se nabízeti jí služby své jako panovnici v říši milosti, jako vítězce, před nížto je sladko se kořiti: ale jí samé zdálo se přitom, že nezvítězila a že je všecko klanění žezlu jejímu jen pouhá

přetvářka; neboť nejspanilejší mládenec nepadl v její tenata, ba skoro si jí ani nevšimnul.

Pannu Rozinu to mrzelo tím více, čím živěji si přitom na mysl uváděla, že byla až posud všechen mladý lid hrou očí svých přemohla. Snažilať se ovšem při kvasu tváře své co nejlíbezněji vylíčiti — žertovala i smála se; ale tajně hledaly zraky její člověka, pro nějž tu říkajíc ani nebyla, a srdce jí nepokojně tlouklo.

Také na to špatně spala, a nevrle, jako rozmazlené dítě, když se mu hračka nezvede, přecházela druhého dne po své komnatě. Myslila na včerejšek, a v duchu stál jí před očima zase onen spanilý, ale nevšímavý mládenec. Ještě jednou cítila ono sladké, ačkoli krátké trnutí u srdce, kteréž ji pojalo, když ho strýc Hanuš uváděl — ještě jednou cítila ale také ono pichlavé bodnutí, kteréž ji projelo, když se mladík po dvorné pokloně zase chladně vzdálil.

Krátký ruměnec přeletěl nyní líce její a kroky její se zrychlily.

U dveří stál mezi tím starý, holohlavý, hubený Bozděch, její poloviční pěstoun, rádce a důvěrník od nejútlejší mladosti. Týl jeho byla skřivena, hlava skloněna, a jenom jiskrné oči jeho pozdvihovaly se chvílemi a točily se pod visutým obočím po nepokojné dívce. Ostatně nebylo na starci nic pozorovati, že by s jejím stavem nějakého soucitu měl. Stál tu jen, že ho dala zavolati a že nyní jako na rozkaz její čekal.

Konečně se dívka před ním zastavila. — „Znáš mladíka, jehož mi včera strýc jakožto syna svého důchodníka uváděl?“ ptala se ho, všemožně hledíc, aby svou *mrzutost* ukryla. — „Já ho již neměla v paměti.“

„*Jakž bych ho* neznal,“ usmál se stařec — „toho

milouška pana Hanuše! Znám ho — znám dobře pana Víta, urburního písaře, syna starého Plichty. Jeť to mládeneček jako panenka," mluvil dále, zpytavýma očima po dívce střileje — „a není neučený, neboť byl na outraty vzácného pana strýce také v nových školách Pražských, i bylo by divu, kdyby se mu někdy již o perkmistru nezdálo."

„Ah tak!" zasmála se dívka velmi kysele. „Proto mu snad nezbylo času, aby byl okamžení osobě obětoval, kteráž k rodině jeho dobrodinců náleží. Nu, teď se již nedivím!"

„Co pak se přihodilo?" ptal se holohlavec, dívčí pohnutí pozorně stíhaje. „Pohněval tě snad nepozorný mladík?"

„Ten by mi stál za hněv — ten chatrný výstřelek cizí milosti!" prohodila dívka, hrdě hlavu napínajíc, ale vření krve utlačiti nemohouc. „Ne hněv — ale nevrlost a politování vzbudil ve mně svým nezpůsobným chováním. Jen kdybych věděla, že se to stalo s dobrým vědomím a z pravého úmyslu; pak bych ovšem — pak bych pomyslila na pomstu."

„A to vším právem!" dosvědčoval starec. „Nešetrné chování k milé tetě a drahému hostu dobrodince svého zasluhuje trestu, nechť se stalo z té neb oné příčiny. Ale ovšem," pokračoval oušklebně — „tak se děje mladému lidu, když jednou své srdce do prachu zahodí. Takový člověk nemůže pak očí svých k slunci pozdvihnouti."

„O čem to rozprávíš?" ptala se Rozina, smysl řeči jeho nechápajíc.

„Inu, napadlo mi," odpovídal Bozděch tak chladně, jako by na věci nic nezáleželo; zatím ale dával dobrý pozor, jak slova jeho dívku dojmou — „napadlo mi, že má pan urburní písař dávnoletou známost s osobou, kteráž se *ovšem pro něj* nehodí —"

„Tak?“ ptala se dívka zvědavě a jaksi nově oživena.

„Lidé si dokonce povídají,“ pokračoval starý důvěrník — „že je ženichem —“

„Ženichem?“ zvolala Rozina jako překvapena a krev jí vstoupila do tváří.

„Jsou to dětinské hry s Adlinkou, dcerou po štajgrovi Maternovi, jenžto se v dolech pana strýce zasypal,“ řekl Bozděch velmi lhostejně. „Pan Hanuš — jakož je člověk od kosti dobrý a lidu svého milovný — vzal si potom sirotka i s matkou jako vlastní dítě na starost, a včera byla také na kvasu. Milý pan Hanuš myslí, že by žádné veselosti ustrojiti nemohl, kdyby při ní svého zlatohlávka neviděl — jakž panu Adlinku nazývá.“

„Vím již, vím!“ posvědčovala Rozina mrzutě. „To byla ta bělovlasá beruška, okolo nížto se pan písař napořád otáčel. — Ale podíváme se!“ zvolala najednou odhodlaně. „Honem, starouši, běž — objednej ho ke mně! Ačkoli včera mnoho způsobilosti neokazoval, tuším přece, že panáček v Praze alespoň tolik mravů nabyl, že na pozvání Ruthardovy dcery přijíti neopomine.“

„Dáváš ho tedy k sobě zváti, panenko?“ ptal se Bozděch pozorně.

„Dávám — ano, zváti ho dávám!“ řekla dívka; „i budu hledět, aby na tu návštěvu tak brzo nezapomněl.“

„Tak? — A co pak s ním hodláš, vzácná panno?“ ptal se holohlavý s malým ousměškem.

„Nebyl jsi nikdy okolo dětí a neviděl jsi, že dychtívají po hračkách?“ zasmála se dívka s velikou snadností. — „Jdi, jdi! neptej se a posluž mé radosti!“

„A kdy má přijíti?“

„*Kdykoli* — hned — čím dřív, tím líp; aspoň budu *brzo u cíle, a pomsta* moje napasena!“

Starý důvěrník pokynul hlavou na srozuměnou a odešel. Rozina začala na mysli přemítati, jak by měla pozvaného jinocha uvítat. Nejsouc ale na této mysli své pokojna, nemohla se také na jednom a pevném oumyslu ustanoviti. Mimo to se v jejím srdci něco ozývalo, co na vzdor všemu hněvu jejímu ve prospěch nevšímavého mládence mluvilo. Ráda by ho byla potrestala, ale ještě raději byla by v něm svého ctitele shledala.

I posadila se na měkké sedátko a vzavši do ruky loutnu, rychlými prsty po strunách přebíhala; brzo ale loutnu zas na lůno položivši, do myšlének se zabrala; až pak najednou, jako by šťastný nález byla postihla, rychle se vzchopila. Oči se jí chnivěji zajiskřily, tváře živěji zasmály. Lehounkým krokem přecházela po komnatě.

Netrvalo dlouho, a starý Bozděch vešel zase do dveří.

„Jakž je?“ ptala se ho Rozina krátce ale zvědavě. „Přijde?“

„Jakž pak by nepřišel!“ usmál se starý důvěrník polotajeně, pohodil hlavou a vypnul potměšile pysky. Potom se obrátil zas ke dveřím, otevřel je, a přes práh vešel Vít, syn Plichtův.

Urburní písař byl jinoch čtyradvaceti let, štíhle zrostlý, kvetoucích, ušlechtilých tváří, ale na svá leta velmi vážného pohledu. Celý zevnějšek jeho byl obraz neporušeného pokoje. Když se mu člověk do tichých, míruplných očí podíval, musel mysliti, že v té klidné tělesné schránce žádný prudký anebo jen živější cit nevznikne: a přece byla duše jeho ourodná, kyprá půda, kteráž jenom na oráčovu ruku a příhodnou setbu čekala, aby v ní život bujnější procitnul a na denní světlo vystřelil.

Mravní pověst jeho byla jako padlý sníh neposkvrněna, a *vzácné dary ducha* jeho od hlav nejváženějších

uznány. Mimo to se radoval z neobyčejné přízně bohatého Rutharda. Tomuto měl vlastně za své celé vzdělání a za nynější ouřad děkovat; za to byla však také oddanost jeho k domu znamenitého rudokupce a držitele dolů Sekhartských veliká. Jinak ale byla celá duše jeho takořka před celým světem zavřena; veřejné události se ho nedotýkaly, nemajíce pro něj žádného půvabu. V srdci svém byl toliko třem, čtyrem osobám místa vykázal; po jiných netoužil, ačkoliv si na obecné přízni a vážnosti velmi zakládal. Ale bližšího spojení nehledal se žádným. Proto se na včerejším kvasu jen také potud bavil, pokud se stýkal s osobami, již dávno duševním svazkem spojenými. Ani sama panna Rozina, ta velevítaná a ctěná, nemohla zřetel jeho na sebe upnout.

Něco jiného bylo ale druhého dne její pozvání. Na žádost tak vzácné osoby, jakož byla dcera z domu Ruthardovského, nemohl ovšem ani okamžení otáleti, ale musil již vedle své přirozené úslužnosti hned na cestu se vydati. Co by vzácná panna od něho asi žádala, to mu vězelo jen v prvních okamženích na mysli; potom pustil vedle své obyčejné mírnosti všechny myšlénky mimo sebe, pospíšil se starým služebníkem do domu pana Jiřího a stál za malou chvíli před spanilou jeho dcerou.

Starý Bozděch se tichým krokem vzdálil, a ušlechtilý jinoch stál tedy před kvetoucí pannou sám a sám. S lícema poněkud zardělýma se ukloniv, ptal se jí hlasem jemným, co by žádala.

Žhavým okem přeletěla Rozina půvabnou postavu mládence, jemuž ouřadní černý šat nad míru krásně slušel, a veškerá mrzutost, nedávno ještě o ni se otírajíc, prchla z ňader jejích.

„*Odpusťte, pan*e Víte!“ promluvila k němu líbeznými

slovy — „odpusťte, že jsem vám bezpochyby v důležitější práci překážku způsobila, než jaková jest navštíviti prostou dívku. Slyšela jsem však o vás již tolik pěkného, že mi nebylo možno touhu přemoci a nepožádati vás o nějakou službičku.“

Přitom se přiblížila ke stolu a sahala po několika hedbávím sešitých listech pergamenu.

„Službičku, vzácná panno?“ opakoval Vít s velikým podivením, a oči jeho lpěly se vřelou zvědavostí na spanilé panně. — „Ach, což by to mohlo býti, čím bych já nepatrný mohl posloužiti vám, jížto se celý svět koří a k úsluhám nabízí?“

„Celý svět?“ prohodila dívka s malým úsměvem, a duše její plesala, poznávajíc na jinochově pohnutí, že se jí záměry dařiti začínají. „A myslíte, že je dobře celý svět k jistým úsluhám pozvati? Což nenabývají sebe menší úsluhy jen právě tím veliké ceny, že je toliko od jistých osob přijímáme?“

„A já bych měl tedy mezi velikým počtem vašich sluhů a ctitelů vyvolen býti —?“ ptal se Vít, nemoha ještě pochopiti, proč jej tato zvláštní přízeň Roziny potkává — „já bych měl vyvolen býti k službě, kteráž by u vás nějaké ceny měla? Ó mluvte, vzácná panno! ať dokáži, jak veliká moje oddanost k vašemu vzácnému domu a — k vaší ušlechtilé osobě jest.“

Jako mihnutí slunečního paprsku přeletělo zas kratinké usmání tváře Roziny. Povstaloť z tajné radosti, kteráž ji naplnila při panické ostýchavosti, s nížto Vít poslední slova pronesl. Neodpověděla však na ně, ale vzavši listy pergamenu se stolu, řekla: „Když jsem měla Prahu opustit a s nejmilejší přítelkou se rozloučiti — avšak *abyste prosbu mou* dobře ocenil, musím se vás

ještě zeptat, zdali jste již poznal, co pravé přátel= obnáší?"

„Mé srdce není ledové," odpověděl jinoch s mírn usmáním; „i tuším, že bych velikou cenu pravého p telství dobře vážiti dovedl. Ale štěstí mi až posud t dalece nepřálo, abych se mohl z přátelství mnohých os radovati."

„Toho si také nepřejte!" řekla dívka rychle. „ alespoň myslím, že se přátelství jako vzácná bylina v ka dém srdci nedaří, a že je tedy ani mnohým osobám d rovati, ani od mnohých očekávati nemůžeme, má-li n přirozenými poklady svými oblažiti. Já posud srdce s toliko s jedinou družkou zdělila, a protož vám nebu divno, že je mi každá připomínka na ni velmi drahá

Tato poslední slova pronesla s jakýmsi polotajený povzdechem, a zraky její spočinuly přitom na Vítovi t milostně, jako by mu chtěly o vroucnosti přátelství j jího povědít. Potom ale obrátila je zase pobožně k ne a mluvila takto dále: „Často pozdvihovaly jsme duc i srdce k výsostem v krásných modlitbách, kteréž by darem od nábožného a učeného kněze dostala; a ty povzdechy duše křesťanské vyprosila jsem si od' ní p svém odchodu, abych si je k potěšení opsati dala pere umělým, jakovýmž prý vy, pane Vtíe, vládnete. Nebude- vám tedy obtížno —"

„Ach, nečiňtež mi, ušlechtilá panno, dosti malou p chybností opět zármutek, ježto mi právě milostí svou ta velikého štěstí připravujete!" zvolal jinoch, vylíčenou zbo ností půvabné dívky všechen zanícený, a planoucím oke hleděl na ni jako na nějaké nadpozemské stvoření.

„Tedy opíšete?" ptala se ho Rozina, kvapně zas nejsvodnější pohled na sebe berouc a co možná nejblíž

k němu přistupujíc. On cítil takořka jemný dech její na tváři své, a lehounké chvění projelo žíly jeho. I přijal od ní listy modlitební, a s divným, posud nepovědomým nepokojem navracel se domů.

„Mocnosti nebeské!" mluvil po cestě sám k sobě — „kde jsem měl včera oči, že jsem na tuto kouzelnou spanilost, na tuto něžnou líbeznost ani nepohleděl, a této vřelé, hluboké citlivosti si nepovšimnul? A pan Hanuš mě přece uváděl! byla to říkaje má povinnost, abych jí byl nejšetrnější pozornost obětoval; a já byl tak zaslepen — nu, bohdá že vinu svou napravím!"

Měkké srdce jeho bylo sklíčeno sladkou tesknotí, a bystrá hlava jeho byla naplněna myšlénkami, ježto se s ouřadními počty tuze dobře neshodovaly.

2.

Nejskrovnější, ale nejčistější domek na Kolmarském předměstí náležel vdově Maternové. Z venku i ve všech jeho koutech bylo viděti, že tu vládnou outlé ruce ženské, a vstupujícího přes práh pojalo již milé tušení, dříve nežli pečlivým obyvatelkám ve tvář pohledl.

Za domkem ležela skrovná zahrádka s pěti řady ovocných stromů a s několika záhony zelených věcí pro domácí kuchyni. Krátká líha leskla se barvami rozličných květin, jimižto dcera domácí někdy okna v malé jizbě okrašlovala.

Několik dní po kvasu v nádherném Ruthardově dvorci seděla tato pilná pěstitelka liběpáchnoucích květin na zahrádce pod listnatým bezem. Byla to dívka malé, outlé postavy. Tvářinky její byly nad kvetoucí jabloň lesknavé,

a zdály se přitom býti tak jemné a hebounké, že skrze ně oko říkaje až na sta krásných tenounkých žilek prohledlo. Na lících jí prokvetala růžová poupata, nad nimi usmívaly se dvě modré oči jako živé pomněnky, a kolem něžného čela, za malá ouška, vinuly se jí hedvábné, jak zlatem protkávané kadeře.

I seděla tu zlatovlasá Adlinka u přeslice, ale vřetýnko se netočilo, a dívka majíc ručinky na lůně složeny a hlavinku sklopenou, myslila na Víta, pana urburního písaře.

Adlinka a Vít byly děti dvou dávných přátel — tento syn starého Plichty, páně Hanušova důchodníka i dohlížitele nad Ruthardskými hutěmi, onano dcera nebožtíka Materny, horního lezce čili štajgíře. Oba, Adlinka totiž a Vít, náviděli se a hrávali spolu již za let nejoutlejších a dětinská jejich náklonnost povyrůstala s nima i délkou času tak, že oběma otcům nic snadněji napadnouti nemohlo, nežli ustanoviti své děti za budoucí manžele. I podobalo se také v skutku, že jsou tyto dvě mírné, tiché duše pro sebe jako stvořeny, a po nešťastném zahynutí otce Materny pomýšlel starý Plichta na budoucí sňatek dospívající panny a k ouřadním hodnostem se hotujícího mládence tím pilněji, čím patrněji také shledával, že i milostivý pán a příznivec jeho, bohatý Hanuš Ruthard, v laskavém spojení svých dvou miláčků zvláštního zalíbení nalezá.

Až dosavad nebylo na jasné obloze těchto dvou zaslíbenců ani mráčku povstalo. Den jak den trávil mladý Plichta dle mnoholetého zvyku aspoň hodinu u své nevěsty, a ta ho vítala každý den s obnovenou radostí. Od nějakého času ale přestával každého dne přicházeti, a když se ho dívka, plna milostné starosti, ptala, co ho

nyní zdržuje, — pověděl na počátku dosti upřímně, že je mnohou prací pro pannu Rozinu zaměstnán.

„Z této pilnosti a ochoty nemohu tě ovšem kárati,“ prohlásila se na to milující dívka, „an se žádostem dcery z tak vzácného a nám příznivého domu podrobuješ. Ale ani panna Rozina, ani vážený její pan otec nemůže na tobě žádati, abysi hodiny, jenž ti mimo ouřad vybývají, toliko v její službě trávil a nevěstu svou mezi tím v traplivém toužení nechával.“

Vít nahlížel sice pravdu těchto slov, jsa však spolu tímto prvním pokáráním více popuzen a jaksi zahanben, než milenčinou lítostí pohnut, slíbil ovšem učiniti podle vůle její, brzy ale na to, předstíraje už jinou příčinu, zase nepřišel. —

Samotna seděla Adlinka pod bezem, a myšlénky její toulaly se u panny Roziny. Uváděláť si na mysl její spanilost i její bohatství, a jak se v takovém případu obyčejně stává, začal v ní jakýsi nepokoj — počátek žárlivosti — vznikati. Bolestí vlnila se labutí ňádra její, a veliká, žalostná slza vyploula jí na krásné řasy.

V tom se za ní ozval mužský zpěv. Byl to začátek za onoho času známé písně:

Sedí panna pod jabloní,
Květ jí padá do lůna —

a hned na to vstoupil před ni mladý, přívětivý muž v ouhledném městském oděvu. Smálť se ovšem i zpíval ještě, když před Adlinkou poklonu činil; zahlídnuv ji ale truchlící, najednou se zamlčel a starostlivě až k ní se přiblížil.

„Vítejte mi, pane Adamče!“ vzchopila se rychle dívka, s tváře co možná *všechen zármutek* zapuzujíc — „a od-

pusťte mému nepovšimnutí. V myšlénkách pohřížena neviděla jsem ani, že jste do zahrádky vešel."

„Tomu jsem právě rád, že jste si mě nepovšimla," odpověděl muž s vlídným usmáním. „Takť jsem se dopídil tajemství, jež byste jinak, ačkoli beze všeho práva, byla snad přede mnou skrývala."

„Tajemství?" ptala se dívka se srdcem tlukoucím a nemohla mu přitom směle do očí pohledět.

„Nuž tedy ne tajemství," řekl Adamec — „ale zármutek jakýsi, jenž vám tvářičky kaboní. Co je vám, zlatoušku? Zapomněla jste na píseň:

Vinou věnce pro nevěstu
Ženich pentle otáčí...?

Přitom pojal dívku důvěrně za ruce; ona však jemně se mu vyvinujíc, obracela se od něho, chtíc slzy ukryti, ježto jí nyní hojnýma potůčkama po lících ubíhati začaly.

„Adlinko, náš zlatohlávku!" zvolal mladý muž poněkud uleknutý, obrátiv se k ní tak, že si museli tvář ve tvář hleděti. „Co znamenají tito patrní svědkové tajného smutku? Co vás potkalo tak hrozného, že při nevinném žertu přítele svého slzy cedíte?"

„Nic — nic mě nepotkalo," vymlouvala se dívka dosti nesnadně. „Jenom jakési teskno klíčí prsa moje, ale příčinu jeho nemohu ani vyskoumati, ani udati. Však ono to zas přejde, pane Vojtěše."

„Ale proč právě slzeti, když píseň o nevěstě začínám?" ptal se zase mladý muž svým líbým, důvěru budícím hlasem. — „Adlinko! co vám to vězí v srdéčku? Je-liž to tak náramné, že by to přítel ani nesnesl, kdybyste si mu upřímně o těžkosti své posteskla? Adlinko! — snad nemyslíte, že se píseň o nevěstě pro vás nehodí? — Ne-

vidím tu Víta, i vím, že vás od nějakého času o samotě nechává — "

„Důležité práce nedovolují mu časem plýtvati," jala se dívka milence honem omlouvati. „Za to mi ale promeškané hodiny dvojitou laskavostí nahrazuje, když opět přichází."

„Že to činívá?" tázal se Adamec s velikou vážností, zpytavě oči své na ni upřev. „Rád vám to věřím, a naději se, že mu šlechetné srdce takto činiti káže. Budu s ním ale mluviti; přesvědčím se o důležitosti jeho zaměstnání — "

„Pro Bůh, drahý pane Adamče!" zvolala milující dívka — „nečiňte Vítovi žadných výčitek. Ať jedná, jak před svým svědomím jednati může; já mu nebudu žádných překážek dělati."

„Od vás to také nepožaduji a neočekávám," namítal Adamec; „ačkoli byste všecko právo měla s panem Vítem přísně promluviti. Znám ale vaši andělskou dobrotu a učiním ten trpký kročej místo vás."

„Ne, ne, pane Adamče — nečiňte ho!" prosila dívka. „Považovalať jsem arci až dosaváde jeho lásku za skvostnou obět srdce jeho a tudyž i za své štěstí; nemohla bych ale snésti myšlénku, že jsem domluv a přímluv užívati musela, chtíc tuto lásku sobě zachovati."

„Nemějte starosti, panno Adlinko!" řekl mladý muž velmi vážně. „Vímť já dobře, co panu Vítovi prospěje, a co s panenskou hodností se srovnává. Panáček otáčí oči svých za svodnou bludičkou — nelekejte se, drahá dušinko! — domněnka moje není žádná jistota, a řeč lidská není svaté písmo; doufám také, že není pan písař v cizích tenatech již tak silně zapleten, aby se na varovný hlas přítele a svědomí svého z nich vytrhnouti nemohl; protož — "

„Ale *myslíte přece, že by to* možno bylo?" vskočila

mu rychle dívka do řeči, a tváře její zbledly a rtové se jí třásli. „Myslíte přece, že by mohl Vít zapomenouti...?"

„Nikoli — to nemyslím!" přetal Adamec další vypuknutí její žalosti. „Já nemyslím nic, co by Vítovo jméno dost malou skvrnou zatemniti a dost malou pochybnost o jeho srdci zbuditi mohlo. Ale já s vámi jednám jako přítel — jako bratr, upřímně, otevřeně, beze vší záclony a vyslovil jsem jen bázeň, kterážto se jedovatě v prsou vašich zmáhati začíná. Či nevyslovil, můj zlatoušku?"

Adlinka neodpověděla, ale zakryla oběma dlaněmi tváře své a tiše plakala.

„Nechte toho — nechte, náš zlatohlávku!" prosí Adamec, snaže se dívku sklíčenou přirozeným rozmarem svým do proudu jiných myšlének strhnouti. — „Jeť to jen jarní přeháňka. Slunéčko zas co nevidět mráčky pronikne a bude tím jasněji zářiti. Jen vesele! Vít je nevinná, nezkušená muška, létající okolo zářícího světla ale my dáme pozor, aby si nepřipálil křidýlka. Jen vesele

Kvete rozmarina, kvete,
Družičky už jedou —

a já vám přikovám ženicha tak pevnými řetězy, že jej žádná *důležitá práce* již neztrhá."

Adlinka se nutila k úsměvu; ale červ začínající hlodati srdce její nedal se tak snadno utišit. Uvěřilať ovšem že Adamec o Vítovi pravdu povídá, i byla by milence ráda v záři nevinnosti viděla; ale dívčí láska promine každou jinou vinu spíše, nežli tu, kteráž jako nevěra vypadá; ona snese všecko, jenom to ne, co její vládu v srdci milencově ztenčuje!

Jen dlouhými domluvami dobromyslného přítele upokojila se konečně a očekávala milence s novou nadějí

3.

K ničemu jinému vůkol sebe smyslů svých neobraceje, seděl mezi tím urburní písař ve své komnatě u stolu a maloval pilně písmeny, a to zvláště začáteční, kteréž i rozmanitými květy, hvězdičkami a hlavičkami proplétal. Posléz mu ale ruka při práci ustala, a myšlénky jeho obrátily se vesměs k panně Rozině. I viděl ji v duchu jako živou — viděl ji napořád krásnější.

Od věku outlého pro Adlinku vychován, byl se vždy jenom s obrazem určené mu dívky zabýval. Takto zrůstal, jiných dívek si skoro ani nevšímaje, a panna Rozina byla první, s kterou se lépe seznámil; že pak se tato dívka všemi vnadami leskla, jimiž oko nezkušené snadně oslepne a mladá obrazivosť lehko se zanítí: nebylo divu, že začal dívku k dívce přirovnávati — jednu, kteréž byl mnohá leta uvyknul, druhou, která se mu na všední cestě co úkaz neobyčejný zjevila. A při tomto nevčasném srovnávání uzdála se mu Adlinčina tichost, outlost a skromná povolnost proti výrazné živosti, vřelému citu a slovu páně Ruthardovy dcery býti jako vybledlou, uvadlou pomněnkou proti plné, právě rozvité růži.

Vírem citů takto sobě odporných unešen seděl Vít u stolu, an tu do dveří Adamec vešel.

Mladý, as třicetiletý muž tento byl od jakživa dobré mysli a veselých tváří. Za pacholetských let nabyl zvláštního prospěchu z vyučování kněze Blahoslava, faráře při novém chrámu sv. Jakuba; později byl poslán také do škol Pražských, a konečně od zámožných rodičů i do cizích zemí vypraven, aby tam vzácná umění poslechl a

v rozmanitých okolnostech života se otužil. Po nenadálé smrti otcově stal se pánem velkého bohatství, nezača' však přitom ani na ouřad ani na důstojenství mysliti Také o pavování hor nechtěl se hrubě sám starati, ač koli věděl, že nebožtík otec jeho své bohatství toliko z hor vytěžil; nýbrž odevzdal hory a doly péči poctivého správce a oddal se na ten čas životu bezstarostnému, b poněkud i dobrodružnému.

Dokončiv cesty po vzdálených krajinách, míval čí tání starých, velkým nákladem zjednaných rukopisů, hr na loutnu a skládání písniček za nejmilejší svou zábavu Přitom zůstávalo ucho i srdce jeho otevřeno před pros bami nuzných, a jak se podobalo, byl by rád s celým světem veselé bratrstvo uzavřel; ale v duši jeho rodil se také ta nejvroucnější outlost, jakováž jen z pravého přátelství povstává — a tuto obětoval mladému Plichtovi urburnímu písaři. Již před několika lety v Praze s ním bližší než doma známost učiniv, shledal v jeho mírné a spanilé mysli právě onu základní a k životu potřebnou vážnost, která s vlastní bodrostí jeho pěkně splývala i poznav dále, že je ušlechtilá duše jeho i každé přátel ské oběti schopna: přilnul k němu s ouplnou důvěrou mužné lásky, a sám v srdci jeho své štěstí nalezaje, hle děl také všemožně k blahu jeho přispívat. —

Nyní přicházel od Adlinky. Když vstupoval přes prál k milenci, o jehožto srdci pochybnosti vznikati začínaly zdálo se mu, že Vít, z myšlének se protrhnuv, rychle něco mezi papíry na stole ukrýval; učinil však, jako by ničeho nebyl zahlídnul, a sklíčeného poněkud přítele srdečně po zdravil.

„Hledal jsem tě u Maternů,“ prohodil na to, jako by začínal rozprávku o věci praobyčejné.

„Nemohl jsem pro důležité práce ani odskočiti," vymlouval se Vít, nemoha své rozpaky dobře ukryti.

„Ale zlatohlávkovi se stýskalo," namítnul Adamec s názvukem jemné domluvy; — „ba tuším, že jsem tam i památky po slzách nalezl."

„Ženské vrtochy!" chtěl ho Vít odbyti. „Bezpochyby neví sama, co jí schází, a je-li té důmínky, že mohu pořád u ní seděti — že se k ní mohu dát přikovati, tedy je ovšem u velikém omylu."

„Něco takového nebude Adlinka nikdy žádati," odpověděl přítel — „neboť je dívka rozumná. Přitom je ale také outlocitná, upřímně milující, a tu se není čemu diviti, že se jí časem zasteskne. Mně bylo ubožáčka líto. — Co pak to bylo tak důležitého, že jsi ani odskočiti nemohl?"

„Uzavření oučtů ze staré prejírny," vytáčel se Vít — „a jiné mrzutosti."

„Tak?" prohodil Adamec, poněkud se usmívaje. „Jáť myslil, že již vypočítáváš, jakých užitků ta *nová* ponese, o nížto prý tak horlivě pracuješ," doložil k tomu a sáhnuv mimo nadání na stůl mezi papíry, vytáhl z nich list pergamenu.

I hnul sebou Vít, a chtěl mu list z ruky vytrhnouti; ale tento jednou rukou přítele podržev, druhou pozvedl list nad hlavu a tázal se ho s velikým důrazem: „Jsou *to* ty oučty, Vítku?"

Vít se zapálil. — „Nevím, jakým právem —" rozkřikl se.

„— oučty tvé prohlížím?" dokončil Adamec. „Víte, takto bysi se netázal, kdybysi psal něco jiného, nežli nepotřebné hračky panně Rozině."

I nahlednul do písma velmi uměle vyvedeného a jal se čísti:

Z velikých dobrodružství
Milost mi vyjevila
Sladinkou důstojnost —

„Ah!“. doložil na to. „Milostná píseň samé králov ské milosti! Věru, to jsou pěkné oučty pro tvou nevěstu jestliže slova Václavova panně Rozině za tlumočníky vlastního srdce podáváš.“

„Vy jste se proti mně spikli a činíte mi křivdu — vy mě neznáte!“ zvolal Vít rozhorleně, an tuto výčitku zvrátiti sobě netroufal; a nemoha příteli do očí se podívati, mrzutě od něho se odvrátil.

Adamec položil pergamen zase na stůl, přistoupil k samému Vítovi a chopil ho za ruku, že se mu nemoh vymknouti.

„Myslíš tedy,“ začal se ho jemným hlasem tázati — „že ti nevěstiny slzy a přítelova slova křivdu činí? To na hrubém omylu anebo chceš nás na omyl uvesti. U vír slepé náruživosti se kotoučíš, a nevida slz, neslyše pro seb našich, do propasti upadáš. Ale já ti nedám padnouti Silnou rukou budu tě zdržovati a kroků tvých střežiti nehodláš-li vlastní vůlí z nepravé cesty se uhnouti.“

„Nech mě — nehněvej mě!“ odpovídal Vít, hledě s mu vymknouti.

„Nehněvej *ty nás* a nechoď k Ruthardově dceři!“ promluvil Adamec horlivěji, Víta z rukou nepouštěje.

„Kterak můžeš něco ode mne požadovati, čím bych ne jenom k domu svých vznešených dobrodinců hrubý nevděk ale i před ušlechtilou pannou veliký nezpůsob projevil?

„Jen ho projev — on je ti prospěšnější, nežli vděk a způsob podle tvého smyslu. Nikdo tě zajisté za to ne pohaní — jakož každý učiní, nepřestaneš-li tuto nebezpečnou hru tropiti.“

„Jakou hru?"

„Nedělej se nevědomějším, nežli v skutku jsi, a mne neměj za člověka na světě a v srdci lidském nezkušeného. Či myslíš opravdu, že nevím, co tě do Ruthardova domu táhne? Nu tedy budu zřetelně mluviti. Ne tvůj vděk a způsob — ne tvoje úslužnost, ale svodné vnady panny Roziny berou ti času, kterýž bysi měl své nevěstě obětovati."

„To není pravda!" zvolal Vít studem i hněvem uchvácený.

„Proč se tedy zardíváš?" ptal se kvapně Adamec.

„Proto — proto že mě tvoje pošetilá důmínka k hněvu popuzuje!"

„A proč bysi se hněval? Moje důmínka tě nezatracuje, a celý běh té věci je velmi přirozený. Také se ti nedivím — ano chci tě před sebou i omluviti, že tě vnady krásného těla zavedly; neboť jsi mladý — mladší alespoň, nežli já — i nebyl bysi první mezi nezkušenými, na něžto chtivé panny svá tenata navlekly."

„Příteli," zvolal Vít — „nesahej tak směle na čest panenskou!"

„Tys nemocen — trpíš na zanícení srdce a mozku," řekl Adamec mírně — „a protož nesmím na tvá slova dbáti. Ale to ti musím říci — a ty to musíš k vůli našemu přátelství věřiti, že tu spanilou svůdkyni dobře znám — lépe nežli ty. Vídal jsem ji soukromně i ve společnostech, a naskytlo se mi dost příležitostí poznati ducha jejího i srdce její. Spanilá je na těle — to je pravda, a její duch je vybroušen; ale srdce jí uvázlo v kalu vášní a rozmařilých žádostí. Ne snad, že by sám Bůh v tu pokaženou nádobu pokažené srdce byl položil — o nikoli! začátek byl dobrý; ale otec bude za nezvedené símě *odpovídati.* Zahrabán ve starostech o dolý

a jich mrtvý kov, zůstavil péči o vychování posledního dítěte lidem cizím — nevěrným nájemníkům, kteří otcovské oko zastírajíce, naději jeho zkazili. Činím o tom všem zmínku, abys mi uvěřil pravícímu, že se nedivím, žes mysl svou k ní obrátil, neboť pokušení bylo veliké; ale ošklivost by mě pojala, kdybych viděti měl, že svévolně v nebezpečí se uvrhuješ, před kterým jsem tě varoval. Nechť se tvoje *srdce* jakkoliv na chvíli kotácí, nežli se ustanoví: *od rozumu* tvého musím ale vše moudré a poctivé očekávati."

„A já si všechnu další řeč tohoto způsobu zapovídám!" vypuknul nyní Vít rozhorleně a přátelského karatele poněkud od sebe odstrčil. — „Nikdo z vás není ustanoven za soudce činů mých!"

„Nuže tedy já se za něj mermomocí ustanovím — sám a sám," odpověděl Adamec velmi rázně — „a ty mě musíš poslechnouti! *Quem ferrum non sanat, ignis sanat* — jak jsme ve škole čítali. Já se nazývám tvým přítelem, a nechceš-li, abych ti přátelství láskou a péčí dokázal, dokáži je ohněm a železem."

A dojemná slova jeho nabývala nyní pronikavé živosti. Uváděl Vítovi na oči stav i vychování a smýšlení jeho, a pak mu připomněl na rod, na žádosti a na mrav panny Roziny. Okázalť mu, že by se nemohla dvě srdce k svazku milostnému nešťastněji setkati, jako srdce jeho a panny Roziny. Na to začal o Adlince mluviti. Vyobrazil její tichou, nábožnou mysl, její milostnou oddanost, její čisté mravy, zdravý rozum a zběhlost v domácím hospodářství, dokládaje přitom, že jsou tyto ctnosti jako strážní andělové v blaženém ráji, kterýž jednou manželu po boku *jejím* vykvete. Posléze připamatoval jej také na vlastní *jeho dávnoletý slib*, na Adlinčinu naději, na otcovské uza-

vření a na světskou pomluvu: tak že mu jinoch srdce měkkého s očima uslzenýma okolo krku padl a co možno nejupřímněji přislíbil, že na pannu Rozinu již mysliti nebude.

I spokojil se Adamec slovem jeho a vesele si zázpíval; na dívčí lásce pak nebylo těžko vyprositi odpuštění drahému zproneviřilci, když před ní vlastními ústy nové sliby věrnosti své skládal.

4.

První outok přátelských domluv a milenčiných slz byl se utišil, a v srdci Vítově začal nový nepokoj vznikati. Traplivá byla noc, kterouž ztrávil po smíření s Adlinkou. Nevěděl, má-li plesati anebo stýskati; ale srdce jeho bouřilo, jako by se bylo chtělo ze své schránky vydrati. Střídavě míhaly se mu před očima postavy obou dívek — Adlinky a Roziny, a každá z nich dojímala ho jinými a jinými půvaby. Ale silněji, prudčeji tlouklo srdce jeho, když se před ním vnadyplná podoba dcery Ruthardovy vznášela, a duše jeho, nevedená více slovem přítelovým, začala se proti myšlénce zpouzeti, že by panna Rozina v skutku takovou býti mohla, jakž mu ji Adamec zobrazil. Také jeho pýcha začala se přitom buditi. Nechtělť se přiznati, že by se byl nechal tak oslepiti, aby nebyl na spanilé panně poznal, co mu přítel jako jedovaté skvrny na lesknatém hadu popisoval.

„Kdož mi dá jistotu, že mě dle pravdy varoval?“ začaly v něm pochybnosti mluviti. „Nejsou-liž oči přítelovy nevčasnou péčí tak zastřeny, že v upřímné dívčí přízni *jenom nastrojenou* chtivost vidí? — A pak — ne-

bude-liž to dcera mocného pana Jiřího za urážku, za hrubý nemrav považovati, když se jí začnu náhle straniti? Ne, tak nesmím odejíti! V takové památce nesmím u ní zůstati. Povolně rozváži jemný svazek, v němžto jsem k spanilé panně nevědomky přilnul. Ještě jednou ji navštívím — aby se starostliví přátelé nedomnívali, že mi u ní tak veliké nebezpečí hrozí, že bych k vůli ní na starší vazby docela zapomněl — ještě jednou ji navštívím a přitom jí také spojení své s Adlinkou vyjevím. To bude tuším dosti dobrý důkaz o mém počestném smýšlení."

Takto sám sebe přelhávaje, čekal netrpělivě na jitro, a chystal se druhý den odpoledne vejíti do domu pana Jiřího, chtěje rozkošné dceři jeho doručiti poslední práci, pěkně opsanou píseň, a osvědčiti před ní lásku svou k Adlince.

S tímto oumyslem ztrávil celého půl dne při své ouřadní práci. Odtrhnouti chtěl se od půvabné dívky a zničiti všechen ouvazek, jenžto na jeho povahu a smýšlení temný stín uvrhoval; ale přece vynaložil toho dne zvláštní péči na oblek svůj, a s tlukoucím, stísněným srdcem vstoupil konečně před pannu Rozinu.

Napadl ji v komnatě samotnu, a nikdy nebyla se mu zdála tak vábivou jako dnes. Vypadaloť to, jako by ho byla očekávala, chtíc před ním všechen poklad své krásy rozprostříti. V lehounkém, sněhobílém domácím oděvu seděla tu pohodlně na široké, měkké sesli, loket majíc o pěkně vyřezávaný lenoch opřený. Krátký, visutý rukáv nepostačoval zakryti plné, bělostné rámě, a spanile sklenutá šíje s bujně kypícíma ňádroma byla jen poněkud zacloněna hustými, beze vší sponky se vinoucími kadeřemi. Na klíně jí spočívala skvostná vlaská loutna.

„Aj, právě jsem na vás myslila, milý Vítku!“ zvolala rozmarně, sotva že jinoch přes práh kročil; a když pak na její pokynutí sedadlo své opodál ní postavil, přitáhla je sama až k sesli své.

„Straníš se mě, panáčku,“ dováděla dále, „že jsem se ti dnes v dosti pěkném rouše neokázala? Játť se pevně domnívala, že mi přítel milosrdně chybu promine, které se dopouštím z lásky k odpolednímu pohodlí.“

„Ach, promiňte jen vy jemu, panno vzácná, že se k vám v nepříležité době dotírá,“ řekl Vít, nemoha očí svých s oslňujících půvabů jejích spustiti. „Drahý kámen zůstane drahým kamenem i bez skvostného lemu, a spanilost vaše nepotřebuje vybraného roucha, aby naplnila mysl úžasem a srdce rozkoší.“

„Vy jste pošetilý žvatlálek!“ usmála se dívka, dlouhou páskou, ježto jí šat okolo boku stahovala, jinocha lehounce do tváře tlesknouc. — „Nesmím se tomu však diviti, an jste se tuty dny snad sladkými vzdechy obíral. Či neobíral?“

„Ano — já se odvážil sladká slova nevyrovnané písně neumělou rukou na mrtvém pergameně naznačiti,“ řekl Vít; „nevím ale, jaký soud zkušené oko vaše nad mou prací pronese.“

„Nebojte se, nebojte!“ smála se dívka milostně, list pergamenový od něho přijímajíc. „Díla rukou přátelských mají u mne vždy takové ceny, že na ně jakživa okem chladnokrevného soudce nehledím — a kdybych i hleděla, dílo vašich rukou nemá se čeho strachovati; neboť nevím, kdo by mohl něco ozdobnějšího vyvesti.“

Přitom se chápala své skvostné loutny, a začala pověstné Václava I. skládání zpívati. Byloť rozkoš poslouchati sladké proudění jemných zvuků jejích, a v srdci

jinochově zaněcovala se každá krůpěj při jejím pohledu; neboť milost, o níž ústa hlásala, hořela jí také v očích.

S lakotnou říkaje žízní poslouchal řádky:

„Pudí mě mysl milovati,
Ó blaze mi, blaze mi!
Největší žádost moje,
Pastva pro oči mé,
I vše blaženosť moje
Přišla mi očima
V laskavé srdce moje.“

Takto zpívala; najednou ale ustala a dala se do smíchu.

„Ráda bych věděla, kdy Václav tuto píseň skládal,“ pravila rozmarně, „že při ní tak docela všechno královské roucho odložil a jen pouhého člověka oblekl. Láska musí býti přec něco velikého, že ji sama královská milost svou pastvou nazývá. Není-liž pravda, pane Víte?“

„Tak se vůbec říká —“ odpověděl jinoch s nesnází, puzen více srdcem nežli rozumem, kterýž mu nyní radil, aby o Adlince promluvil.

„Že se říká?“ ptala se dívka, ohnivé oko své hravě na jinocha upínajíc. „Což o tom nevíte ze zkušenosti?“

„Já?“ zarděl se Vít vysokým plamenem, a pravdivé vyznání mu nechtělo nijak se rtů splynouti. Smyslové jeho leželi poznovu spoutáni v síti Rozininých půvabů, a snadnoznětný mladík myslil, že by se dívky nelibě dotknul, kdyby před ní o jiné lásce, než o milosti k ní samé, promluvil.

„Upřímně, Vítku!“ jala se panna Rozina zase mluviti, a odloživši píseň i loutnu, přisedla k němu co možno nejblíže. „Proč byste chtěl míti přede mnou tajnosti? Nesmím sice v důvěru vaši se vtírati, neboť jsem nemohla

posud ničeho učiniti, čím bych byla vašeho přátelství získala —"

„Pro živý Bůh, vzácná panno!" zvolal mezi to jinoch velmi živě — „takto se mnou nemluvte, aby se nezdálo, že jsem nevděčník. Což bych směl, stoje v záři vaší spanilosti, ještě požadovati? Poručte — jenom pokyňte, a srdce moje odhalí se před vámi ve svých nejtajnějších záhybech."

„Já vám ráda věřím," odpověděla dívka co nejsrdečněji — „protože sama duši svou před vyvolenýma očima ráda odkrývám; a takž vám také nyní svěřiti mohu, že není v srdci mém na tento čas jiné žádosti, leda té, abych vás v budoucích letech šťastného spatřila."

„Dokud se budu z přízně osob těšiti," osmělil se Vít pronesti — „kteréž tak skvělými písmenami v srdci mém poznamenány jsou, jako..."

„Jako já — ne?" doložila Rozina s malým úsměvem, pozorujíc, že Vít v panické nesnázi vázne. „Nechte toho, pane Víte! Zde se nejedná o to, co vám z pokladu cizí milosti připadne, ale co si vlastním duchem a vlastníma rukama dobudete. Schopnostem vašim jest otevřen veškerý veliký svět — větší alespoň, nežli je horní ouřad, a při dobré vůli nemůže vás jinde štěstí minouti, ježto vás při peře nikdy nepotká."

„Ó mluvte — mluvte, panno!" zvolal Vítek, nechávaje se proudem lichotivé řeči unášeti. „Ústa vaše mluví ke mně duchem prorockým, a duše má je poslouchá jako sliby nebes."

„Aj, toť musím tedy také hleděti, aby se vaše důvěra ve mne rovněž tak vyplnila, jako se vyplňuje pravověřícím ta, kterouž v nebeské sliby skládají," řekla dívka s milostným pohledem. — „Co myslíte? Nelíbil by se vám krásný stav bojovníka lépe, nežli tichého úředníka při ho-

rách? Nyní by se naskytla k němu snad nejpěknější příležitost; mluví se silně o přípravách k válce s císařem."

„Na to jsem nikdy nepomyslil," prohodil Vít poněkud překvapen.

„Já si myslím," pokračovala dívka — „že byste mohl na této cestě v nejkrásnější přání svoje spoléhati. Bojovníku není na světě nic tak vysoké, čeho by nedosáhl, a nic tak daleké, čeho by nedospěl. A když co statný hrdina z vítězného boje se vrátíte, se zlatým řetězem na udatných prsou — a jméno vaše hlásati se bude mezi rytířstvem: tuť vás bude radostné shromáždění tisíců vítati, otcové vás budou synům za příklad vychvalovati, a matky se budou za šťastné pokládati, když oko vaše o jich dcery zavadí."

„Pro živý Bůh, ustaňte!" zvolal Vít, jehož mladá, neporušená mysl plamenem řečí a svodným světa leskem snadno se zanítila. „Ustaňte — a nestavte mě k branám ráje, do něhož nikdy vstoupiti nemohu!"

„A kdož vám to zabraňuje?" ptala se dívka plna horlivosti, a tváře jí po živé rozmluvě hořely, a ruka její chopila se vřele ruky jinochovy. „Či byste při svých darech ducha neměl tolik zmužilosti, abyste z mělčiny svého nynějšího stavu na vysoké moře světa se odvážil?"

„Zmužilosti mám — o té nepochybujte," řekl blahostně zanícený mladík — „ačkoliv mi až posud nikdy nenapadlo, že bych kdy z vyměřené dráhy vykročil."

„Co nazýváte drahou vyměřenou?" ptala se dívka. „Dráhu, na kterou vás postavila vůle rodičů a nebo lidí cizích? Čili jste již přesvědčen, že by se jinde vašemu duchu přiměřenější dráha neotevřela, než po jakové nyní *kráčíte?* Anebo jste," doložila svým nejsladším hlasem — „*anebo jste* k nynějšímu stavu svému již tak silnými —

abych řekla: čarovnými pouty přikován, že se k smělejšímu kroku odvážiti nesmíte?"

„To nikoliv!" překvapil se Vít, ačkoliv dobře cítil, o jakých poutech panna Rozina rozpráví, ačkoliv poznával, že se zas příhodná chvíle naskytla, o Adlince promluviti; ale on ležel již opět v kouzelných sítích svodné dívky, a musel býti sladké štěbetalce po vůli. — „Nikoliv!" řekl, „mne neváže pouto nižádné, a zaslechla-li jste něco, byla to leda řeč o známosti z časů dětinských, jakovoužto svět obyčejně hned v roucho jiné odívá."

Již nevěděl, co mluví. Palčivě proudila mu krev po všech žilách, srdce mu bouřlivě bilo, a ruka jeho třásla se v ruce dívčí.

„Tedy nemilujete?" ptala se ho nyní Rozina, a stříbrný hlas její — zdálo se Vítovi — se třásl, a oči její tonuly ve dvou slzách, řkoucích: Miluj *mne!* Ňádra se jí mocněji vlnila, ruce tiskly vřeleji ruku Vítovu a dech její rozpaloval jinochovu tvář jako žhavé, kouzelné vanutí. Seděla ztuha vedle něho, a nyní ještě těsněji k němu se nahýbajíc, šeptala po druhé: „Tedy nemilujete?"

„Ó Rozino!" zastenal jinoch v sladkém trnutí všech žil; ale dobrý duch jeho bděl nad ním ještě, že nemohlo další vyznání ze rtů jeho splynouti.

„Mluv upřímně, drahý příteli!" doléhala naň Rozina sladkým šepotem, a oči se jí leskly blahozvěstným leskem. — „Nemiluješ posud?"

„Miluji, miluji!" zvolal Vít v pobouření veškerých smyslů, a zprudka se dívčích rukou chopiv, tiskl je k srdci a líbal blahostí se třesoucíma rtoma. — „Miluji!" zvolal zajikavě — „ale moje láska je provinění na tvé milosti, panno čarodějná! Jáť miluji tebe, anděle!"

S těmi slovy sklonil se na koleno, a bujnou hru

provodící dívka nahnula se k němu s láskodechým pohledem, ovinula své labutí rámě okolo krku jeho — a žhaví rtové jinochovi ssáli s nenasytnou dychtivostí opojný med ze rtů milostných.

5.

Za oněch časů, kdyžto se takovéto rozmíšky a převraty v některých rodinách obce Kutnohorské po domácku přiházely, dály se i věci veřejné, kteréž nejen celému městu, nýbrž i veškerému království různicemi a neshodami hrozily. A věci tyto zběhly se mezi Albrechtem knížetem rakouským a spolu císařem německým, pak Václavem toho jména Druhým, králem českým.

Po smrti krále Přemysla stal se totiž Vladislav Lokietek držitelem království polského. Avšak leta 1300 byl vyřknutím národu pro páchání neřádů s trůnu svržen, a na jeho místo jednosvorně Václav Český dosazen; načež i tento brannou rukou do Polska vtrhnuv a s Eliškou, dcerou zavražděného Přemysla, se zasnoubiv, řádně v nové panství se uvázal. Vyhnaný Lokietek bloudil napotom po uherské zemi, a zatoulal se až do Říma.

Za rok na to zemřel Ondřej Třetí, král uherský, a koruna jeho podávala se Václavovi Českému. Ale pečlivý panovník tento, maje dosti na tom, že se musel o svaté dědictví otcovské, a drahou vlast a kolébku, jakož i o krajiny Krakovské, království polské a spojené s ním Pomořany starati, nechtěl na ujmu ostatních poddaných národů svých nové břemeno vlády uherské na vlastní bedra *vložiti*; nýbrž poradiv se s pány českými, nabídnul *vyslancům uherským* dvanáctiletého syna svého, Václava Tře-

tího. Vyslancové uherští přijali toto nabídnutí královo s velkou radostí, a jsouce tomu povděčni, že Uhrům vladaře ze slavného domu zjednali, vydali se i hned s královským mládenečkem na cestu a slavně ho doma korunovali.

Avšak ještě za živobytí v Pánu zesnulého Ondřeje bylo se některým nespokojeným pánům uzdálo, aby na místo churavého panovníka volili pána nového, a v jich smyslu ponavrhnul jim papež Bonifác Karla Roberta, kterýž byl syn Karla Martella, knížete neapolského a vnuk Marie, dcery krále uherského, Štěpána Pátého. Ondřej podržel pouhé jméno královské, Karel ale uchopil se vlády a po smrti onoho pospíšil ze Záhřebu, kdežto své sezení měl, do Uher a dal se Ostřihomským arcibiskupem za krále prohlásiti.

Mezi tím byl ale již největším počtem stavů zemských Václav Český za krále vyvolen. I nemohlo se tedy toto Uhrův libovolné počínání papeži líbiti, jelikož proti vůli jeho čelíc, ustanovení jeho stran Roberta zvrhovalo. Protož vypravil do Uher legáta, aby obecní mysl od mladého Přemyslovce odvrátil, a králi Václavu poslal do Čech list, v němžto jej z přijmutí koruny uherské káral a syna nazpět povolati mu poroučel. Václav na to arci poselství do Říma vystrojiv, listem velmi uctivým se omlouval, že Robert toliko hlasem odbojníků a odpadlíků za krále povolán; on však i syn jeho že jednohlasně ode všech stavů za panovníka zvolen a dle rodu, jakož i příbuzenství s německými císaři a uherskými králi důstojnosti té i hoden jest, a proto že také otce svatého o pomoc a ochranu před všemi odpůrníky prosí, kteří by koli proti právům jeho povstali.

Tím však nepřivedl papeže na jiné smýšlení, Bonifác hrozil poznovu, ba při ustavičných prosbách vyhnaného

Lokietka začal Václavu i stran uvázání se v králc polské nepokoj činiti. Václav ale, na domluvu ji dbaje, zůstával na svém, a tudíž musil svatý otec (tklivé pohnání k císaři Albrechtovi se uteci a jem biti, že ho ve všech hodnostech i právech potvrdí, ; se byl na počátku proti volení jeho za císaře d zpěčoval.

Rozšiřování českých pomezí, rostoucí síla a z hrobu vznikající nová sláva národu českého nelíb již dávno sousednímu knížeti rakouskému. Strachova že by mohl věk Otakarův a Rudolfův ještě jednou jíti, a že by pak osudové třeba jinak rozhodli, než jsou učinili na polích Moravských. Dávno tedy číh příležitost, aby se mohl nepřátelsky o Václava opì protož i milerád k papežovým pobídkám ucho nal zvláště an se k tomu onoho času ještě jiná příčin skytla, kteráž Albrechtovi žádanou příležitost k p dení tajných zámyslů podala.

On byl totiž na Mohuckém, Trevirském a Kolír arcibiskupu všecka porýnská cla k svému požitku dal. K tomu ale nechtěli tito svoliti, ano hrozíce] to císařství zbaviti, začali proti němu i vojska sl Albrecht je ale porazil a vypátral přitom, že i krá ský arcibiskupům proti všelikým nespravedlnostem c vým pomáhati sliboval. Zapomněl tedy, že mu byl V roku 1298 zvláštní svou přímluvou a snažením u l ostatních k vyvolení za císaře nejvíce prospíval; ž pak na potřebná vydání u dvoru 50.000 hřiven s půjčil, a že s ním i krevně spřátelen jest, a vysl Prahy listy, žádal na králi, aby jakož každý jiný v říši německé k poplatkům se měl a nejen prošl desátky, nýbrž i daň za leta budoucí, počtem 80.00(

ven stříbra odvedl, anebo mu Kutnohorské doly na šest rokův k úplnému užívání přepustil, spolu však i Cheby, Míšeň, Uhry, Krakov a Polsko navrátil a k Říši přivtělil.

Bolestně bylo Václavu na tuto žádost odpovídati. Na Chebsko byl knížeti rakouskému velikou sumu peněz půjčil; Míšeň byla ještě ze starších časů v zástavě; Uhry, Krakov a Polsko byl právem ke své koruně připojil, a země česká byla se po dlouholetém utrpení Braniborské vlády sama ještě sotva zotavila. I odpověděl tedy také v takovémto smyslu na Albrechtovo požadování, připojiv, že císař na králi českém žádných poplatků žádati nemůže, a že král český německým císařům k ničemu jinému propůjčovati se nemusí, nežli k slušné úctě.

Ale Albrecht byl si již napřed uši zacpal před každou omluvou, nic jiného slyšeti nechtěje, nežli zvuk českého stříbra. I umínil si pevně, že se jím brzo potěší, a byť se to i násilně, brannou rukou neb jinými prostředky státi mělo. Nepomýšlel déle, aby se jen Petrovu náměstku po vůli zachoval, alebrž hlavně se o to zasazoval, aby sám sobě posloužil.

Nežli se však meče uchopil, uzavřel ještě po jiných cestách oučelu svého stíhati. Usmyslil si totiž, samu Horu Kutnou a po ní snad i jiná města česká tajně si nakloniti, neb alespoň v lůně jejím osnovu k dalšímu podnikání zapřísti, koje se nadějí, že se v bohaté město buďto lstivým porovnáním aneb konečně válečným štěstím uváže.

6.

Na Horách Kutných bylo císařovo požadování stran stříbrných dolů právě denní rozprávkou, a novinami, jež panna Rozina *o tom z Prahy* přinesla, nalezaly tyto po-

vídačky ještě většího pokrmu a zrostu. Zvláštní výsosti a živosti dosáhly ale, an se tu bytem německý hrabě položil, o němžto se v krátkém čase zvědělo, že z Rakous přichází. On sám jistil ovšem před pány šepmistry a četná jeho čeleď dotvrzovala to mezi lidmi, že jen proto cesty koná, aby se obveselil a cizích krajin poznal, a proto že také daleko pověstné doly Kutenské navštívil; ale přednějším a povážlivějším Horníkům zdálo se přece velmi radno, chovati se k cizímu hraběti s velikou opatrností, až by snad nějaký tajnější oumysl jeho prohlídli, nežli je cesta z pouhé líbosti a pro vyražení. Dle své přirozené i navyklé hostinnosti nemohli se k němu ani jinak než vlídně a uctivě chovati, a tudíž nalezl panský host brzo přístup ke všem vzácným rodinám; sám pak ničeho nezanedbával, čím by u starých i mladých dobrého jména a přízně byl vyzískal.

Za tou příčinou kázal také „u modrého kříže“, v nejlepší a největší toho času hospodě, bohatý kvas a slavný ples připraviti, a pozval k němu, cokoli Hora urozeného, vzácného a krásného v lůně svém chovala.

Neobyčejným hlukem naplnily se všeliké prostory v hospodě. Kde jen dosti malé komnaty bylo — od skvostně osvětlené síně taneční až k odlehlé domácí ložnici — všude se hemžili sezvaní hosté.

Při zemi, u prostřed vyčištěného čeledníku, seděl u stolu okrouhlého sbor Horníků. Nebyli sice vysoce urození, ale těšili se z poctivé pověsti a váženého jména; byl to starý Plichta, otec urburního písaře, krejčí a obecní starší Švanda s drahou manželkou, kramář Ryba a několik jiných. Mysl všech byla rozveselena, a tudy se nehledělo přísně na slova, jakž je ústa vypouštěla ze srdce. Ale ze všech nejveseleji počínal si pan obecní starší, mistr

Švanda, tak že mu drahá jeho polovička, paní Kateřina, bez ustání loktem štilců dávati musela, aby nerozvazoval přes míru.

„To je viděti,“ zasmál se kramář Ryba — „co stav svatého manželství umívá! Před rokem byl by tu pan starší seděl s tváří vážnou a studenou, jako figura z kamene; dnes ale veselostí celou Horu zahanbí. Však je také pravda — lépe se nemohli dva lidičky k sobě hodit, jako paní Kateřina a náš mistr Švanda.“

„To povídáš pravdu, sousede kramáři!“ odpověděl krejčí. „Nejchytřejší kousek, co jsem kdy vyvedl, byl ten, že jsem staré mládenectví mezi ostřižky zahodil. Živobytí bez ženy je nit bez uzlu — bodejž jsem to byl jen před dvacíti lety poznal! Není-li pravda, můj uzlíčku?“

Přitom roztáhl své hubené ruce, jako by chtěl drahou manželku obejmouti, kteráž na šířku právě tolik obnášela, co by tři mistři Švandové byli zasedli. Ale i v tom svém největším rozmaru zpozoroval šťastný manžel ještě dosti časně jedovatý pohled, jímžto jej paní Kateřina div neprobodla, a protož nechal ramena roztažená rychle opět padnouti, tak že mu vedle štíhlého tílka jako vypeřená husí křídla sklesnula.

„To bylo ohnivé obejmutí!“ zažertoval si také starý Plichta. „Musíte se před tím padesátiletým jonákem na pozoru míti, paní Kateřino! On by byl s to, ze samé vroucnosti vás přeštípnout.“

Po těch slovech se dali všickni okolo stolu do smíchu.

„Nestarejte se o mého Švandu, vy starý počtáři!“ rozhorlila se paní Kateřina. „Však já si ho vycvičím dle moudré ženské kapitoly, kteráž by i ve vašem hospodářství na škodu nebyla. Rozumíte mi, pane tcháne — po dvou stranách!“

„I aby do toho tisíc fimolí!“ zaklel se páně Hanušův důchodník mezi smíchem — „jestli vám svým starým mozkem rozumím! Co pak to myslíte, paní kmotra?“

„Vaše nebožka — dejž jí Pán Bůh věčnou radost! — ta by se takto neptala, kdyby ještě mezi námi seděla,“ odsekla opět žena již nakvašená. „Paní Dorota byla by však také pozornější oko na svého synáčka mívala.“

Na ta slova nakvasil se také otec Plichta, jelikož na Víta svého jakživ nic nedopustil. I přišlo k řeči horlivější, slovo běželo za slovem, až i paní Kateřině vyjelo, o čem prý již celé město rozpráví, že totiž pan urburní písař pravou nevěstu svou zanedbává a za pannou Rozinou se blázní.

„To je lež! to je utrhání!“ rozkřikl se Plichta nad míru již rozkvašen — a hněvem i vínem rozpálen, uvolil se všem lhářům a utrhačům — jak totiž každého nazýval, kdož o synu jeho nepočestně souditi se opovážil — na místě a očitě dokázati, že syn jeho nikdy jinou holku na mysli neměl, než Maternovic Adlinku. A ve své rozhorlenosti nedaje se déle zdržovati, vzchopil se a s rozpálenýma tvářema hnal se nahoru do taneční síně.

Nahoře panoval šumivý hluk. Bylo právě po tanci. Rozčilena byla veselostí veškerá společnost, vyjmouc dvě osoby, ježto napořád v nesnázích vázly, ačkoli mezi strakatým množstvím sezvaných hostů libostný úsměv okazovati musely. A to byl urburní písař Vít se svou nevěstou, zlatohlavou Adlinkou.

Téhož dne ráno byl u něho přítel Adamec. Oba byli na dnešní kvas pozváni; protož nebylo divu, že se jich rozmluva záhy k tomuto předmětu obrátila.

„Naději se,“ řekl Adamec mezi jiným, „že dnešního večera Adlince před celou Horou bolest nahradíš, kterou jsi jí od posledního plesu u pana Hanuše potají činil.“

Zbloudilý mladík byl by rád všecku vinu se sebe shodil, byl by rád příteli odporoval: cítil však také, že by musel jednati proti svědomí, a protož slíbil před světskýma očima učiniti, co od něho povinnost žádá; — i musil se k tomu tím spíše odhodlati, protože měl oklamanou Adlinku s otcovským příznivcem jejím, panem Hanušem, k plesu provázeti.

Nejraději byl by zůstal doma; ale k tomu neměl dostatečné příčiny, a mimo to pohánělo jej pošetilé srdce na místa, kdežto doufal, že se bude moci k Rozině přiblížit. Vešel tedy do společnosti s Adlinkou, mluvil i chodil s ní, držel se po boku jejím; ale byl by se přec také nějaké nešetrnosti dopustil, kdyby se nebyl okolo něho a Adlinky přítel Adamec pořád otáčel, a veselými slovy přičiňoval, aby tu mezi nimi žádná nelibost nevznikla.

Vítovo srdce bylo přitom jako v mučírně. Po každé ho sevřela nevýslovná ouzkost, kdykoli se oko jeho s hravými zraky panny Roziny potkalo. Teprva nedávno byl od ní nejpatrnější důkazy milostné přízně obdržel, a nyní se musel před ní s Adlinkou prováděti, kterouž byl přece zapíral!

Nezdáloť se sice, že by si dnes panna Rozina urburního písaře tuze všímala, ježto se okolo ní skoro pořád hraběcí hostitel, jakož okolo hvězdy celého shromáždění, vznášel, a tudy v prsou Vítových první jiskru žárlivosti rozněcoval: přece však někdy buď z outrpnosti anebo k posměchu naň pohledla, a ubohý zaslepenec, domnívaje se, že v pohledu jejím milostnou výčitku anebo toužebný plamen čte, zapomínal, že mu po boku dívka stojí, kteráž jediná právo měla, milostné výčitky mu činiti.

Skoro ve stejných nesnázích tonula Adlinka. Onať se byla *sice nedávno s mil*encem smířila a novou důvěru

v srdci svém vzbudila; ale brzy na to zdálo se jí už opět, že se byla tuze časně této sladké těšitelce oddala. Celé chování Vítovo jí to jevilo. Nepokažený posud jinoch nebyl tak cvičen, aby byl mohl stav nově pobouřené duše ukryti, a dívčí oko bývá i při nejúplnější důvěře dosti bystré, aby ony záhyby mužského srdce prohlídlo, v nichžto se nevěra hnízdí.

Ona šla k hraběcímu kvasu jen proto, že tomu pan Hanuš chtěl; ale raději byla by zůstala doma, v tiché sednici anebo na malé zahrádce, ve společnosti svého Víta. Nyní ho měla ovšem také u sebe; ale v těchto hlučných místech nedalo se tak s ním rozprávěti, jakož to srdce její žádalo; a mimo to — což nepozorovala jeho roztržitost? nepostihla jeho vzhledy, an se obracely, kam se nikdy obraceti neměly? — Srdce jí tlouklo tesklivým tušením.

V takovéto chvíli vešel starý Plichta do síně. Zardělá jeho tvář se leskla, oči se jiskřily.

„Ah, cesta má je požehnána!" zvolal horlivý zastavatel syna svého, an jej i s Adlinkou a panem Adamcem mezi strakatinou procházejících se hostů zahlídnul. — „Tuť vás mám všechny pohromadě. Prosím, vzácná panno, pozdrž se na okamžení!" obrátil se k dceři Ruthardově, an právě mimo letěla, i vstoupil jí do cesty. — „Prosím — budeme hned hotovi. Lživí lidé mi nabručeli cosi do uší — jest to arci k smíchu; já bych byl ale přece rád, aby se to tady před očima celé vzácné obce vyrovnalo."

„Co je?" ptala se Rozina u velikém podivení.

„I nech, pane Plichto, všeho rovnání na chvíli příležitější," prohodil Adamec — „třeba na zejtřek. Teď jsme tady, abychme byli veseli —"

„Ale já nemohu být vesel,“ odsekl mu starý, „dokud nemám srdce a mysl v pořádku — a to se může v okamžení spravit. Jen mne poslechni, vzácná panno!“ mluvil dále k Rozině — „tys dítě vysoce váženého domu Ruthardovského, jemuž jsem oddán ze vší síly své — a Vít je můj syn, kteréhož jako vlastní život miluji. Utrhační lidé ale povídají, že prý je nevěren své Adlince — ano povídají —“

Jako střelená laň trhla sebou při těch slovech Rozina, a zmizela mezi davem hostů.

„Nechtěl bys mi, pane otče, z plné číše zavdati?“ přetrhnul Adamec další řeč Plichtovu, vida se strachem, o jaké to věci rozhorlený otec nevčasnou rozprávku začíná, i chopil se ho pod paždím a chtěl ho vyvesti ze síně.

„I napoj si všechny všude kováříky, pane Adamče!“ opřel se mu stařec. „Mně se nechce pít. Já tu mám s Vítem co mluviti! — Nech mě, zlatohlávku — neškubej mě — dnes to musí ven! Lháři mi povídají, že prý tě Vítek podvádí. Já si tedy vyprosím, aby okázal, že tě miluje — aby tě tuhle, před celou vzácnou společností, za svou nastávající manželku prohlásil a všechny vespolek na svatbu pozval — neboť to již vím, že ji pan Hanuš z obzvláštní milosti velmi pěkně vystrojí. Tamhle stojí — můžem se ho hned na to zeptati.“

„Pro živý Bůh, otče! pamatuj se, kde stojíme!“ zdržoval ho Vít, ouzkostí se na celém těle třesa. Adlinka pak chtěla uklouznout; ale starý je držel oba pevně za ruce.

Na hlasitá slova jeho počínali se již hosté zvědavě okolo nich zastavovati. Všickni to ale měli za žert, provozený k obecnému vyražení.

„Stůjte! nehýbejte se!“ zvolal starý dále. „Dnes mám

chuť rozdávati požehnání. Já řku — kdy hodláte svatbu strojiti?"

Vítovi bylo, jako by se podlaha pod ním bořila a jako by ho plamenná propast pohlcovala. Před rozjitřenou duší jeho blýskala se podoba Roziny, a v tom okamžení nemohl se rozhodnouti. Náhlá vůle otcova překvapila ho tuze strašlivě.

Adlinka bledla, jako by jí byl dech smrti ovanul. V této chvíli cítila patrně, že od lásky milovaného mládence nic více očekávati nemůže. Přitom se jí zdálo, že veškerá společnost na ni s posměchem hledí, a ruka její spočívala jako ledová v ruce starého Plichy.

V tom ale přistoupil Adamec, a kročiv mezi ní a Plichtu, sám ji pojal za ruku, a obrátiv se k společnosti, řekl hlasem povýšeným: „Žádný se nediv, paní a pánové, že pan Vít, vážený písař urburní, pannu Adlinku za nevěstu svou prohlásiti nemůže; — neboť ona je mojí nevěstou!"

Kolem povstal šumot, a s náramným podivením hleděli všickni na nenadálého ženicha. Nemysliliť jinak, nežli že Adamec, chtěje snad ve smyslu starého Plichty pokračovati, dle zvyku svého šašky provádí; ale slova jeho zněla tuze opravdivě, a ve tváři jeho jevila seouplná vážnost — a to je zase mýlilo.

Adlinku přešly mrákoty, i byla by snad k zemi klesla, kdyby nebyl Adamec rychle rámě své okolo ní ovinul. Přitom se níže k ní nahnul a zašeptal: „Nemějte starosti, Adlinko — a důvěřujte ve mne!"

7.

Na druhý den po hodovánkách u modrého kříže seděl *Vít, v myšlénkách* jako na jiný svět zanešený, u svého

stolu; hlavu měl na dlani složenu a oči nepohnutě k zemi upřeny.

Trpká i hněvivá slova byl již toho dne od otce i pana Hanuše poslechl, a jako před temným bludištěm stál nyní před svými budoucími dny. Hněv a bolest, toužení a lítost zmítaly srdcem jeho; nevěděl, co počíti, k čemu se rozhodnouti.

V tom k němu vešel nový ženich jeho nevěsty.

„Co dobrého?“ zkřikl Vít, jako by byl rád, že nalezl osobu, kterouž mohl smíšeninou svých odporných pocitů zasypati. — „Co tu ještě hledáš, pane Adamče?“

Tento nic neodpovídaje, s tichou tváří se nad ním zastavil a soutrpně mu hleděl do očí.

„Přicházíš podívat se na člověka, jemuž jsi před celou obcí hanbu učinil?“ začal zase Vít, z přítelova mlčení větší smělosti nabývaje. „Pěkně jsi věru, pane Adamče, měl předivo zosnováno, že jsem ničeho nepozoroval a jako nedospělé klouče z poklesků se kárati nechal, an se zatím s vlastní mou nevěstou o mé přelstění — o mé zahanbení hrálo. Přeji ti štěstí, bohatý pane — mistrovský kousek jsi vyvedl. Kdybych ale stříbro tvoje proto nectil, že jím také nuzným pomáháš — jakž je Bůh nad námi! — řekl bych ti něco jiného.“

Hned při vstoupení Adamcově byl se vzchopil, a nyní rozkvašenou vášní pobouzený rychle po komnatě přebíhal.

S poklidnou tváří stál tu dosavad nařknutý přítel, povážně jenom hlavou kývaje, až pak mírným hlasem promluvil. — „A co bysi mi řekl, pane Plichto? Snad že jsem měl tebe zaslepeného šetřiti a zahanbení Adlinčino snášeti? Bohatý nebo nebohatý — ale jakž je Bůh nad námi! — to jsem učiniti nemohl; a chybil-li jsem, stala se chyba z dobrého *oumyslu* a k prospěchu Adlinky. A to

ti, pane písaři, mohu dotvrditi, že raději deset obojetných mužů nežli jedinou Adlinku zahanbím."

„A soudíš mne, pane Adamče, býti tak slabým člověkem," namítnul zase Vít vzdorně, „že nechám s sebou dle cizího rozmaru nakládati?"

„Jak o tobě soudím," řekl Adamec, „to můžeš dávno věděti, a chceš-li o své slabosti slyšeti, tedy o ní slyš! Ano sláb jsi, pane Víte — slabé je tvé svědomí, a protož mohu a musím dle starého úvazku našeho, jak potřeba káže, s ním jednati. Mohu ti ale také léku podati, aby se otřáslo a ztužilo. Že nejsem ženich Adlinky," mluvil horlivěji dále, „ačkoli bych ji snad výše cenil, nežli tys kdy učinil — to ti řeklo svědomí hned v prvním okamžení, sotva že jsem za ženicha se prohlásil. To ti snad ale ještě nepovědělo, že jsi Adlinčino veškeré života štěstí podkopal a svým přátelům řadu budoucích dní pokazil. Adlinka prosí pana Hanuše, aby jí do Prahy k jeptiškám u sv. Anežky pomohl, matka její se hořem roznemohla, a tvůj otec klopí bolestně hlavu. Považ toto vše a řekni, jakým ziskem svědomí své ukonejšíš!"

„Ty nemáš smyslů oceniti milost, pro kterou jsem dávno těžící pouta přetrhnouti se osmělil!" odbýval ho Vít.

„Ty nemáš smyslů, nešťastníče!" zvolal na to Adamec se vší vřelostí svého upřímného srdce — „a neumíš oceniti vášeň, pro kterou jsi blaho tolikerých duší do hry vsadil a na všech stranách ujmu utrpěl. Jakož *je* Bůh nad námi — já ti odpustím a budu tě před veškerým světem omlouvati, smíš-li se v milost panny Roziny spolehnouti. To ale nemůžeš! Rukama člověčíma lapáš po větru, a co ti z této honby zbude, je pouhý žal a stesk."

„To není, není!" vzkřikl Vít v náramném rozjitření, *do něhož jej* náhlý strach i naděje uvrhly. „Ty nevíš,

jakých důkazů mi Rozina dala — na jaké sloupy štěstí svého chrám zakládám; i musel bych zoufati, kdyby se pode mnou sesuly."

„Zmužiti se musíš," odpověděl Adamec horlivě — „a ne zoufati jako vyvrženec ze vší milosti! Já již také s panem Hanušem o té věci rozprávěl. Zejtra tě pošle pan urburýř do Prahy a sice na delší čas v záležitostech ouředních. Doufám, že tě tam ještě naleznu, až se budu z Královce vraceti, kamž tuty dny schvalně na cestu se vydám. Adlinka zůstane zatím u churavé matky, panna Rozina se zasnoubí s hrabětem Liebensteinským —".

„Nic, nic se nestane!" zkřikl zase Vít — „a kdyby mi sám král poroučel, nikam nepůjdu, dokud s Rozinou nepromluvím."

Nevrle utrhnul se nyní Adamec.

„Učinil jsem," řekl, „co jsem jako přítel a člověk za svou povinnost pokládal; hráti ale s tebou nebudu, jako s tvrdohlavým, neposlušným děckem. Uvaž ještě jednou, co jsem s tebou rozprávěl, a pak jednej, abysi mohl časem řádné oučty složiti."

Po těch slovech jej opustil; ale také Vít nemohl déle doma meškati. Náramná tíseň hnala ho k panně Rozině.

Ta seděla mezi tím ve své komnatě, a blízko ní stál opět s nakřiveným týlem holohlavý Bozděch, i věděl dobře, co dívce v hlavě leží a co jí srdce znepokojuje.

„Řekl jsem, panno, že se pilně a opatrně na všecko vyptám," promluvil pak, když byl nějakou chvíli marně na odpověd čekal. „Nechtěla bysi ale věrnému služebníku svěřiti, pokud s hrabětem smluviti se hodláš, když o něm zprávy dle srdce tvého přinesu?"

„Pak musí býti mým — na věky mým!" zvolala dívka plna plamenné vášně a kvapně se vztyčila. — „Ne-

vědělať jsem posud, co jest milovati; cokoli se posud v srdci mém zrodilo, nepovstalo z lásky — nyní to poznávám. Smála jsem se žalobám zamilovaných, nemohouc pochopiti, jak by srdce takovou bolestí — tak sladkým toužením sklíčiti se dalo, že by panna — že by — před tebou to nemusím tajiti — že by Rozina Ruthardova pro muže slzy prolévati mohla."

Kvapně přitom sem a tam přecházejíc, utírala si zarosené oči.

„To není možná!" zvolal stařec jako u velikém podivení, kostnaté ruce spínaje.

„Je to možná — je!" odpovídala dívka, nevrle nohou dupajíc — „proto že to cítím — proto že to vidíš. Neodmlouvej mi!"

„Pán Bůh rač tvému srdci odlevu dáti a přání tvoje vyplniti!" vzdychnul starý důvěrník, oči k nebi zakroutiv — „neboť toho zasluhuješ. — Co pak se ale stane s panem písařem?" doložil na to, pozorným okem po dívce střeliv.

„Co ti napadá mluviti o tom chlapci?" řekla Rozina mrzutě. „Toť se rozumí samo sebou, že padne mezi popsaný papír — a ty s ním, učiníš-li ještě jednou tak nevčasnou zmínku. On má svou pokutu a já svou náhradu za mrzutost u strýcova kvasu."

„To máš pravdu, boží pravdu," dosvědčoval starý; „nevím ale, nevím, s jakou chutí panáček toto tvé vyřknutí přijme. Tiché vody — nu, vždyť znáš staré přísloví; a mně se zdá, že by se pan urburní písař vůli otcově nebyl včera tak protivil, kdyby ho nebyla naděje v něco jiného popichovala."

„Jaká naděje?" ptala se Rozina ostře.

„*Jaká?*" opětoval starý důvěrník, oko své pronikavě

na ni upnuv. — „Nu, nevíš-li *ty* o žádné, já ji vysvětlovati nebudu. Jenom to ti, milá panenko, povím, že bych nepřál, aby se bylo v tom mládenečku něco tak hluboko zakořenilo, že by musil, chtěje to nyní ze srdce vytrhnouti, i srdce vyškubnouti a tebe krví postříkati.“

„Ten krotký beránek?“ usmála se dívka pohrdavě. „Nic více o něm! Jak si ustele, tak spočine. Nemluv mi již o té hříčce mého rozmaru — a pospěš raději, abych dostala tvé zprávy, nežli mne Liebenstein navštíví.“

Stařec tedy odešel a dívka chtěla nepokojné chvíle ženskou prací umořiti, nemohla však ani okamžik u ní vydržeti.

Přijetí cizího hraběte způsobilo v ní náramnou proměnu. Ta vysoká, pyšná postava, ten smělý, rekovský zhled, ta spanilost všech oudů, výmluvnost jazyka, uhlazenost všech mravů, k tomu ta nádhera v celém zevnějšku a skvostnost jeho vůkolí — to všecko podobalo se arci obrazu milence, jakový snad někdy panně Rozině na mysli tanul, a protož jí také nyní všechny ty milostné střely projaly, jakovéž byla jindy hravě po jiných metala. Nejsladší cit, kterýmžto až posud opovrhovala, stal se nyní nenadálou mukou její, a při prvním, ale tím prudším outoku této vášně bylo jí těžko v pokoj se ukolébati.

„Bláhová, pošetilá!“ začala sama k sobě mluviti — „ježto jsi leta marným hráním ztratila, jsouc toho domnění, že z dolů rozkoší již ryzího stříbra dobýváš! Nyní teprva přišla jsi na žílu čistého kovu a té se nespustíš… ne, té se nespustíš, Rozino!“

Nepokojem stísněna honila se po komnatě, kteráž jí dnes neobyčejně ouzkou býti se viděla.

„Co však mohu od Liebensteinského očekávati?“

prohodila zase po chvíli. Přitom spočinuly oči její na malém, ale drahém a tehdáž velmi vzácném zrcadle z hlazeného ocele. Pohled na podobu v hladině jeho se jevící měla za dobrou odpověď na svou otázku, mimo to zpomněla si na medová slova, jimiž ji hrabě na včerejším plesu takměř zahrnoval — a spokojeně se usmála.

V tom se ozval za ní hlas u dveří. Byla to služebná dívka, oznamující, že chce pan urburní písař vejíti.

„Nejsem doma!“ otočila se k ní Rozina mrzutě.

„On již, milostpanno, ví, že jsi doma,“ namítala komorná — „a tuto je.“

Kvapným kročejem vešel Vít do komnaty. Tvář jeho byla vnitřním plamenem zarděna, oči mu jen hořely — patrno bylo na jinochu bouřlivé pohnutí.

„Moje vyšívání, Anno!“ velela Rozina služebné dívce, když nevítaný host přes práh kročil, a sedajíc k práci, uvítala jej co hrdá dcera bohatého držitele dolů a Kutnohorského rychtáře.

Vít se ulekl, a pomnění na slova Adamcova padla mu nyní poznovu na prsa jako tíž celého světa. Zblednuv poněkud, jal se pak s polotajeným dechem mluviti: „Osmělil jsem se vejíti, vzácná panno, abych se poptal, není-li pro věrného služebníka nic na práci.“

„Již není a také nebude,“ řekla Rozina ostře, hledíc přitom pilně na šití. „Nerada bych snášela výčitky, že snad k vůli mně jiné služby a osoby zanedbáváte.“

„Rozino!“ zvolal Vít — „pro živý Bůh, jak jste upadla do tohoto omylu? Či zanesl již někdo u vás na mne žalobu?“

„Na vás — u mne? Jakou žalobu? Jsem já tu proto, abych přehlížela počty vaše, pane písaři?“ ptala se Ro-

zina a pyšně hlavu pozvednouc, hleděla jinochu tak studeně do očí, jakoby s ním nebyla nikdy jinak než jako hrdá Ruthardova dcera mluvila.

Vítem to trhlo, jakoby mu bylo až posud ve tmách stojícímu náhle bělmo spadlo, a bleskem se před ním rozsvítilo. Jasně poznal nyní, že se tu nemůže již ničeho nadíti, a strašlivě oklamán byl by s hlasitým nářkem již již málem ze dveří vyběhl; ale náhle nepocítěná posud mužská hrdost kázala mu všecko v sobě tajiti. Za to se tváře jeho ještě tmavěji zarděly a oči žhavěji zahořely.

„Nikoli, panno!" řekl z hněvu a lítosti se třesoucím hlasem — „proto zde nejste, abyste úřadní práce moje spravovala — toť jsme věděli oba již tenkráte, když jste mě po prvé k sobě obeslala — a já nyní proto také nepřišel. Mne sem vede prosba oklamaného nešťastníka, a tu musíte poslechnouti, vzácná panno Rozino! Naložiti můžete s ní potom dle svého srdce nebo rozumu."

Dobře věděla Rozina, kam jinoch svými slovy bije, a budže z pouhé zvědavosti, jak si jindy tichý mládenec v hněvu a lítosti počínati bude, anebo z povděčnosti, že takto všecku známost s urburním písařem najednou přetrhne, pokynula dívce služebné, aby se odstranila, a sama se pak pozvednuvši, plna pýchy před Víta se postavila.

„Co mi chcete říci, pane písaři?" zněla přitom chladná její otázka.

„Tázati se vás chci, panno!" odpověděl jinoch, z bolesti zuby do rtů zatínaje — „tázati se vás chci, jsem-li v skutku oklamán?"

„V čem — a od koho?" divila se dívka. „Mluvte zřetelněji, pane písaři, neboť neznám vaše tajemství!"

„To ale, panno, přece víte," řekl Vít podrážděně,

„že jsem včera, před očima všech vzácných Kutnohorských osob, dívky se odřekl, k nížto mě chtěli připnouti svazkem svatebním?“

„To jsem viděla,“ posvědčila Rozina chladně, „i divila se vaší tvrdošíjnosti a dívčí krotkosti. Byla to podívaná k smíchu i k politování.“

„K politování?“ otřásl se jinoch. „A to snad od vás, panno Rozino? Haha! věru to mi mohlo již dřív napadnouti, že jsem k politování! Děkuji vám za vaši upřímnost; ale přitom se vás, panno vzácná, ještě táži, zdali jste myslila, že se mnou jako chtivé děcko s pouhou hračkou hráti můžete?“

„A což pak sám v skutku myslíte, že jsem s vámi jenom hrála?“ prohodila Rozina s ouštipkem.

„Ano — to si myslím! v těchto slovech slyším i to odpověď, a co živ budu míti vaši nepanenskou hr na mysli!“ zvolal jinoch trpce. „Nemilosrdnou rukou ro: nítila jste v tichém příbytku ňader mých plápol, jei blaho dvou srdcí poručiv, i mnohých jiných bolestı se dotknul. K svodné výšce vyváděla jste nezkušenél mladíka, zřetel jeho k čarovným krajům obracejíc a c lého ve zlaté sny potápějíc. Ale čarovné ty kraje by pouhý dým, a zlatí snové byli klam, zrozený v chyt: vaší hlavě!“

„Dejte si pozor na slova, pane písaři!“ zkřikla dívk netrpělivě.

„To činím — proto jsem písař urburní, má vzácı panno Rozino!“ odvece na to hrdě Vít. „A zdá-li se vá vůbec vážený úřad královského písaře tuze nízký a n hodný vaší výsosti, neměla jste k němu se skláněti! C vám učinil ten písař v prachu své nízkosti, že jste n nedala státi, kde stál dávným řízením? Lehkomyslně sved

jste ho z cesty obvyklé, a nyní jej bludného zůstavujete na daleké poušti. Bodejž —"

„Ustaňte — již ani slova, krátkozraký člověče!" zvolala nyní Rozina, všemu hovoru chtíc konec učiniti. „Máte mi děkovati, že jsem chtěla ducha vašeho k výsostem povzbudit a srdce toužením po velikosti rozplamenit, jako zaslepený snažení mému nyní lajete. Moje vina to není; měl-li jste přízeň dcery Ruthardovy za něco takového, čeho se jen u dívek sobě rovných nadíti smíte. Důvěrně a přátelsky měla jsem se k vaší ostýchavosti; dotíravost odbudu ale pýchou a hrdostí."

S těmi slovy obrátila se pánovitě od Víta. Ale také v jinochu byla jakási neobyčejná, mužná pýcha všechen jiný cit udusila, a s hrdým vědomím, že nezasluhuje, aby se takto s ním jednalo, napnul hlavu do výšky. Mrtvá tichost opanovala prsa jeho a tváře, nedávno ještě plamenné, pokryly se mu zase obyčejnou jeho mírností.

„Vás, panno, rač Bůh napraviti — a muže posilniti, kterýž vám nyní do rukou padl!" — to byla slova, ježto ze sebe ještě vyrazil, a potom šel rychlým, ale vážným krokem z komnaty. Věděltě v tom okamžení, že sem již nikdy nevstoupí, a bylo mu přitom, jakoby nyní na celém světě ničeho pohledávati, ale také ničeho ztratiti neměl.

8.

Mezi tím vešel starý Bozděch do hospody u modrého kříže, kdež bohatý Liebenstein i s čeledí svou zůstával. Od lidí domácích doslechnuv, že hrabě doma není, bral se tím rychleji do komnat hořejších, kdež někoho z čeledínů hraběcích dostihnouti doufal, jenž by mu při jeho

pátrání dobře posloužil. Panoš ho uvedl k rytíři Blumovi, důvěrnému společníku hraběte.

Prolévaje hrdlo, bezpochyby ještě vyschlé po včerejším kvasu, hovil si rytíř za stolem u plného žbánku. Byla to asi třicetiletá, jádrná, vysoká postava, masitých oudů, plných tváří a na pohled plné živosti. Bozděch byl ji sice již dříve pozdálí pozoroval, ale bedlivější oko nebyl ještě na ni obrátil, neboť neměl s ní co jednati.

„Co jest?“ ptal se rytíř krátce a rázně, jakoby mu nebylo tuze milo, že ho někdo v oblíbeném zaměstnání vytrhuje.

„Přicházím ve jménu paně Ruthardovy dcery, vzácný pane rytíři!“ odpovídal Bozděch, zkřivený týl před hostem hluboko skláněje; „ale nedej Bůh, abych ti v příjemném díle činil snad překážku!“

„Ah, jméno panny Ruthardovy jest pro uši naše tak líbezná hudba,“ odpověděl rytíř, poněkud se vzchopiv, „že k vůli němu i na cinkot vašich vyborných žbánků rádi zapomeneme.“

Hlas jeho byl poněkud sípavý; měl cosi tak zvláštního, že by ho byl člověk i po dlouhém čase mezi mnoha jinými rozeznal. I poslem panny Roziny to v skutku jaksi trhlo, jakoby ho byl druhdy slýchaný hlahol, ohlas radostnějších dnů, proniknul. Bystřeji upnul nyní teprva očí svých na rytíře; pak se zarazil, ustrnul, zřetelnice mu z hlubokých jam skoro vystoupily, tváře se prodloužily — ta celá hubená postava podobala se živému obrazu hrozného zděšení.

„Stalo se ti něco, příteli?“ zeptal se ho rytíř, nemoha pochopiti, co by ho bylo tak dojalo. Avšak nový *zvuk slov* jeho upadl co osvětlující blesk do chumáče *starcových myšlének* a najednou je osvítil. Ohnivě upřely

nyní zraky jeho na rytířovo čelo, na němžto znamení mateřského života v podobě ohnivé hvězdy hořelo.

„I ať mě tedy Vodan z lůna svého vyvrhne — jakož jsem před padesáti lety říkával — není-li to stín Unfrieda, oudruha mé mladosti!“ zvolal konečně starý s jektajícíma rtoma.

„Unfriedem nazývali kdysi otce mého,“ odpověděl s velikým podivením rytíř Blum, „i jsem dle těla jemu podoben, zdědiv po něm také hvězdu na čele.“

„Syn Unfrieda Prusa?“ zkřikl stařec, a jakoby mu vetchým tělem oživující jiskra byla proletěla, sehnutý hřbet na okamžení narovnal, k rytíři přikročil a křečovitě ho za ruku popadl. — „Tys, člověče, syn Unfrieda Prusa? A kde jest — kde ho máš, toho statného jonáka? Srdce mé touží ho viděti.“

„Na tomto světě neuleví se již tvému toužení,“ řekl Blum. „Statný jonák stal se šedesátiletým starcem, a oderal se k otcům. Ale kdo jsi ty, jenžtos, jak se zdá, otce ého znal, dokud po nivách pruských běhával?“

Bozděch se ale zamlčel, a oči s Bluma nespouštěje, irovnával živoucího syna k dávno nevídanému otci.

„Tvář, oko, řeč, i to čelo po něm — jakobych ho ěl před sebou, jenžto již tedy k otcům odešel!“ sklouzlo konečně ze rtů, a po malé chvílce doložil ještě krát- otázku: „Nemluvil otec nikdy o Siegbertu Bromském?“

„O příteli a pánu svém?“ zkřikl Blum. „O pýše a otcovských dědin? Ukřižovaný Bože! mám-li to my- jsi-liž ty snad Siegbert Bromberský?“

Starec neodpovídal, ale nemluvě potřásal holou hla- konečně vyrazil ze sebe hořký smích. — „Ano, jsem cha a štít dědin otcovských! Ale čas mě tak divně

přemaloval a hnáty moje skroutil, že by ani Unfri berta svého nepoznal."

„Ale pro živý Bůh, k němuž také otec můj dlíval," zvolal rytíř, „jakým řízením schází se p vyhnaného Prusa s jeho nešťastným krajanem? Tr život v Kutné Hoře?"

„Trávím!" odpověděl slabým, temným hlase rec a třesoucí se padl s hlubokým vzdychnutím na Musil si několik okamžení odpočinouti, než mohl mluviti. „Krátkými slovy povím tobě, synu mého Unf co mě za dlouhá leta potkalo," jal se konečně opět viti, a obyčejný hořký ousměch poletoval mu zase o úst. „Bylo to za oněch časů, kdyžto Otakar, otec n šího krále českého, do našich krajin přitrhnul, aby světlo nového náboženství roznítil. I můj otcovský h byl od zástupů jeho obehnán. Otec tvůj byl ještě ml orel, když jsme ho při posledním vzteklém outoku hřešili. Myslili jsme, že padl před hradbami, a potom byl od křesťanů do lesních jam uvržen."

„Otec padl v zajetí a v ruce německých rytíř odpověděl Blum. „Nouze, hlad a bída, jakož i posléz n šlénka, že vlasti a víře otcovské více prospěje, když p jetím nového vyznání život obhájí a později ho snad u skovaným krajanům v obět přinese, přinutily jej, že dal pokřestit."

„Právě jako já!" ušklebil se Bozděch, hlavou p třásaje. „Ale jemu, nebo aspoň synu jeho, jak vidí křest více vynesl, nežli mně. Ty nosíš rytířské ostruhy já jsem sluha milostivého měšťana v české obci."

„Otec oddal se životu válečnému," vypravoval Blu „a potápěl se v cizí krvi; bylo to jeho úlevou a r koší. Blázni prý to nazývali udatenstvím, a brzo nab

jméno jeho dobré pověsti. Povím ti to později obšírně. Teď mě trápí nedočkavost zvěděti, jakými cestami ty jsi v české obci uvázl, jenžto jsi mohl podle rodu spíše než otec můj s pány sedati."

„Mohl jsem, mohl!" zamumlal starec, hlavu si rukou o koleno podepřev — „ale nechtěl jsem. A stalo se dobře Mám to za dobré znamení, že se nyní s tebou scházím." — Potom se dal do hořkého smíchu. — „Sám to nahlídneš," pravil dále, „až ti něco povím. — Poslechni pověsť o dívce Ervině. Neslyšel jsi nikdy o té Ervině, synu Unfriedův?"

„Dobře-li se na slova otcova pamatuji, byla to sestra tvoje, pane Siegberte," řekl Blum.

„Byla, byla!" dosvědčoval starec. „Bydlila se mnou v Bromberce, kdyžto nás nepřátelská síla v takovém počtu přepadla, že jsme posléze jinak nemohli, nežli těl svých pod ssutinami otcovského domu pohrobiti, aneb odřeknouti se bohů svých a zapříti víru, kteráž otce naše blažila. Mně nepopřála nebesa té milosti, abych byl s mečem v ruce kosti své složil podle bratří zabitých. Raněn upadnul jsem v zajetí, a poznal potom, jaký dar mi byli bohové udělili, an mi sestru dali a při ztrátě všech statků ji jedinou mi zachovali. Statnému mladíku ze zástupů křesťanských, jenž byli hrad otců mých pobořili — mladíku, jenž byl s králem svým z dalekých krajin polabských k záhubě naší přitáhl — tomu slitovalo se nade mnou a ještě snad více nad spanilou sestrou zničeného bohatýra pruského. Byloť patrno, že se nejen o mé pozdravení, ale zvláště o Ervininu přízeň staral. A bláhová ta holka naklonila ucho k řeči jeho, neboť až posud nebyl k ní žádný medovými slovy lásky mluvil — a mladík byl udatný, mimo to i statný na *těle. I zap*lésala v náruči jeho — a já

pošetilý bratr radoval se s dívkou. Ona přijala křest, a já — abych milovanou potěšil — dal se také pokropit. Ubohá holka myslila, že nyní rozkoši její konce nebude; ale vroucí milenec odejel najednou za svými zástupy a zůstavil nás o samotě. My čekali — čekali dlouho; a každým večerem kladli jsme se na lože v té naději, že se navrátí. Já začal již nevěru jeho proklínati; ale blednoucí Ervina mi nechtěla věřiti. Později slyšeli jsme, že na mladíka doma již jiná nevěsta čeká — ale oklamaná dívka nechtěla tomu ještě věřiti. Myslila na to, blázínek, myslila — dostala z toho bolení hlavy — a v krátkém čase položili jsme ji dle způsobů nové víry do hrobu."

Bolest veliká sevřela nyní starci prsa, že nemohl dále mluviti. Sklonil hlavu na dlaň, a hořké slzy stékaly mu po kostnatých prstech. Najednou se ale otřásl, jakoby chtěl všecko lidské pohnutí se sebe svrhnouti, a dal se do divokého smíchu.

„Podívej se, člověče!" řekl; „téměř o padesát roků jsem od té chvíle sestárnul, co jsem naposledy v očích mokro cítil. Myslilť jsem již věru, že mi všechen pramen slz do dna vysechl. Nu, bohdá, že jsou tyto krůpěje ty poslední! Avšak nemohu nyní o sobě mluviti. Slovem věz, že je přítel otce tvého nyní sluhou, a že musí plniti, co mu dcera Kutnohorského rychtáře poroučí. Ale srdce moje touží k potěšení svému zvěděti, jak se vede synu mého Unfrieda."

„On je šťasten přízní a dary císařova miláčka, hraběte Liebensteinského," řekl Blum.

„Tak? tedy skutečně císařova miláčka?" prohodil starec, dle zvyku okem pronikavým naň pohlédnuv. „Jáť *si to* myslil, hned jak se pan hrabě v Hoře vyskytnul, *že od císaře pána* přichází."

Na rytíři Blumu projevil se nepokoj. Daloť se mysliti, že jakési tajemství napolo prozradil.

„Tobě to mohu svěřiti, příteli otce mého,“ řekl na to, starého důvěrně za ruku pojav; „neboť je to v skutku dobré znamení, že jsem právě tebe v Hoře poznal.“

„Co jest?“ ptal se starý přívětivě. „Mohu tobě anebo hraběti v něčem posloužiti?“

„To můžeš, příteli otce mého — sobě i celé obci můžeš posloužiti,“ doložil hraběcí důvěrník. A na to mu vykládal, v jaké nebezpečí král Václav Horu i celou zemi českou opět vydává, že nechce spravedlivým žádostem císařovým po vůli činiti; pak vyobrazil Albrechta co panovníka dobrotivého i žalost majícího s obcí Kutnohorskou, ježto poklady její pro svévoli královu snadno v záhubu padnouti mohou; i svěřil mu posléze, že hrabě Liebenstein do Hory proto přijel, aby vyskoumal, zdaž by se mysl Horníků za jich prospěchem k císaři nenaklonila.

„Tys tady cizincem, příteli otce mého,“ doložil k posledu, „a oko tvoje nebude snad nevčasnou láskou k této obci tak zastřeno, abys pro ni její škodu neviděl. Snadno také vypočteš, jakých zásluh u pána mého i u samého císaře sobě dobudeš, když vedle síly své k vyvedení jich oumyslu pomáhati budeš. Tys tady znám, i budeš věděti o cestách, vedoucích k srdci zdejších měšťanů.“

Mlčky seděl sehnutý starec ještě hodnou chvíli, když byl rytíř německý domluvil. Potměšilé úšklebování potrhovalo vyzáblou tváří jeho a oči jeho se přimhuřovaly, jako by v dálce nějakou blyštěcí věc rozeznati chtěly.

„Tedy byste rádi“, prohodil pak zkrátka, „Horu svedli, aby krále svého zradila?“

„Nejmenuj svedením a zradou, co městu k prospěchu slouží!“ řekl *Blum rázně.* „Válečné moci císařské ne-

odeláte, a protož mi se moudřeji býti zdá, když se zorně a před časem o zachování statků svých potáž než abyste je v jistou záhubu vydali."

„Nu," prohodil Bozděch s malým ousměškem, „c me-li se o věc shodnouti, nesmíme se ovšem o jméno hádati. Pomysleme tedy na ni! Jsoutě arci mnozí v Kutnohorské, kteří by snad oko věrnosti zamhouřili, k za to směli jméno své k pánům a rytířům připsati. Č hornická je z velké části krve německé — nu, zaklepán na prsa a poslechneme, jak to v ní zavzní. Jen aby pan h za své zdejší přičinění lásku u vašich paniček neztra

„Jak to, příteli?" ptal se Blum s podivením.

„Nu, dovědí-li se, jak pilně tady o přízeň česk panen pracuje —"

„O to neměj starosti a nech ho srdce panen va dobývat. Hrabě není až dosavad k ženštinám našim jin pouty uvázán, než jakovými ho přirozená jeho líbez a dvorná úslužnost otáčí."

„Bylot by mi také panny mé líto, kdyby snad sla slova pana hraběte nadarmo poslouchala — jako má u Ervina!" řekl starý s trpkým výrazem. „Přivediž pan hrabě věci své u panny Roziny, kteráž ho dnes kává, v pořádek — ostatní dům mocného Rutharda ve si přítel otce tvého na starost."

9.

Tmavý večer spočíval na tichém okolí a pok hleděly nesčíslné hvězdy na zesnulou Horu. Jediný bloudil okolo ní s pobouřeným srdcem, s rozsápanou d Znovu chápala se ho žravá bolest a zoufanlivost pohá jej okolo města.

I zastavil se jinoch nešťastný, a brzo k hvězdnatému nebi pohlédaje, bolně zuby a ruce zatínal, brzo opět do země hledě, divoký smích ze sebe vyrážel. Potom se zase rozběhl a přišel náhodou až mezi kavny na Rovenském couku, odkud bylo na celé město jako na velikou, v údolí rozestavenou hromadu černých skalin viděti. Zde to jím trhlo, neboť poznal v dole, kde Ruthardova zahrada leží — poznal v ní krásný letní domek a osvětlená jeho okna.

„Tamto se kochá nyní snad v náručí milence šťastnějšího — tamto svůdkyně pleše a sprostému písaři se posmívá!“ zvolal tu bezděky, a nežli se sám nadál, byl již ve své rozčilenosti na çestě s vrchu Rovenského, spěchal po mostě přes hučivý potok a zatáčel se okolo couku Oselského v pravo k zahradě pana Jiřího Rutharda.

„Podívám se na ni,“ mluvil přitom sám k sobě; „podívám se, jak jí oči září, když opravdu mluví; jak se usmívá, když beze lsti srdce své zadává.“

Zahrada Jiřího Rutharda táhla se po stráni celého vrchu až dolů k potoku; zde nebylo vysoké hrazení. Vít je snadno přeskočil, a jako šílený octnul se za malou chvíli u zahradního domku, kdež panna Rozina z většího dílu letní večery trávila a kdež on sám několik blažených hodin po boku jejím okusil. Liščím krokem anebo spíše ostřížovým letem dostal se až k pootevřenému oknu, od žádného nevidín. Sám ale do komnaty také viděti nemohl, jelikož před oknem lehýnké záclony visely, dechem večerního větru se poněkud houpající.

S klokotným srdcem přiložil ucho k oknu. Každá žilka v něm trnula. Zaslechlť dobře známé — ach, tak svodné štěbetání panny Roziny a hlasy muže vroucně hovořícího. Byltě to sok jeho, oblažený Liebenstein.

„Není-li, anděle můj, sladká milost tvoje větší než

dívčí pochybnost," zaslechl jej řkoucího, „pak lživé jsou ústa i oči tvé a darmo bych ti popisoval, co by láska moje pro tebe podnikla. Nezapírám, že jsem s bázní a nedůvěrou do Hory přijel; ale prvním pohlednutím na tebe ztužila se veškerá síla moje, a oumysl můj zakotvil se pevnými kořeny. Pro tebe pokusím se o všecko, a svedu-li tvou nebo domu tvého pomocí ve zdejší obci tolik, aby se pánu mému podala: pak mi bude nad všelikou přízeň jeho ona chvíle nejsladší odměnou, když tebe co hraběnku Liebensteinskou od oltáře povedu!"

Žhoucí plameny proudily nyní v žilách u okna poslouchajícího jinocha. Poznaltě v hraběti ještě něco horšího, nežli pouhého soka svého, a náramný hněv roznítil útroby jeho. Milovalť své rodinné město láskou velikou a byl z celého srdce oddán povinnostem občanským; nyní však musel slyšeti věci, kteréž milému městu nevýslovnou hanbou hrozily!

Země se pod ním chvěla. — Zaslechlť opět sladké štěbetání — zaslechl i v divé obrazivosti své jemný hlas vroucího líbání.

„Ó kdož by ti nevěřil, duše moje!" plesal hrabě. „Ani rozum, ani srdce otce tvého nebude se proti mé radě a mým návrhům zpouzeti — tato důvěra je sloup mého života."

Déle se nemohl Vít zdržeti. Skoro bezděky skočil ke dveřím a do kořán je otevřel.

Velikou lampou z ryzého stříbra byla osvětlena bohatá komnata. Na stole, pokrytém skvostnou tkaninou, stály ještě zbytky panské večeře, a na nízkém, pohodlném sedátku odpočívala v půvabném domácím obleku Rutharдова dcera, jsouci opřená o rameno hraběte, který jí klečel u nohou.

„Dej si ale pozor, aby se ti sloup života nesesul!“ zkřikl nyní Vít; „neboť stavíš-li, pane ženichu, svoje chrámy jenom na slib této panny, tedy stavíš na písku. Slova její jsou opadalé, suché listí, jež i nejmenší větřík do všech úhlů světa rozpráší.“

Hrabě se vzchopil a náramné podivení ulehlo mu na tvář. I Rozina vyskočila, a náhlé překvapení zadrhlo jí na okamžik všechnu řeč. Smrtná bledost polila jí tváře; hned na to se ale všechna zas jako lítá rozpálila a zkřikla prudkými slovy: „Kdo ti dovolil, pane urburní písaři, do cizích domů se vtírati? V okamžení odejdi — nežli tě jako rozpustilého chlapce potrestati dám!“

„Ale já nechci odejíti,“ zvolal jinoch žárlivostí nešťastného milence a hněvem šlechetného občana rozlícený — „a neodejdu dřív, až uvidím a uslyším, co jsi ve své lehkomyslnosti jménem otce svého tomuto svůdníku slíbila!“

„Pane hrabě!“ obrátila se nyní Rozina s jiskřícíma očima k hostu svému, a tento postavil se i hned s mužností rytířského zamilovance proti Vítovi.

„Mladý člověče!“ řekl přitom z ostra — „jak vidím, je tvoje návštěva nejenom nevčasná, nýbrž i opovážlivá. Učiň tedy, co ti panna poroučí! Odejdi a hleď, jakož urburní písař, míti počty své v pořádku!“

„Měj starost o své počty, pane Liebensteinský,“ zkřikl na to Vít — „abysi se nepřepočítal; a chceš-li, povím ti již nyní, kde jsi velikou chybu udělal.“

„Pryč! pryč, nestydatý písálku!“ rozlítila se panna Rozina — „nežli na tebe domácí čeleď svolám!“

„Upokojte se, drahá panno!“ chlácholil ji hrabě; „já tomu perojezdci ještě jednou a to hodně hlasitě vůli

vaši pošeptám, a nebude-li jí moci pochopiti, vpustím mu ji do všech oudů dobrým ocelem."

„To se mýlíš, chlubné hrabátko!" zasoptil po těchto slovech Vít již jako beze smyslů, „a byť i jazyk můj neuměl k zradě a nevěře sváděti jako tvůj, ruka moje dovede přec mečem vládnouti. Jen se postav, najatý sváděníku! — jen se postav, ošemetný vyzvědači!"

S těmi slovy obnažil svůj meč. I hrabě neočekávanou výhrůžkou roznícený, sáhl hbitě po zbrani, kterouž byl před večeří pro větší pohodlí stranou odložil; ale nežli jí dobyl z pošvy, padl naň zuřící Vít, a prudkou, smrtící ranou tak mu prsa prohnal, že se hluboce probodený i hned káceti začal.

„Pro milosrdenství boží!" zkřikla Rozina v strašlivé úzkosti, klesajícího v náruč chytajíc.

„Drž ji — drž tu drahou kořist!" soptil Vít, jako zuřivostí lesních šelem uchvácený, toho si tolik nevšímaje, že byl hraběte proklal, jako toho, že ho v loktech nevěrné dívky spatřil. — „Tomu zachováš trvalejší milost, nežli sprostému písaři; není-liž pravda, panno Rozino?"

Ale dívka neslyšela již lítých jeho slov. Celá duše její obírala se nyní s hrabětem a trnula drtící hrůzou. Oči jeho se zatáčely ve sloup i zavíraly se; sinavá bledost proskakovala mu na tváři — smrtný chrapot dral se nyní z pracně se dmoucích prsou, a silným proudem lila se mu krev po drahém šatě až na labutí ňádra dívky, kteráž pak ve mdlobách vedle něho sklesla. Zdálоť se, že s jeho duchem i její duše odchází.

„Rozino! Rozino!" zkřikl Vít, před nímžto se náhle jasniti začalo, a zoufanlivě, s hlasitým úpěním, s náramnou lítostí vrhnul se vedle ní.

10.

V Hoře povstalo veliké zděšení a povyk. Zavraždění hosta, o němžto se již vědělo, že je císařův miláček, bylo zde něco neslýchaného a na počátku tím víře nepodobnějšího, an se to stalo rukou jinocha, kterýž posud pro svou tichou a zbožnou mysl v nejlepší pověsti stál. Mimo to udál se hrozný skutek v domě nejváženějšího občana, na půdě samého městského rychtáře. Nejvzácnější rodiny upadly tím do lidských úst a v jakési šero nemilého podezření.

Čeleď zavražděného zuřila, vyhrožujíc přitom císařovým hněvem a pomstou přátel hraběcích. Mysl měšťanů byla sklíčena bázní, při níž nemohli udati, čeho se vlastně strachují. Vůbec panovalo veliké, těsné napnutí.

Vít seděl ve vězení, panna Rozina ležela v horké nemoci, a přátelé jich obou byli sevřeni náramnou žalostí.

Vít nezapíral před soudem, že hraběte usmrtil; nechtěl ale udati příčinu, pro nižto se byl vraždy dopustil. Pouhé vyznání z činu spáchaného postačovaloť již sice, že se mohl nad nešťastníkem ortel smrti pronesti; avšak ohledem na jeho posud zachovalé, zbožné mravy, jakož i na přímluvu pana Hanuše i jiných jeho příznivců, zvláště pak na to, že se Adamec za nešťastného přítele svým celým jměním uručil, dokládaje, že není vina jeho tak veliká: odložilo se vyřknutí soudu až na uzdravení panny Roziny. Doufaloť se, že soudcové od ní ještě okolnosti zvědí, které snad jmenovanou pokutu buď umírní anebo docela zničí.

Takto minulo třicet dní od nešťastného večera, kdyžto byl německý *hrabě v Ruthardově* zahradě za svého živo-

bytí naposledy večeřel. Rozina se byla zotavila, a měla dnes před soudem vydati svědectví.

Ponejprv po své těžké nemoci, do níž ji byl hrozný výjev po nejsladší hodině života jejího otřesením celé bytosti uvrhnul, stála před zrcadlem a urovnávala si natužený límec okolo bělostného krku. Vůkol malých, poněkud nabledlých rtů nepoletovalo obyčejné usmívání, a oči její neleskly se již jako lákavé hvězdy, ale podobaly se skleněným schránkám tajného, zžíravého a po své kořisti prahnoucího plamene.

Blízko u ní stál Bozděch, kterýž byl projevenou bolestí a pilným ošetřováním v nemoci ještě větší důvěru její získal. Rozina se k němu chvílkami obracela, a oči její potkávaly se pátravě s očima starcovýma. Tu se v ní začal nepokoj zmáhati. I poslala dívku služebnou z komnaty, a zapichovala si poněkud třesoucí se rukou drahé jehlice sama do plných vrkočů.

„Nevím, co to na mne studenou rukou sáhá,“ promluvila na to k starému. „Myslilať jsem, že mě dnes pomsta rozpálí.“

„To také učiní,“ řekl tento důvěrně. „Když nebudeš na začátek věci, nýbrž na konec její mysliti, jistě se ti srdéčko zahřeje. Jen směle před ty moudré pány — a všecko zapři, jakož jsem ti již poradil. Ten blbý klouček, to paňátko od pera ještě proti tobě nemluvilo a také nebude mluviti. Beránčí jeho duše chce tuším něco lvovského vyvesti, a hraje na velikomyslnost. Dobře, ať si hraje! Pro naši pomstu bude to vítaná pochoutka, a pomstít se musíme; neboť když na toho milého, statného a tak nešťastného hraběte pomyslím —“

„Nemysli na něj a mlč!“ zakřikla ho Rozina, a líce její zarděla se na okamžik plamenem hněvu a bolesti. -

[emluv mi o zavražděném! Podoba jeho děsila mě
ıorké nemoci a kývala na mne v dobách nočních, a já
žila do jeho rukou přísahu, že se pomstím na jeho
přátelích i na všech, kdož nad mrtvým tělem jeho
ké mou blaženost neoplakali. Radost života mého leží
hrobě — a já tam budu nyní jiným pomáhati."

Duše její byla rozkvašena hořkostí a hněvem na celý
ět. Nenadálá ztráta vezdejšího blaha, kteréž doufala
lásce Liebensteinského nalezti, ranila ji v nejhlubších
itřnostech a násilně jí otřásla; její veškeré smýšlení
lývalo nyní v té domínce, že se jí tohoto blaha zúmy-
ıě nepřálo, a že ho ona sama nyní také žádnému přáti
musí. Nacházelať se v takovém stavu mysli, že již ni-
dných radostí neočekávala a jiným je kaziti obmýšlela. —

V dlouhém a hlubokém zamlčení, v myšlénkách mimo
ıje pozemské se toulaje, seděl toho dne urburní písař
svém vězení. Tváře jeho byly ubledlé, po vnitřní pře-
bouři jako polomrtvé; tichost hrobová ležela na nich.

Tu vešel k němu pan Adamec. — Vít pozvednuv očí
h, ani sebou nepohnul.

Neobyčejně vážný byl pohled jindy veselomyslného
nce. Silně tiskl ruku příteli uvězněnému, a promluvil
mu z hlubokosti duše své.

„Víš-li pak," řekl, „že se dnes opět k soudu do-
i máš? Naději se, že učiníš, co ti hlas boží v srdci
ím — co ti svatá povinnost k vlastní osobě i k přá-
a obci velí, a že upustíš od tvrdošijného mlčení."

Nazýváš-li hlasem božím, co se v mém srdci ozývá,"
děl jinoch mírně, „tedy musím tím pevněji všeliké
ɪní o té strašlivé noci v prsou ukryti. Zarmoucení,
ní a hanba, ježto jsem otci, dobrodincům a spolu-
ı připravil, jsou tak veliké, že nemohu člověka

poctivému nikdy více bez uzardění do očí nahlédnouti a pokoj svého srdce opět nalezti. Odleva — a všechna moje blaženost čeká na mne v hrobě; a já bych měl, nežli do něho krok učiním, v poslední té chvíli, kdežto se má duše v pouhém pokání potápěti — v tu chvíli měl bych ještě dobrodinci domu našeho novou bolest a hanu způsobiti, kdybych vyznal, že nezdařilá dcera jeho se zrádným cizincem —"

„Co s tím cizincem?" tázal se Adamec, když byl Vít v proudu řeči své náhle zarazil, jakoby již mnoho byl pověděl. „Co víš o něm?"

„Nic nevím!" odpověděl jinoch temně, a všecko další přítelovo domlouvání bylo nadarmo. Již neotevřel ústa.

Mysl jeho byla se u vězení celá změnila. Místo jemné povolnosti usadila se v ní ledová zlomyslnost, nedadouc mu na nic jiného mysliti, nežli na skončení života. Nebálť se mladík smrti, jelikož v ní nic jiného neviděl, nežli vítanou sprostitelku muk hlodajícího svědomí. Pomyšlení, že člověka v slepé vášni zavraždil, kterýž, krom že jej ze srdce dívčího vytiskl, i pannu z domu vzácného k zradě na obci ponoukal — toto pomyšlení zabřesklo se arci chvílemi jako slabý zásvit z mračen deroucího se slunce v temnostech citů jeho; hned ale opět zapuzeno výčitkami nevděčného milence, syna i občana zmizelo, a ubohý padal potom vždy ještě v temnější zádumčivost.

V takovémto stavu duševním nacházeli se tedy Vít a Rozina onoho dne, když měli před soudem poslední vysvětlení o spáchané vraždě podati.

Ve velkém obecním domě shromáždili se všickni představení obce, všech osmnácte šepmistrů, obecní starší a přísežní. Po ulicích stáli zástupové zvědavých diváků, chtících viděti páně Ruthardovu dceru, až půjde do soud-

nice; neboť nešťastná příhoda v zahradě byla vůbec veliké účastenství zbudila, a lid nevěděl ještě, jak o věci souditi, koho zatracovati a koho litovati. Neporušená posud pověst urburního písaře byla z jedné — vzácnost domu dívčího z jiné strany závadou, o kterou se veřejný soud obecního lidu až dosud ztroskotával.

Určená hodina se blížila. Bledá i poněkud slabá, ale vážným krokem brala se Rozina s panem Jiřím Ruthardem k obecnímu domu. V hlubokém, tichém bolu vedl otec, městský rychtář, dítě své před soudnou stolici, a jediný pohled na váženého, nyní v těžkostech postaveného muže dostačoval, srdce všech diváků obměkčiti a na původce strasti jeho kletbu vrhnouti. I litoval dav lidský ubohou pannu, a s temným šumotem tlačil se za ní ke dveřím radní světnice.

„Vzácní pánové a přátelé!“ promluvil pan Jiří, když byl s dívkou do prostranné jizby vešel, „spoluměšťan váš a otec nešťastného dítěte děkuje vám, že jste spravedlivý běh zákonův laskavě zastavili, dokud nemoc dívku na lože poutala; a rychtář městský přivádí vám nyní pannu Rozinu Ruthardovou před moudrý a spravedlivý soud váš, aniž otcovskému srdci prozradí, cokoliv trpkého ucho jeho zaslechne.“

Přitom usedl na místo své; ostatní soudcové učinili po něm, a ticho nastalo po soudnici i za okrouhlým zábradlím, jímžto veliká síň u vchodu přehrazena byla a za nímž hojné množství vážených měšťanů na lavicích sedělo anebo jiných svědků stálo.

„Víš, panno šlechetná,“ jal se nyní k Rozině vážný šepmistr mluviti, jemuž bylo vyšetřování věci svěřeno — „proč jsi k soudu našemu pohnána?“

„*Nezdržuj se, pane,* zbytečnými otázkami!“ odpově-

děla dívka — „a bez průtahu přistup k věci hlavní! Jakož ty sám, vímť i já, že zavraždění hraběte Liebensteinského —“

Najednou umlkla. Bylоť to ponejprv, co po smrti milence svého jméno jeho z úst vypustila, a připamatování dojalo ji tak bolestně, že slzy prolila. Ale okamžitě zbudila v sobě také zas přirozenou pýchu, utřela si oči a ptala se dále, co by soudcové věděti žádali.

„Pověz nám, panno, jak se nešťastná vražda v zhradě otce tvého stala?“ řekl šepmistr.

Rozina se kratince rozmyslila, a pak začala vypravovati:

„Jakož hraběte Liebensteina zajisté i jiné vzácné domy v obci naší uctily, pozvala jsem ho i já k večeři, a nemyslila tím nic jiného dokázati, nežli napraviti nepozornost, jakové by se byl snad otec můj pro veliké péče o veřejný řád a hory své dopustil. Krátká i líbezná byla mi hodina v jeho společnosti — neboť všickni z vás vědí, jak pěknými slovy urozený ten muž rozprávky vésti uměl, a ráda jsem poslouchala hovor jeho, z něhož obzvláštní jeho náklonnost k městu našemu vysvítala. Tu se náhle, jako bez smyslů, zjeví mladý člověk na prahu mé komnaty a začne hanlivými slovy na hraběte dotírati. Veliké bylo podivení moje, a poznavši v mladíku veřejného úředníka, totiž urburního písaře, nemohlať jsem ovšem takové chování k vzácnému hostu bez hněvu snášeti. Hrabě sám nezpůsobností nevítané návštěvy popuzený, chtěje dotíravce zastrašiti, sáhl po meči; nežli jej ale obnažil, tuť již vrah sám jako vzteklý svou ocel v šlechetné krvi hosta mého pohroužil.“

„Urburní písař obnažil tedy meče svého jen k své obraně, když naň hrabě dorážel?“ tázal se šepmistr kvapně

a důrazně, rád každého slova se uchytiv, ježto se k obhájení nešťastného jinocha hodilo.

„To učinil ovšem,“ odpověděla Rozina; „ale on sám hraběte popudil, a jak se okázalo, s tím pevným oumyslem do zahrady se vkradl, aby hosta mého zahubil.“

„Tedy, panno, myslíš,“ vyzvídal soudce, „že písař urburní věděl, koho u tebe v zahradním domě nalezne?“

„Musím tak mysliti, neboť nevím, koho jiného by v domě našem byl pohledával.“

„Ty sama, panno, nedala jsi mládenci příčinu, že tak neobyčejnou dobou do domu otce tvého vešel?“

„Pane šepmistře!“ odpověděla Rozina hrdě, ačkoli se nemohla ubrániti, aby jí lehký červánek nebyl tváře zabarvil — „řekla jsem, že byl hrabě Liebensteinský, nikoli urburní písař hostem mým.“

„Jak ale tentýž písař věděl, že hrabě u tebe večeří?“ dotíral sudí. „A jak vešel do zahrady?“

„Toho se vyptávej na něm, nikoli na mně. Já nevím o ničem, nežli co se před mýma očima událo, a to je dvoje provinění: vkradení se do cizího domu a zúmyslná vražda.“

„Jsi velmi přísná, panno Rozino!“ podotknul šepmistr; a zpytavým okem přeběhl řadu svých soudruhů v radě, jakoby jim byl chtěl na tvářích čísti, jsou-li se vším spokojeni, cokoliv nyní nebo později přednese. „Neměj, panno, starosti, že bychom tady s menší bedlivostí zákonů šetřili; ale buď ubezpečena, že budeme vedle jich přísnosti pokračovati, kde nebude možno bez porušení jich smyslu s vinníkem nakládati. Přede vším jest ale potřebí, abysi nám pověděla, zdali řečený urburní písař nějakou starší zášť proti zavražděnému choval?“

„Já se nestarala nikdy o záležitosti urburního písaře,“ odpověděla krátce panna Rozina.

„Povídá se však, panno,“ přejal opět soudce další řeč, a pak se obrátil k otci Ruthardu — „odpusť, pane rychtáři, jestli se ti některé slov mých trpkým býti uzdá; povinnost moje —“

„Káže ti mluviti, jak spravedlivému soudci přísluší bez ohledu na rod a na stav před soudem stojících,“ ozval se na to Jiří Ruthard hlasem vážným, a pozvedl důstojně hlavy své. „Či-li se mám nadíti, že chcete na ujmu člověka nižšího s dívkou z domu vzácného šetrněji nakládati? Bůhtě živ! kdybych až posud pevně nevěřil, že při té celé nešťastné události čest mé dcery ani nejmenší ouhony utrpěti nemůže, a že se k vůli otci jejímu nevčasné šetrnosti nedopustíte: musel bych vás, pánové, žádati, abyste vyšetřování té zapletené věci mně samému svěřili.“

Slova jeho zněla opravdově, a šepmistr jako na omluvu se pokloniv, obrátil se po krátkém zamlčení zase k dívce a řekl: „Povídá se cosi, milá panno, jakobysi byla řečeného písaře darem své lásky dříve oblažila, nežli hraběte?“

„Kdo to povídá?“ opřela se dívka této otázce se vší přirozenou hrdostí, a zrak její začal se temně lesknouti.

„Bůh nad námi!“ ozval se opět starý Ruthard — „něco podobného doneslo se mně samému ke sluchu, ačkoliv se rozum proti tomu zpíral. Co jest při té pověsti pravdivého, Rozino? Odpověz otci — odpověz soudci svému!“

„Což mohu já o pravdivosti zdejších rozprávek rozhodnouti?“ řekla Rozina. „Pověz mi dříve, kdo je roztrousil, a snadno pak pramen jejich ohledáme.“

„Jsou tu lidé, kteří Víta, mladého Plichtu, řečeného urburního písaře, k tobě do domu docházeti vídali,“ řekl šepmistr.

„Aj, moudří páni!“ usmála se dívka hořce, „je-liž krejčí nebo zlatník již proto mým milencem, že mi oděv a šperky do domu přináší? Řečený písař sloužil mi, jako jiný dělník, perem svým, i mohu vás o tom pracemi jeho přesvědčiti.“

Soudce pomlčev na okamžení, pokynul drábům u dveří stojícím, a pak se obrátil zase k dívce. „Proč se ale opíral řečený písař za posledních časů proti sňatku s dívkou, jižto byl, jak se ví, od let dávných miloval?“

„Aj, což myslíte, pánové, že jsem vševědoucí, abych myšlénky cizí až na dno pronikla? Ať vám na to vrah sám odpoví! Proč medle meškáte před stolici svou jej postaviti?“

V tom ale vešel již Vít od drábů veden do síně. V celém shromáždění povstalo živé pohnutí. Pouty sepnuty byly ruce jeho a oči sklopeny k zemi. Nevšímal si, co se vůkol děje; alebrž tichý, beze všeho patrného pohnutí stoupil před soudce. V Rozině začalo srdce bouřiti, a zraky se jí zaleskly divným plamenem. Bylť to poprvé, co hračku rozmaru svého, druhdy oblíbeného jinocha, potom rušitele rozkoší svých, po nešťastném večeru zahlídla, a ona celá příhoda vstoupila jí teď se svou strašlivostí živě na mysl.

„Panno Rozino!“ jal se šepmistr opět mluviti — „můžeš před Bohem a na čistotu svědomí svého dosvědčiti, že Vít Plichta, toho času písař urburní, hraběte Liebensteinského zavraždil?“

„Jakož mě Bůh na soudu svém neopustí,“ řekla Rozina pevně a chladně — „Vít Plichta to učinil.“

„A můžeš před Bohem říci, že to byl ten samý, jenž nyní před tebou stojí?“

„Ten samý.“

„Víte Plichto!“ obrátil se nyní soudce k vězni, „zı přítomnou pannu?“

„Znám,“ odpověděl jemně jinoch, na němž bylo prvních slovech panny Roziny malé pohnutí pozorovati. „Znám!“ odpověděl polohlasitě, oči nepozdvihna; po síni stalo přitom ticho, že bylo jednotlivých osob dýchání slyš

„Mladíku, zlá jest případnost, v kterou jsi nešťas se zapletl!“ promluvil soudce. „Nejenom že jsi proti p vům hostinství a zákonům obecným se prohřešil, býva domu svého pověst pokálel, přátele zarmoutil a spra dlnost na sebe vyzval: tys připravil také otčině své, (vlasti a králi svému velikých nesnází, an jsi císař miláčka usmrtil a nepřítele proti nim popudil, který dávno příčinu ke škodnému záští vyhledává, a nyní se také uchopí. Avšak nesmíš proto říci, že jsou srdce tv soudců ze skály, aneb že se budou z pokuty tvé radovati -

„Pane, taž se vězně, co k vyšetřování vraždy leží!“ vskočila mu Rozina do řeči. „Nemohuť tady ı zatvrzelého vinníka času mařiti, jehož po těžké nem k prospěchu a zotavení svému jinak musím užiti.“

Bystře pohledl na ni šepmistr a nevlídně se mračil. Potom pozdvihl hlasu svého.

„Nuže tedy, pověz nám, Víte Plichto, za jakou p činou docházel jsi do domu páně Ruthardova a k dc jeho, jakž panna přítomná vyznala, že jsi činíval?“

Vít hned neodpovídal, nýbrž pozvednuv očí, význan na Rozinu pohleděl. Porozumělať ona pohledu jeho; ale obrátiv se k sudímu, řekl posléz jemně: „Opiso jsem pro přítomnou pannu modlitby a písně.“

„Rozvaž dobře slova svá!“ napomínal ho šepmis „Jakou jsi měl příčinu tak pozdního času do cizích doı vcházeti, jako se stalo u večer nešťastné vraždy?“

„Já neměl žádnou příčinu," řekl Vít.

„To lže anebo pozbyl smyslů svých!" ozval se náhle hlas mezi přísedícími, a na lavici povstal pan Adamec. — „V dům zavřený nevchází se náhodou, tomu rozumí soudce moudrý i bez vyznání vězence; a byť i nešťastník nyní příčinu měl zatajovati, proč byl do zahrady páně Ruthardovy vešel; náhodou se to nestalo — já to vím! Neběžíť tady o ztrátu nějaké hříčky, jakovouž duch mužný snadno pohodí; ale jedná se o živobytí váženého a nadějeplného mladíka, o dobrou pověst domu jeho i naší veškeré obce — a proto žádám, aby se mi dovolilo mluviti!"

Po těchto slovech povstal šumot po celé síni. Zvědavě upřely se všechny zraky na odvážného muže, a panna Rozina střelila po něm očima, jako by byla v hlubinách duše jeho čísti chtěla, co asi k obhájení přítele svého pronese. Vít sám stál nepohnutý, jako by všelikou obranu zamítal; svědkové pak očekávali, co pan Adamec propoví.

„Stateční a moudří pánové!" promluvil tento, když byl svým modrým okem neohroženě vůkol sebe pohleděl. „Nedotýkám se toho ke své chloubě, že jsem až posud zákonům veřejného pořádku tak dost učiniti a počestí své tak zachovati se vynasnažil, že slova moje za platné svědectví platiti mohou. Činím o tom zmínku jen proto, že musím zastávati přítele a mluviti proti dceři vůbec váženého domu; a protož doufám, že se mi uvěří, když řeknu: já vím, že nevešel Vít Plichta v nešťastný onen večer bez příčiny do páně Ruthardovy zahrady, a vím také, že mu tuto příčinu panna Rozina zavdala."

„Mluvíš s velikou smělostí, pane Adamče!" prohlásila se dívka ousměšně, a pohledla co možná nejpyšněji na šlechetného obhájce. „Jsem žádostiva, jak udání své dotvrdíš!"

„Mluvím s velikou smělostí, ale i s velikou jistotou!“ odpověděl tento mírně. „Neboť vím za jedno, že urburní písař onoho dne i času *odpoledního* u tebe byl.“

„Co to dokazuje?“ ptala se Rozina.

„Vím za druhé,“ pokračoval Adamec, nedaje se mýliti, „že u tebe častěji býval, a že v tentýž den všecku naději svou pohubenu spatřil, kteroužkoli jsi v něm byla dříve buďto z hravé mysli nebo z dlouhé chvíle zbudila. Táži se tě“ — mluvil dále, k Vítovi se obrátiv — „táži se tě ve jménu soudce tvého před bohem, pro naše přátelství, pro naději otce tvého, pro čest obce naší — promluv a vyznej, že jsi byl odpoledne u panny Roziny!“

Ale Vít neodpovídal.

„Vidíte, moudří pánové, on toho nezapírá,“ zvolal Adamec horlivě, „a takž také dosvědčí, že k ní toho dne s tím zavedeným a pobloudilým srdcem šel, jakož jindy chodíval —“

„S tím zavedeným srdcem?“ prohlásila se nyní Rozina. „Pane Adamče, obírej slova svá s větší pozorností a nauč se mluviti s pannami s větší uctivostí!“

„Nuže tedy řku ještě jednou: s tím srdcem zav[illegible]deným!“ pozdvihl obhájce hlasu svého — „neboť ty [illegible] jej, vzácná panno, zavedla. Nestřílej po mně tak hr[illegible]vivýma očima, spanilá panno Rozino — a netrhej seb[illegible] vzácný pane rychtáři! Vímť, co vím, a jakkoliv i [illegible] moje na počet krátká jsou: oko moje zvyklo již pr[illegible]kati srdce lidská i osnovu lidských myšlének. A pr[illegible]dím: od oněch dob, co se panna Rozina z Prahy [illegible]tila, stala se změna s Vítem Plichtou. Ontě člověk p[illegible] a líbezný — jiného ducha, než jakových panna ve[illegible]ralých společnostech Pražských nacházela — pann[illegible] bystré oči —“

„Já musím odejíti, soudcové, nebude-li nestoudný člověk tento slov svých bedlivěji šetřiti!“ zvolala Rozina, po celé tváři do temna se zardívajíc.

„Bůhtě nad námi!“ přisvědčil jí starý Ruthard, nemoha dosavad v udání žalobníkovo uvěřiti. „Také mně se zdá, že mladý tento člověk ohněm přátelství daleko zavesti se nechává —“

„Toho se neboj, vzácný pane rychtáři!“ přejal mu Adamec další slova s velikou mírností. „Vyčkej konce, a potom sám rozhodni! Pro dceru tvou zanedbával písař urburní sobě zaslíbenou nevěstu, i byl by ji — jakož jste toho snad všickni na hraběcím plesu očitými svědky byli — veřejnému zahanbení zůstavil, kdybych já sám za nevěstu svou ji nebyl prohlásil a tak aspoň na oko pověst obou stran uchránil! Mezi mnou a pannou Adlinkou nebylo nikdy řeči o bližším a vřelejším ouvazku, než jakovým nás k sobě čisté přátelství poutalo; odvolávámť se v této věci na jejího bývalého ženicha. Za to však mi dovolte, pánové, abych se ho zeptal, nebylo-li řečí a slibů laskavějších mezi ním a pannou Rozinou? — Víte, odpověz! — Mlčením hřešíš na duši své! — Neodpovídáš? — Nuže tedy přistup ty, starý otče — i přistup ty, dívko ctnostná, ježto jsi doufala, že se na místech šťastnějších s milencem uvidíš — přistupte, ať nešťastník před vašima očima tu velikou lež na duši své nechá!“

Bolestně pohnulo se srdce ve všech přítomných, an v skutku starý, poctivý Hanuš s hlavou svislou, žalostí jako o deset let sesláblejší, před zábradlí předstoupil; a s velikým oučastenstvím hledělo všecko na dívku, jenžto utrápení žalostné na tváři nesouc, jako obraz nejoutlejší pokory se tu jevila.

Také *Vít sebou potrhnul*, a oběma rukama si tváře

zastíraje, zvolal s hlubokým hořem: „Ušetřte mne! Co chcete ještě ode mne? Jáť se již vyznal, že jsem zločinu se dopustil, a očekávám soudu vašeho.“

„Toho ale nesmíš očekávati,“ řekl Adamec, „dokud nevyznáš, co se bylo mezi tebou a pannou Rozinou událo! Soudcové nemohou bez ujmy věci spravedlivé dříve nález pronesti.“

„Mně pak se zdá,“ zvolala nyní panna Rozina — „a kdo bez pobouření smyslů na věc pohlíží, bude stejného se mnou mínění, že jeho vyznání se z vraždy spáchané k odsouzení postačí. A jak se může ještě z něčeho jiného vyznati, čeho nikdy nebylo — co jen v pomatené mysli tvé burácí a na počestí mé kazivou rukou sáhá?“

„Nuže tedy ať se z ničeho více nevyzná!“ zvolal obhájce šlechetný. „Nyní však budeš, panno, ty se vyznávati! Jáť si již jednou právo, nešťastníka se zastati, osvojil, a nemohu ničeho zanedbati, co by mě k cíli dovedlo. Přisahej nám tedy,“ mluvil horlivě dále, a vzav se stolu dřevěný krucifix, jako mstitel před pannu se postavil — „přisahej nám tedy před obrazem Ukřižovaného, že mezi tebou a tak řečeným vrahem ničeho se neudálo, co by v srdci mladíkově naději ve tvou lásku bylo mohlo zbudit.“

„Přisahej!“ zvolal silným hlasem starý Ruthard, za stolem se ztyčiv; a strašlivé bylo nyní pohlednutí na pannu Rozinu. Líce její pokryla se barvou umrlců, rty se chvěly, z očí deštily jedovaté šípy, ňádra se jí dmula, jakoby tlukotem srdce měla puknouti — a pravice její pozdvihovala se jižjiž ku křivé přísaze.

„Nepřisahej, nešťastná!“ vykřikl ouzkostně Vít. „Pamatuj na věčnost a na otce! Já samojediný ponesu pokutu!“

„Slyšíte, pánové!“ zajásal Adamec. „Již prozradil srdce svého nevčasné tajemství, nebo ví, že nemůže panna na svou nevinu přisahati!“

„A myslíš tedy, že je spolu vinna vraždy?“ zvolal pan Jiří s hrozným pohledem.

„Nemůžeť vinu svou odpřisáhnouti!“ odpověděl Adamec, krucifix vítězně pozdvihnuv.

V tom se ale dívčí tváře jako násilně zarděly, a ze rtů jejích vydralo se slovo: „Přisahám!“ Potom však pokryly se oči její mrákotou, a nežli jí mohl někdo k pomoci přispěti, skácela se nešťastnice na zem jako bez sebe.

11.

Hrdelní vyšetřování před soudem Kutnohorských šepmistrů bylo zase odloženo; ale pan Hanuš Ruthard odjel s odvážlivým Adamcem do Prahy, a utekl se s prosbou za Víta k milosti královské.

Šlechetný a horlivý přítel vylíčil před králem živými barvami svedení nezkušeného mladíka, neboť byl okem bystrým celou událost pronikl, i pověděl, že Vít jen zklamanou láskou a žárlivostí popuzen, v domě cizím zbraně se chopil; a dobrosrdečný Václav, poslechnuv prosby milého mu boháče Kutnohorského, potěšil jej těmito slovy: „Císař mi ovšem pro zhynutí miláčka svého nemálo vyhrožuje, a nyní teprva Horu jako za pokutu k požitku svému žádá, i nemohu zamlčeti, že nám novina o té nešťastné příhodě již mnohé hořkosti způsobila: nicméně však se nám z jiné strany již také doneslo, že byl hrabě Liebensteinský se zlými, zradnými zámysly do vašeho města *přijel — a protož mu* sama ruka boží připravila od-

platu. Já sám věci té jádro vyšetřím, až mě doba pokojná do Hory uvede; i doufám, že budu moci mladíka docela prominouti. Zatím ho propusťte na svobodu, neboť v Hoře bude nyní každého ramene potřebí; — ať napraví svou vinu zmužilým chováním proti nepřátelským náběhům. Albrecht překročil již meze naše, a nežli se navrátíte domů, budete ho míti snad již před branou."

A v skutku byl již Albrecht se svými spojenci jako vlny rozvodněných řek české pomezí náramným vojskem ze dvou stran zaplavil, a valil se nyní záhubně do kraje. On pospíchal tím více, jelikož se již podzimek blížil, a tudíž k obléhání pevných míst mnoho času nezbývalo.

Nežli se zástupové bojovníků českých proti němu polem postavili, octnul se již u samé Hory. Plný hněvu, že se nemohl s Čechy v bitvě setkati, položil se v polovici měsíce října táborem na potoce kolem horního tehdáž městyse Malína, u Nových Dvorů a Sedleckého kláštera. Ohněm a krví červenaly se stopy jeho, kudy byl s velikými houfy svých Němců a spojených s ním divokých Uhrů přitáhl, takže posléze již pouhá pověst obyvatele z menších osad do lesů neb širého pole vyháněla, nežli je ukrutnost hrnoucího se nepřítele zachvátila. Také do Hory uteklo se veliké množství lidu z okolí, kdež ochranu aspoň z části uchráněného jmění nebo života najíti doufali, sami za to městu k vojenským službám se nabízejíce.

Na bohaté město připadl ovšem veliký strach, avšak panovala v něm také největší odhodlanost, jakož i důvěra v brzkou pomoc krále Václava, kterýž dostatečnou sílu branného lidu ještě pohotovu nemaje, prozatím dvou svých znamenitých pánů a zběhlých vůdců, Jana ze Stráže a Jindřicha z Lipé, s některými sbory do Hory

vypravil, sám co nejdříve s hojně sebraným polem k městu přitáhnouti slíbiv.

I přestalo v městě pořádání věcí domácích, a všeobecný zřetel obrátil se toliko na události veřejné. Všeliké dílo v hutích a dolech odpočívalo, a každý dělník, buď on kovkop, hlinař nebo pacholek, uchopil se místo felizny, calovky nebo kocábky, smrtícího meče, oštěpu nebo sudlice.

Položení Kutné Hory jest od časů nejdávnějších takové, že nebylo hlavě zkušené možno jinak mysliti, nežli že ji bude nepřítel od strany východní ztékati. Z jiných stran byla obklopena buď větším nepříchodným návrším anebo množstvím nepříležitých pahrbků. Mimo to bylo město za oněch časů zde onde tlustou zdí i silnou baštou opatřeno; ale všech těchto ohrad nenalezalo se na straně Čáslavské, kdežto se za předměstím Kolmarkem dosti veliká planina prostírala, před níž také nepřítel z Rakous přitáhlý táborem ležel. V tomto položení kázal tedy Jan ze Stráže hluboké příkopy a silné náspy dělati, za nimižto s udatnými Horníky outokům Albrechtovým odolati zamýšlel; přitom ale měly také za ohradu stojících tam nákladných hutí a tehdáž velmi výstavného předměstí sloužiti.

Albrecht se ovšem potupně zasmál, když mu vyzvědači zprávu o tomto hrazení Kutnohorských přinesli. — „Syslové,“ řekl, „jsou zvyklí v ledvinách země se přehrabávati; nemohliť toho ani tuto nechati, an si na vojáky hrají. Budiž tedy! popřejme jim té radosti, a budeme je právě z té strany jako sysly z děr vylévati!“

I kázal hlasateli, aby vůli jeho před novými náspy ohlásil, napomenouti maje město, aby se bez protivení do milosti jeho poddalo.

V šikách stáli zástupcové Kutnohorských ochranců s náčelníky svými, když se toto zkázání císařovo za ohradu doneslo. I trhlo to celou řadou šlechetných Horníků, jenžto se byli pro drahou dědinu a svobodu svou mečem opásali, a hlasitý šumot proběhl veškeré zástupy. I vystoupil Jiří Ruthard, kterýž se byl navzdor vysokému stáří k statečným obrancům připojil — vystoupil a řekl k Janovi Stráženskému: „Dovol, milý pane, abych za tebe jménem naší celé obce poslu císařskému odpověděl, a takto před tebou, co před zástupcem milostivého pána a krále našeho, smýšlení Horníků osvědčil. — Poslyš, herolte!“ obrátil se na to k vyslanci Albrechtovu — „a pověz pánu svému, aby všeho pokoušení a vyhrožování zanechal. Srdce Horníků je čisté, jako stříbro jejich — i tvrdé, jako stříbro jejich, kteréhož pánu svému přirozenému poslední krůpějí krve hájiti se hotoví. — Horníci!“ promluvil potom k zástupům, „od mnohých let svěřili jste mi správu obce naší, i činil jsem, jak se domnívám, z čeho před Bohem budu moci počet složiti. Poslední čas chtěl ovšem na pevných sloupech naší obapolné lásky se tříti, avšak ještě doufám, že mě nešťastná příhoda v domě mém o bývalou důvěru vaši nepřipravila. Stojím tady, abych třeba i smrtí vyrovnal, cokoli snad křivého mezi srdcem a myslí naší vyrostlo — abych jakož doma, takž i v poli staré pověsti Ruthardů dostojen se okázal. Bojujmež jako bratří a synové jednoho otce! Blížíť se veliké okamžení, kdež dokázati musíme, že netoliko v zápasu s odpornými živly v tmavých dolech k obohacení vlasti vítězně si počínati umíme, ale že i v boji s obecným, krve a stříbra chtivým nepřítelem chvalně obstáti dovedeme. Veškerá vlast hledí na nás: král a pán náš důvěřuje v nás — první je to den, kdež tichý, mírr

příbytek opouštějíce, k obraně svého života, k oslavení českého jména zbraně se chápeme. Tento den rozhodne, budou-li věkové příští v udatnost naši důvěřovati a synům svým o zmužilosti naší vypravovati!“

„To budou! to budou!“ zahřmělo z tisícerých úst, a zbraně zvuk rozléhl se daleko pod širými nebesy. Dychtivostí po boji roznítila se srdce Horníků; a když kázal pomstou soptivý Albrecht dlouhé náspy ztékati, nalezal za nimi nejkrutější odpor. Divý křik vydávajíce, hnali se němečtí a uherští zástupové k širokým příkopům, jakoby drahý kov, po němžto pán jejich tak lakotil, u hradeb jižjiž na ně čekal; avšak šířka i hloubka příkopů naplnila se jich mrtvými těly, a dychtivost nepřátelská ztroskotala se o statečnost Horníků.

Vítězný hlahol provázel po pláni ustupující zástupy, když Albrecht na vojsko své troubiti kázal, aby od outoku přestalo. Hněv a toužení po mstě lomcovaly knížetem, kterýž se byl snadného ztéčení náspů a dobytí nehraženého města nadál. Očekávaje však ještě toho dne syna svého s novými zástupy divokých Kumanů, proti vůli svých věrných od outoku upustil, a teprva na zejtří mocí spojenou záhubně na město se obořiti ustanovil.

V Hoře ale rozhostil se nový život, plný pevné důvěry. Kdožkoliv se na ulicích potkávali, tiskli si radostně ruce, jakoby jižjiž všemu nebezpečí byli ušli, a veškerá obec shromáždila se v novém chrámu sv. Jakuba, aby vzdala díky nejvyššímu opatrovníku.

12.

Veliké posvátné ticho rozhostilo se okolím, kdežto nedávno ještě *bojovný hlahol*, pokřik vítězů a lkání kle-

sajících zaznívalo. Samo nebe hledělo utěšeně na ı dostné město, kteréž mu nyní s uslzenýma očima pi oltářem nejčistější oběť vděčných srdcí přinášelo. Hrı větřík proletoval podvečerní krajinou a zanášel nábož zvuky z otevřeného chrámu ve blízký dům pana Jiř Rutharda, kdežto jak ostré dýky v prsa dcery jeho pada

Na nízkém, pohodlném sedátku chtěla si panna I zina v komnatě své pohoviti, ale nepokoj duše nepřál mírného oddechu. Od nešťastného dne, když byla na soı stála a kdež posléz i její milkování s Vítem na jevo ı šlo, nebyla ještě z domu vyšla, ba skoro ani komn svou neopouštěla. Bylať živa o samotě, netrpíc u s nikoho mimo svou komornou a důvěrného Bozděcha. / s otcem se nescházela; neboť ten se byl v náramn popuzení zařekl, že svého srdce od ní odvrátí.

„Já tě miloval," pravil k ní, „jako člověk zřei nici oka svého miluje; mimo tebe neměl jsem již žádı duši, k níž bych se byl za dnů křehkého a seslábl stáří důvěrně přitulil. Já ti nechal volnou ruku ve vš chování — ale důvěra a láska moje se mi zle splati Věz tedy, nešťastnice! jakos ty se zapomněla, že ned jíc ani na čest panenskou, ani na pověst otce a do svého, všecko jsi zprznila: zapomenu i já, že jsem l dceru měl, a jako jsem zdařilé syny oplakal, oželím i zdárnou dceru!"

Trpkými slovy káral také starého Bozděcha; potměšilý tento pomahač dívčí podíval se mu do (jakoby měl nejčistější svědomí.

„Aj, pane!" řekl, „což mohu já sprostý sluha tajnostech dítěte tvého slíditi? Tys mě učinil důchod kem panny Roziny; i hleděl jsem tedy na měšec j ale srdce její zůstalo přede mnou jako zavřená knih

Nebylť sice hněv pana Jiřího tak veliký jako žal jeho, jenž mu prudké řeči k panně Rozině na jazyk kladl; ale v uších vášnivé dívky zněla slova jeho jako zúmyslné spiknutí a kletba celého světa. Onať plakala, strhala oděv svůj, proklínala den svého narození, a žádného před sebe ani pustiti nechtíc, hrozila všemu zkázou.

„I tys mně zradil!“ osopila se také na svého důvěrníka. „Tys ve spolku s mými nepřátely! Zrada jest okolo mne, a kam se ohlídnu, zašklebí se na mne faleš!“

„O tebe se pokouší zas hlavnička, drahá panno!“ odpověděl stařec, chtěje všemožně na tváři lítost ukázati, ačkoliv se na ni mocně radost ze srdce drala. „I musím ti prominouti jako malému dítěti, kteréž neví, koho v bolestech mimo sebe tlukouc bije. Já tě tedy zradil? já — jenžto jsem ti prospěšné rady dával, jak jsi na soudě chovati se měla? Proč pak jsi mě tam jako roznašeče utrhačných pověstí nepohnala a jako na lháře nežalovala? Tobě by moudří soudcové, jakožto vzácné panně, spíše byli věřili, nežli mně, pouhému otroku, a byli by mě posléze co bídného utrhače pro hanebné nařknutí pod zemi vsadili. Nu, Pánbůh ti rač rozum osvítit a dejž ti přátel svých poznati!“

„Počkej — kam odcházíš?“ zkřikla dívka, v skutku jako nemocné dítě naříkajíc. „Také ty mne chceš opustit! Ó má hlava, mé srdce! Dej mi svého divotvorného nápoje! Jsem vysílena jako pracující k smrti! Dej mi posilu, dej!“

„Proto jsem ti“ — zdráhal se Bozděch — „nesvěřil své tajemství, abych jediný statek svůj marně proplýtval a drahý poklad rozmetal. Darovalť jsem ti již devět kapek, nežli jsi na soud odešla — a nadarmo jsem devět měsíců ze života svého *zahodil!*“

„Ó, ty budeš právě pro toto milosrdenství o devě roků déle na živě!“ zvolala dívka, křečovitě ho za ruc popadajíc. „Tyť jsi zdráv a silen — ale já jsem chor a bídná!“

„Ale já svářel své divotvorné kapky od mnoha le z bylin a kořínků proto, abych jimi něco dobrého vy vedl; tobě však nic nepomohou. Nemáš dosti odhodla ného ducha a pevného úmyslu, anebo jsi na protivné pla netě zrozena. Tobě nedaly srdnatosti na soudu!“

„Nemluv mi o soudu, a vlij nový plamen do ž mých!“ zvolala rozjitřená dívka. „Já cítila v sobě sí velikou, když jsem k těm obecním kejklířům přes prá vstoupila; ale strašlivé vidění — jako krvavá podoba za vražděného hraběte, postavilo se náhle přede mne a hro zilo mi zesinalou pravicí. Ó neptej se!“ mluvila dál oběma rukama za hlavu se držíc — „a dej mi úlev Jáť potřebuji zdravou hlavu a silnou mysl, neboť c na pomstu mysliti!“

„To bude také nejmoudřejší tvoje zábava, a z skončené oddanosti své poskytnu ti k ní posilu — pro tebe bych vylil poslední krůpěj své vlastní kr odpověděl stařec, holou lebku hluboko k zemi skl aby ukryl ďábelské usmání. Přitom sáhl za ňádra, táhl z náprsní kapsy malinkou láhvičku, a přikročiv ke stolu, vpustil z ní několik kapek čistého mok sklenice vody. — „Pí a posilni se, drahé dítě!“ ře to, „neboť zůstaneš-li v Hoře, bude potřebí, abysi uši ze železa a srdce z ocele.“

„Proč?“ ptala se krátce, sklenici hbitě k vedouc.

„Proč?“ ušklebil se Bozděch. „Proto, že se nická luza — před tebou je mohu takto jmenovati

dle rodu a dle krve své nemůžeš se, panenko, nikdy k těm země přeryvačům hlásiti — proto že se opovážili tě hanobit — jazyk se zdráhá řeči jejich opakovati — že tě proklínali — "

„Bůh je zatrať!" zkřikla Rozina, vyprázdněnou sklenicí prudce o podlahu mrštíc — „já se budu za jejich zkázu modliti! Ó, však oni ochabnou, až se jenom císař u zdí okáže a mstitel miláčka mého přijde!"

Ale doufání její bylo daremné, a proroctví okázalo se býti falešné. Horníci neochabli, an se císař u zdí okázal, a panna Rozina modlila se nadarmo!

„Ty jsi bázní ohluchl!" zkřikla na Bozděcha, když jí přinesl zprávu o zmaření Albrechtova outoku. „Anebo si pobitá čeleď kovkopů z tebe posměch učinila."

Když ale později nábožnou píseň vděčných vítězů zaslechla, poddala se vzteku a zoufání; jako zuřivá vlčice ležela na měkkém lehátku, a mysl její zanášela se pomstou a krví.

„Nikoli, plesati nemají!" zasoptila najednou, celá se vztyčivši — „anebo musím já života pozbyti! Žádný se nesmí radovati, kde já běduji — a radost musí umlknouti, kde já pomstou zahrozím! — Tyť jsi mluvíval o bojích, starče, které jsi kdy přestál; mluv nyní — osvědč svou zkušenost; — mohou se Horníci proti Albrechtově síle udržeti?"

„Budou-li se držeti jako dnes," řekl tento, ramenoma krče, „a dostanou-li posilu od krále —"

„Tu nedostanou!" vpadla mu dívka vášnivě do řeči — „tu nesmějí dostati! Padnouti musí anebo pod popelem domů svých lehnouti, nežli Václav přijde, a kdybych jim měla sama žhavý hrob připraviti! Ty mi vždy o lásce a oddanosti mluvíš, vetchá nádobo, jenžto na světě již

ničeho, leda hrstky dnů pozbyti nemůžeš — odvaž se jich a okaž mi nyní, že mě miluješ. *Pomoz mi Horu zkaziti!*"

„Ďábelské pobídnutí!" ušklebil se křivoústý stařec patrněji, nežli kdy jindy — „pekelné lákání, jak by svět řekl; ale my dva máme zvláštní svět svůj pro sebe. Je tu ovšem liščí chytrosti a lví odvážlivosti potřebí; ale zkusíme, čeho má stará lebka a tvé mladé srdéčko dovede."

„Odměny se naděj, jakoukoliv ti Rozina Ruthardova uděliti může!" zajásala dívka, starce ohnivě za ruku chopíc. „Nezakoupíť si ona ples duše své za cenu obtrnou!"

„Já naleznu svou odměnu sám v sobě!" zachechtal se tento divoce a hlasitě. „I bude to pamlska, na kterou se dávno duše moje těší!"

Na to povstalo mezi nima dlouhé rokování; a když podzimní večer Ruthardovu pěknou zahradu svým prvním stínem pokryl, vešel do ní člověk s motykou a rýčem. I vykopal tam jámu, a pak do ní těžkou skříni položil. Brzy na to byla jáma zase zasypána. A když se oudolím tiché noční temno rozložilo, braly se dvě osoby, v pláštích zakuklené a širokými klobouky zastřené, dolů z téže zahrady přes potok, a potom se zatáčely opatrně nahoru k Rovenskému couku a oklikami k císařskému táboru.

Jako vymřelé stály na Rovini kavny havířské — tiché a tajemné bylo celé vůkolí, a pak-li kde za potřebou váleční bedlivosti oko neb ucho lidské číhalo, uměly se mu osoby z Hory chvátající pozorně vyhnouti. Čím dále, tím hustěji vstupovala mezi ně a uspalou Horu čírá tma; za malé půl hodiny míjel jim po levici roz-

lehlý Sedlický klášter, a před nima začaly v císařském táboře planoucí ohně proskakovati, okolo nichž také již kupy rozlehlých a lecjak sestavených bojovníků viděti se dávaly.

„Nohy se mi třesou — dech mi z prsou utíká!“ zašeptala nyní jedna z osob k táboru pospíchajících, a zastavivši kroků svých, o druhou se opřela. Tato pak vyndala z ňader stříbrnou láhvičku a pustila jí několik kapek na jazyk, kteréž ji v několika okamženích jako nadpřirozeným plamenem rozhřály.

„Pojďme! pojďme!“ zaplesala občerstvená, jakoby jižjiž u jistého vítězství stála, a rychle k čerstvým krokům se napínajíc, táhla osobu druhou mocně za sebou.

13.

Z blízkých lesnatých hor vyvalilo se mlhavé jitro, pokrývajíc krajinu šedým závojem jako k hlubokému smutnění, a když posléz ranní slunce za baštami hradu Lichnického pronikalo, podobala se obloha plamennému moři. Chvílemi proletěla vůkolím skučivá Meluzina.

S jakýmsi ouzkostným tušením stáli zástupové Kutnohorských obranců uchystáni k boji. S nábožnou důvěrou pohlédali k nebesům, jenžto jim zamračeně nad hlavami stála, a všeliká duše poroučela se do rukou Nejvyššího, připravujíc se ku smrti.

Dostalať se totiž do Hory zpráva, že k Albrechtovi včera u večer noví houfové přitrhli; každý tedy očekával na dnešek boj mnohem lítější, a tudíž kdo jen zbraně pozvednouti mohl, uchopil se meče, palcátu, cepu nebo sekery.

Veškerá síla Horníků byla dnes rozdělena na dví. Jedno oddělení stálo pod správou Jana ze Stráže, řečeného Vartemberka, jehož slovo tu vůbec ve věcech válečních za první platilo; ostatní sbory měly za vůdce Jindřicha z Lipé. I ustanovil onen, že se proti prvním náběhům nepřátelským toliko silou oddělení svého opírati bude; druhé pak aby teprva umdlévajícím k pomoci přispělo. On sám již včera osobním udatenstvím a moudrými rozkazy všeobecnou důvěru získav, nyní v první šiky se postavil, všude k zmužilosti povzbuzoval a bojovného ducha probouzel.

V druhém houfu nacházeli se také Vít a Adamec. — Z vězení nedávno propuštěný jinoch pohřížil se nyní v hluboké myšlénky, nevšímaje si, že přítel již dlouho soucitně naň pohlíží. Konečně z hluboka povzdychl.

„Co je ti?“ tázal se ho Adamec.

„Nevím, co mi to prsa oužít,“ odpověděl Vít hlasem polomrtvým; „není to ani pouhá bolest, ani pouhá rozkoš; jeť mi, jakobych měl dnes cíle svého dojíti!“

„Nepodávej se vrtochům, bratře!“ prohodil onen. „Cíle dojdeme všickni, když Rakušíky zaženeme. Ale kdož by proto tváře kabonil? — Chceš-li, já ti zazpívám dobrou písničku — ta zažene všechny bubáky.

Skáče jelen po doubravě,
Pozor, lovče, pozor dej —“

Ale v tom se ozval pokřik na hradbách. Za příkopy zavzněly polní trouby. Strašlivý ryk nesl se k nebesům. Jako černé mraky valily se houfy Albrechtovy k outoku.

„Až posud jsem sice v bitvách ještě nestával,“ řekl Adamec s úsměvem; „ale nemusel bych věděti, že je deset

e nežli pět, abych říci nemohl, že budeme dnes parjší den a větší kus práce míti nežli včera — ačkoliv slunce jako z outrpnosti schovalo."

A slova jeho stala se proroctvím. — Jako stáda hlavých vlků přihnaly se Albrechtovy zástupy. Udatně jili Horníci náspů svých. Krev tekla potokem po nom hrazení okolo předměstí, a mrtvá těla hromadila se ním i před ním; avšak ještě tu stály a čekaly sbory d správou Jindřicha z Lipé, aniž byly mečem trhnuly.

Ale jižjiž počali Horníci počtem nepřátel, jenž jako j podrážděných vosů napořád se množili, s náspů ustuvati, a jednotlivci z odvážlivých, smrti nedbajících Uhrů čali hrazení zlézati: an tu náhle na Kolmarce plamen suché střechy vyšlehnul, a černý dým jako sloup k oblaům se táhl, bojujícím Horníkům znamení dávaje, že neřítel již i za jejich zády zuří.

A v skutku byl také houf kořisti chtivých Kumanů, l vojska k outoku ženoucího se odtrhnuv, vysokou traou a roštím po kolenách se krada, dlouhé příkopy obel, a dostav se takto až pod návrší k zahradám Kolmarým, jako hejno dravých medvědů a dávících tygrů do ředu předměstí vrazil. Zde padli divoši do tichých a nejce liduprázdných obydlí, jakoby vítězství již v rukou ěli, kde co bylo, drancujíce a pálíce. Několik dřevěných avení stálo hned v plném plápolu, a vichr točil se plamenných kotoučích jako ze řetězu utržená vzteklice.

Děsný povyk naplnil celé předměstí, a na smrt vyrašeny utíkaly ženy, děti, starcové a jiný lid nebranný ed nenadálými loupežníky, nevědouce ani, kam se uchýti, toliko hořekujíce a rukama lomíce.

Na obloze sehnala se mezi tím těžká, černá mračna, visela nyní nad zemí jako pohřební příkrov.

Strašlivé bylo zděšení v boji vůbec necvičených a ve válce nezběhlých měšťanů, kdyžto za sebou s hradeb hrozící požár spatřili. První hrůzou uchvácení vydali zoufanlivý křik, i byli by málem zbraň odmetali a jako slepí na outěk se dali. V tom okamžení opanovali však také Němci zde onde již pobořených náspů, a tudíž musila se nyní síla proti síle, muž proti muži na šíré pole vyhrnouti. Proto zkřikl nyní hrdinský Jan ze Stráže hlasem hřímavým na pana Jindřicha, aby vybraný sbor svůj, z většího dílu samé zkušené vojíny královské, proti proudu deroucích se nepřátel obrátil, a zahlídnuv bystrým okem pana Adamce, jehož odhodlanosti se byl již včera podivil, poručil mu, aby s houfem dobře tu známých lidí k předměstí se obrátil, a buď zrádnému živlu nebo nepříteli v cestu se postavil. Sám na to svolal ohnivými slovy malomyslné Horníky, pobízel je, uvedl jim na mysl čest a povinnost, a pak s obnovenou silou v nejhustější tlupy nepřátelské se uvrhnul. —

Jako rozlícení lvové řítili se havíři za svým miláčkem, panem Adamcem. V plamenu stál již veliký počet skrovných, ačkoliv rozptýlených domků, jelikož vichr paličům v práci pomáhal; i museli se obrancové horkem i kouřem dráti, nežli na sbor loupežných Kumanů vrazili. Krátký byl ovšem zápas i snadné vítězství, ježto po kořisti prahnoucí nepřátelé semotam se rozptýlivše, raději k svému prospěchu plenili, než aby byli v předu bojujícím soudruhům cestu k snadnějšímu zmožení hradeb razili. Tím způsobem rozdrobili sílu svou, a padli pod ranami honících je kovkopů, kteří je po všech domech stíhali.

Přede všemi, jako na peruti skučícího větru, letěl mladý Plichta. Činil to bezděky, veden jakýmsi tajným,

ale mocným hlasem srdce a svědomí svého. Kroky ho nesly k obydlí vdovy Maternové, a v té chvíli zdála se mu tato cesta býti jeho nejsvětější povinností.

Uchráněn před zhoubným živlem stál tu ještě domek, druhdy sladké outočiště jeho; ale dvéře byly dokořán vypáčeny.

Rychle skočil přes práh a vrazil do světnice; nikde však nenacházel živé duše. To jediné neušlo zraku jeho, že tu nepřítel již také hospodařil. Všecko bylo ve světnici poroucháno.

S hrozným tušením stál jinoch na okamžik poděšen — potom padlo oko jeho na lože.

„Matko! kde máš dítě své?“ zvolal a přiskočiv k loži, uchvátil kostnatou ruku vdovy, Adlinčiny matky. Ale ruka její byla studená, a když pohledl blíže, dívaly se naň z podušek dvě sklenné, ve sloup obrácené oči a zesinalé tváře.

„Matko, kde máš dítě své?“ opětoval jinoch v hrozné ouzkosti; ale oči její se nepohnuly, neboť byly ztuhly v smrtném spaní, a vysoký pot stál na čele obstárlé ženy. Avšak oči i ústa byly pootevřeny, jakoby chtěly ještě dceru spatřiti a ještě ubohou volati, kterouž byla bezpochyby jen divokost loupeživých nepřátel zahnala.

„O dni strastiplný!“ zalkal jinoch s bolestným pohnutím; „jakáž bude míra darů tvých? Na sta jich pohubíš, na něžto se přítomnost i leta budoucí okem utěšeným usmívají, a mne tu necháš v té prázdné pustotě! — Odpusť, ženo nešťastná! Tobě vzešla sice odleva v říši pokoje, ale já nešťastník porušil tvůj mír vezdejší!“

A vřelé políbení vtisknuv na studenou ruku, jenž mu měla jednou mateřsky žehnati, vyřítil se ze dveří a pustil se po síni k zahrádce. Hlas jeho volal pronikavě Adlinku. A jižjiž myslí, že také ohlas dívčího křiku za-

sléchá — i vrazí na zahrádku, na to tiché, posvátné míst laskavých snů a slibů svých, a tam zahlídne dívku, an s divým Uhrem zápasí.

„Darmo si lámeš peroutka, divoká hrdličko!“ smá se jí šklebivě bojovník, an se mu outlá dívka v surové náruči silou zoufalkyně zpouzela. „Bratrům nechal jsem tvůj nábytek, ale tebe jsem podržel pro sebe!“

„Nesahej na poklady naše, loupežníku!“ zkřikl tu za ním Vít, a mstitelnou ranou meče jeho svalil se vilný nepřítel z rozpoltěnou hlavou na zemi. Nesrozumitelné klení vydralo se mu ještě z umírajících úst, a křečovitě napínaly a trhaly sebou oudy jeho. Padaje, byl by málem i dívku k zemi strhnul; ta však při prvním hlasu osvoboditele svého násilně sebou pohnuvši, byla se rukou vrahových zprostila, a sama bezděky jako vítězstvím zkřiknuvši, po náhlém ochránci se otočila. S rozpjatou náruč stála na okamžik proti němu — ale náhlé střídání citů bylo jí zarazilo všecku krev u srdce, a mrákota zastřel zraky její. Klesala — a jinoch ji pochytil do loktů svých

Za hodnou chvíli hleděl na nešťastnou nevěstu, nikdy nepocítěná bolest — nikdy nepocítěná rozkoš na plnila srdce jeho. Tak spanilou a milostnou nezdála s mu nikdy před tím dívka, kterouž oklamal a nevěrn opustiv o vezdejší ráj připravil.

Tiché ctnosti její vstoupily mu nyní před oči jak kárající andělové. S tlukoucím srdcem, se slzavýma očim přivinul omdlelou těsněji k prsům svým, a hlava jeh sklonila se níže k tvářím jejím, a horoucí rty jeho l baly jednak dívčí oči, jednak volaly jméno její.

Konečně otevřela dívka zatemnělé oči.

„Adlinko!“ zvolal Vít, „procitni v život nový a ra dostnější! Nabuď mysli! Nepřítel je zkažen!“

A dívka se vzchopila; jakoby se byla z těžkých, ızných snů protrhla, hleděla vůkol sebe. Pak teprva ilo jí na mysl, co se s ní bylo přihodilo, a s radostm pláčem uvrhla se Vítovi na prsa. Nebylať pouhá ěčnost k svému ochranci, jenžto dívce takto učiniti lela; ale byla to horoucí milost ženského srdce, ktež v ní dosaváde bydlila.

„Víte, nešťastný, drahý příteli!“ jásala přitom s uslnýma očima; „Bůh neoslyšel modlení moje! Ráda nyní ıru, neboť jsem se dočkala chvíle, na nížto se duše á již netěšila. Ó nech mě na srdci tvém skonati!“

„Zbav se tak strastné myšlénky, duše moje!“ zvol jinoch, „a odpusť nešťastnému — odpusť nevěrnému, erýž v omámení smyslů velikou cenu tvou poznati neoha, převršenou mírou bolesti tebe zasypal!“

„Nemluv — nemluv mi, Víte, o těch dnech nešťastích!“ prosila dívka. „Pomysleme, že to byla ruka boží, nžto v nejúplnějších rozkošech na smrtelníky doléhajíc, lu jejich zkouší. Takto mysleme a na všecku hořkost pomeňme! Ach, vždyť je veškerá bolest dnů předeých nahrazena tímto jediným okamžením! Ó pojď, pojď — se také nemocná matka potěší —“

„Tvoje matka?“ zděsil se jinoch.

„Ó nelekej se — neboj se trpkých výčitek!“ prola zase Adlinka svým nejjemnějším hlasem. „Onať až dnes jenom s lítostí o tobě mluvila, a žádné viny na bě nenacházela.“

„Že to činila?“ zvolal jinoch z hlubokosti duše své. Ó, děkuji tobě za tuto zprávu, Adlinko! — tedy mě veké tíže zbavila. Bohužel, že tu dobrou ženu sám již dprositi nemohu!“

„Proč bysi nemohl, blahový? Pojď!“ zvolala dívka

s radostným úsměvem. „Pojď — to jí dodá posily, snad se potěší.“

„Pro živý Bůh, Adlinko!“ ustrnul Vít — „což pak nevíš —“

„Co?“ lekla se dívka hlasu Vítova.

„Nešťastná dcero!“ zalkal jinoch, žalostí ruce sepnuv. „Nešťastný dne — a nešťastný já, že ti mám první o tom povídati! Běž, Adlinko — běž; matka tvá —“

„Je mrtva?“ zkřikla dívka hlasem strašně pronikavým a popadla jinocha prudce za ruku. Celá duše její, zdálo se, že se dívá z očí jejích a že dává pozor na odpověď Vítovu. Nepohnuta byla v tom okamžení celá postava její — jako z kamene tvář její.

„Já ji nalezl na loži bez života!“ odpověděl jinoch zticha; „avšak možná, že to byla pouhá mdloba.“

„Nikoli, nikoli — to byla smrt!“ úpěla dívka hlasem srdce rozrývajícím, a dvěma proudy vyhrkly jí veliké slzy na zbledlé tváře. „Já ji viděla dnes ve snách — bílý rubáš měla na těle, a růžencem byly obvázány ruce její. Ó, dne nešťastný! A já se od ní vzdálila v hodině poslední! Ona zhynula divokostí dravých nepřátel! Ó já nešťastná!“

S těmi slovy letěla do světnice — padla na matku a nabyla brzo jistoty, že se jí sen vyjevil.

Bolestný byl nářek outlé dívky, a Vít ji měl těšiti an mu samému srdce pukalo.

„Osamělá, opuštěná stojím nyní na světě!“ bědovala dívka nad mrtvolou matky. „Žádného srdce tu není, na němžto bych se vyplakala, až by se ulevilo bolesti mé!“

„Nezoufej, Adlinko!“ promluvil k ní Vít, „a nezatahuj oblohu svou mrakem ještě černějším, nežli ji nebe již zastřelo! Ještě je živ dobrodinec, druhý otec tvůj

a srdce páně Hanušovo je věčný pramen srdečné laskavosti. *Své* srdce ti nabízeti nesmím," — mluvil dále hlasem poněkud se třesoucím, vřele jí ruku tiskna — „neboť vina má jest tak veliká, že kdybych i tuto nad mrtvolou tvé matky, na místě posvátném přísahal, ty mi přece neuvěříš a lítost mou zavrhneš."

„Nepřísahej, Víte — nezaklínej duši svou!" zvolala dívka v náramném pohnutí, obě ruce jinochovy těsně k srdci svému tisknouc. Veškerá bytost její rozplývala se ve slovech jejich. — „Já ti *musím* věřiti a k srdci tvému se utíkati, nemám-li kořen života svého zkaziti. Neopouštěj dívku, jenž by při tvém neštěstí s tebou byla umřela — kteráž ale také v životě vedle tebe státi musí, nemá-li zhynouti!"

V hlubinách srdce svého pohnul se jinoch touto neočekávanou prudkostí citu dívčího, i bylo ť mu, jakoby se celá duše jeho byla otřásla a všeliká minulost v bezedné zapomenutí zapadla. Novou a horoucí, všech zemských trusek zproštěnou láskou ovinulo se rameno jeho okolo dívky — a nad mrtvolou matky, na zříceninách popleněného předměstí vzešel jim oběma nový, kvetoucí ráj milosti.

14.

Strašlivý lomoz vytrhl milence ze sladkobolného zanícení a slibučinění, uváděje Vítovi na paměť, že otčina ještě ramenou jeho potřebuje.

S nelítostnou zuřivostí roztáhl se totiž boj na širé pláni před Kolmarkem, a jako dávící vlny řítily se sbory divokých Němců na zoufanlivé Horníky, o jichžto neohroženost ještě i jinde strašlivá příhoda se pokoušela —

jelikož teď náhle také u prostřed města oheň vypuknu Vysoký, šlehavý plamen pod černou oblohou zděsil městsk obrance jako krvavý prst věčného mstitele. Nepořádel ztrhal šiky jejich, a jako hladoví vlci padaly již mez ně zástupy nepřátelské. I hrdinský duch vůdce Vartem berka začal se naděje v dnešní vítězství odříkati; an tu náhle jako božím sesláním z lůna těžkých mračen prudkj lijavec se spustil — vichr se vztěkal, z hluboka hřímalo a žluté blesky krajinou proletovaly.

„Nebe je s námi, Horníci!“ zkřikl tu Strážensk ý, s neohroženou tváří na všechny strany pohlížeje. „Nabuďte mysli! Bůh sám vede péči o zachování domů vašich — hle, ty proudy nebeské! Pusťtež tedy starosti o svoje přístřeší mimo sebe a obraťtež mečů na loupežníky!“

Avšak i po straně nepřátelské zajásal vůdce: „Nebe je s námi! Neochabujte v udatenství! Metla boží doléhá na Horníky!“

Ale v tom se ozval mezi zuřivými zástupy jeho také jiný hlas, a ten zatřásl lidem pověrečným ještě mocněji, než to učinilo pobádání vůdcovo.

Hlas tento pocházel od pana Adamce. Statečný tento mladý muž byl se totiž po vykonané práci z předměstí opět na bojiště obrátil a při náhlém zbouření živlů projala ho tu nenadále odvážlivá myšlénka. Byl to šťastný blesk v temnotách nynějšího stavu Horníkův.

Kvapně odtrhl se od lidu svého, a zahodiv znamení bojovníků Kutnohorských, vpadl jako zděšený mezi houfy nepřátelské a začal jich jazykem z plného hrdla křičeti: „Peklo je proti nám! Horníkům pomáhá ďábel!“ A slova jeho padala jako žhavé jiskry ve sluch divokých *nepřátel* a okamžitě se v nich záhubně zmáhala. Vzte

klivci tito nebáli se ani boje ani smrti; ale proti domnělým kouzlům pekelným neuměla se odvážlivá surovost jejich postaviti.

Celé vůkolí mělo nyní podobu, jakoby v něm škola čarodějů umění své prováděla, anebo nebe se bořilo a peklo se otvíralo. Lomoz bitvy, řinkot zbraně a ryk bojujících, hučící bouře, šumící vichr a šlehající déšť — to všecko mohlo i člověka bez pověry přirozenou hrůzou zděsiti; a zástupy Albrechtovy začaly v skutku couvati. Pokřik „Horníkům pomáhá peklo!“ množil se od muže k muži a zastavoval meče v nejkrutějších ranách. Leknutí vrazilo do vraždivých šiků, přeletělo jako morová rána celé bojiště, a hnalo je posléze na outěk před Horníky, k nimžto se opět s každým krokem zmužilost a důvěra navracela.

Krvavý outok byl šťastně zmařen, nepřítel z pobořených náspů vyhnán, a nebe samo zdálo se míti radost nad novým vítězstvím Horníků. Mračna se byla rozplašila, vichr utichl, bouře umlkla, a jasná, skvělemodrá obloha usmála se na veškerou krajinu; toliko na západě visela ještě temná opona, ale na ní okázalo se věčné znamení pokoje, sedmibarevná duha.

S radostným úžasem a hlubokým pohnutím hleděli vítězové na toto náhlé zjevení, a s plným srdcem nejvřelejších díků objímali se mezi pobitými bratry i nepřátely.

Ale drahé bylo dnešní jejich vítězství. Předměstí bylo popleněno, náspy okolo něho zničeny, veliký počet měšťanů padl na bojišti, a mnoho vzácných Horníků uvázlo v zajetí. I počet raněných byl znamenitý, a co sesláblií zástupové za ránu největší považovali, byla ztráta obou královských vůdců, jelikož hrdinská odvážlivost Jana ze Stráže do rukou nepřátel zavedla, Jindřich z Lipé pak ostrým šípem dosti nebezpečně poraněný na loži ležel.

Bolestné tušení probuzovalo se tichým hlasem v prsou vítězů, an se před samým polednem u malém počtu do města vraceli, nemajíce před sebou, na kohož by důvěru svou zasazovali, a veliká tesknost rozložila se kolem po všech srdcích.

15.

Na veliké síni v radním domě seděli šepmistrové a obecní starší s městským rychtářem panem Ruthardem. U prostřed síně stál bývalý a na Horách již povědomý společník nešťastného hraběte Liebenšteina, rytíř Blum, kterýž byl ještě toho dne co Albrechtův jednatel do města přijel, maje obci vůli císařovu prohlásiti a s obecními staršími porokovati.

Věc válečná nacházela se tu nyní v rukou domácího řízení, a v tom případu mohl arci sám rychtář tento důležitý ouřad nejlépe zastati, ježto s velikou věhlasností a věcí veřejných známostí i zkušenost v běhu válečném, nabytou za mladších let, spojoval. K němu tedy obracel se nyní zřetel jakožto k hlavě celého shromáždění a zástupci moci královské.

„Milí a mnou velmi vážení pánové!" jal se posel z nepřátelského tábora mluviti. „Když jsem ponejprv do města vašeho vjížděl — a sice po boku laskavého i mocného příznivce svého, jehož mrtvé tělo jsem pak z bran vašich s krvácejícím srdcem k truchlícím přátelům odvážeti musel — tenkráte, pánové, mně věru nepřipadlo, že by mě tak brzo běh kruté války mezi vás opět uvedl."

„Pane rytíři," přejal mu Ruthard další slova s velikou vážností, „můžeš-li dle poslání svého všech připomí-

nek na minulost opominouti, velmi se nám zavděčíš; i nemůže to býti pro žádnou stranu věc radostná, příhodu nešťastnou na mysli obnovovati. Oznam raději, co pán a kníže tvůj obci naší vzkazuje.“

„Vedle tvé libosti, pane rychtáři!“ odpověděl rytíř poněkud pohoršen. „Jiný na místě mém by také s vámi času nemařil; já však užil dobrých dní v městě vašem, a chci se vám nyní k povděčné posluze propůjčiti. Protož vám přede vším na paměť uvádím, že má císař a pán můj velikou příčinu, nevražiti na Horu, a že je silné předsevzetí jeho, doly její ve svou moc dostati. Dnes před večerem přitrhnou ostatní zástupové za knížetem Rudolfem, a na zejtří učiní se poslední outok na Horu, jemuž město zajisté neodolá. Avšak přirozená laskavost císaře pána je tak veliká, že rád porovnání válečního se odřekne a na příkoří jemu již učiněné zapomene, když mu dobrovolně město poddáte a jako pánu svému poslušnost slíbíte; jinak sice vás všechny i zajaté přátele vaše v táboru hněv jeho zachvátí. Nebudou-li brány Kutnohorské zítra před ním otevřeny, nežli nám slunce nad hlavy vzejde,“ — mluvil posel hlasem povýšeným dále — „padnou zajatí přátelé vaši mečem mstitelným, a záhubným proudem obrátí se na vás pomsta. I zaklel se císař památkou otce svého, že kámen na kamenu v Hoře nezůstane!“

Zaraženi nad nelidskou zprávou seděli všickni přítomní za nějakou chvíli v hlubokém mlčení. Skoro každý byl dnes někoho z přátel nebo pokrevních pohřešil, a nenaleznuv ho mezi mrtvými, musel souditi, že padl do zajetí; na tyto ubohé myslila nyní městská rada, byť i vlastní nebezpečí byla mimo sebe pustila. Rytíř vyslaný použil tohoto zamlčení a jal se dále mluviti:

„Pomyslete, Horníci! že nemáte žádného práva, abyste lidského slitování od císaře očekávali, jelikož jste zavražděním miláčka jeho rozhodnou příčinu k tomuto boji zavdali. Pomyslete, že je síla vaše zmařena, město vaše nehrazeno a pomoc ještě daleká. Pomyslete, v jaké nebezpečí, v jakou pohromu své bohaté město, statky své i život svůj zúmyslně uvádíte; a považte naproti tomu, jak milostivého i mocného pána v knížeti Albrechtovi sobě nakloniti můžete; považte —“

„Považ ty sám, posle výmluvný!“ zvolal nyní starý Ruthard, a vzchopiv se na svém sedadle, s uzardělou tváří vůkol sebe pohlédaje, hnévivýma očima po Blumovi střílel — „považ ty sám, že řečí svou žluč věrných měšťanů zbuzuješ! Přijaliť jsme posla císařského v městě našem z té jediné příčiny, že jsme vyslaneckého práva šetřili, smysl tvého poselství neznali a ničeho zanedbati nechtěli, co by snad k porovnání sporu mezi naším a tvým pánem sloužilo. Avšak svodná, k zradě popouzivá slova císařova poslouchati nejsme povinni, a kdo se osměluje k uším našim je donášeti, odvažuje se i hrdla svého s ústy zradnými. Vrať se nazpět, herolte, a řekni pánu svému, že se ještě nenaučil důvěry lidské dobývati, a neumí-li posly své před pomstou otužiti, ať je nikdy více nevysílá s takovými důkazy své milosti, jakož jest onen, že v poctivém boji zajaté pod meč katovský vydá.“

„Běh a prospěch válečný nutívá k činům, jenžto se někdy s myslí nepřátel nesrovnávají,“ odpovídal Blum. „Já stojím před vámi jménem císařovým, i vím dobře, kam a jak se odvážiti mohu. Pěkná jeť ovšem oddanost vaše k Václavu, příkladná je věrnost i udatnost vaše; ale moudrá není, a v městě, kdežto se mezi nejstaršími a nejvzácnějšími rodinami lidé z německé krve nacházejí, do-

ela zbytečná. I divím se tomu, že právě ty, pane rychtáři, an se v těžké době o dobro města jedná, nejprvněji hlasu odporného pozdvihuješ, ježto jsem právě u tebe mysl nejochotnější najíti se domýšlel."

„U mne, rytíři?" ozval se pan Jiří, a hněvné leknutí vyděsilo z něho na okamžik všechen život. „Jak to, trhači?" zkřiknul pak opět hlasem zvučným. „Bůh jest nad námi — pověz, člověče! proč u mne takových ohavností pohledáváš?"

„Žádných ohavností, pane rychtáři!" odpověděl Blum hrdostí. „Stojím tady jménem císařovým —"

„Mluv, člověče, proč právě u mne takových nešlechetností pohledáváš?" opakoval stařec rozjitřený — „proč oliko u mne, jakobych nejhorší byl mezi Horníky?"

„Protože nám vlastní dcera tvá již za živobytí hraběte Liebenšteina dobrou naději dávala," odpověděl rytíř velikou jistotou, „a protože nám včera opět nový důkaz náchylnosti domu tvého k císaři pánu podala."

„Dcera moje?" zkřikl stařec po celém těle trnoucí.

„Panna Rozina?" užaslo veškeré shromáždění, a po íni povstalo šumivé šeptání.

„Dcera moje?" opětoval zděšený otec. „To jest ohavná lež, zlomyslný člověče, a pro ni budeš později se mnou se rovnati! Dcera moje! — Veliký Bože, nedej mi věcí nemožnou se lekati! Řada let mých jesti veliká i promíšená mnohou radostí; ale toto jediné slovo: dcera moje! převyšuje žalem a hořkostí všechnu míru rozkoší. Rychle, kde jest dcera má? Přiveďte dceru mou!"

„Nevolej nadarmo, pane rychtáři!" promluvil Blum; „dcera tvá je se starým služebníkem v císařském táboře."

„Spravedlivý Bože!" zalkal nešťastný otec, i musil vysokého sedadla se zadržeti, aby neklesl. V celém shro-

máždění povstalo veliké pohnutí, a císařův posel ml vil dále:

„Chtěje mysl vaši, pánové, císaři v dobrotě nak niti, přijel hrabě Liebenšteinský do města vašeho — jak by o tajném jeho zámyslu zajisté nejeden mezi vá pověděti mohl, kdyby se nyní přiznati neostýchal, s usmrceným o věci té rozprávěl. Spanilostí ducha i t svého našel hrabě také milost před očima páně rych řovy dcery, kteráž mu slibovala, že se pohne mysl otc i jiných Horníků k vlastnímu svému prospěchu, i za zala se, že bude s miláčkem k žádoucímu cíli pracova

„Toť jsou věci neslýchané — hrozné!“ ozvalo ustrnutí mezi obecními staršími. Na tvářích jevilo se pohoršení, a hněvivě začaly se jich zraky z ulekan otce po smělém žalobníku točiti.

„Nikoli — to se nestalo! — tak strašlivě nem(nebe stvoření své zhanobiti!“ zmužil se pan Ruthard „toho se krev moje nedopustila! Všickni přítomní i ouč domů jejich, člověk nejnižší v obci naší zhrozil by se takového, i pomstil by nespravedlivé nařknutí; proč toliko *mé dítě* tak hanebnou zradu bylo zpáchalo? nic! — toho se nedopustilo. Ať si dívku i mladá krev a v toužení k cizímu hraběti byly zavedly — ať se všeho dopustila, proč jsem ji otcovské lásky již pozbavil: daleko nemohla se přece od povinnosti své uchýliti! — veďte ji, ať se omluví; přiveďte také starého Bozděcl

„Nadarmo voláš, pane Rutharde!“ usmál se vysla „Již jsem řekl, že je dcera tvá i starý služebník v táb a chceš-li, tedy ještě přidám, že jejím i jeho návo a poučením dnes ráno zástupy naše předměstí se zı nily, a že sluha tvůj v městě vlastní rukou oheň zal aby zmnoženou hrůzou vítězství naše usnadnil.“

Strašlivou zprávou překvapeni začali šepmistři a starší vstávati. Každý z nich cítil v tom okamžení, že vyslanec pravdu povídá. Ošklivost a hněv vstupovaly jim do tváří.

V tom vešli drábové, oznamujíce, že ani pannu Rozinu ani starého Bozděcha nalezti nemohou.

„Běda mně!“ zalkal nešťastný otec, a sklesnuv na sedadlo, zahalil si tváře před shromážděním.

Hluk a šumot povstal po síni. Šepmistři vězeli v těžkých nesnázích, a byli by již rádi toto traplivé pojednávání skončili. Mezitím pozdvihl ale ještě jednou rytíř Blum hlasu svého a řekl: „Jednal-li jsem neprávě, vyzradiv před vámi společníky své, jednal jsem z moudrého pováženi a upřímně. Panna Rozina i služebník její dali se s hojným pokladem peněz a drahého kamení docela pod ochranu císaře pána — těm neuškodíte. Vám pojde z dlouhého váhání pohroma, a nám bude rychlé odhodlání vítáno. I mluvím tedy o věcech, jakž je právě nacházím, a ničeho strojenými slovy nelíčím. Známeť se, a proto se také snadněji smluvíme.“

„Nesmluvíme — odejdi s nepořízenou!“ zvolali někteří; jiní ještě mlčeli, a tesklivé tušení svíralo jim prsa. Nyní ale vztyčil se opět s velikou důstojností Jiří Ruthard, a bolest všemožně s tváře zapuditi se namáhaje, obrátil se k spoluměšťanům svým s rozpjatou náručí.

„Poslyšte, milí přátelé!“ řekl — „a dovolte ještě promluviti muži, kterýž mezi vámi, před okem božím a vedle slov zákonů sestárnul. Nedivte se, vidouce rychtáře svého a nyní zastupitele věci královské jako slabou ženu plakati; jeť starý úředník také otcem, a toliko srdci otcovskému přináší tyto slzy za oběť. — Stal-li se hřích skutečně, o němž tento muž z táboru nepřátelského povídá — *Bůh všemohoucí* proniká útroby naše! —

já jsem nevinen. Milost boží požehnala snažení moje i rozmnožila bohatství mé, a jediná dcera byla mi po smrti dvou synů a manželky všelikou radostí, jižto jsem vážil nad veškeré poklady zemské. Ale Bůh strestal slepotu mou, a metla jeho mne postihla. *Již nemám dcery žádné.* S hříchem odtrhlo se jediné dítě od srdce otcovského, a já je teď nesmím z prachu pozvednouti, do něhož se zúmyslně uvrhlo. To tam jest a budiž! Ale kdož mezi vámi může dokládati, že bych se byl i *já* společníkem hříchu dceřina učinil? Táži se vás ve jménu obce i krále našeho, jehož místo tady zastávám — táži se vás, může-li kdo žalovati na Jiřího Rutharda, že byl někdy něco učinil, co tomuto poslu nepřítele našeho příčinu dává, se zrádným obmyslem k němu se blížiti? Vyjevte i pouhé podezření slovem jediným, a já se vyhostím — vyvrhnu z počestného sboru, jehož ozdobou býti vždy ze vší síly jsem pracoval."

Pohnutí zmocnilo se celého shromáždění, a po krátkém šumotu odpověděl nejstarší mezi šepmistry, stříbrovlasý Horník, za ostatní takto: „Vzdáleno budiž od nás všeliké podezření, a může-li vyznání naše i soud lidu obecního upevniti a domínku o ceně tvé na mysli tvé utvrditi: tedy budiž ubezpečen, že umíme dobře rozeznati, co v této zlé věci *tobě* a co *dceři* náleží. Nešťastný jsi, ale ctihoden jako posavad v důstojnosti své."

„Nešťastný, pravíš? I budu se tedy těšiti slovy písma, řkoucího, že vyrostl koukol mezi pšenicí, ačkoliv dle slabosti lidské zapříti nemohu, že se mi to přetěžkou metlou býti vidí, že koukol právě na mém roli vyrostl," odpověděl Ruthard. „Soudu propadla dívka, řečená jindy Rozina Ruthardova, i propadl nevěrný služebník. Mlčmež o nich, dokud je buď věčné řízení anebo světská spravedlnost před

stolici naši nepostaví, a obrátivše zřetel svůj nyní k samému vyslanci, uvažme na mysli požadování pána jeho!"

I musil na to rytíř Blum v postranní komnatu odstoupiti, a shromážděná rada začala horlivě rokovati, jakou odpověď by měla císaři poslati.

Rozhodnutí nebylo snadné, jelikož město v skutku u velikém nebezpečí vězelo. Jedni byli ovšem toho mínění, aby se všemu požadování nepřátel ouplný odpor učinil, aby se město jako posavad bránilo a místo hradeb okolo něho statečných prsou nastavilo; jiným zdála se bez pomoci nových zástupů obrana rozložitého a z části neohrazeného města cele nemožná; jiní pak ještě radili, poddati se Albrechtovi jenom na oko, než by král s polem sebraným k pomoci přitrhnul, a potom u vnitř i z venku na nepřítele tisknouti.

Mlčky a zamyšleně, jakoby zápasil s hrozným nálezem, seděl tu starý Jiří Ruthard, až pak najednou se povznesl, a hlasu vysoko pozdvihnuv, prosil, aby šepmistrové zdání jeho vyslechli.

„Dobře mají," pravil, „kdož delší obranu města proti vzteku tisícův za nemožnou pokládají; avšak dobře mají také, jenž obec proti nepřátelskému úsilí s ušlechtilou srdnatostí do posledního muže brániti chtějí. Hodnější ale a našeho jména dostojnější zdá se mi býti, když v krvi své utoneme a z domů svých jako hroby všeho bohatství svého učiníme, nežli když bázlivě císaři se poddáme, a takto nejen potupu vlasti a všech spravedlivých zasloužíme, nýbrž také město touž mírou v nebezpečí uvrhneme, jako kdybychom je do posledního kamene bránili; neboť bych musel zajisté na velikém omylu vězeti, očekávaje, že se Albrecht, kdyby snad posléze z města opět ustoupiti musil, nad námi podobného ukrutenství nedopustil,

jakovéž nyní nad zajatými provesti zamýšlí. Mínění moje snáší se na tom, že jest potřeba, zástupy nepřátelské *jednou ranou* jako božím bleskem zahubiti, a byť se to i tak neválečným způsobem díti mělo, jakož je zavraždění spoluměšťanů našich v nepřátelském táboře. Stojímeť v boji pro statky své, pro život svůj i pro slávu svou — stojíme v boji s nepřítelem stříbra i krve žádoucím, nespravedlivým, a jakou měrou on nám odměřuje, takovou budiž i jemu měřínoǃ"

„Mluv, pane — mluv, příteli!" ozvali se na to hlasové mezi šepmistry a staršími, a s velikou zvědavostí upírali se všechněch zrakové na výmluvného řečníka. I spočívalo cosi velmi pohnutlivého ve tváři jeho, an vlastních bolestí náramných přemáhaje, toliko péčem o spasení obce se poddával.

„Nuže tedy!" začal stařec po krátkém pomlčení, a postava jeho zdála se býti povýšená i strašlivá jako s plamenným mečem přicházejícího mstitele, a slova jeho zněla vážně jako mluvení věčného soudce. „Pomyslete předе vším, že, cokoliv učiníme, z nevyhnutelné potřeby učiniti musíme, a pak nebude skutek před svědomím naším strašlivý. Ať se navrátí do táboru posel Albrechtův, krví jeho nezprzníme práva vyslaneckého; ať oznámí po statku cizím bažícímu pánu, že Horníci požehnání božího v dolech svých až do poslední krůpěje krve brániti se hotují — nad přátely v zajetí jakož i nad námi bude Pán od věčnosti ochrannou ruku držeti. Onť sám uděliv nám zemských pokladů, položil k nim také obranu, a rozmanitými dary, jakož i světlem svým vyučuje člověka hájiti se v potřebách. Nadarmo nespočívaji nakažlivé i hubivé částky v plodech *dolů* našich; my těch jedovatých zemských kalů svaříme *a nalijeme* do potoka, vedle něhož pod Sedlickým klá-

šterem císařské vojsko táborem leží. Albrechtův lid napájí z něho sebe i koně své, a když dnes u večer a zejtra na úsvitě nádoby svoje napuštěnou vodou naplní — bude Bůh duším jeho milostiv!“

Tajnou hrůzou zatajil se dech v prsou všech přítomných. Sklopilič oči, jakoby se věci báli, kteráž měla přijíti, ačkoli poznávali, že jim ona jediná může pomoci.

16.

Tiše a mírně klonilo se po bouřlivém dnu slunce k západu, jaksi outrpně pohlédajíc na Horu, kdežto se po divém hluku, po zvuku zbraně, po bědování a modlitbách tajemné mrtvo rozhostilo.

Pověst o vůli císařově, jakož i o záhubě, jakováž přátelům v zajetí hrozila, pak o nehodě, jenžto z domu samého rychtáře na obec přišla — to všecko naplnilo branné i nebranné obyvatele bolestným zděšením, a ode rtů ke rtům rozletovaly se starostlivé, polotajené rozprávky. K zejtřejšímu boji neděly se žádné přípravy. V trapné neoučinnosti kotácel se jindy živý, pružný, pracovitý lid. Od domu k domu, zvláště na dolejším městě, bylo pod ztrátou hrdla zakázáno, aby u večer a zjitra žádný vodu z potoka nenabíral, a vůbec aby žádný bez zvláštního dovolení celý ten čas z města nevycházel. S tajnou hrůzou čekali všickni, co se díti bude, a k jakému konci to s městem i se zajatými dopadne. Co byla obecní rada uzavřela, o tom nikdo nevěděl. Ustanovilot se, zachovati o tom nejhlubší mlčení, aby ani nejmenší zpráva zrádnými ústy k Albrechtovi nepřišla.

Celého města zmocnilo se tesklivé tušení. Sám Adamec, ta nejveselejší duše mezi Horníky, nemohl se toho

pocitu zbaviti. Nepokojně komnatu svou př(
se v traplivém přemyšlování. Navzdor veliké
vosti byl se ráno šťastně a bez ourazu s vítě
do města navrátil; ale nešťastnější přítel Vít ı
nepřátelských. U tohoto bloudila tedy nyn
a nemohla jakési bázně pozbyti.

Včasnou neohrožeností k dnešnímu ı
mnohé jiné přispěv a statečností svou mezi p
cech bojovných čestného místa si dobyv, se(
u veliké radě před poslem Albrechtovým, a tu
na čem se byli šepmistři a obecní starší dl(
rého Rutharda usnesli.

Ustrnulť sice tak jako jiní nad slovy pří
ale dal posléz také svolení své; považovalť :
pomoc za skutek největší potřeby, za prostř(
livé odvážlivosti, a tudíž ji nemohl zatratit.]
o samotě ve své komnatě, tu se probudil ı
tajemný i varovný hlas, kterýž ani udusiti
dobře porozuměti, ani odpověděti nemohl. I
zpěvu; ale zvuky mu vázly v hrdle.

V tom se otevřely zprudka dvéře a pře
kvapným kročejem Adlinka. Dávný přítel u
sotva poznal. Zdivočilé, pláčem zapálené b
tváře nepřirozeným plamenem zardělé, šat
a celá outlá postava velikou loktuší podivı
Byla to živá podoba bolesti a hoře.

„Pomozte, pomozte, pane Adamče!“ byla
sitá slova její, sotva že přes práh vrazila a m
křečovitě za ruce chopila. „Zejtra prý Vít

„Aj, upokojte se, drahá Adlinko!“ za(
přítel s nemalým podivením těšiti. „Kdož :
nepozorně polekal? Naše i Vítovo živobytí

kou božích, a obec učiní zajisté všecko, aby syny své ochránila."

„Ach, což dokáže obec!" bědovala dívka. „Ta je žena bez lásky! ta bude svých pokladů, své slávy ošetřovati, a nebude hleděti, zda-li přitom někomu srdce krvácí. A mé srdce krvácí!Ját nemohu na tomto světě již ničeho nežli Víta ztratit — ó nedívejte se na mne tak nevěřícím okem!Ját jsem s ním mluvila —ját jsem mu za dar života, za dar nové, upřímné, zkoušené lásky díkami povinna! Matka má je mrtva —"

„Pro živý Bůh, zpamatujte se, Adlinko!" zvolal Adamec. „Strachem se vám pomátli smyslové. Což to mluvíte o matce a o Vítu?"

Onť posud nevěděl, co se bylo dnes na zahrádce a v sednici vdovy Maternovy přihodilo.

Živými barvami vyobrazila mu tedy dívka příhodu s loupežným nepřítelem, matčinu smrt a smíření své s Vítem.

„Ve slzách," dokončila své vypravování, „klečela jsem u mrtvého těla, a modlitba moje chtěla se nésti zhůru za odešlou před trůn věčného Slitovníka; ale bázeň o Víta vyhnala mě z tiché komnaty. Pan Hanuš mluvil ke mně těšícími slovy, a já chtěla duši nakloniti k jeho moudrosti; ale bázeň o Víta vyhnala mě z jeho náručí. Ach, oni mi nerozumějí — bolest mou žádný nechápe — samotna stojím na světě a toliko k vám se utíkám. Vy to víte, jak jsem ho milovala — a přec byla tehdejší moje láska proti nynější jako večerní stín proti polednímu slunci. Nedbám na svět a na osudy lidské — jen mu pomozte — pomozte!"

Pan Adamec vězel v nemalé nesnázi. Nebyl sice nikdy pochyboval, že by dívka tichá, jednou pozbuzena, citu

velmi živému se oddala: ale takové prudkosti, s jakovou nyní k němu mluvila, nikdy se nenadál. Vida, že ve slovech jejích téměř celá duše její tone, pohlížel jí až na hluboké dno, kde žalost a láska bydlely.

„Nabuďte mysli, zlatoušku!“ promluvil k ní hlasem chlácholivým — „a poslyšte upřímného přítele. Ručím vám za to svou vírou v lásku vaši — Vítův život není v takovém nebezpečí, jako vám snad pověst nalhala, neb jako nám císař pohrozil. Ten hrdý měl by sám nyní Boha vzývati, aby od něho pomstu odvrátil.“

A na to svěřil dívce, co byla rada k zachování města i zajatých přátel, jakož i k zahubení císařského vojska učiniti ustanovila.

„Spasiteli od věčnosti! — jedu do potoka?“ zděsila se dívka po této zprávě na novo. „Krátkozrací! nelítostiví! a tímto skutkem hodláte zachovati zajatých? Kdo z nich bude bez rány? koho z nich nebude palčivá žízeň trápiti? kdo z nich nebude po ochlazujícím nápoji toužiti?“

„Divotvorná nebesa!“ zkřikl Adamec — „nač mi to připomínáte? Ó arciť, arciť, ranami jsou poseta těla jejich! V zimničném horku bude je žízeň mučiti, a podá-li jim outrpná ruka vláhy, podá jim smrt. Ó naší zaslepenosti! ježto jsme z horlivé radosti nad blízkým hřbitovem krutých nepřátel zapomněli, že i bratry své mezi nimi pochováme!“

Takto zvolal pan Adamec. Při slovech dívčích bylo se mu najednou v mysli rozjasnilo, a tesklivé tušení, jež ho bylo před jejím příchodem svíralo, poněkud vysvětlilo. Přirozeným lidumilenstvím a věrným přátelstvím zanícen, popustil na okamžik měkkému srdci uzdu a sám také před bědující dívkou zahořekoval. V prudkém pohnutí začal pak semotam přecházet.

„Pomoztež tedy, pomozte!“ úpěla nyní Adlinka, s rukama sepjatýma krok za krokem upřímného muže stíhajíc. „Učiňtež prostředek — vy to můžete! Vtipná je vaše hlava, povolni budou občané —“

„Nechte mě na okamžik o věci přemýšleti, Adlinko!“ pokynul na ni Adamec, krokem rychlejším po komnatě přebíhaje, jakoby šťastnou myšlénku jižjiž stíhal. Starostlivá dívka zastavila se poslušně jako beránek, oči ale nespouštěla s tváří Adamcových, jakoby na nich každé pohnutí, každý oumysl byla chtěla čísti.

„Přede vším bude potřebí,“ začal mladý muž po malé chvíli jako sám k sobě mluviti, „aby se někdo do táboru odvážil —“

„Já se odvážím!“ zvolala Adlinka, rychle až k němu přikročíc. „Já se tam vydám — hned, a seberu všechnu chytrost, oklamu nepřítele, ve své podobě — v jiné podobě — jak jen za dobré uznáte, milý pane Adamče!“

„Zlaté děvče!“ odpověděl tento, „chůze do nepřátelského táboru a mluvení s divými bojovníky není sváteční procházka do Sedlického kláštera nebo zpívání veselých písniček —“

„Jáť také nechci zpívati a nechci na procházku vyjíti!“ zvolala dívka nadšena hrdinskou odvážlivostí. „*Jej* chci ochrániti, v jehož lásku se kořen života mého upjal, a bez něhož by se povalila koruna radostných dnů mých v prach a bláto. Ach, což pak mi nechcete ničeho dopřáti, co bych pro Víta alespoň z vděčnosti učiniti mohla?“

„Chci, chci — Bůh mě slyší, Adlinko!“ zvolal Adamec, a pln sladkého pohnutí přivinul pannu milující k srdci svému. „Bůh mě také vidí — já tě musím obejmouti, trpící anděle! Neplačte — anebo mě naučte ze slzí svých drahé perle dělati, abych je u skvostný věnec navlíknul

a Vítovi jako znamení nadpozemské lásky doručil. Běda jemu, jestli se jedinou myšlénkou této chvíle nehodným učiní!"

„To nemůže," odpovídala dívka, slzavé oči prosebně k pohnutému příteli pozdvihujíc — „to nemůže; neboť dosavad v nepřátelských rukou vězí, a nezpomůže-li vaše přátelství, nevyvázne z nich bez smrti. Ó že jsou jen dívčí tato ramena!" zvolala dále, ruce k nebi napínajíc; „že nekryje oděv mužský tělo mé, abych mohla podniknouti, k čemu mě láska pohání!"

„To učiní přátelství moje," doložil Adamec, „aniž bude potřebí, abychom s vámi koruny panen našich a ozdoby obce pozbyli. Nevímť sice dosavad, co učiním, ale dobrý Bůh, neopouštěje člověka v největší potřebě, osvítí mysl mou. Zatím si odpočiňte, zlato naše, a očekávejte mě s duší nadějnou. Musímť přede vším s panem rychtářem promluviti, a pak nás boží pomoc k dílu povede!"

Čistým políbením na čelo dívčí zasvětil se pak upřímný muž za věrného společníka jejího při nastávajícím podnikání. Na to ji dovedl k pohodlnému sedadlu, a nařídiv užaslé staré hospodyni, ženě laskavé, aby o dívku pečovala, sám rychlým krokem k Jiřímu Ruthardovi pospíchal.

Adlinka ale netoužila v rozjitření duše své po lidské péči o křehkou schránku tělesnou, alebrž před obrazem Matky boží, kterýž tu jako veliká vzácnost tehdejšího malířství a drahá ozdoba komnaty se lesknul, na kolena padnouc, posílala vroucí modlení k nebesům.

17.

Za Horou, nad potokem, na osamělém pahorku, stranou *cesty* k Sedlickému klášteru stála toho času nová

katovna, jsoucí odloučena ode všech jiných lidských příbytků.

Dolejší město začalo již pozvolna u večerním soumraku tonouti; ale osamělý domek lesknul se ještě posledním zlatem slunečním, jakoby se naň koule nebeská za náhradu, že se od něho úsměv lidský odvracuje, nejdéle usmívati chtěla.

Před domkem stál kat Bořita s rukama založenýma, hledě okem zasmušilým do země. Vedle něho leželi dva velicí psové, ani sebou nehýbajíce a jenom chvilkami oči po svém pánu otáčejíce. Teskné ticho spočívalo na celém vůkolí.

Postava katova byla vysoká, tělo silné, a jelikož tu muž nyní bez kabátu stál, jevila se pod rozhrnutou košilí široká, zarostlá prsa a svalovité ruce. Tváře jeho byly zastíněny silnými, černými vousy a dlouhými, poněkud zcuchanými kotouči hustých vlasů. Vzezření jeho nebylo však přitom strašlivé; spíše dralo se z něho cosi dojímavého. Nyní pozdvihl očí svých k městu a dlouhou chvíli naň pohlížel.

„Ó ty slavné sídlo rozkoší!“ promluvil pak temným hlasem pro sebe — „kde jest hluk tvůj — kde jsou plesy tvoje? Ticho ležíš a opuštěno jako člověk, jehožto se štítíš — na jehožto srdce nehledíš — a jenom ruku jeho v krvi máčíváš!“

V tom začali vedle něho ostražití psové kňučeti.

„Držte hubu!“ zakřikl je kat, mrzutě oba kopnuv. „Jste také na světě? Zde se nesmí žádný ozývati, jakž jej k tomu srdce dohání. — Co jsem se naprosil, aby mě s mečem v rukou do šiků svých vzali! Hluchotou byly poraženy uši jejich a co kámen zatvrzelé srdce jejich. A játť přece umím mečem vládnouti!“ doložil s trpkým

ousměchem — „i mohl jsem dobré služby konati. Ale nadarmo! Nuže, ať si tedy sami, ti čistí a vyvolení, pomohou! Já budu leže a zaháleje záhubu jejich očekávati."

Mezi tím byli se psi, více přirozeným pudem nežli hrozbou velitele svého vedeni, pozdvihli, a několik kroků popoběhše, začali kolem čichati a opět kňučeti.

„I což pak vám to vítr pod nos přináší, hloupí šelmové?" podivil se kat. „Vždyť jsem přece slyšel, že dnes už nikdo z brány nesmí, a do bran také žádného nepustí."

S těmi slovy přistoupil k nim blíže, a brzo zvěděl, proč se bedlivá zvířata nepokojila.

Od malé fortny, jenžto vedla k Sedlicům, přicházely dvě osoby — mužský a ženská. Ve fortně vykázaly se průvodním listem od městského rychtáře, načež branný hluboko se ukloniv, oběma do milosti se poroučel a váženému panu Adamci šťastného pořízení přál. Byl by taktéž i druhé osobě rád učinil, ale neznal ji, an s tvářemi hluboko zakrytými těsně k průvodci svému se vinula.

„Netřeste se, Adlinko!" těšil přítel sklíčenou dívku. „Jáť se oddávám již dobré naději, a nepochybuji, že peníz a dobré slovo něco dokáže!"

„Ó, já se netřesu z bázně!" zašeptala dívka, podivnou odvážlivostí jako zimničně zanícená — „já se třesu radostí. Mně se na všechen způsob nyní dobře povede — i když s Vítem umru!"

„Nemluvte o věcech takových, Adlinko!" pokáral ji Adamec velmi šetrně. „Já si umínil o vaší svatbě píseň zpívati, a nespustím se této naděje. Nyní ale ticho!

Z černa lesa vystupuje skála,
Na skálu vystoupí silný Záboj —

Pamatujete se, dušinko? — Pohleďte — tamto stojí náš Záboj!“ Přitom okázal na kata Bořitu a rovnou cestou zaměřil ku katovně.

S nemalým podivením hleděl Bořita na neobyčejné hosti, a podivení jeho se zmáhalo, an ve příchozích vzácného měšťana a Zlatohlávka z vedlejšího předměstí poznal.

„Dobrý večer pod šírým nebem, Bořito!“ zvolal naň Adamec, ještě mnoho kroků vzdálený. „Hodláš se dnes na hvězdy dívati anebo noční rosu sbírati? — Jak se vede, kmotře?“

„Ó, když k opovrženým takoví hosté zabluzují, musí se dobře vésti!“ odpověděl kat, nejapně se ukloniv. „Pro živý Bůh, co pak mého vzácného pana kmotra ke mně přivádí?“

„Dlouho jsme se neviděli, je pravda,“ odpověděl Adamec; „ale vina není moje, ani tvoje. Nyní mě sem přivádějí věci, kteréž požadují mužnou odvážlivost a věrnou oddanost. Podej mi ruku, příteli! Mluvím k tobě ve jménu Hory — a sice k tvému prospěchu.“

„Ve jménu Hory?“ opakoval kat nevěřivě. „Divím se a poslouchám! Mluv, pane Adamče, o Hoře — a prospěchu mého zanech!“

„Bořito!“ promluvil nyní mladý muž se vší svou přirozenou vlídností, a horlivě mu ruku tiskl — „chtěl bysi obci naší k nějaké službě se propůjčiti? Já tě znám co muže poctivého, i budu s tebou upřímně mluviti.“

„Nu, znáš-li mě, pane, tedy se netaž,“ odpověděl kat poněkud pohoršený. „A toť víš beztoho, že se mě obec nikdy neptá, když mé služby potřebuje.“

„Nejedná se tu o služby tvého nešťastného úřadu, milý Bořito!“ řekl Adamec hlasem usmířenlivým. „Jeť nám něčeho jiného potřebí, seč toliko svobodná vůle

věrného a odhodlaného člověka, a to právě vůle tvá býti může. Jednáť se o zachování našich zajatých občanů a královského vůdce —“

„A o blaženost života mého!“ doložila horlivě Adlinka.

„Mnoho najednou!“ řekl kat krátce. „A což mám tedy přitom z dobré vůle počíti?“

„Půjdeš do císařského táboru,“ odpověděl Adamec. „Učiníš to, jakobys tam práci pro svůj meč vyhledával: neboť Albrecht hrozí, že dá jaté občany utratit.“

„A já bych se měl nabízeti, že je utratím?“ lekl se kat.

„Jenom na oko, Bořito!“ doložil Adamec. „Ruka Páně a naše přátelství bude nad nimi pečlivě bdíti. Tam hleď ale přede vším, abysi k zajatým se dostal a, pokud možná, všechněm pověděl, aby dnes a zejtra žádné vody nepili.“

„Žádné vody?“ podivil se kat. „Proč to? — co to znamená? Mluv, pane, upřímně!“

V tom ale počali zas psové kňučeti, a kat ohlížeje se kolem, zahlídl sokolovým okem svým sbor lidí, jenžto se u večerních mrákotách na blízkém břehu jako houf černých podzemských bytostí míhali.

„Aj, aj! co pak ti dnes u potoka hledají?“ otázal se kat.

„Věčný Spasiteli!“ zkřikla Adlinka, rukama lomíc. „To jsou strašliví mstitelové! Pospěšme! smrt letí před námi, a varovná slova naše přijdou pozdě!“

„Viz, kmotře,“ jal se nyní Adamec horlivě mluviti, „že každá kapka potoku našeho nyní jedem obtěžkaná k Sedlicům běží. Obec neví o jiné pomoci proti záhubné síle nepřátel. Jednáť se nyní jen o to, aby zajatí měšťané z té vody nepili, a protož tebe ve jménu Hory žádám,

abysi do táboru se vypravil. Stav tvůj zjedná ti dobrou příčinu. Nabízej se za popravce zajatých — nelekej se, tak daleko to s nimi nedojde!"

„Že nedojde?" opětoval kat s velikou srdce těsností. „Myslíš, pane, že se smrt ráda zastaví, když na lup již vyběhne? Můžeš se mi uručiti, že nezačínám hříčku nebezpečnou a že nebudu musit ruku svou v krvi Horníků smočiti?"

„Pochybuješ o prudkosti našich zemských kalů, abysi nemohl se nadíti, že každého záhubivě uchvátí, kdo se dnes neb zejtra z potoka napije?" ptal se Adamec. „Zbav se zbytečných starostí! O čem ještě přemýšlíš?"

„Napadlo mi," odpověděl kat slovy polotemnými, „že jsem snad boží slunce dnes naposledy zacházeti viděl."

„Aj, muži! co ti te napadá?" pozastavil se mladý muž. „Zklamal jsem se v tobě? Anebo chceš jenom co žena mluviti, ale co muž jednati?"

„Já věřím srdci svému; ono je dobrý prorok," řekl Bořita poněkud sklíčeně. „Stojím ale ve službě Horníkův a musím učiniti, co věrnému služebníku přísluší. Půjdu do táboru!"

„Nuž tedy pojďme — pojďme!" zvolala dívka, Bořitu za ruku pojmouc.

„Uchovej Bože!" lekl se kat. „*Ty* tam nepůjdeš, panenko!"

„Ha, zrádce!" zvolala dívka vášnivě. „Budeš mi cestu k poslední útěše mého života zamezovati?"

„Tuto pannu musíš vzíti s sebou," řekl Adamec. „Bázeň o dobrého přítele a vděčnost žene ji do táboru."

„A víš-li, co obnáší strach o milovanou hlavu," začala dívka prositi — „pohnulo-li se kdy srdce tvoje láskou k příteli, k manželce —"

„Ó přestaň, přestaň!“ skočil jí kat do řeči — „a n
mysli, že mluvíš ke skále. Vímť já dobře, co tě do tábo
pudí, panenko, i nemohu ti brániti; ale pomysli, že n
jdeš samých přátel navštívit. Tam se peleší nepořádn
krev, a hodit pannu do jejího proudu, bylo by zúmysln
příbytek ctnosti rušiti. Vezmu tě s sebou, panenko, a
v jiné podobě, v jiném oděvu —“

„Ó, jakkoli chceš, muži dobrý!“ zvolala dívka s vdě
ným pohledem; „učiň dle srdce svého, ale nedej mi zoufati.

„Vstup tedy pod střechu mou, panenko!“ řekl ka
„Dám ti sváteční šat mého kluka. Potom půjdeme.“

Adlinka vešla do katovny a strojila se do ciz
neobvyklého šatu; pan Adamec pak stranou s katem p
stoupiv, jal se před ním ještě další klubko úmyslu své
rozvíjeti, a nalezal k tomu povolné ucho i náchylné srd

„Učiním dle žádosti tvé, pane,“ řekl Bořita, „i n
zanedbám provesti, vypadne-li něco k člověčí chytrosti p
dobného z mé kotrby. Dejž jenom Bůh dobrého zdaření

„Utíkáme se pod ochranu jeho s velikou důvěrou
odpověděl mladík šlechetný; „a odvážlivé podnikání na
zůstane ovšem jalové bez jeho požehnání. Nesmíme ale n
lost jeho pochybováním zkoušeti a vlastní svou sílu zleh
vati. Obec nebude, doufám, za tvou službu nevděčna

„Prosím tě, pane milý, nemluv mi o vděčnosti obce
prohodil kat. „Či-li mě věru za člověka máš, jemuž p
dobrou věc ničeho učiniti nelze? V prsou mých ukrý
se jako v jiných srdce člověčí, a nemohl-li jsem je pos
vad světu okázati: není to, Bůh ví nejlépe! vina n
Avšak tuto přichází již můj společník — musím kabát
sebe hoditi a znamení důstojnosti své do rukou vzíti

Na to sňal se stěny svůj veliký popravní meč a p
chystal se k odchodu.

Adlinka zahalila mezi tím něžné oudy své šatem mladého pacholka, a neušetříc ani zlatých vlasů, připravila se na cestu s ostříhanou hlavou a zašpiněnou tváří.

Nevýslovně jemná bolest projala Adamcovi ňádra při tomto pohledu. I dobrořečil v duchu příteli svému, že takového anděla nalezl, a maje se nyní s dívkou rozloučiti, ohnivě ji k srdci přivinul. Jako pečeť lásky nejčistější — jako jiskra věčného přátelství — zahořeli rtové jeho na ústech jejích a zašeptali hlasem třesavým: „Doneste toto Vítovi, Adlinko! Bůh dá, že se vespolek radostně shledáme!“

Kat si utřel z tmavého oka vzácnou slzu, a v mužné důvěře pustil se s dívkou k císařskému táboru. Zdaleka provázelo je štěkání věrných psů, pozůstalých hlídačů osamělé katovny.

18.

Ve skvostné síni kláštera Sedlického, u plných číší výborného vína, seděl Albrecht Rakouský s vůdci vojska svého a pil na zejtřejší dobytí Kutnohorských pokladů.

Odtrhnuv po zmařeném outoku od města, navštívil s přátely svými bohaté cisterciáky, a snažil se nyní hněv svůj v hojných zásobách klášterního sklepu utopiti. Odtud vypravil také posla svého do Hory, a na ničem nezoufaje, očekával nejlepší odpověď.

Po boku Albrechtova syna, mladého Rudolfa, seděla z otčiny prchlá Kutnohorská panna, Rozina Ruthardova. Příhoda její s hrabětem Liebenšteinským, zvláště pak neobyčejná spanilost její a pověsť o náramném bohatství otcovském způsobily, že se oči německých rytířů s veli-

kým oučastenstvím po ní točily, ba i zamilované střely po ní házeli. Ona však tu seděla se srdcem plným hořkosti, a snažila se nadarmo mračivé tváře vyjasniti. Při lichotných slovech samého knížete ovšem se usmívala, ale usmívání to byla pouhá záclona vnitřní ošklivosti a hrozné v srdci prázdnoty. Duše její byla smutná pustina a semeno pomsty rozmáhalo se v ní k vlastní její zkáze.

V tom se navrátil posel z Hory. Žádostivě hleděl mu Albrecht do tváře.

„Poddají se ti skalin přeryvači?“ tázal se he zvědavě a hlasem vysokým.

„Dnes ještě není oblomena mysl jejich, pane — a nechtějí se poddati!“ odpovídal Blum s hlubokou poklonou.

„Že nechtějí?“ zapálil se Albrecht v srdci i ve tváři. „A pověděl jsi jim zřetelně vůli naši? Vysvětlil jsi jim naše předsevzetí?“

„Ó, my měli dlouhé a obšírné rokování,“ dosvědčoval Blum, „ale posléze toliko na tom jsme přestali, že odpověď zejtra přinesou.“

„Nežli nám zejtra slunce krunýře zahřeje, začervená se jim půda krví zajatých spoluměšťanů!“ zabručel Albrecht. „Pověděls jim to?“

„Pověděl,“ dotvrzoval rytíř. „Ale oni zdají se míti větší péči o své doly, než o krky svých přátel. Přede vším pak líbil se mi tvůj pan otec, panno Rozino! Radost byla poslouchati, jak veškerou moudrou radu proti pánu a císaři našemu popouzel.“

„To že činil?“ zkřikl Albrecht, plamenným okem po Rozině mrštiv.

„Činil ještě více, pane můj!“ doložil rytíř. „Pověděl mi cosi o kletbě otcovské, kterouž mám tady panně *dceři jeho* odevzdat.“

„Co to, panno?“ tázal se císař dívky uběhlé. „Nenvila jsi o zvláštní náklonnosti domu svého k naší mi- sti?“

„Mluvím-li o záležitostech domu svého, nemyslím kdy na otce, císařská Jasnosti; nýbrž rozprávím jen ma o sobě, nebo myslím na ostatní oudy naší rodiny — strýce a bratrance,“ odpověděla panna Rozina, pyšně ıvu pozvednouc. „Z města se uchylujíc, jehož dle pro- b mých ruka boží brzo dostihne, byla jsem arci toho mnění, že také vysoké stáří otce mého k prospěchu ému konečně prohlídne. Jinak ale nepodala jsem ji- ího slibu o věrnosti otce svého, a toliko sama sebe ochranu tvé císařské Jasnosti uvádějíc, i jen sama za be přísahu oddanosti jsem složila.“

„Věříme ti i dáme ochranu,“ odpověděl císař, „ač- liv zapříti nemůžeme, že bychom i k vůli tobě byli ra- ji viděli, kdyby se obec rozumněji byla poradila a dle ázání našeho již dnes učinila. Tušim, tušim — že bu- me zejtra opět s mečem v pěsti před městem státi, a k nevím, budeme-li koho šetřiti, a byť i k tvým strý- m a bratrancům náležel!“

„Nešetřte žádného!“ zvolala dívka s tváří planoucí. K nižádnému z města neváže mě svazek srdce, jež tam lítostně zedrali. Mněť se jednou snilo, že budu bla- na v záři žezla tvé císařské Jasnosti, a světu zlému vzdor snu svého se odřeknouti nechtíc, utekla jsem se tvé milosti. I nepřišla jsem s prázdnýma rukama, a co em v Hoře ještě zůstavila, k tomu, doufám, brzo ví- zný meč Jasnosti oddané služebnici pomůže. Otcovský m jsem opustila, rodné město svou radou zapáliti po- ohla a všeliké spojení se soudruhy posavadního života ého zničila. Naději se tedy, že naleznu milosti mezi

novými přátely — a Rozina Ruthardova dovede všeliké milosti hodnou se učiniti."

Při těchto slovech byla povstala, aby slovům svým větší váhy i důstojnosti dodala; a v skutku hleděli také přítomní bohatýři s nemalým podivením na spanilou dívku, kteráž tu jako bohyně války se pyšnila, ačkoliv také čarovným pohledem srdce k líbezné milosti roznítiti uměla. I hleděli za ní, an poklonu složivši, ze síně odcházela, a mnohý mezi nimi přál si býti jejím přítelem. — Její city a myšlénky byly však docela jiného způsobu. Hněv k otčině a pomsty žádost pohnaly ji k činu odvážlivému, při němž pokoje a úlevy nabyti doufala; avšak nyní poznávala, že i těch nenávidí, k nimžto se byla důvěrně uchýlila, a duše její kotácela se na zbouřených vlnách vášní, mezi hněvem, hořem, ošklivostí a zoufalstvím, jako slabá loď mezi záhubnými skalinami.

U dveří čekal na ni starý důvěvník a provázel ji s hlavou sklopenou do skvostné komnaty, kterouž jí byl na císařův rozkaz Sedlický opat postoupil. Také na pohybných tvářích shrbeného starce jevil se boj odporných citů a škaredost mu stahovala obočí. Ostatně sedl si beze všeho ostýchání blízko Roziny a nemluvě čekal, jak se zdálo, na rozkazy velitelky své.

Nevrle uhostila se tato na pohodlné sedadlo i pohřížila do hlubokých, ale nemilých myšlének; ale byla by si je dala ráda zahnati. Protož očekávala, že Bozděch něco pronese. Ten ale tvrdošijně mlčel.

„Čím se ti plní ta vyschlá lebka, že nemluvíš?" jala se ho posléz Rozina sama tázati. „Stýská se ti?"

„Hm — ano, stýská se mi, že bych si žebra rozmačkal a ten tlukoucí kus masa z nich vytrhnul," odpověděl Bozděch zamračeně, ruku silně na srdce tiskna.

lobím, se, že Horníci domů svých ještě řadou a v ulice ystavěli. Stojí to posud jako roztroušené stádo; kde mu napadne, tam se uhnízdí. Ďábel aby pak plameny střechy na střechu roznášel — a zvláště potom, když to ještě nebe nalívá, jako by člověku právě největší dost pokaziti chtělo!“

„Ah tak!“ prohodila Rozina s trpkým ousměchem. Tedy je ti líto, že jsi dnes při zakládání ohně zbytečně vota svého odvážil?“

„Svého života?“ ušklebil se starec, a jedno oko zahouřiv, hleděl druhým na dívku, jakoby ji chtěl hvězdu štěstí jejího okázati. — „Milé dítě, já se již jiných věcí vážil, nežli mizerného života. Ale pravda — tak bych l nerad dokonal!“

„Jak dokonal?“ ptala se dívka napnutě.

„Nu,“ řekl holohlavý důvěrník jedovatě, „kdybych l musil samojediný popravci do rukou padnouti.“

„Cože pravíš?“ vyskočila Rozina jako vyděšená. „Co mojediný — co popravci?“

„Nemluvme o tom, drahá panno!“ ušklebil se opět tarec, jakoby chtěl dívku uchlácholiti. „Smrtící zápach ne z těch pouhých slov, a takové vonidlo nehodí se ro dívčí nosejček.“

A Rozina sklesnouc opět na sesli, upadla v hluboké yšlénky. Ticho bylo v komnatě, neobyčejné na blízku óto panny, a křivohřbetý sluha seděl tu jako němý ale strozraký lovec, na blízkou i brzkou kořist pilně číhaje.

19.

Veseleji vypadalo to zatím na veliké síni hodovní. Zde se ozýval zase hlučný hovor, a dno za dnem lesklo

se z číší pijákům do očí. Smyslové těchto nepozvai hostů začali se již jako radostí z nejkrásnějšího vi ství těšiti.

U prostřed nádherně zklenutého stropu hořela ve stříbrná lampa, neboť na nebes modrém oblouku začí již první hvězdy probleskovati a hodovníci neměli : chuti od stolu vstávati.

Po utišení Albrechtova hněvu z poselství rytíře Bl a po vzniknutí nové naděje v Kutnohorské poklady t se rozprávka okolo panny Roziny, a nejeden z přítom se zaklínal, že se o tu osiřalou nevěstu a zaběhlou ovč pokusí a té hrdé tvrze outokem nebo obležením dob Událoť se přitom arci také o bohatství otce jejího viti, a tu povstal ještě větší zpor nežli o milostnosti a srdce dceřina. Jedni mluvili o nesmírných pokladech Ji Rutharda, druzí o jeho skouposti: jiní pochybovali o věrnosti k svému nynějšímu pánu, a ještě jiní to nazy pouhou přetvářkou.

„Aj! k čemu hádky o věc, o které v několika h nách očitého přesvědčení nabudeme?“ zvolal mezi to Albrecht, a zraky jeho, rozpálené vínem a touhou českém stříbře, přitom jenjen hořely. „Kdyby v to případu dceřino svědectví platilo, dali bychme p z bohatého hnízda hned zavolati — ačkoli holubička j poplašena ulítla, a my ji ze samé dvornosti nezdržo Ale počkejte! něco mi napadá! Kam se poděl náš lasl hospodář? Ten by nám mohl celou pohádku nejlépe světliti! — Odešel snad již do kůru? — Podívej se opatu, panoši!“

Takto Albrecht velel; v tom ale vešel jiný p do síně a oznamoval, že před císařskou Jasnost Ku horský kat předpuštěn býti žádá.

„Kutnohorský kat?“ podivil se téměř jedním hrdlem celý sbor hodovníků.

„Co jest?“ rozhorlil se Albrecht. „Tropí Hora se mnou šašky? Nemají ti černí krtkové jiného posla? Či jim běží voda již tak silně do huby,“ doložil s divokým smíchem — „že ho jako ve zmatenosti tuto hodinu posílají?“

„Já to již také pravil,“ vece panoš; „kat ale povídá, že přichází ve vlastní záležitosti, že má na pospěch a že se nedá věc nazejtří odložiti.“

„I toť mě věru lektá zvědavost, co ti škvar převařeči zamýšlejí!“ zvolal Albrecht, pěstí na stůl udeřiv. „Pusť ho tedy sem!“

S nejapnou poklonou, ale neohroženě vešel na to Bořita s Adlinkou, v ruce nesa meč, znamení svého řemesla.

„Co jest?“ obořil se naň Albrecht se sedadla svého. „Co tě přivádí před naši tvář?“

„Žádost po výdělku, císařská Milosti!“ odpověděl kat, a mečem o podlahu udeřiv, postavil se přede všemi jako hrdina. — „Povídá se, pane,“ začal po malé chvíli obecného ustrnutí dále mluviti, „že nazejtří zajatým Horníkům hlavy srážeti dáš. Přicházím tedy, abych se k této práci nabídnul. Široko daleko nenajdeš člověka tak zběhlého v našem umění, jako je Kutnohorský Bořita — a on se rád smlouvá, rád něco vydělá — a kdyby to bylo deset grošů od hlavy.“

„Ty jsi zrádce!“ vzchopil se Albrecht za stolem. „Přicházíš na zvědy — přišel jsi ale pro smrt.“

„To také doufám, neboť ji nesu v ruce!“ odpověděl Bořita neohroženě a obnaživ meč, povznesl ho nad hlavu.

„Netrop s nectnou zbraní žerty před našima očima rozhorlil se Albrecht, že mu kat odmlouval.

„S dovolením, pane, zbraň je poctivá — jakož i ru kteráž ji pozdvihuje," řekl na to kat, nedaje se poh dem císařovým zastrašiti — „ale svět má zakalené c že naši poctivost nevidí. Mimo to nejsem žádný zrád pane císaři! Ucházím-li se tady o práci, nečiním, ne co potřeba vezdejšího života velí. Že bych rád Horn pod meč dostal, není věc horší, jako když mám na j vlastní rozkaz spoluobčana utratit; a kdyby vlastní dítě soudu propadlo, musil bych smrtící ruku pozdv nouti. Jáť jsem jen slepý nástroj v rukou mocnější a rozum lidský se netáže na srdce katovo. Nejse zrádce, pane můj, ale potřebný člověk a umělý ve sv řemesle!"

Přitom máchnul blýštící se ocelí kolem sebe, jak již někoho stínati chtěl. Břitký meč zahvizdnul, že rytířové u plných číší ulekli a na díle se sedadel vysl čivše, s povykem po zbraní sahali. Tomu však dal vínem rozehřatý Albrecht do hlasitého smíchu a zvol „Vítej nám, dělníku; zde budeš míti bohaté žně! Jinal se město nerozmyslí, najímáme tě k zejtřejší popra Již jen svou kosu schovej a odejdi! Panošové, nale mu vína!"

„S dovolením, pane císařský!" prohodil kat, n opět do pošvy ukrývaje. „Chceš-li mi nějakou lahůd dopřáti, a já se nazejtří zajisté přičiním, abych se losti tvé hoden stal! — dovol, abych se na zajaté po val, nežli se na kutě položím. Neboť v tom jedině v umění našeho pravá rozkoš, když si na večer hlavu a l odsouzenců prohlídneme a v noci pak živou myšlénk na ranní hody se připravíme."

„Aj, ty hladový krvechlastači!“ zvolal zase Albrecht rozesmálý — „jakými nás to trápíš prosbami? Povídám ti — nedej, abychom tě na zrádném kousku zastihli!“

„Aj, což pak nevím,“ odpověděl kat, s divokým ousměchem zuby vyšklebiv, „že tu také ostrých mečů máte, nechť byste i tak umělých rukou neměli, jako moje jsou? Vím to, vím — a miluji krk svůj v takové míře, že ho svévolně kraječi pod nůž nepoložím!“

„Proklatý to šibal!“ ozval se Albrecht, „a kdybychom jej déle v této síni zdrželi, ještě by ho chuť po našem bezhlaví napadla. Již odtáhni a dej se k dílu zejtřejšímu dovesti! Já ti ho dopřeji — nebudou-li tvoji dosavadní pánové k svému štěstí skoupější a s moudrou-li se neporadí!“

„Nedej Bože, abych se byl nadarmo těšil!“ řekl Bořita, a hluboko se pokloniv, s Adlinkou a panošem odcházel.

„Belialská duše!“ mumlali za ním někteří mezi hodovníky. „Nejlepší doušek vázne v jícnu, kdy se chlap na člověka podívá!“

Bořita však na to nedbaje, dal se i s Adlinkou vésti k zajatým, kteříž byli v nedostavené klášterní kapli zavřeni.

„Máte jich mnoho?“ tázal se bojovníka, jenžto je vedl. Tázal se po česku. Místo odpovědi obdržel však jadrné německé zaklení.

„Nabuď zmužilosti, milá panno!“ promluvil nyní, vida, že mu nepřítel nerozumí, rychlými a polotemnými slovy, zase k Adlince. „Drž se mne — tak, a netřes se! Nejhorší jsme již přestáli. Ját jen Pánu Bohu děkuji, že mě dalšího pokušení zbavil a čerstvěji, než jsem myslil, ze síně vyvedl; nebo to mi věř, kdybych byl na přátele

naše nemyslil a tebe po boku neměl, s desaterou chutí byl bych mezi ty pastevce na cizích lučinách padl, drže v rukou meč obnažený.“ —

Mezi tím je dovedl bojovník k nedokončenému stavení. Kolem bylo nahromaděno ještě kamení; tu stálo vysoké lešení, stěny byly holé, ale vysoké a pevné.

Ve tmách, na kamenné podlaze, leželi tu zajatí obrancové Kutnohorští. Někteří spali, jiní hluboce zamyšleni trvali v tichém mlčení, jiní vedli o věcech nynějších rozprávku, a ještě jiní bolestmi ran sklíčeni těžce oupěli.

Podivný byl pohled na tyto rozličné postavy, když mezi ně kat s hořící pochodní vstoupil. Adlinčino oko zahlídlo přede vším Víta. I ležel tu jinoch těžce raněný s ubledlou tváří a těžkým chrapotem.

„Ten dodělává!“ prohodil bojovník stojící tu na stráži, když byl kat blíže přistoupil a ve mdlobách ležícímu ve tvář posvítil. S pronikavým zkřiknutím byla by se milující dívka na to krví zbrocené tělo uvrhla, kdyby ji nebyl kat silně za ruku držel, aby ničeho před nepřátelskýma očima neprozradil.

„Mrtev! mrtev!“ oupěla zoufající dívka.

„Podivný katův pomahač!“ mumlal německý bojovník, jenžto slovům Adlinčiným sice nerozuměl, ale dle posunků o jejím pohnutí soudil. — „Podivný! trhá sebou před umrlcem jako děcko před žhavým železem.“

„To jest lítost klukova, že nám jeden zašel, nežli do rukou našich upadl,“ odpověděl kat.

„Co je to?“ ozvali se nyní hlasové mezi zajatými. „Není-liž to mistr Bořita?“

„Dobrý večer, pánové!“ uklonil se kat na několik stran. „Hleďte si jen svého, a tiše se chovejte! Však my *ještě spolu* rozumné slovíčko promluvíme.“ Přitom svítil

pořád ještě na Víta, až i tento bleskem hořící pochodně jako ze mdlob protržený pozvolna oči otevřel.

„Živ! živ!“ zkřikla nyní Adlinka ještě prudčeji; ale Bořita ji nepustil z ruky.

Vít pozvedl poněkud hlavy své, hleděl ztrhaným okem okolo sebe; nemoha však paměti nabyti, co se s ním bylo přihodilo, seslábly opět ua tvrdé lože se skácel, slabnoucím hlasem šeptaje: „Umru žízní!“

„Kdybysi‘ nám, Bořito, v tuhle mou přílbu vody z potoka nabral, prokázal bysi nám všem velikou službu,“ ozval se hlas mezi jatými. „K potoku nemáš ani deset kroků.“

„Nic, nic vodu!“ zkřikla zas dívka, a sama se nyní kata chytila, jakoby tento již odcházel. „Počkejte do jitra!“

„I jakého to máš nelidského kluka!“ prohlásilo se několik hlasů mezi Horníky. „Krutý nepřítel by umírajícímu vody poskytl, a ta kamenná duše —“

„Nedá mu ani kapky — a dobře má!“ odpověděl kat, a pochodeň do blízké hromady rumu zastrčiv, pojal Víta do náručí.

Klopotně zdvihaly se prsa raněného, hlava ho pálila a ústa vysychala. — „Vodu — vodu!“ zašeptali rtové jeho, a zraky se napolo otevřely, jakoby o poslední almužnu — o dar do hrobu žebraly.

„Budu prositi o víno!“ zvolala dívka. „Na veliké síni přetýkají číše —“

„Žádné víno!“ zavrtěl kat hlavou, Vítovi na žílu sahaje. „Ničeho, co by krev rozplamenilo — ale jen ústa navlažilo.“

„Umru!“ zasténal jinoch s hlubokým a pronikavým povzdechem.

„Tedy vezmi krev mou!“ zvolala dívka v zápasu smrtící ouzkostí — „vezmi krev mou, a zůstaň na živě
Zoufanlivě ohrnula přitom rukáv, a nežli se kdo dál nebo jí zabrániti mohl, propíchala si jehlou z bývalý vrkočů, kterouž byla zatím kabát pod krkem sepnula, na běloskvělé ruce. U vysokém oblouku vystřiknul z purpurový paprslek, i sklonil se k prahnoucím ústům něného jinocha.

Ale odvážlivá dívka byla by sklesla ve mdloby, kdy jí nebyl kat ku pomoci přispěl.

20.

Bylo kuropění, a z klášterního velikého chrámu náŝel ranní větřík trudozvučné hodinky modlících se holníků v nepokrytou kapli, vězení to Horníků.

Na ztesaném čtverhraníku seděl zde Kutnohors kat. Byltě svůj kabát vysvlekl, a na hromadu písku prostřev, raněnému Vítu pohodlnější lože z něho ustro Ležel tu jinoch nyní více ve mdlobách nežli ve spa přikryt jsa pláštěm katovým. Vedle něho pozdřimov věrná Adlinka s obvázanou rukou.

Ticho bylo v kamenném ohrazení tomto; neboť liké umdlení bylo se konečně všech zmocnilo a sevř oči jejich těžkým spaním. Nebes dohořívající lampy b děly hasnouce na rozličné skupení zajatých. Blížilo osudné jitro.

Seděl kat, ani se nehýbaje. Pravice jeho byla ťata v rukověť meče a ucho napnuto k nepřátelské táboru. Věděltě, že se probudí den strašlivý, i uzav sám u sebe, že učiní veliké dílo na polích dávivé sm

Modlil se k Bohu. Modlil se za svou obec, za mrtvé i za sebe.

V tom se mu zdálo, jakoby na blízku šumivý hluk a pomatený hlahol lidu povstával. I vzchopil se.

„Co jest? přicházejí?“ tázali se někteří, jež bylo pohnutí jeho vzbudilo.

„Andělé s plenícím mečem přicházejí,“ odpověděl kat s velikou vážností, a postavil se ku vchodu do kaple, kdežto dosavad žádných dveří nebylo.

Strážníci u venku hleděli do dálky, odkud nesrozumitelný ale děsný povyk pocházel, a budili soudruhy své, kteří vůkol pod širým nebem pozdřimovali, i pobízeli je, aby vstali a vyzvěděli, co se stalo.

V tom ale hnala již hrůza bojovníky s jiné strany okolo zástupu na stráži, a křik jejich byl: „Metla boží! Mor! Záhuba!“

„Stůjte! co počínáte?“ zkřikl na ně Bořita, i zastoupil strážníkům cestu, jenžto buď aby něco jistějšího zvěděli, anebo v skutku před záhubou se ochránili, utíkati začali. „Stůjte, a mějte na mysli, koho tady ku dnešku střežete!“

Sám vešel na to zase do kaple, a zkřiknuv na Horníky, s nimižto se byl času nočního již umluvil, aby se chystali, vyndal z ňader kus koudele, otočil jí kámen a vše obvázal. Potom tajně přineseným křesadlem chytlavé předivo zanítiv, prudkým mrštěním kámen do výšky vyhodil, tak že celé to svinutí nad zdi nedokončeného stavení vylítlo, v povětří se vzejmulo, a potom jako hořící chomáč k zemi padalo. Přitom vyběhl opět z kaple, a hleděl podle potoka k městu, až náhle i tam z tmavých olšin podobné ohnivé znamení vylítlo.

„Což to dnes *peklo* s námi bojuje?“ zvolal bojov-

ník na stráži, jenž byl oba chomáče zahlídl; „anebo i mají čarodějnické baby své rejdy!“

„Ďábel tu straší a honí duše zatracenců! Utíkej. ním!“ zkřikl Bořita, a pozdvihnuv meč, náhlou a siln ranou strážci hlavu rozpoltil, tak že se hned na zem sva a zbraň svou upustil.

„Ha, zrada, zrada!“ začali ostatní křičeti, na ka se hrnouce. V tom ale řítil se již také Horník po Ho níku z kaple pod širé nebe, a jeden po druhém zmocň val se zbraně vojínů, kteří rukou Bořitovou poraže padali.

S nevídanou a strašlivou zuřivostí vraždil katův m mezi Němci. Pouhé zasáhnutí jeho bylo jistá smrt. V k se povalil celý na stráž postavený sbor, a za malou ch stálo na jeho místě dvacet ozbrojených Horníků.

Mezi tím zrůstal náramný povyk po celém tábo Divoká hrůza honila sbor proti sboru, zástup za zás pem; nikdo nevěděl, co se vlastně děje.

Na sta mužů, ježto večír na zdraví své ještě si hrady stavěli, řvali nyní v prachu a svíjeli se ve sm ných křečech. Klením, bědováním, voláním lidu o pom jakož i hrozným řehtáním a dusáním válečných koní p buzovala se ranní krajina.

„Nyní za mnou, pánové!“ zvolal kat na ozbroj Horníky — „my tu nesmíme zaháleti. Vítězství dnešn dne spočívá v rukou našich, nesmíme mu tedy dáti upr nout. Zhůru, Horníci! poslechněte jednou také hlasu o vrženého sluhy svého — onť vás věrně povede, a, ja doufá, povznese dnes tento meč tak blízko nad hla pana Albrechta, jako včera večír. Heslo naše je: Vác a Horníci!“

Takto zvolal. Hlas jeho zvučel jako bouře prol

zená na horách. Svalovitá pravice jeho pozdvihla zakrvácený meč nad hlavou — ranní vítr hrál v jeho hustých kadeřech — prsa měl obnažena, neboť tu stál v košili, podobu maje strašlivého mstitele.

S obdivením hleděli Horníci na muže, jemuž dle tehdejšího smýšlení ani mezi nejsprostším lidem bojovati přáno nebylo, a srdce jejich obživlo po včerejší nehodě šlechetnou jeho odhodlaností. Pozdvihnuvše hlasů svých, spěchali za katem jako včera za urozeným vůdcem, kterýž tu dnes ranami sklíčen v koutě klášterní kaple ještě bez vlády ležel.

Davem zděšených a semotam se rozptylujících nepřátel prosekali se odvážlivci až ke klášterním vratům, kdežto i stráže pobili. Polovička vedrala se jich po klášterních chodbách, kdežto nejšlechetnější zvěř uloviti doufali, a polovička obsadila východ, i bránila se tu zoufanlivě proti náběhům zmužilejších nepřátel, jimž nebylo zděšení smysly pomátlo.

Hned první náběh byl tak prudký a tuhý, že Kutnohorským ani času nezbylo, klášterní silná vrata zatarasiti. U prostřed vchodu museli rány dotírajících Němcův odrážeti; ale zvenčí množila se napořád síla bojovná, a čím více ozbrojených pěstí německých přibývalo, tím více ubývala síla uvnitř odporujících, až tam posléze jen pět mečů zbývalo. Byl to Bořita se čtyrmi vojíny královskými.

„Ustupte a zavřete za mnou vrata — zatím přijde pomoc!“ zvolal nyní kat, a jako zuřivý lev, ranami již posetý, vrhnul se ku předu. Dobrý a pádný jeho meč otáčel se před ním s takovou zoufalostí a smrtící silou, že veškerý zástup do kláštera se deroucích na okamžik ucouvnul.

V tom okamžení rozlehlo se za nimi hlasité volání: „Václav a Horníci!“ — a jako orel octnul se na bojišti pan Adamec s houfem kovkopů, s nimižto dle včerejší s katem úmluvy a s dovolením obce za tiché noci až k Sedlicům se byl připlazil, a tam skrytý mezi olšinou na znamení Bořitovo čekal.

Vítězně zavýskal Bořita nad pomocí, po které již toužebně dychtil; meč jeho podobal se živému blesku. Tu zarachotily za ním vrata, on ale také v tom okamžení kopím prohnán klesl na prahu a vypustil hrdinského ducha.

Krutý ale krátký nastal nyní boj mezi Němci a Kutnohorskými kovkopy. Brzoť poznali onino, že kláštera již neopanují, a vidouce pána a císaře svého ještě napořád v nebezpečí, odhodlali se klášterní vrata aspoň tak dlouho proti dotírajícím kovkopům zoufanlivě brániti, až by jim přátelé, jak se domnívali, k pomoci přispěli.

Avšak Albrechta samého nebylo již v klášteře. Náhle povstalým povykem zděšeni nemyslili soudruhové jeho, nepozvaní to hosté opata Sedlického, jinak, nežli že je veškerá síla Horníků, i snad již vojska Václavova, přepadla, i pokládali se tedy za šťastné, že mohli pána svého outěkem zadními vraty z kláštera vysvobodit a tou stranou k táboru přitrhnout. Několik opozděných a outěk Albrechtův statečností svou ukrývajících rytířů padlo ovšem do rukou odvážlivých Horníků.

21.

U velikém nepokoji trávil starý Bozděch minulou noc. Nemohlť ani oka zamhouřiti a s hroznými oumysly *se potýkaje,* nehledal ani lože svého.

„Ty stará, slábnoucí paměti, kam jsi se poděla?“ luvil sám k sobě i bil se přitom do čela, „Ty dobré »vážení, kam jsi uteklo? Hloupá hlavo, myslila jsi, že » této cestě k slavnější pomstě doběhneš? Kam zanikne l tvůj, kdyby i Rakušan zvítězil? — Nic, nic!“ zasípal .le, a zatínaje zuby a pěsti, divý pohled k zemi upíral. Proto jsem padesáte let člověka ušlechtilý cit v prsou moříl a srdce jen pomstou nenapájel! Hrstka dnů mých stojí za to, abych se dávnoletým oumyslům stal neren, a rozkoš, jaková na mne s Rozinou mezi nepřátely ká, nevyrovná se sladké pomstě, jakovou jsem mezi přály se zasytiti chtěl. — Rozina musí nazpět do Hory! — .e pak? — Hni se, starý mozku, hni se; — pracuj k podu! Já jsem vrah — a musím jako vrah skončiti!“

V strašlivém pohnutí přebíhal divoký starec po konatě. Podobalť se sestárlému, hladovému vlku, jejž byli rázali na řetěz, aby nemohl na kořist padnouti.

„Co počneš,“ bědoval nyní, „jestliže Albrecht do ory nevtrhne? Kde zůstane tvoje pomsta? — Ale — ať také nesmí do Hory! — Nedej, Bože — ty veliký, nžto jsi otců mých šťastněji vodíval nežli synů jejich — nebo ty, jehož mě na křtu Všemohoucím nazývati načili — nedej, aby Hora klesla! Nechci tomu — nesmí klesnouti! V hanbě musí zahynouti dům nepřítele mého! Nechci tajně s činy svými zajíti! Věděti má o nich bohatý Ruthard, a pominouti se svým starým rozumem v hrozném zoufání!“

Takto vedl sám s sebou starec rozprávku, brzo hlasitější, brzo nesrozumitelnou, skoro až do kuropění. Posléze začala bouře smyslů a citů jeho ochabovati, až pak přirozeným pudem vedený před Rozininou ložnicí na práh se posadil, jakoby chtěl drahého pokladu střežiti.

Lehké spaní sklíčilo mu tady zemdlené oči — ale brzy opět se protrhnul. Po kamenné klášterní chodbě blížily se k němu silné kroky, a drnčení ostruh ozývalo se hlasitě po tichém klenutí. Bystře napnul procitlý stařec pozorné ucho, i byloť mu, jakoby mimo to i temný hlahol mnohých hlasů zaslýchal.

Ranní šero podzimního jitra hledělo již do vysokých klášterních oken, a takž mohl Bozděch v krátké chvíli postavu rytíře Bluma rozeznati, kterýž rychlým krokem k dívčí komnatě pospíchal.

„Honem — probudiž pannu Rozinu, věrný příteli!" promluvil k němu rytíř. „Či-li již vstala? — Panno Rozino!" volal dále, a starce odstrčiv, kvapně do komnaty vrazil.

Byltě Blum včera večír u plných čísí mezi oněmi, kteří se zaklínali, že se budou o přízeň bohaté nevěsty pokoušeti, a jelikož on přede všemi jinými již dříve o statcích Ruthardových, jakož i o dívčí půvabnosti se byl přesvědčil, a co soudruh nešťastného hraběte i většího práva k Rozině míti se domníval: odešel na lože v myšlénkách na bohatou nastávající milenku; ráno pak z nenadání vypuklým povykem probuzen, byl by nerad od svých pěkných snů upustil. I odhodlal se tedy, stůj co stůj, Rozinu z hrozícího nebezpečí vytrhnouti a jako s drahou kořistí do tábora se prosekati.

Na lesknavém, pěkně vykládaném stole dohoříval knůtek v noční skvostné lampě, když vešel k Rozině do tiché komnaty. Ona nebyla po celou noc na lože se uchýlila, nýbrž oděna, jak večer z hodovní síně odešla, na pohodlné sedadlo usednuvši a v hluboké myšlénky padnuvši, polo ve spaní, polo ve bdění sedíc až do jitra tu vyčkala. Strašliví snové děsili ji v tomto stavu, a když

na zvolání Blumovo protrhla, nevěděla v prvním okažení, zdali se ještě ve snách anebo již ve skutečném votě nachází.

„Bůh lásky mi přeje!" zaradoval se rytíř, vida pannu oupluém obleku. „Honem, spanilá Rozino — dej mi ku, musíme z kláštera! Nebezpečí jde nám za patama."

Oči jeho točily se přitom kolem po komnatě, až věc hledanou nalezly. Bylať to malá skříně, ale plná ahých kamenů a zlata, kterouž byla Rozina z domu covského odnesla.

„Vezmi a pojď se mnou, drahá Rozino!" řekl Blum ile, schránku dívce do rukou strkaje; „nebezpečenství ste každým okamžením, ale můj dobrý meč tě ochrání!"

„Co jest? co mluvíš o nebezpečenství?" podivila se ivka, ničeho dosavad pochopiti nemohouc. „Nestojím zde d ochranou císaře?"

„Aj, spanilá ústa, nemluvte mnoho!" odpovídal rytíř. Ve válkách střídají se jasní a deštiví dnové čerstvěji, jli na jaře. Císař musí teď sám sebe chrániti. Horníci bo-li boží dopuštění nás přepadlo, že nemůžeme na eškání mysliti. Pojď jen, pojď!"

S těmi slovy chopil ji za ruku a vedl ji násilně ke veřím. Ale na prahu ho zastavil starý Bozděch.

„Zpátky!" zvolal tu starec s očima divně planouma. „Pomsta se blíží, a služebník její nesmí drahou ořist vypustit!"

„Opil jsi se již po ránu, starý brachu?" podivil se lum — „anebo jsi po včerejšku se nevyspal? Ustup a pohni s námi! Horníci nás přepadli."

„Bůh je seslal na mou prosbu!" zajásal starý sluha divokou radostí tygra, kdyžto se na dávno hledanou ořist vrhá. „*Pomsta se blíží*, a nikdo z nás jí neujde!"

„Ustup, zmatený!“ rozhněval se rytíř nad tímto neočekávaným odporem; „nebo ti smysly mečem narovnám!“

„To nenarovnáš!“ zařičel starec, a jako blesk z ňader dýku vytrhnuv, s náramnou hbitostí mu ji do prsou vrazil.

Pronikavě zkřikna, chytil se raněný za žebra i chtěl ještě meč tasiti; ale proudem vyhrkla mu již na lehké roucho krev, a smrtelné mrákoty strhnuly jej k zemi.

„Šedivý vrahu, co počínáš?“ zděsila se Rozina, a na celém těle se chvějíc, pustila skříni, tak že se zlaté šperky a drahé kamení po podlaze roztrousily a kolem v kruh tonuly.

„Povím ti báchorku o zklamané panně!“ zvolal starec rozdivočený; „ale bude nás muset celá Hora poslouchati; neboť je tuze veselá — ta báchorka! Dívčími slzami se začíná, jedem je naplněna, a ke konci vraždí přítel přítelova syna. Pojďte, smrti poslové!“ zvolal dále na Horníky, ježto v klášteře po nepříteli slídíce, i k opatově komnatě se byli dostali — „pojďte, tuhle máte kořist velevítanou!“

S vítězným hlaholem obklopili Horníci šedivého zrádce města i velitelku jeho, a s podivením hleděli na rytíře, jejž byla smrt mezi přátely a společníky zastihla.

„Vidíš, ubohý Blume,“ řekl jeden z Horníků, „co sis v Hoře vyposloval? Ani ti za to pohřební píseň nezazpívají.“

V tom se ozvalo před klášterem hlaholné a radostné provolávání, jakoby tisícové jedním hrdlem křičeli. „Václav a Horníci!“ znělo to pod ranními nebesy.

Nadarmo byl totiž Albrechtův syn z kláštera k blízkým zástupům svým přirazil. Veškerý tábor byl ve strašlivém zmatku. Hrozné bylo podívání na mrtvá, jako postřílená zvěř po polích rozházená těla; hrozné bylo podívání na strach mužů, ježto pozůstali při zdraví.

S velikým namáháním poštěstilo se konečně Albrechtovým několik zmužilejších houfů sestaviti a proti Hoře obrátit, neboť se nechtěli již jistého vítězství tak snadno odříci. Avšak i veškerá síla Horníkův byla již nyní po ohnivém znamení z klášterní kaple na pole přitrhla, a právě když jim zoufanliví nepřátelé statečný odpor činiti začali, zaleskla se na blízkém tříhřbetém návrší Kaňkovském, v růžové záři vycházejícího slunce, zbraň královských oděnců, kteří u Kolína noclehem pobyvše, nyní k náhlé pomoci přitrhli. Vesele vlál nad nimi bílý český praporec, a na švihlé brůně letěl sám Václav k Sedlicům.

Nové zděšení vrazilo při tomto novém útoku do zástupů Albrechtových, a darmo namáhali se teď někteří statečnější pořádek mezi nimi udržet. Nenadálé přitrhnutí královského vojska dotrhlo slabou osnovu, kteráž rozmanité částky císařského táboru jestě spojovala. Nikdo nemyslil teď na čestné vytrvání; zde se nedalo již pražádné slávy a žádného blaha získati. Jediné spasení kynulo na útěku, a protož se také brzo rytíř i zbrojnoš na něj vydali, jsouce konečně povděčni, když pouhý život ochránili. A tak se utopili snové stříbrochtivého Albrechta v krvi jeho vlastních zástupů.

22.

Mezi tím, co okolo posvátných zdí rozložitého kláštera břinkot mečů a ryk bojujících zazníval, panovala mrtvá tichost v jeho nové, nedostavené kapli — mezi zástupem raněných Kutnohorských bojovníků, na kteréž u vojska císařského nikdo více nezpomněl, když byla stráž jejich dílem pobita, dílem rozplašena.

Hned při prvním propuknutí povyku byli se někteří z tvrdého lože, z holé půdy, vzchopili a začali dychtivě poslouchat. Věděliť, že se hraje venku veliká hra, rozhodující nad osudem celé obce, i snad celé země.

Někteří slabší pozvedli zemdlená těla alespoň dopolo — jiní silnější odvážili se až ku vchodu, před nímžto zástup císařských zbrojnošů již nestál. Průchod byl volný, ale na blízku panovala divoká tíseň bojujících, a sesláblým oudům nebylo radno do tohoto davu se pustiti. Plni blahé naděje zastavili se tedy u dveří, a nespouštějíce oka s divohybných výjevů, ježto se před nimi střídaly, dávali o tom kratičké zprávy soudruhům, ježto se pro své rány z místa hnouti nemohli.

Brzo procitla také Adlinka. Spaní její podobalo se beztoho více trvajícímu omámení smyslů, nežli posilňující dřímotě, a duše její byla i při tomto odpočinku plna oněch obrazů, ježto jí byly minulého dne děsily.

S prudkým zkřiknutím se protrhla — kvapně okolo sebe sáhla, dychtivě se ohlídla, a poznala, kde leží — kde se nachází. Jasně stálo před ní pásmo dějin nedávno minulých.

Na žádného se neohlížejíc, puzena dávnoletým zvykem, poklekla vedle Víta, a sepnuvši outlé ruce na prsou, sklonila k nim hlavu a konala ranní modlitbu. Pak se rychle vzchopila, poněkud se důtklivým chladem podzimního jitra otřásla — urovnala Bořitův kabát zlehka pod Vítem a přiskočila ke dveřím.

„Pán Bůh rač uchovati, milí pánové!“ promluvila k mužům, dychtivě na venek hledícím. „Strhnul se již boj?“

„A ba, milá hrdličko!“ odpovídal z nich jeden — „již to jde do živého. To není ale podívání pro tvé oči — zůstaň raději ve svém koutečku.“

„Já jsem dcera slavné obce, do jejíhož srdce dravý nepřítel se dere," prohlásila se dívka — „a třebas i ruka moje slabá byla, že nemůže mečem vládnouti: mysl má je dosti silná, že se boje o spasení Hory nehrozí. Pusťte mě ven! — já se tam ohlídnu a přinesu snad zprávu, jak se věci naše daří."

„I zůstaň jenom zde, dceruško!" ozval se hlas mezi muži. „Nám taková zpráva málo pomůže. Buďsi dobrá nebo zlá — však ona k nám cestu najde. Za to ale myslím, že by neškodilo — co se vám zdá, přátelé — kdybychom raději sami takhle nějakou cestu odtud najíti mohli? — Ať se tato dnešní šrůtka zvrhne tak nebo jinak, vždy by nám to bylo k prospěchu, kdybychom se na jistou půdu — takhle někam po lukách až ke Kolmarku dostali."

„Také *o to* se postarám," řekla dívka zase horlivě. „Mne si nikdo tak snadno nevšimne — já se v hlučném davu ztratím a spíše jeho tísní proklouznu, než kdokoli z vás — já se podívám, jsou-li cesty tou stranou prázdny; jakož to i doufám, poněvadž tábor vlastně za klášterem začíná a k Malínu se táhne."

„Ne, ne — malá holubičko!" odbýval ji zase jiný bojovník — „to není práce pro tebe — a třebas my teď nemohli zbraní vládnouti, tolik síly nám přece zbývá, že bychme se mohli sami po cestách ohlídnouti, kdyby se po nich nepřítel nemíhal — jen kdybychme mohli všickni odejít. To není úkol pro tebe! Ty jsi podstoupila již dosti — jak jsme od našeho statného kata zvěděli, an jsi vedle mladého Plichty se prozradila — tys učinila více, nežli od tebe jakékoli právo požadovati může — ty si zde hleď svého, dceruško, abys úkol svůj pěkně až ku konci dovedla a sladkou odměnu nalezla."

V tom se ozvalo po kapli hluboké vzdechnutí — a outlá dívka sebou trhla. Znělo to se strany, kde Vít ležel.

A v skutku začínal se jinoch po dlouhých, zemdlením způsobených mdlobách na hromadě písku pohybovati. Adlinka byla skokem u něho, a celá duše její vrhnula se v její zrak a utkvěla na bledých tvářích miláčka.

Jinoch otevřel zpovolna oči, ale za ranního šera, pod lehýnkou mhou, pokrývající ještě zřetelnici jeho, nemohl nic rozeznat. Lomoz blízkého zápasu zazníval mu v hlavě jako hučení těžké bouře. Nemohlť ještě mysliti — nemohl se zpamatovati — pro slabost těla nemohl se ani pohnouti.

Ani o tom nevěda, puzen toliko vnitřním úpalem, otevřel suchá ústa a promluvil šeptavě: „Pít!"

Adlinku to bodlo u srdce. Po druhé to osudné požadování — a po druhé tu nebyla pomoc.

„Hned — hned, milý Víte!" začala jinocha třesoucím se hlasem těšiti, sama ještě nevědouc, jak slovu svému dostojí. „Podívám se, kde by bylo něco pro ochlad."

I čekala ještě okamžení, dávajíc pozor, jaký účinek slova její v milovaném jinochu způsobí. On se nepohnul; ale zdálo se, jakoby se byla dívčí slova nejoutlejších strun duše jeho dotknula, jakoby se v temné směsici jeho myšlének krásné upomínky probuzovaly — a po tvářích mu přeletělo jemné, ačkoli krátké usmání.

„Prosím tě, milý pane!" obrátila se nyní Adlinka tiše k nejbližšímu raněnému, kterýž mohl alespoň přecházeti — „dohlídni trochu na nešťastného mladíka. Já se ohlídnu po nějakém nápoji — a snad jím zde i jiným posloužím."

Při těch slovech zvedla železnou, na zemi pohozenou *přilbici*, a chystala se k odchodu.

„Z této cesty nebudeme tě, milá panno, zrážeti,“ kl k ní bojovník; „ta leží ve tvém úkolu, a Bůh dej, y vypadla, jak si tvé šlechetné srdce přeje.“

Adlinka pohledla ještě jednou na Víta, tichým vzdeem poručila ho do rukou Páně a vykročila z kaple. ned prvním kročejem vrazila na mrtvolu německého lénce, v jehožto zaťatých pěstech a zkřivených ústech voký vztek se jevil, že musil tak časně z dějiště slávy kořisti odejít.

Dívka se zachvěla; obrátila zraků od strašného didla, a z těsna se držíc nových zdí nedostavené kaple, oplítala se roztáhlým lešęním ku klášternímu dvoru, hožto jedna strana se zadní částí nového stavení hranila. Z předu se nemohla do kláštera dostati — to věla; po té straně zuřil krutý boj.

Brzo se octnula mezi hromadami rozličného staviva: bylo kamení a cihel, tu bylo rozmanitých trámů a dřev.

Nyní stála u zdi, jež klášterní dvůr hradila. I běžela levo — běžela v pravo — dvéře ovšem nalezla, ale byly vřeny a nikde žádného průchodu. I popadla kámen a čala tlouci na vrata; ale tlučení její tratilo se v bouřim hluku rostoucím po celém vůkolí.

Nemeškala se tedy u vchodu zamezeného, ale rychle odhodlavši, počala jinou cestu hledati. Přílbici posala si na hlavu, aby měla ruce svobodny — a pokoušela vylezti na hromadu kamení, narovnanou zvýší nejššího muže podle zdí klášterního dvoru. Oděv mužský nyní v neobvyklém počínání prospíval. Outlinké nožky ruce její zadržovaly se lehko v štěrbinách mezi kamem. Šťastně dostala se na nejvyšší vrstvu.

Nyní stála na kamení; ale měla ještě tři lokte zdi ed tebou. I nezbývalo jí tedy nic jiného, nežli honem

menší hromadu kamení nahoře sestaviti, na tu se zase vypnouti a potom na temeno zdi se vymrštit.

I seděla posléz horlivým namáháním upocena u výši na hřebeně zdi — ale duše její trnula novou ouzkostí. Prostranný klášterní dvůr ležel již ovšem pod jejíma nohama, ale prostíral se pod ní v hloubce šesti loktů, a okolo zdí nestálo nic, po čem by se byla dolů spustila. Měla se tak vysoko na skok odvážiti? — Při té myšlénce ztrnula outlá dívka po celém těle. Nebyl to ale strach o vlastní osobu, jako spíše bázeň před tím, že by pro možnou pohromu pak milovanému jinochu k pomoci přispěti nemohla.

I napínala ještě jednou zraky svoje v temném ranním rozbřesku, pátrajíc, kde by něco nalezla, po čem by se na dvůr odvážiti mohla. Ale právě po té straně bylo všecko prázdno. Na zemi ležely ovšem žebříky, opodál veliké kádě; to bylo dívce ale tak málo platno jako veliká kůlna u prostřed, nebo hromady narovnaného dříví po druhé straně. Po tom si netroufala sestoupit, i kdyby se byla k němu přes celou zeď dosoukala.

Ostatně byl celý dvůr jako vymřelý; ani věrní domovní hlídači, dva velikánští psové, nedávali se viděti; teprva později dostihlo jich oko dívčí, když se začal mlhavý závoj podzimkového jitra trhati. Jeden ležel u prostřed dvoru s uťatou hlavou, druhý visel, maje na krku oko ze silného provazu, na dřevěném sloupu, jenžto se zdál k tomu cíli schvalně zaražen. V mohutném, svalovitém těle jeho, jakož i v samém sloupu vězelo množství šípů, a jiné ležely vzadu okolo zdí, jak se byly, cíle minuvše, o kámen odrazily a na zem upadly. Bezpochyby si chtěli včera nepozvaní hosté v klášteře kratochvil učinit, a vybrali *si pěkné* zvíře za trč.

tně odvrátila Adlinka zraků svých od nelid-
adla.

šech oudů vrazilo jí nyní nové horko, a srdce
hlasitě klepati. Byla to ouzkost, že nevyvede
a že se bude musit bez nápoje do kaple na-
le zpomínka na vzdechnutí Vítovo naplnila ji
ahou. Přílbici shodila na dvůr, aby jí nepře-
ak se nahnula silně ke předu, chytila se krajů
rukama, nohy vytáhla nahoru, a tak se za-
ebeně zdi na rukou a na kolenou plaziti. Měla
oků dlouhou cestu před sebou, nežli se k příč-
zení dostala, kdež byla posléz nějaké stáje a
átrala, přistavené ke zdi.

díc ani v pravo ani v levo, aby ji závrať ne-
a několikkráte při obtížném posouvání odpoči-
tala se konečně na místo, kde se ke zdi stáje
Teď se nesměla dlouho rozmýšleti — beztoho
moho času uběhlo — skokem stála na střeše,
ostala se na krovy a s krovů po žebříkových
a dvůr. Obratně, jakoby od jakživa po takových
odila, sestoupila dolů, a sotva že pevnou půdu
na cítila, běžela kvapně pro odhozenou přílbici.
to neobyčejnou nádobou v ruce ohlížela se po
jednom koutě stála přikrytá studnice. I dosko-
— v okamžení zarachotil řetěz, běžící s oko-
lubiny, a v malé chvíli na to byla přílbice již

ikým utěšením hleděla dívka na čerstvý mok —
na to začala se jí ocelivá nádoba v rukou třásti.
sardný Bože!" zajektala polohlasitě ústa její —
o pramen spojený s vedlejším potokem, a voda
ha! běda mně!" zkřikla najednou a pustila

přílbici na zem. Hrůza jí zadrhla na okamžik volné dýchání.

„Já se musím na něco jiného odvážiti," začala pak zase temnými slovy čerstvě k sobě mluviti, a chytila se oběma rukama za hlavu, jakoby z ní mermomocí dobrou myšlénku vydobyti chtěla — „já se musím na něco jiného odvážiti — já musím z jistého pramene občerstvení přinesti! Ale rychle — čas utíká — ubohý se trápí!"

A na kvap zase přílbici pozvedla, do poslední krůpěje vodu z ní vylila a kazajkou vytřela. Pak se obrátila ku klášteru.

Ze dvora vedly troje dvéře do klášterních stavení. Na zdař Bůh zamířila dívka k prvním, a sice nejmenším. Domýšlelať se, že to bude nějaká cesta vedlejší, po kteréžto se nejspíš do prostřed kláštera dostane, aniž si jí kdo povšimne. Duše její zmítala se v jakési rozepři; hledala vlastně pomoc u lidí, a přec se jich zas také štítila. Bylo to jakési nevyslovné puzení, z něhožto člověk někdy outčy klásti nemůže, co ji právě touto cestou do kláštera vábilo.

S divným tušením sáhla na kliku — dvéře povolily, a dívka se octnula v úzké postranní šíji. Z té se přišlo na širokou, dlouhou chodbu, v kteréž mnoho dveří bylo. I pokoušela se dvoje, troje otevřít; ale žádné jí nechtěly povolit.

Tu se zastavila v nesnázi, nevědouc, kam se obrátit. Nepochybně to bylo neobývané křídlo velikého kláštera. Okolo i ve zdech jeho šuměl pořád ještě hluk zápasu, a donášel se k ní jako hučení pobouřených, ječících vod. I pustila se tedy rychlým, odhodlaným krokem po chodbě v tu stranu, kdež doufala k hluku se přiblížit. Muselať již hledět, aby se k lidem dostala, měla-li pomoci nalezti.

Pustila se tedy dlouhou chodbou v tu stranu, odkud noz hlučněji zazníval, a v několika okamženích octnula na jiné příční chodbě, v nížto se ranním pološerem stavy bojovnické míhaly. Přikvapila k tlupě, kteráž med celou pozornost její zbudila.

Bylo to několik mužů — jak dle řečí a oděvů poala — domácích bojovníků, jižto na posledním stupni prvního patra vedoucích schodů stáli a mezi sebou dvě by drželi. Jedna z nich, stará, holohlavá, majíc ruce zad řemenem svázány, stála mezi třemi hlídači, skrujíc tvář k ohyzdnému ousměšku. Druhá z nich ležela o bez života v loktech dvou oděnců, nevědoucích, co jí s břemenem počíti. Adlinka poznala v ní hned pannu zinu.

Hrdá dcera bohatého Rutharda, padnuvši náhle do kou svých nepřátel — jakž nyní Horníky nazývati mua — pozbyla veškeré odvážlivosti, a leknutím zadrhnutá a její dychtila darmo po svobodném dechu. On ji mí— mrákota zakryla oči její, tělo se začalo káceti.

„Pomalu — pomalu, vzácná panenko!“ zvolal bojov, jemuž Rozina říkajíc bez vlády do náruči padla — ak jsme si neřekli! Tohle by bylo pěkné nadělení, ychme se tu měli mdlobami a křísením obírat.“

„I pusť ji na zem,“ zabručel jiný — „anebo se lídni po koňývce vody. Tu snad ty hladové pijavky do slední kapky nevychlastaly!“

„Ah — nebuď medvědem, Hromado!“ napomínal ho mí. „Děvče je přece jen děvče a z Ruthardova domu — ba se byla na obci provinila!“

„Aby do ní deset tisíc pemrlic a fimolů!“ zaklel nyní zas druhý, jak se zdálo, rázný horník. „Ať je, je — ale v mých očích nemůže být nic jiného nežli

hanebná poběhlice, a podle toho budu s ní na
Jestli že se hned nenarovná, tedy ji pomohu n
štilcemi na nohy; zdržovat se tady nemůžem."

Přitom ji chopil prudce okolo těla.

„Mějte shovení a útrpnost, jakž dobrým kře
přísluší," ozvala se nyní Adlinka, jenž byla posledı
bojovníkova zaslechla a blíže k mužům přistoupila.
Rozina se ovšem provinila — ale ušetřte v ní alespo
pohlaví, nechť byste i přestupek její ušetřiti ne

„Je ten kluk blázen?" ozval se bojovník, s
ním na dívku oči upřev — „že nás chce jako
přičísat? Hejdy dále! — anebo tě přetáhnu, že se
vená moudrost nosem i hubou vyvalí."

„Zvolna, Hromado, zvolna!" okřikoval ho ny
druh. — „Toho kloučka znám, a ty bysi mohl sko
slova za ucho si zapsati! Vždyť je to Maternovic Adl
Zlatohlávek pana Hanuše Rutharda..."

„I bodejž do toho tisíc skalních duchů!" (
první i s ostatními. „Tohle klouče —"

„Je to samé, co včera s mistrem Bořitou z
přišlo — jak jsem ti už pověděl..."

„... a kteréž nyní prosí, abyste na nešťastno
pana rychtáře nezapomněli! Položte ji — odneste ji
vila dívka dále, rychle se kolem ohlížejíc, kde by
hodné místečko vyskytlo. Najednou skočila k nej
dveřím, otevřela je a spatřila před sebou velké
řadlo. — „Odneste ji semhle," prosila pak bo
dále — „a nechte mě s ní samotnou. Pod mýma
nabude zajisté opět smyslů svých — ale zrakům m
nesluší na to hleděti. Pomyslete, drazí přátelé, ra
to, abyste raněným soudruhům, ležícím až dosaváde
kapli, ulehčení způsobili a traplivou žízeň jejich

Já proto přišla pro vodu; ale hledám takovou, kteráž by jim nepřinesla záhubu.“

Takto mluvila horlivě k bojovníkům, an Rozinu skutečně dle slov jejích do večeřadla odnášeli.

„To je pravda,“ řekl na to mezi nimi jeden — „do té nedodělané klece mohli bychme se podívat a ptáčky vyvest. Pít jim opatříme — a kdybychme měli vodu z křtitelnice vzít. Některým nebude ale také doušek vína škodit — a toho zde bezpochyby také ještě nějaký žbánek nalezneme.“

„Jen tedy nemeškejte!“ prosila dívka, když byli Rozinu na širokou lenošku posadili, a nutila muže, aby vyšli ven — „nemeškejte a vyplňte skutek povinnosti křesťanské; já se tu zatím o nešťastnou pannu sama postarám.“

S těmi slovy vyvedla je z jizby, zavřela za nimi dvéře a zastrčila železnou závoru.

„Totě zpropadené jehně!“ prohodil horník Hromada, octnuv se zase u druhých na kamenné chodbě. „Nakládá s námi, jakobychme sukně nosili!“

„I nech ji,“ řekl druhý. „Bezpochyby bude chtít vzácné panně hedbávný živůtek popustit, a tu si myslí, kdybychme při tom stáli, že by naše oči mohly zahlídnout, co není pro ně stvořeno.“

„Nevídáno!“ ozval se třetí — „však ono by jí neubylo. A naše povinnost je teď vlastně, abychme tu zrádnou sojku z rukou nepouštěli.“

„No, však ona ti neulítne,“ těšil ho druhý. „Hleď jenom zatím, abysi tohoto krkavce do dobré klece dostal.“ Přitom ukázal na Bozděcha.

„O toho neměj starosti,“ řekl soudruh a zaťal svalovitou ruku chutě starci do týla; — „toho držím pevně, a brzy ho posadíme do temného koutku.“

„Tak — velký hrdino — tak!“ ušklebil se holohla vec, staré dásně zuřivě zatínaje. „To ti hezky sluší, kdy své drápy bezbrannému starci do křehkého těla zatíná; Hleď jenom, abysi také mou družku tak pochytil. Já byc se lítostí zbláznil, kdybysi měl o tu kůstku přijíti!“

„Drž hubu, vyčichlý pokrytče!“ zakřiknul ho boj vník, prsty své ještě hloub do vetchého těla jeho zakl snuv. „A vy se hněte, hoši! Zde nemůžeme lelky chyta aniž víme, jak to venku vypadá — je-li koukol již d čista vymýtěn. Dva tady můžete počkati, až poběhlá srnk zas oči otevře, aby viděla na cestu, kteráž ji na pran povede.“

A celá tlupa se hnula, hledajíc hlavní vrata kláštera

23.

Sotva že Adlinka za odešlými bojovníky závoru z strčila, stála již opět kvapným krokem u lenošky, na níž panna Rozina, polo ležíc, s bledýma tvářema a zavřeným očima seděla.

Obratnými prsty jala se outlinká, ale od posledníc dnů neobyčejně odvážná dívka pevně stažený živůtek rozpínat a popouštět. Zbavena těchto těsných pout zača se plná ňádra bujné panny brzo tiše pohybovati — a jem trhnutí projelo celé dívčí tělo.

Radostně přiskočila Adlinka k pěkně tesané kr pence, kteráž tu byla hned u dveří do zdi zaděláná, na brala z ní vody, co hrst postačila — a druhou ruko začala Rozinu postřikovat, pak umývat a spánky jí tří

To opakovala po druhé — i po třetí, až náhle n sněhu tváří Rozininých slabý červánek proskočil — z prsou jemné vzdychnutí se vydralo.

a díky!“ zašeptala Adlinka a stála před ní
na prsou sepnutýma, čekajíc, až oči otevře.
lou chvíli vyvinulo se z ňader panny Roziny nové
— a hned na to pozvedly se krásné řasy její.
livením hleděla několik okamžení okolo sebe,
ěžkého snu byla procitla a nyní se do skute-
ta ještě vpraviti nemohla. Potom utkvělo oko
stavě Adlinky — hned potom na své vlastní —
a nepořádek na obleku svém a krev jí vrazila.

to jsem? Co tu chceš? Kdo jsi?“ vyjelo jí
úst, a nohy její hledaly podlahu, aby se po-
koliv ji cit panenský na lenošce zdržoval, aby
šat ukryla.

kejte se, panno!“ promluvila nyní Adlinka; —
n, co se býti zdám, a mohu vám bez pohor-
ižit. Ležela jste ve mdlobách....“

kdo jsi?“ zkřikla Rozina, v náramném podi-
vé na ni upínajíc. Smyslové její začali se na-
a poslední výjevy stavěly se jí živě před oči. —
— a jak sem přicházíš?“

byste chtěla do některého koutku paměti své
i,“ odpovídala dívka přestrojená, „snad byste
n mou nalezla. Nedejte se mým šatem mýliti —
e si, že jsme se o kvasu hraběte Liebenštein-
ly.“

běte Lieben....?!“ zkřikla Rozina ještě proni-
amět její se namáhala, ve sprostém obleku zná-
nalezti. Oči její byly dychtivě vypnuty — ňádra
ila; zpomínka na hraběte v *tomto* okamžení,
okolnostech podráždila celou bytost její. —
všechny obrazy nedávno minulých dnů v pa-

měti mé vybledly — anebo si hraje klamné strašidlo s mou!... Kdo... kdo jsi?“

„Což mě strasti za ten krátký čas tak přetváři ptala se Adlinka bolnojemně — „že už dívku nezı jejížto ženich....“

„Ha! tys Maternova!?“ zděsila se Rozina, a ı její rostl v neskončenost.

„Jsem,“ posvědčila tato dobrosrdečně, modré své na ni upírajíc.

„A co zde děláš!“ ptala se dále dcera Ruthar u velikém rozjitření. „Jak jsi přišla do tohoto odě Jsi ve spolku s mými nepřátely — jež peklo na prosbu pohltí! Chceš jako oni svou pomstu mou nakrmiti? Či co tu pohledáváš? — mluv, mluv!“

„Já neznám vašich nepřátel a do těchto míst p: jsem za příčinou, která se netýkala vaší osoby,“ o vídala Adlinka tiše. „Vám jsem ale přispěla k pon protože jste bez sebe v rukou mužů ležela.“

„V rukou mužů? — ano, již se pamatuji — oni ı jako hltaví dravci na kořist vítanou — a vlekli mě, a moje otřásala se hněvem a... bázní... ó mluv, m kam odešli? kdy se navrátí?“

„Bezpochyby čekají na vás přede dveřmi této jizby

„Čekají!“ zaúpěla Rozina malomyslně. „Čekají vyběhne laň z tiché brlohy, aby se na ni vrhli jako cvičení psové! A žádného uniknutí!“ mluvila dále rt se třesoucíma, rukama lomíc a dychtivýma očima po pátrajíc — „žádného vyproštění z těch surových rukou Ó pomoz, pomoz — ušetři mě před jejich zlostí!“

„Což mohu já slabá dívka —“

„Ty můžeš — můžeš! Tys narozena na šťastné netě, tobě se všecko zdaří — mysli za mne — vyn

ěco — já budu slabá, povolná třtina v rukou tvých — enom mě vysvoboď z rukou těch krvožízníků!“

„Nemyslím, panno, že by vám nějaká pohroma hrozila —“

„Hrozí — hrozí! já to cítím v hlubokosti duše, a každá krůpěj krve srdce mého ledovatí při té myšlénce! Já to viděla na jejich tvářích, jak se z mé zkázy radovali — a já musela na to hledět... a pomsta moje nemohla... ó pomoz, pomoz!“ bědovala dále, před Adlinkou na kolena se vrhnouc a ruce křečovitě spínajíc. „Nemysli na to, co se zběhlo k vůli tvému ženichu — ale slituj se...“

„Pro živý Bůh — panno! co počínáte?“ zvolala nyní Adlinka, prudkostí Rozininou poněkud zděšena, i snažila se ji pozvednout. „Ne přede mnou, ježto nic nejsem a nic nemohu — ale před velikým Slitovníkem, kterýž vidí lidskou lítost a pokání — před tím se v prachu pokořte! Já bych ráda pro vás... pro váš dům, vašeho ctihodného otce a laskavého pana strýce krev svou prolila, ale zde nevím rady ani pomoci.“

V tom klepala pádná pěst na dvéře, a za nimi ozval se drsnatý hlas: „Což pak se ta sojka ještě nezpamatovala?“

Venku trval ještě pořád lomoz, volání a shon, a tudíž nemohla ženská slova z prostranného večeřadla k bojovníkům doniknouti, kteří beztoho mysl svou k důležitějším věcem obraceli, nežli se jim v té chvíli zavřená dcera Rathardova býti viděla.

Udeření na dvéře a hrubá otázka zděsily Rozinu na novo — a zděsily také Adlinku. Pravilť jí neklamný hlas v prsou, že se panna, byť i z domu sebe vzácnějšího byla, za své provinění (o němž bylo včera celé město hořečivě mluvilo) velkého slitování naditi nemůže — ano

že ji ani vlastní otec šetřiti nebude: ale z druhé stran bylo jí také toho spanilého stvoření, bylo jí slovutnéh rodu jejího — bylo jí pana Hanuše líto, kterýž každc nehodu těžce nesl, ježto dům Ruthardoviců potkala.

Neurčité myšlénky naplňovaly prudkým letem hlav její — a temný hlas: Pomoz jí! ozýval se jí v prsou jejíc

I přiskočila ke dveřím. — „Hned, hned, milí př telé!" volala ven — „již nabývá smyslů: jen co se za oblečе!" Potom přeběhla celé večeřadlo, do něhožto p jedné straně skrze pět vysokých oken světlo padalo, k ne zadnějšímu z nich přistavila židli a otevřela je. Okna n byla omřižována, ačkoli při pozemí; neboť vedla do me šího dvora, všude vysokým stavením ohraženého. Adlinl mohla se tedy pohodlně z něho nahnouti a výšku i s v kolím ohledati.

Tváře její hořely, oči se jiskřily, ňádra se nep kojně pnula. V té chvíli neměla jiné myšlénky, než býti s Rozinou v šírém poli. Činí-li dobře? — ta otázl netanula jí na mysli. Celá bytost její byla rozplynu v ušlechtilé touze, aby nešťastné dívce pomohla.

„Půjde to — pomůže-li Pán Bůh!" zašeptala ny k Rozině, kteráž se jí držela jako stín. „Teď vám je živůtek zapnu — a pak musíte za mnou. Obraťte se! N vím sice, kam přijdeme a zdali nějakého průchodu n leznem; ale musíme se o to pokusit. Velební páni otcov jsou bezpochyby i s klášterní čeledí vesměs na modlit bách v kostele — aby neviděli, co se v posvátných zdec páše — a pak aby Pána Boha... tak! teď jsme hotov Teď vylezte na okno a chutě dolů! Já napomenu zatím naše hlídače, aby ještě trochu počkali."

S těmi slovy skočila se židle a běžela létavým kr čejem ke dveřím.

„Jenom ještě malé okamžení, přátelé!“ prosila čekající bojovníky. — „Panna Rozina otevřela již oči — teď ji jenom ještě jednou omyji.“

Pak se zase navrátila na zadní konec večeřadla. Rozina byla právě na okno vystoupla a novou nadějí posilněna odvážila se dolů skočiti. Nebyloť vysoko — a šťastně stála v okamžiku na zemi. Bojácně přikrčila se na to ke zdi — ve strachu, aby ji nikdo z protějších stavení nespatřil. Ale tu dobu neměl v celém klášteře nikdo po chvíli z okna pohlížet. Celý konvent byl na rozkaz nábožného opata v chrámu Páně shromážděn a dlel na modlitbách o zachování kláštera, nevěda ani, co se zatím před ním a v něm děje. A mimo to — kdyby byl i někdo z domácí čeledi prchající dívku spatřil, což by byl mohl činiti? Za posledních dnů bylo se tu dělo mnoho, při čemž obyvatelé kláštera mlčeti musili — čeho si ani všimnouti nesměli; bezpochyby nebylo by je také podivné zjevení v okně večeřadla znepokojilo.

Obratným skokem stála brzo i Adlinka vedle panny Roziny, a z ostra se kolem ohlídnuvši, zaměřila pak k ouzké šíji v naprotějším stavení, k nížto železem pobité, dokořán otevřené dvéře vedly. Do těch vešla a pak je za sebou přivřela. Hlavních velkých vrat níže v pravo se opatrně vystříhala, ačkoli také odemčeny stály.

Rozina se jí pevně držela. — V klenuté, trochu temné šíji byly by chvatem bez mála upadly, proto že se nohy jejich do něčeho zapletly. Byl to široký vojenský plášť.

„Ha! anděl strážce je s námi!“ zaplesala Adlinka, když byla roucho v ruce poznala. — „Honem, hoďte plášť přes sebe!“

I pomohla jí do něho se obleci. V délce a šířce jeho ztratila se celá dívčí postava.

Pak spěchaly dále. Naproti ním začalo se svítati, a šíje se vyjasňovala. A opět ležely jim v cestě rozličné předměty — Tu byl rytířský klobouk se širokou střechou, onde páska, dále zase plášť — na konci šíje i meč s pošvou a celým řemenem.

Tato šíje vedla totiž od zadních vrat kláštera k malé brance, z nížto se mohlo pod širé nebe vyjíti — a právě touto šíjí dal se Albrecht, nucen a veden přátely svými, na outěk. Pro veliký chvat povstala však v ouzkém prostoru tíseň, a takž potratili prchající rozličné částky svého oděvu, aniž to samou dychtivostí po rychlém vyváznutí zpozorovali. Tímto outěkem zůstala také zadní branka otevřena.

„I tento klobouk nám dobře poslouží,“ řekla Adlinka; „vtiskněte si jej hezky do čela — tak! A já si vypůjčím tenhle meč. Škoda, že jsem přílbici ve večeřadle nechala — teď bych byla učiněný panoš, a vy můj pán — statečný rytíř!“

Mezi tím byly již venku ze šíje a stály pod širým nebem. Před nima ležela veliká rovina, protékaná Kutnohorským potokem. K východu a pak dále v kruhu na půlnoc bylo viděti zbytky na kvap ztrhaného táboru — koly od stanů, celé stany, pozůstatky ohňů, ale přitom ležely zde také rozmetaná lidská těla i koňské mrchy, ačkoli boj vlastně jen po druhé straně zuřil. Totoť byli následkové zoufalého výmyslu Kutnohorského — jedovatými trusky naplněného potoku!

Zde onde míhaly se ovšem i po té straně, kudy dívky z kláštera prchaly, jednotlivé postavy a malé tlupy; ale veškerá síla bojovníků držela se v tuhém kotouči jen mezi Sedlicemi a vrchy Kaňkovskými. —

Rozina začala rychle vykračovati; i přála si míti křídla, aby z nebezpečného místa okamžitě zmizela. Adlinka jí sotva stačila.

Chvilku šla vedle ní, slova nemluvíc. Najednou ji chytla za plášť a zastavila kroky její.

„Tam nejde cesta do Hory!“ řekla přitom.

„Jakže?“ podivila se Rozina. „Do Hory? Což pak myslíš, že jsem proto z těsné klece dychtila, abych se do ní zas libovolně zavřela?“

„Do žádné klece,“ namítala Adlinka. „Dům strýce vašeho je blahé outočiště — a touto stranou dostaneme se k němu, aniž nás kdo zpozoruje.“

„Obrať ty se k němu sama — ale mě nech jíti jinou stranou. Cesty naše se rozcházejí — a já vím, kde svého outočiště naleznu.“

„Jak? proto bych vám tedy byla ruku k osvobození podala, abych vás nyní zase v záhubu běžeti nechala? Ne, ne! cesta vaše je ouzce spojena s cestou mojí — a ta jediná může vás dovesti *tam*, kde vám útěcha z dobrého, usmířeného svědomí vzejde.“

„Nestarej se o mé svědomí!“ prohodila Rozina již poněkud netrpělivě — „a nezdržuj daremně kroky moje. Já ti zůstanu povděčna, aniž kdy zapomenu, cos pro mne učinila — ale tady se musím s tebou rozloučit.“

„To neučiníš, panno! — a já to nemohu dovolit!“ ozvala se na to Adlinka i vkročila jí s velkou odhodlaností do cesty. „Já tě vyvedla z rukou nešetrných mužů — já ti otevřela cestu k srdci laskavého strýce a skrze něho k městské radě a k samé milosti královské: ale z rukou tě pustit nesmím, abych sama v hrozné odpovídání nepadla.“

„Tos mohla dříve rozvážiti, dokud se naděje novou silou v prsou mých neprobudila! — na tos mohla dříve pomysliti, nežli jsi tuto hru s nešťastnou počala. Teď je pozdě věc obraceti! — tys vinna jako já — tys věrná družka osoby, nad nížto snad již obec kletbu vyřknula!“

Adlinka ztrnula na všech oudech. Bylot jí, jakoby ortel smrti nad svým blahem byla zaslechla. Ale toto ochabnutí netrvalo déle nežli okamžik, a mocný hlas neposkvrněného vědomí jejího probudil ji k novému i průžnějšímu životu. S neobyčejnou silou roznícena vypnula se nyní před svou odpůrkyní; jemné, strastí minulých dní vybledlé tváře její zarděly se lehkým plamenem.

„Já nejsem společnice viny tvé,“ řekla přitom velmi důrazně — „to mohu říci před svým svědomím, před soudem obce a zde přede tváří boží! Co jsem pro tebe učinila — doufám, že nalezne před každým soudcem omluvy. Já šetřila v tobě pouhé pohlaví a čest rodu tvého, ale nechtěla jsem provinění tvému přispěti. To nechci také nyní — a proto půjdeš se mnou, aby mě kletba nezastihla, o nížto jsi právě mluvila.“

„Já nepůjdu!“ zvolala Rozina, a zraky její zplanuly divokým ohněm — „a ty se mi nestav do cesty! Nadarmo nekyne mi svoboda — já jí musím dosáhnouti — a kdybych ji měla krví zakoupiti! Nestav se mi do cesty, nechceš-li, abych tě pouhýma rukama rozsápa . . .“

Jako šílená chtěla se na dívku vrhnouti. Adlinka se ale hbitě uhnula, a ruka její sáhla po meči. V okamžení zableskla se jí v pěsti obnažená ocel; ale outlá dívka necítila tíži jeho.

„Zpátky!“ zkřikla pronikavě a napnula meč tak prudce před sebe, že jím Rozinu zasáhla.

Dotknutí ocele projelo zvětřelou dívku jako zničující blesk. Vykřikla — a na smrt zděšena uskočila nazpět. S hrůzou vypnula oči na planoucí tváře své osvoboditelky.

„Ani krok dále, hrdá panno!“ mluvila Adlinka a *každé slovo* její padalo do prsou dcery Ruthardovy jako

čivá jiskra — „anebo zapomenu, k čemu nebe slabou ku stvořilo, a učiním s tebou zrádkyní, jako Vít Plichta zrádcem Liebenšteinem učinil. Ty musíš se mnou!“

„Ne — ne — já nepůjdu!“ křičela Rozina zoufanlivě s tvářema na smrt ubledlýma, vrhla se na kolena. „Oni hodí do tmavého vězení — oni mě zabijí!“

„Bude-li to vůle boží, abysi za těžkou vinu krev u vylila, tedy se ti ovšem stane, čeho se obáváš. Ale vážnost rodu tvého — pro zásluhy otce a strýce tvého ufám, že ti bude milost dána, když učiníš pokání.“

„Nebude — nebude!“ oupěla hroznou bázní zhrozená ka, rukama lomíc. „Oni na mne číhají a nedají si vílou kořist ujíti! Ó buď milosrdnější! — buď — šlechetjší, nežli jsem já byla, nechtěj se k mým nepřátelům ivrhovati! — vždyť to není věc tak záslužná, abysi slau dívku zničila!“

„Já tě nechci zničiti — Bůh mě slyší! Já nechci ou pohromu; ale budu za tebe orodovati! Budu proi šlechetného pana Hanuše, a on vyslyší zajisté prosby oje, neboť mi je srdce jeho nakloněno přízní otcovskou. mám pevnou důvěru, že ti bude přímluva jeho proěšna — a střecha jeho poskytne ti na všechen případ ěšenější outočiště, nežli místo, kam by tě byla hrubá ka mužská dovlekla. Z druhé strany pomysli — kam ceš prchnouti? K zhoubcům vlasti naší chceš se přiti? chceš ještě další zradu páchati? Anebo myslíš, že deš oněm dravcům nyní tak vítána, jako snad byla era pana Rutharda? Kde je tvoje bohatství? kde tvoje klady a vnadidla? Na svou krásu nespolehej — ta nede u poraženého nepřítele tak silná, aby snad k vůli novou pomstu zosnoval! Pojď již se mnou, panno! — vzchop se! — povstaň, abysme cizí zraky na sebe ne-

obrátily anebo v ruce tvých pronásledovníků nepadly! Vstávej, panno! vstávej!“

Rozina ležela pořád ještě na kolenou a plakala jako dítě. Ale neobyčejné slzy tyto spláchly tvrdou kůru se srdce jejího — a ona se poddala v ruce Adlinčiny jako bezbranný, slabý nástroj.

„Obraťte se — a jděte přede mnou,“ řekla dívka, meč obnažený pořád ještě v ruce držíc, když se byla Rozina vzchopila — „zrovna tuhle napříč lukami! Co nevidět budeme v husté olšině — a kdyby nás i někdo zahlídnul, nebude nás považovati za nepřítele, an k městu spěcháme — i nebude nás pronásledovat. Honem! — pořád podle potoka; a kdyby nás i někdo potkal: dobrá výmluva pomůže. Vy jste mladý rytíř — já váš panoš — tenhle klobouk udání mé doplní.“

Přitom zvedla se země klobouk, kterýž tu byl nepochybně s hlavy nepřátelské spadl.

24.

Zástupové českého vojska byli již vesměs rozprostřeni na polích od Sedlic až k Malínu, a jednotlivé houfy měly nařízeno, prchajícího nepřítele ještě stíhati i dál a dál ho tisknouti.

Okolo kláštera zazníval nyní radostný hluk vítězství provolávajících hrdel, a v klášteře nabývalo všecko radostnější tvářnosti. Řeholníci vyšli z kostela a míhaly se nyní s domácí čeledí kvapným krokem po chodbách, nejen rychlé přípravy k uvítání svých osvoboditelů — samého krále a jeho družiny, ale i k pohostění raněných *bojovníků*, královských i městských, činíce.

Klášterní veliká přední vrata otevřela se dokořán,
o průjezdu vcházel Václav Druhý, syn velikého Oto-
, provázen od svých nejpřednějších vojínů a Kutno-
ských obranců. Z druhé strany, ze vnitř kláštera,
il se důstojně opat s nejstaršími své slavné řehole.
házelit krále uvítat.

U samých vrat dlela ještě tlupa bojovníků plna divné
e. Odnášelať raněné i — zabité. Dva silní muži právě
lli na nosidla statečného Bořitu. Mohutná prsa jeho
začerněna proudem stydnoucí krve, pěst jeho byla
ě zaťata a široký meč jeho skroucenými prsty pevně
ycen. Po zsinalé tváři vznášel se lehounký, lahodný
év — jako z radosti, že mohl čestnou smrtí pro obec
nouti.

„Měj se dobře, milý příteli!" promluvil Adamec,
ž ho zahlídnul, i blíže k němu přistoupil; „měj se
m dobře, a hleď, abysi mi tam někde pěkný koute-
vyhlídnul: neboť doufám, že se na jednom místě
leme.

Zasténal bych pláčem holubiným,
Těžce zasténal;
Kdyby nová radost v srdci mužném
Sladce nekvetla!"

žil ke svým slovům polo zpěvavě.

„Kdo byl ten člověk?" ptal se král, s velkým oúča-
stvím na statnou mrtvolu pohlédaje.

„To byl náš kat, Milosti královská," odpověděl Adamec.

„Ah — není možná? Ten samý, o němžto jsi mi právě
dal, že přispěl tak znamenitou mírou k dnešnímu ví-
tví?"

„Ten samý, co se vydal s dívkou do rukou nepřá-
kých, aby zajaté varoval."

„Odpočívej v pokoji“ řekl Václav hlasem pohnutým a přistoupil k samým nosidlům. „Tys osvědčil ducha šlechetného — spočiň tedy alespoň po smrti vedle mužů šlechetných, k nimžto jsi za živa přiblížiti se nesměl.“

S těmi slovy dotknul se dvěma prstama jeho ramenou.

„Položte ho i s mečem do rakve — a vykažte pak té schránce tělesných vazeb čackého ducha místo v hrobce, aby se uchovala památka, že králové čeští statečnost mysli uctívají, v kterékoli podobě ji naleznou. — A kde jsou naši věrní, jižto včera do rukou nepřátelských upadli?“

„Tuším, že se přátelé již o ně postarali,“ odpověděl Adamec — „ačkoli toho pravdu udati nemohu, ježto jsem až posud z bojiště odejíti nemohl, abych byl sám o ně pečoval.“

„Tedy se honem po nich ohlídni, milý příteli!“ řekl Václav velmi laskavě. „Neradi bychom, aby naši věrní okamžik v daremném strachování trávili, když nám všemohoucí král nebes již vítězství udělil. Tuhle náš milý hospodář,“ obrátil se pak s milostivým úsměvem k opatu, jenž se byl mezi tím přiblížil — „postará se zatím o to, abychme mohli Pánu Bohu vřelé díky vzdáti, že nás tak brzo té škodné metly zbavil, a také nám pak místečka k odpočinutí dopřeje. Není-liž pravda, dvojctihodný příteli?“

A na tuto žádost královu konaly se i hned přípravy k velikým a slavným službám božím.

Pobožnost byla jedna z nejhlavnějších ctností Václava Druhého. Mysl jeho byla tichá, mírná — za nejoutlejšího věku v těžké škole, v tuhém zajetí Oty Braniborského zkoušená, a nejraději s věcmi nadpozemskými se obírající, ačkoli také na záležitosti národu jeho pilný *zřetel* obracující.

lyž byl král stran zajatých svou vůli pronesl, ne-
Adamec ani okamžik v průvodu jeho a spěchal
e. Tolik se byl již dověděl, že Horníkům za vě-
ıužila.
m bylo nyní plno života. Jedni si dávali rány
at, druzí okoušeli, zdali by do města doraziti
někteří se dávali do kláštera nositi.
ladý Plichta seděl na velikém kameně u samého
Měl sice hlavu zavázanou, ale rána nebyla, ačkoli
nebezpečná; více byl rozjitřením duše a namáhá-
a, pak ztrátou krve seslábnul. Nyní byl chladnou
z klášterní kuchyně a vínem z klášterního sklepu
i okřál, a sedě na čerstvém ranním povětří, dou-
se brzo domů navrátí. Ještě nevěděl, co se bylo
edních hodin všecko vůkol něho dělo.
hval každý duch Hospodina!" zvolal Adamec ve-
sli, zahlídnuv přítele již poněkud zotaveného. —
o Plichtu nám nechali celého — jakož mé srdce
! No, dobrého zdraví, jonáku!" mluvil dále, ruku
ivaje. „Dobrého zdraví! Teď si budeš moci zpívávat:

Ukovej mi, kováříku,
Ukovej mi nový meč
Můj starý mi zezubatěl —

ále! Ó, vojenský život je kus řádného řemesla —
pravda, příteli? Nu, jak se máš?"
itom se byl vedle něho posadil.
hvála Bohu," řekl Vít — „není tak zle, jako snad
myslili."
k tomu když má člověk takové obsloužení —
" usmál se Adamec. „Toť se musí rána zaceliti
votvorným balzámem."

„Je pravda,“ dosvědčil Vít upřímně. „Naši lidé jsou ochotní a úslužní.“

„Naši lidé?“ usmál se Adamec hlasitěji. „Děkuješ ty ochotným rukoum našich lidí více než úslužnosti lásky? Či chceš nevčasnou stydlivostí něco zapírat?“

„Já ti nerozumím.“

„Ale u všech všudy — nedělej se tak pošetile nevědomým, nechceš-li, abych strachy nedostal! Co pak jsi neviděl Adlinku?“

„Adlinku?“ zvolal Vít živěji, nežli snad Adamec očekával, a krev mu vstoupila do tváří. „Tropíš se mnou žerty — jen abysi mou sklíčenou mysl vyjasnil? — Jak by sem přišla Adlinka?“

„Ale pro živé mocnosti nebes!“ divil se nyní Adamec. „Tedys ji opravdu neviděl? Onať se vydala včera z města za vámi — vlastně za tebou,“ ... a krátce mu nyní pověděl, nač se byla milující dívka odvážila.

„Kdež je ale nyní? — a kde byla celý ten čas, co z Hory odešla?“ ptal se Vít pln zvědavosti, a vstával, aby se poptal soudruhů.

„Divná to věc,“ řekl přítel — „že ti o tom až posud nic nepověděli.“

Ale tu jim přicházeli v oustrety i jiní lidé s podobnou dychtivostí po dívce. Bylot již na jevu, že Rozina zas uprchla, a to — jakž patrno bylo — pomocí Adlinky.

Bojovníkům přede dveřmi velkého večeřadla začalo totiž meškání zajaté dívky již trochu dlouho trvati. Tloukli tedy zase na dvéře a volali; když se ale nikdo neozýval, začali hlavou vrtět a nepokojně na sebe pohlížet.

Bouřili hlučněji, ale hluk jejich ozýval se marně *o klenutou* chodbu.

d v tom nebude čert podvodu zašitý!“ zaklel

bo tam leží snad obě dvě bez sebe!“ namítnul

ıu ženskému plemenu není nikdá co věřiti,“ bru-
vní. — „Nám nezbude nic jiného, nežli dvéře

əd se začal také o dubové, pěknou řezbou a
ováním ozdobené fošny celou silou opírat. Ale
vnitř byla tuze dobrá a silná; dvéře se ani

ıáhej — tluč, nebo běž pro sekeru!“ pobízel
hněvivě druhého. „Raději bych o ruku přišel,
nám ta sojka vylítla.“
le namáhání je zde zbytečné,“ řekl druhý —
vnitř neotevrou — leda bychme dvéře vylomili.
ə snad ale potřebí. Počkej zde — a já se po-
m z té jízby okna jdou; pak uvidíme snadno,
nitř děje.“
nalezl také zadní vrata a jimi průchod na druhý
ıěhož okna z večeřadla vedla. Jedno z nich bylo
— a v bojovníku vzniklo i hned pravé tušení,
bylo zběhlo.
le se vymrštil na okno, u vnitř pod ním nalezl
u židli — skokem byl dole — všude všecko práz-
ıpnými kroky octnul se u dveří, odtrhnul závoru
otevřel.
e?“ zvolal soudruh z chodby se honem hrnoucí.
máš? kde jsou?“
tam,“ řekl první, po nemilém překvapení te-
lu nabývaje. — „Oknem — pryč — ani památky

„I toť by do nich deset tisíc..." zkřikl Hromada, ve tváři do hněda se zapáliv; potom se hnal dlouhým krokem k oknu. Když je nalezl otevřeno, zarazil se, sáhl si palcem a ukazováčkem pravé ruky do hustých knírů, a zaklel ještě jednou, až se stěny otřásly.

„Ale kdo by to byl v tom Maternovic broučku hledal, že bude mít spolek se zrádnou poběhlicí?" promluvil nyní druhý, nemálo se mrze, že se jeho důvěra tak špatně vyplatila. „Já bych byl za ni krk nasadil."

„Protože jsi ovce v mužských nohavicích," odsekl mu Hromada — „protože nevíš, co to hadí plemeno umí. Teď ale nechme zbytečných řečí, a bez průtahu za nimi! Uklouznouti nám nesmějí."

A nečekaje ani na druhovu odpověď, vyskočil hned oknem na dvůr, dychtivě slídě, kde by asi prchlých dívek stopu vypátral. Druhý se k němu připojil, a brzo vystihli ouzkou šíji, kteráž vedla do šírého pole.

Spěchali tedy ku předu, a nemohouce jinak mysliti, nežli že Rozina jen u vzdálenosti od Hory spasení vyhledává, pustili se za ní v tu stranu, kde Albrechtův tábor stál, a kdež pak i vojsko jeho v zmateném outěku zachování hrdla hledalo.

Brzo však octnuli se tak daleko, že dívky za ten čas takový kus cesty uběhnouti nemohly. Mimo to přidávala se k této myšlénce i bázeň, aby na silnější počet přebíhajících tu ještě nepřátel nevrazili, a sami v daremné nebezpečí neupadli; a posléz napadlo jednomu z nich, že dívky třeba ani z kláštera nevyšly, že se u vnitř někde ukryly, a že je tedy marno uprchlou zvěř po šírém poli stíhati.

Vrátili se zas do kláštera, zavřeli za sebou železem pobitou branku, prohlídli dvůr a pak se rozešli. Jeden

skočil oknem zase do večeřadla, a druhý se pustil velikými vraty do vnitřku. Pak se začali jiných osob vyptávati, povídajíce, co se bylo přihodilo.

Živo bylo již v klášteře; nová radost proletovala chodby a komnaty jeho. Řeholníci, čeleď a vítězní bojovníci přicházeli si v oustrety — ale o dívkách neuměl nikdo povědít.

Brzy dostala se poptávka i do kaple, kdežto se jí Adamec i Vít nemálo ulekli.

„Adlinka zde přes noc — a nyní zase pryč s pannou Rozinou, tou nevděčnou dcerou?“ divil se urburní písař. „Mně jde hlava kolem — nemohu věc pochopiti...“

„Takéť to nebude za to stát, abychme si tím hlavu lámali,“ prohodil Adamec. „Adlinka ví, co má dělat, a nedala se k provinění zavesti, byť jí i měké ženské srdce o útrpnosti bylo šeptalo. Za Adlinku stojím, přátelé!“ promluvil k bojovníkům, ježto vůkol nad prchnutím dívek hlavou vrtěli. „Dcera Maternova, miláček našeho váženého pana Hanuše, nemůže nic zlého zamýšleti, i kdyby z přirozeného soucitu provinilce byla pomoc poskytla. Já za ni ručím hlavou i statkem, a myslím, abychme se po nich lépe ohlídli. Vsadil bych se, že budou někde v klášterním pokoutí vězet — až se trochu naše burácení utiší; neboť si mohu pomyslit, že jste s pannou Rozinou tuze laskavě nezacházeli.“

25.

Prchající dívky dostaly se mezi tím okolo potoku hustým olšovím až pod samou katovnu. Potkaly sice několik zvědavých měšťanů, ale s těmi se nezdržovaly. S kloboukama hluboko ve tvář vtisknutýma spěchaly mimo,

co možná mužným krokem — a pouzí diváci neosmělili se je zdržovati, ačkoli nad jich neobyčejným zjevením trochu hlavou potřásli. Branné mužstvo bylo ale již před odchodem dívek k Sedlicům přirazilo — a to sice po širokých schodnějších cestách, z nichžto jedna branou od kostela Matky Boží a druhá z Kolmarku po lukách, mimo Ruthardovy hutě běžela, tak že potok právě mezi nimi tekl.

Pod katovnou přešly potok, a pustily se pěšinkami vzhůru do vrchu, okolo hradů Kolmarských, až přirazily k páně Hanušovu bohatému dvoru.

Cestou minuly také zadní zeď malé zahrádky, v nížto Adlinka s Vítem sedala, a za nížto v malém domku mrtvola matky ležela... Krutá bolest sevřela ňádra její při tomto zpomenutí. Duše její zaletěla k matce, kteráž v tiché komůrce věčný spánek spala, a zaletěla k drahému jinochu, jejž byla poraněného opustila: ale záhy se opět zmužila; nyní na to nesměla mysliti. Nyní se jednalo o to, aby co možná před veřejným pohaněním uchránila dceru z váženého domu, jemuž byla veliké díky povinna. Starost o vše ostatní poručila Bohu, a spolehla na ochotné Vítovy soudruhy, mezi nimiž arci pan Adamec na prvním místě stál.

V páně Hanušově dvorci bylo všecko jako nově oživeno, neboť tu již byla zpráva, že k Sedlicům královské vojsko přitrhlo. Adlinka se ale nezastavovala, ačkoli se zdálo, že by se byl leckdo z čeledi rád zeptal, co ti cizí pánové přinášejí.

Rozina se třásla.

„Jen chutě dál — a chcete-li, podepřete se na mé rameno," šeptala jí Adlinka. — „Já tu znám každý koutek — a hned jsme u cíle."

Rovnou cestou zaměřila k páně Hanušově komnatě. V tom jim přišel starý Plichta naproti.

„Koho tu hledáte?“ ptal se jich, s patrným podive-
ı je přeměřiv.

„Pana Hanuše Rutharda, s nímžto důležité věci
ednávati máme,“ odpověděla Adlinka, hlas co možná
ıíc a tvář pod širokým kloboukem ukrývajíc.

„Důležité věci?“ opáčil starý domácí důvěrník jaksi
ěřivě. — „Snad nebude tak na spěch. Pán se chystá
vě k odchodu.“

„My se nemůžeme zdržovati — a pán zajisté chvílku
ká!“ prohodila dívka, samou bázní, aby Hanuše ne-
meškala, rychle a dosti nepozorně. Přitom zaměřila
ší kročeje k známé komnatě.

„Zvolna — zvolna, pánové!“ zkřikl nyní Plichta,
kročil jim rázně do cesty. „Nynější dnové nejsou
vé přátelství, a jakož na všech stranách zrada číhá,
sí také opatrnost vůkol obcházeti. Kdo jste? Proč
ýváte tváře své? Tak vás nemohu k panu Hanušovi
tit.“

„A proč bysi, otče Plichto, nemohl?“ řekla nyní
inka odhodlaně, a strhla s hlavy široký klobouk. —
ı ti za to ručím, že přicházíme v dobrém rozmaru.“

„Spravedlivé nebe!“ zvolal Vítův otec, podivením
e spínaje. „Co se to děje? Jsi to... Adlinko? anebo
řil Bůh dvě těla tak sobě podobná, že moje staré
rozdílu nevidí?“

„Jsem tvoje Adlinka, otče, jsem!“ řekla dívka, a
hle k němu přistoupivši, chopila ho vřele za ruku. —
ptej se mě nyní, jak do těchto šatů přicházím —
ko se ti vyjeví, a ty zajisté své dceři nezazlíš. Zatím
ı že ti dobrou zprávu o Vítovi přináším — raněný je
, avšak zachovaný. Teď nás ale jen k panu Hanušovi
t!“

„Ale milé děvče!“ řekl Plichta, nemoha věc ještě pochopiti ani rostoucím úžasem oka s ní odvrátit. „Tak pak mi jen řekni...“

„Nech toho, nech, tatínku!“ prosila dívka lichotivě, „a oznam honem vzácnému pánu, že s ním mluviti musíme.“

„Ale — kdo pak je...?“ ptal se ještě Plichta, hlavou po Rozině hodiv.

„Všecko se dovíš — jenom neotálej!“ dotírala Adlinka, a v malé chvíli na to vešla s Rozinou k panu Hanušovi.

U velkém podivení přicházel jí tento vstříc, když byl od Plichty podivnou událost zaslechnul. Dívka se mu vrhla k nohoum, a uchvátivši ruku jeho, začala ji líbati. Slzy jí tekly přitom po tvářích.

„Dítě — dítě! co to tropíš? Vstávej!“ zvolal pan Hanuš. „Jak jsi přišla do tohoto zakuklení? Koho mi to přivádíš?“

Rozina stála ještě u dveří s kloboukem na hlavě. Pro široký okraj nebylo jí ve tvář viděti, kterouž i jinak, třesoucí se, v řásný plášť ukryti hleděla.

„Všecko se ti vyjeví, můj otcovský dobrodinče!“ prosila Adlinka svým nejjemnějším hlasem — „jen mi přislib, že otevřeš bránu srdce svého a že necháš do něho vejíti prosby dívky své.“

„Co pak to znamená?“ divil se Ruthard. „S takovou důležitostí jsi ještě nikdy k srdci mému se neutíkala! Vstaň ale — vstaň — a promluv rozumně!“

„Vstanu a promluvím — jen mi dříve slib, že vyplníš prosbu mou!“

„Nu — vyplním — vyplním! vždyť jsi můj zlatohlávek, ačkoli, bohužel, pozoruji, že jsi krásné kadeře své zohavila! Nešťastné dítě — co ti to jen napadlo?“

„Tedy slibuješ, pane?“ ptala se dívka s tváří vyjasněu, rychle vstávajíc. „Mohu ti svého soudruha představiti ;é jistotě, že v tvém srdci jistého outočiště nalezne? — tom záleží prosba moje!“

„V tom?“ divil se dobromyslný boháč poznovu. „Aj! je Adlinka zná bezpochyby každý záhyb srdce mého nůže tedy věděti, komu v něm jistého outočiště vy:ati mohu.“

„To znám — znám!“ zvolala s rostoucí důvěrou — proto jsem také přišla. Pojďte jen dále,“ obrátila se Rozině — „zapuďte veliké strachování! Pan Hanuš thard slíbil, že vyplní prosby moje, a brzo se pře:dčíte, že nebyla rada moje daremná.“

S těmi slovy přikročila až k ní samé a sejmula jí ılavy klobouk.

„Rozino!“ zvolal pan Hanuš, překvapením couvaje. — ·ozino!“ zvolal ještě jednou, jakoby se chtěl přesvědčiti, to není pouhý omam smyslů a že při hlase jeho nezmizí.

V této chvíli byl by se spíše každého jiného zjevení dál, jenom ne dcery bratrovy — té nešťastné dívky, pro žto se byl při své dobrosrdečnosti již nejednou v duši rmoutil — a nad jejížto hlavou nyní záhubné mračno nášeti se viděl.

Bledá, třesoucí se, se sklopenýma očima stála před im panna, kteráž mohla býti chloubou Kutné Hory, nyní le kletbou obce stížená.

Neosmělilať se oka pozdvihnouti — nemohla se z místa ohnouti. Zdáloť se, že tuší, co úžasné zkřiknutí dobrého trýce vyznamenává. Byla to strašlivá ozvěna obecného oudu!

Mlčky stály tu několik okamžení všechny osoby. Konečně se jala Adlinka mluviti.

„Daruj ubohé panně laskavého slova, můj otcovský dobrodinče,“ přimlouvala se s prosebným pohledem u Hanuše — „onať na to čeká jako s duší umírající, a my přišly obě v té sladké, jisté víře, že *laskavého strýce* naleznem.“

„Nešťastné děvče!“ promluvil nyní pan Hanuš, jako ze svého úžasu protrhlý, a nevšímaje si proseb Adlinčiných, sepjal žalostí nad Rozinou ruce. „Kam jsi dala svůj vyhlášený rozum? Co jsi učinila? Čest rodu našeho — čest vlastního jména svého tak odvážlivě do hry vsadit, zradu nad vlastním domovem zpáchat —“

„Ó ne tak, ne tak, pane otcovský!“ vskočila mu Adlinka do řeči — „nešlohej ubohou tak plamennými metlami — odlož v této chvíli všechny výčitky, aby nemusela nad svým stavem zoufati. Co se stalo, nedá se více zjinačiti — ale račiž dle milosti své raději na to pomysliti, co by se k budoucí spáse učiniti mělo.“

„A jak mám na to pomysliti, an její skutky zjinačiti nemohu? Jak mohu obecné mínění změniti? jak mohu běh spravedlivého soudu zastaviti?“

„Uchlácholiti můžeš obecné mínění — běh soudu na jinou stranu obrátit — ó, ty můžeš, pane, v Hoře všecko — ty můžeš mnoho u samého krále, a dle královské milosti bude se zajisté i obec řiditi! Ó pomysli, můj otcovský dobrodinče, pro koho zde prosím! Pro jediné dítě tvého váženého pana bratra, tu chloubu naší obce...“

„Mlč, mlč, ty svůdná řečnice!“ obrátil se od ní Hanuš, nemoha vroucím i lichotivým slovům odolati; — „mlč a pomysli, za koho se přimlouváš. Neškubej sebou, panno Rozino! Já mám právo, před tebou to říci, a viděl bych v tom jistou známku tvé lítosti, kdybysi uznala, jak *šlechetné to* srdce je, které jsi chtěla zlomiti!“

e nutila odpovědít, ale Adlinka ji předešla.
— to nechtěla!" řekla kvapně a s rostoucí
„to nechtěla nikdy. Za jedno mě ani neznala,
em tuze nepatrna, abych jí byla mohla někde
koliv tu činila, činila dle obvyklé neobmeze-
panny, podle chuti srdce svého, na škodu
líc — a kdož ví, zdaž bych i já tak nebyla
bych byla dcerou pana Rutharda. Já také
e se celou duší německému hraběti zadala,
e ptáče, jak píseň praví, o němž člověk neví,
e a kde se usadí; a co se po smrti milencově
vyložiti z prudké bolesti milujícího srdce."
— ovšem, zlatohlavá sudičko!" řekl na to
dobromyslným úsměvem a jemným pohnu-
inčinou horlivostí — „a podle tvé kapitoly
stně Kutnohorská obec i její opatrní soud-
nu Rozinu pro nějakou chybu stíhali. Nu,
toho vyšetřování — tyť víš, že jsem slabý
bych vlastnímu nepříteli fortnu srdce svého
řku-li tedy nešťastnému dítěti bratra svého,
jeho omluviti a z rukou spravedlivého soudu
hl. Co učiniti mohu — o to se pokusím — to
noje Adlinko! — i tobě, nešťastná osobo! Teď
doložil pak Hanuš, „a povězte honem, jak jste
toto zakuklení a jak do mého dvoru dostaly!"
slovy podal Rozině ruku. Bylo mu jí v sku-

chopila ruky této, jakoby se na ní, tonouc
moři, udržeti měla. Promluviti ještě nemohla.
city její zmítaly se posud v divém víření.
vypravovala, a pan Hanuš poslouchal — ano
jel spanilou duši svou při jejím vypravování.

„Tys můj Zlatohlávek!“ zvolal na to, a neskrývaje dvě velké slzy, jimiž vlídné oči jeho navlhly, vřele ji k srdci přivinul a na čelo políbil. — „Tys mé drahé dítě — a kdybych já sám ničeho nezmohl, musí obec — musí soud a sám král k vůli *tobě* hrudí své obměkčit. Děkuj nebesům, panno,“ doložil pak k Rozině, „že jsi tomuto přímluvčímu do rukou padla! Teď se ale nebudeme omeškávati; — ty, Rozino, zůstaneš pokojně v mých komnatách, a můžeš se zatím učit v Boha doufati, chceš-li k tomu kus dobrého pokání přidati; — ty, Adlinko, se musíš přestrojit, a pak se vydáme spolu hned do Sedlic ku královské milosti. Dobré srdce našeho Václava bude plno radosti ze šťastného vítězství — a v takovém okamžení neodepře prosbu Hanušovi Ruthardovici.“

„Ale což mám já tam...?“ namítala dívka vysoce uzardělá.

„To je moje starost — a ty poslechneš otce svého!“ řekl pan Hanuš. „Nejen k vůli naší panně Rozině, i k vůli sobě — i k vůli jiným osobám — to musíš učiniti. Či myslíš, panenko, že se nebude o tobě rozprávět? Již tuto chvíli budou se po městě i mezi vojskem jazyky o tebe brousiti — neboť dozajista jde již kolem pověst, že jsi... utekla. Po mém boku se tedy okážeš, a takž, doufám, se pověst obrátí. Jdi tedy — občerstvi se — ustroj se mi — tvoje zlaté vlásky nepostačí teď sice na vrkoče, ale za to ti přibylo jiné okrasy. Já se podívám zatím — k bratrovi; neboť s otcem musím, milá Rozino, také promluvit.“

26.

Po nepokojné noci ztrávil pan Jiří Ruthard trudoplné jitro. Sešlit se v městské rychtě obecní starší, jimžto

anebo choroba zbraňovaly, proti nepříteli poviti, aby u vnitř města opatrně bděli, co jiní o jeho spásu zbraní máchali. I městský rychnimi. Sklíčenost ducha nad nouzí obce a nad ı svého mu nedala k sborům se přimísiti, kteří h temností na krvavé žně vyšli.

ıy vyrvala zpráva o šťastném přepadení klá:trhnutí královského vojska pečlivé hlavy obce starostí a zoufanlivých zámyslů. Rychlí byli i Horou a Sedlicemi — a také velevítáni. — 'l Jiří Ruthard již opět ve svém domě a strojil sváteční; neboť jednohlasně byla se městská ı usnesla, že se bez průtahu do Sedlic vyovskému ochránci poděkování učiní.

vešel k městskému rychtáři bratr Hanuš.

ho zdraví, Jiříku!“ pozdravil ho dobromyslně ského dvoru. „Dobré noviny již beztoho i pravda?“

poslové naši nebyli váhaví,“ odpovídal Jiří, ıěco zvláštního?“

bratře, nesu!“ dosvědčil Hanuš; — „ale muvíli pokdy udělat, a všechno jiné mimo sebe

Ruthard pohlídnul na mladšího s podivením. — ɔ mimo sebe? Musím ti říci, že se okamžitě ʼpravím —“

jsem již — slyšel; povídali mi to na rychtě; ebudeme dlouho zdržovati, neboť doufám, že ıe snadno cestu k srdci — a chceš-li, snad vému naleznu. Dnes je den všeobecné radosti.“

.k to znamená? Tak jsem tě neslyšel...“

dávno; vím, vím — takéť se mi dávno, ba

skoro nikdy věc nepřihodila, pro kterou dnes k bratru a otci Ruthardovi přicházím."

„K bratru a *otci?*"

„Ano — k *otci!* Ó jenom se rozpaluj, jenom jiskři očima; já tě mám tak radši nežli s tou zasmušilou tváří, s těma sklopenýma očima, jakobysi nové doly hledal. Rychtáře a rudokupce nech nyní stranou — a přistroj se za otce; mimochodem můžeš také bratra na sebe hodit."

„Já ti nerozumím!" řekl Jiří poněkud nevrle a nedočkavě. „Mluv přímo a beze všech pohádek, ať zbůhdarma času nemaříme!"

„Ne tak — ne tak, Jiříku!" domlouval se Hanuš, dobromyslně bratrovi ruku potřásaje. „My musíme spolu jiným způsobem, jiným hlasem, s jinou tváří mluviti. Či-li tvůj Hanuš nezasloužil, abysi k vůli němu přívětivé oko udělal?"

„Tedy mě neklaď na mučidlo a pověz rychle, co mi neseš!"

„Nesu ti zprávu... o Rozině."

Z prsou nešťastného otce vyvinulo se bolestné zkřiknutí; on se obrátil, zaťal rty a zastřel dlaní tváře své. Tak postál několik okamžení. Hanuš hleděl na něj s velikým soucitem.

„Padla?" ptal se pak Jiří hlasem stísněným, polodušeným.

„Jak to myslíš, bratře?"

„Ptám se — zdali ji na počátku nové dráhy její, v lůně nově volených přátel pomsta zastihla a vinu její krví setřela? — To se ptám! Pověz to honem, a uleh či sklíčenému, v nadpřirozeném boji pořád ještě trnoucímu srdci."

„A *taková* zpráva by ti dala úlevu?" divil se Hanuš.

„A jakž by nedala? Což by mohlo mé dítě — odpusť, bratře, že ji před tebou ještě tak jmenuji, ale srdce moje lpělo na ní po tolik roků tak pevně, že to před cizíma očima teď ani okázati nesmím…“

„Mluv — mluv, bratře! Já ti rozumím a umím tvou bolest uvážiti.“

„Nuže tedy — co může býti pro mne v nynějším stavu radostnější, nežli kdyby to ztracené dítě již bylo zhynulo, aby jméno jeho z paměti naší obce, ba celé naší země zmizelo? aby zašlo, kde bychme na to hleděti nemuseli! — Smrt jeho byla by alespoň chatrné dostučinění, a veřejný soud by se pak naklonil snad k milosti.“

„Kdyby již v chladné zemi ležela? Pak by jí ta milost hrozně hubeného prospěchu přinesla!“ usmál se Hanuš polo žertem, polo soustrastí. „Z toho by ona, ani my nic nezískali — a já si myslím, že by se dala věc mnohem lépe vyrovnati, kdyby dcera tvoje na živu byla.“

„*Kdyby* byla…? Tedy je v skutku — ó mluv, mluv, ať si oddechnu! ať mohu býti pokojen, že se nad mým domem již nižádná bouře nestrhne! — tedy je v skutku… mrtva? — Rád jí ve svém osamělém domě proud hořkých slz obětuji!“

„Ale tak pak se jen zbav té černé myšlénky — a vprav se do té, že je holka — živa!“

„Živa?“ zalkal otec, a hlava jeho sklesla mu hluboko na prsa. Byl to výraz podivné směsice pocitů žalostných a — radostných, jen že tyto v oněch tonuly a zmizely.

„Živa je,“ doložil bratr — „a v mém domě.“

„Ve tvém…?“ zkřikl Jiří, a v celou bytost jeho vešlo prudké pohnutí. „Tedy ne ze zdí města našeho? Ne v lůně našich nepřátel — ale v okrsku soudu našeho?“

„Ona je v domě mém — pod mou ochranou,“ řekl

Hanuš jemně — „a litujíc kročejů svých, čeká s trnoucí duší, až se navrátím od otce jejího, k němužto jsem jakožto bratr přišel, abych s ním o budoucnosti jediného dítěte jeho pojednal.“

Jiří Ruthard neodpovídal. Návalem prudkých a nenadálých citů přemožený klesl na sedadlo a potrval tak na okamžik v trudném mlčení.

„Litujíc kročejů svých,“ opakoval pak temným hlasem bratrova slova, oči pod sebe upíraje... „ano — ona má velikou příčinu kročejů svých litovati — velikou! Proto jsem se zaradoval, že ji pokuta jinde zastihla — proto... ale radost moje byla přenáhlena, i budu muset na její zkázu vlastníma očima hleděti.“

„Proč na zkázu?“ domlouval mu bratr velmi šetrně. „Nemáš-li tolik důvěry ve své zásluhy, ve jméno rodu našeho, ve přízeň přátel našich, v milost samého krále, abys mohl očekávati, že se nešťastná příhoda s Rozinou k šetřivému konci dovede?“

„K jakému konci?“ ptal se Jiří, se vší silou vstávaje a statečnost mysli uchovati se namáhaje. — „Jen jediný jest konec — takový, jako byl počátek. Či myslí někdo v Hoře, že bych mohl na krok od toho se uchýliti, co mi předpisují zákony? Že bych mohl vinu omlouvati, šetřiti, zakrývati — i kdyby z vlastní krve byla povstala? Že bych mohl k vůli vzácnějšímu rodu a slepé povolnosti přátel nebo k vůli milosti samého krále nepravost a zločin z pokuty vyvleknouti? Ne — nikoli! Kdo provinil, ať nese i následek viny své. Bez práva a spravedlnosti nemůže občanské blaho obstáti.“

„To nemůže — jáť také nic takového nedokazuji. *Ale jen to ti* na mysl uvádím, že s bratrem rozprávíš.“

atrem nebo s cizím člověkem! Srdce a hlava nou vždy stejné."

ení pravda — a bylo by pošetilé, kdybysi chtěl ım otcovské pohnutí ukrývati..."

neukrývám — nic!" dokládal se Jiří velmi horıně není — nebude a nesmí býti ani před braského pohnutí — to ti dokáži. Jakožto rychtář abysi Rozinu vydal."

šak nepřišel k rychtáři a nechci ho také sly- Hanuš vážně. „Moje cesta vedla k bratrovi, ı jen s otcem nešťastné dívky jednati. Musím ıed varovati, aby své síly nepřebral... vždyť ıtře! Nech pak nepřirozeného namáhání' Ctím smýšlení tvoje — ale budu je rovněž tak ctít, slabého uvidím..."

já nejsem slabý!" opřel se mu nyní Jiří svou evností — „já nechci, aby se mi slabost po- ;ásluze! Mně je slabost protivná i nechci o ní ıný jsem — silný a povinností svých bedlivý. ži. Před celým světem očistím jméno Ruthar-

yslím, bratře," řekl Hanuš mírně, „že na něm skvrna nelpí. Zamilované pletky tvé dcery..." zradou na obci a vlasti — a budou se dle toho Pro živý Bůh, člověče, snad mi nebudeš zdraupírati, i kdyby přitom srdce na sta kusů praebo jsi ty v skutku sám tak slabý a láskou rodu zaslepený, abysi nepoznal, co je na nás černého? Zločin jako zločin, ať ho zpáchal žena — obadva musí zastihnouti pokuta."

ıusí — a já neomlouvám Rozinu. že je z rodu iž ji hodlám z viny očistit nebo pokuty po-

zbavit. Ať se nad ní vyřkne — ať ji snese — proti tomu nic nenamítám; *to* myslím ale, že bychme mohli s dobrým svědomím na soudu nebo královské milosti vymoci, aby se pokuta se stavem našeho domu, tvých zásluh a s původem dívčí viny snášela. Myslím, aby se polepšila — aby učinila pokání — aby napravila život svůj — aby oslnila jméno Ruthardoviců novou a pěknou pověstí; a to, myslím, že bychme dosáhli, kdyby ji král povolil mezi řeholnice některého kláštera Pražského . . ."

„Nic, nic — já nechci žádnou míru stanoviti, dle kteréž bych trestal vinu, nad nížto právo rozhodne!" řekl Jiří tvrdošijně, ačkoli musil všechnu sílu sebrati, aby bolestné pohnutí srdce otcovského neprozradil. — „Ty ji odevzdáš do rukou městských pochopů . . ."

„Nikoli, to neučiním!" řekl nyní Hanuš pevně. „Ona je pohostinu v domě mém —"

„Jakže? — a smíš ty vinníka skrývati?"

„Smím — dokud myslím, že mohu dovolenou cestou o jeho spasení se ucházeti. Jak mile se ale přesvědčím, že mě bude právo poháněti, abych dívku před soud jeho dostavil, tedy ji nebudu ani okamžik pod svou střechou zdržovati."

„Právo ale již chce a poroučí, abys ji dostavil —"

„To ještě nevím."

„Neslyšel jsi právě vůli *mou*? Nejsem já hlava městského práva . . ."

„Tys můj milý bratr — a nic jiného, to jsem ti již vysvětlil. Až budu chtít jednati s městským rychtářem, vyhledám si ho v radnici."

„Já ji dám násilím z domu tvého vyvesti!" zkřikl Jiří v zimničném roznícení — „a tebe poženu před soud, jakožto spoluvinníka!"

„Bratře!“ zvolal Hanuš hlasem jemně káravým a laavé oko jeho spočinulo na nešťastném otci jako s malou čitkou, „zpamatuj se — a nedej veliké horlivosti své, y tě k slovům anebo činům zavedla, o kterých by tvůj ırý, zdravý rozum nevěděl! Já zde mluvil — opakuji to itě jednou — *s bratrem* svým, a mohu se mu zaručiti, nic neučiním, co by dosti malou skvrnu na pověst jeho rhlo — dokud mi nepřijde rozkaz od městského práva, ych pannu Rozinu do rukou jeho odevzdal. To mi nedeš za zlé pokládat.“

Jiří neodpovídal, a jako náběhem protivných sobě ů přemožen, klesl opět na sedadlo. Hlava jeho se hluce sklonila. — Hanuš mu rozuměl i poznával pohnutí ao a pozoroval ho s velikým oučastenstvím.

„Vždyť se nedáme snad lidským, šlechetným smýšlem prostinké dívky zahanbiti“ — doložil pak jemně — otiž mého Zlatohlávka. Ano, ano — jenom na mne hleď! lybysi byl co bratr s bratrem mluvil, mohl jsi již celou storii věděti; ale ve své nepřirozené horlivosti se ani ıtážeš, jak se Rozina do mého domu dostala.“

A krátkými slovy pověděl mu nyní, co se bylo s Adlinıu a dcerou jeho událo. Sklíčený otec ho pozorně poouchal; ale hlavu měl přitom sklopenou, a nevýslovně mná bolest rozehřívala srdce jeho. Přirovnávalť dceru aternovu k svému dítěti.

„Proto je v domě mém,“ skončil dobromyslný bratr é vypravování — „a já slíbil, že pro ni učiním, co bude moci mé. Bude-li snaha moje marná — pak ji sudiž ůh podle svého věčného milosrdenství. Já jdu nyní ku áli. Ty tam půjdeš také — to jsem doslechl; ale rychř nebude chtít za dceru nešťastného otce orodovati — vím, a také jeho prosbu neočekávám; za to ale dou-

fám, že nebude věc nevčasnou, nelidskou, nepřirozenou urputností ztěžovati. K přísnosti je času dost — a kdo ví, jak se celá událost převrátí, až bude Rozinin soudruh a pomocník, tvůj Bozděch státi před soudem? — kdož ví zdali se proud veřejného zatracování a břemeno pokuty jenom na něj, co na jediného vinníka, nesvalí? Buď zatím zdráv, bratře, a neškubej se srdce svého všechnu ozdobu která jediná člověka člověkem činí!"

Pan Hanuš odešel, a Jiří Ruthard zůstal o samotě na svém sedadle. V prsou i hlavě jeho zuřila veliká bouře city a myšlénky vedly v něm krutý, neunavený boj.

„Ó, že ji neuchvátila pomsta mimo oči mé!" zastén pak v tomto divém zápasu, a hlas jeho třásl se náram nou lítostí. „Že ji musím ještě viděti, kteráž měla být útěchou stáří mého — viděti v hanbě a potupení — m dítě! Oh... kdož je chudší v naší obci nade mne?.. Mé dítě před soudem a v pokutě... a já sám musím n to doléhati — musím!" mluvil sám k sobě dále a rychl se při tom slově vzchopil — „musím! Jen v ouplném vy konání této své povinnosti naleznu odlevu — moje sv domí musí býti jako zlaté sítě okolo prsou mých, ab se bolest až ku kořenům srdce nedožrala."

Hlubokým povzdechem ulehčil poněkud tísni své začal rychleji přecházeti. Najednou se zastavil, a lehounk poblesk jakési naděje osvítil tváře jeho.

„Kdyby ale chtěl král milost učiniti?" promlu zase — ale tak tiše, jakoby se té otázky sám strach val... „kdyby se obec a právo pohnuly... kdyby!. ne, ne, Rutharde!" doložil hlasitěji, mocně hlavou potř saje — „té myšlénky se zbav, a mysli jenom na skut dcery své a na to, jak bysi je napravil nebo aspoň v rovnal, ježto jsi... ó jen se přiznej, nepozorný otče!.

im velikou část viny na svou hlavu uvrhnul. Děj se vůle áně! — já jinak nemohu — zejtra bude Rozina Rutharova státi před právem!“ —

. Z trapných myšlének vytrhli jej obecní starší, přicházejíce pro něj, aby se již vespolek do Sedlic vydali. velikým, srdceryvým násilím vytrhnul se tedy městský chtář z těsných kruhů žalosti, a uchystal hlavu, srdce jazyk svůj k upřímnému díkučinění před králem. Ale ůvodcům jeho neušla tělesní slabost, ježto celou bytost ho jako těžkými okovy poutala.

Živěji vykonal tu samu cestu zatím Ruthard Kolarský. Neobyčejně rozmícen byl se vrátil do svého dvora. a bratra nemohl se horšiti, ale uznávaje velikost bolesti, kož i občanské šlechetnosti jeho, uzavřel nyní ještě oucněji starati se o to, aby Rozině pomohl.

Adlinka již na něj čekala. I ona byla v prudkém pnutí smyslů; nejen zpomínky na minulé příhody — e zvláště očekávání věcí, které se ještě díti měly — jí chůze k samému králi, setkání se s Vítem, pak s ostatm lidem, osud Rozinin — všecko ji nyní tak rozněcodo, že nemohla ani u mrtvoly matky své utišení nazti, k níž se byla mezi tím utekla.

Kvapně totiž ve dvoře Ruthardově na sebe vypůjné šaty hodivši, běžela do otcovského domku, jejž byla era péči staré, poctivé ženy svěřila. V tiché komůrce, hlavy matčiny vykonala zbožnou modlitbu, třesoucíma rukama a s klopotným srdcem oblekla pak sváteční ůj oděv a navrátila se zase do páně Hanušova dvorce. dtamtud ji vedl otcovský dobrodinec v průvodu starého lichty a ctihodné hospodyně nejkratší cestou k Sedlicům.

Mše svatá klonila se právě ku konci, když přicházeli ku klášteru. Prostranný chrám byl plný; jiní zá-

stupové stáli přede dveřmi. Pan Hanuš hned svěděl, co se tady děje.

„Ach, naše cesta bude požehnána," řekl po tichu k Adlince. „Král bude právě po službách božích — a to bývá v nejlepším rozmaru — plný ducha nebeského. Pospěšme, abychme se klášterem na chodbu dostali, kudy Milost jeho bezpochyby ku hostinským komnatám půjde! Doufámť, že nás nemine, aniž by nás byl vyslyšel."

Ochotně dělali bojovníci volný průchod muži ve skvostném rouchu, z jehož tváře nejjemnější vlídnost zářila, a po jehož boku malý anděl kráčel. Míjel-li obrance domácí, musel na vše strany po zdvořilém pozdravení srdečně děkovati, a pozoroval přitom s velikým potěšením, že se oči všech na Adlinku s přívětivou zvědavostí upírají. To očekával bez toho, i věděl, byť i se někde hněv na jeho Zlátohlávka zakládal, že rychle zahyne, jak mile se čack děvče po boku jeho veřejně okáže.

27.

V Hoře byl den velikých, všeobecných radové a plesání obyvatelů bylo tím živější, čím jistější zá se včera zklíčené město děsilo. Toho dne nebylo v zášti, nebylo hněvu a nepřátelství; a pakli již dob bezpečná všechna srdce pevným kruhem spojila, t učinila tím silněji doba osvobození.

Toto živé, radostné pohnutí trvalo i druhý den. Ale mezi tímto plesem zaznělo i několik zvuk z hlubin sklíčeného srdce vycházely. Novou silo zovala se ochráněná obec, ale bylo v ní ještě osob, kterýmž nastávala hodina přetrpká.

V ouplné radě seděli opět šepmistři a obecní starší, jakož i všickni, ježto byli při obraně města znamenitě vynikli. Seděli tu na zvláštní svolání a žádost pana Jiřího Rutharda, vždy zachovalého rychtáře, kterýž je byl k soudu nad zrádci obce obeslal, nechtěje ani běh práva zastavovati, ani muka vlastního srdce v dlouhé nejistotě snášeti. Rychle mělo se nad hanbou vlastního rodu jeho souditi; pak myslil, že bude moci teprva zas oči pozdvihnouti — pak doufal, že nalezne oddechu — a byť mu jí měl — hrob poskytnouti. On konal, co za svou povinnost uznával.

I seděl tu u prostřed celého sboru s tváří mírnou, přísnou — skoro zamračenou; ale pod ní zuřila přece rozrývající bolest otcovská. Obec chtěla s něho přetěžký ouřad složiti, on ale sám pevně na svém právě stoje, na samém králi jako zvláštní milost a odplatu za věrně konané služby si to vyprosil, aby o dnešním soudu prvního místa i hlasu měl. Považovalť vinu a poskvrnu domu svého skutečně za tak velikou, že ji toliko zas velikou pokutou a obětí usmířiti za možné uznával.

Lid smýšlel při své radosti z brzkého vysvobození již mírněji, a byl by snad pro zásluhy otcovy nešťastné dceři prominul, jakož také očekával, že to sám král, k domu Ruthardoviců vždy milostivě nakloněný, učiní: ale pan Jiří smýšlel o té věci jinak, Václav mu, ačkoli s tajnou žalostí, povolil — neboť znal již celou událost z návštěvy pana Hanuše a Adlinky — a tak se počal nevídaný posud na Horách Kutných soud.

Nejdříve byl starý Bozděch na soudní síň přiveden. Obyčejná, tichá potměšilost ležela na tváři jeho, jen že se jí chvílemi, jako blesk mračnem, jakási tajná radost prodírala, podivně k jeho poutům slušící. Ostatně ne-

zdálo se, že by ho bylo vězení nějak sklíčilo, nebo změnilo; on byl jako jindy.

Jaksi pokorně postavil se před své soudce; ale nedalo se určiti, je-li pokora pravdivá, nebo jenom líčená. Hlavu držel trochu nahnutou, a přimhouřenýma očima přehlížel své soudce. Zdáloť se, že hledá bývalého pána svého; neboť u něho se potom zrak jeho zastavil.

„Bozděchu, bývalý sluho domu mého," jal se teď k němu tento mluviti — „víš-li, proč stojíš před soudem naším?"

Starec hodnou chvíli neodpovídal. Tělo jeho se narovnalo, a oči jeho měřily jako dvě jedovaté šipky po Ruthardovi, aby si jistý cíl vyhlídly.

„Jiří Rutharde!" začal na to slovy volnými, a prsty jeho hrály si křečovitě se řetězy — „pane bývalého sluhy Bozděcha! Ano — vím dobře, proč jsem na soud dostaven. Po celý dlouhý věk chystal jsem se na toto okamžení, a protož nemysli, že budu zapírati! Ano — opustil jsem noční dobou dům tvůj, odnesl i zakopal poklady tvoje, zradil a zapálil město — touto starou rukou vmetal jsem oheň pod střechy jeho; ale to není pranic zvláštního — toho se dopustila také dívka, tvoje dceruška, i ponese stejnou pokutu. Ona zavedla nezkušeného mládíka, urburního písaře, pak ho popudila k žárlivosti, an se milostí svou k cizímu hraběti naklonila, a zavdala také první příčinu ku krvavé příhodě v domě tvém, an zradná slova Liebensteinského poslouchala, kterýžto s ní jednal o svém tajném od císaře vyslání — ačkoli pak na svou nevinnost přísahu složila. Nu, však ona bezpochyby od té doby změkla — a poví ti to obšírněji; já mám ještě o jiných věcech mluviti."

„Strašlivý člověče!" promluvil Jiří s náramnou oškli-

vostí. „A toto všecko neostýcháš se vyprávěti s takovou drzostí?“

„Každý vypravuje dle svého způsobu,“ odpověděl Bozděch s jedovatou chladností, „a proto mě nemůžeš kárati. Nejsou také věci, o nichž povídám, tak strašlivé, neboť jsem je vykonal ve spolku s pouhým děvčetem.“

„Věčný mstiteli!“ zvolal Ruthard, „jakého to člověka choval jsem v lůně svém!“

„Zdá se ti něco o mstě?“ ušklebil se Bozděch s propukající pekelnou radostí. „Věz tedy, žes ji v lůnu svém vychoval! Neznámého přijal jsi mě do domu svého; pokorné i pečlivé chování se tobě líbilo. Svěřil jsi mě dům i rodinu svou, a já hospodařil s prvním podle vůle *tvé* — s druhým podle vůle *své*. Nadějeplná pacholata tvoje zemřela — neboť já je zdlouhavě sežírajícím jedem otrávil.“

„Ha, proklatý bezbožníku!“ zkřikl nešťastný otec, a v celém shromáždění povstalo veliké zděšení.

„Nehrozte se, pánové!“ mluvil zletilý zlosyn dále, lhostejně po ustrnulých tvářích se dívaje — „a poslechněte, že jsem bez příčiny takto nejednal. Krom jednoho nezná nikdo ze spolku vašeho stav mladosti mé, a také tomu jednomu musím zastárlou pamět teprva probudit. Šťastný byl věk jara mého, a na vlastních statcích vládl jsem co vážený pán, po boku maje milou sestru. Spanilá byla dívka — nu, jeden z vás ji znal, pánové, a nebude mě ve lži stíhati, řeknu-li, že byla spanilejší, nežli panna Rozina. A což byla spanilost proti dobrotě srdce jejího! Leta moje byla šťastná v lásce bratrské, i netoužila po jiné rozkoši, leda jakovou si někdy srdce jinochovo přává, kdyžto se o hrdinských otcích povídá — po vítězné slávě. Tu však vetřel se třetí mezi mne a sestru mou; i začal dívce o lásce mluviti, a dívka ho ráda poslouchala. Když

pak měl splniti, co sliboval — Jiří Rutharde, ty moudrý města rychtáři, táži se tebe, víš-li, co učinil?“

„Což mohu já vědět o tobě a o zamilovaných pletkách neznámé dívky?“ odpověděl Jiří a všemožnou hrdostí se vztyčil. Hlas jeho však se chvěl, a paměť jeho zalétala do daleké minulosti, kdežto se nemilých obrazů lekala.

„A já se tě táži ještě jednou,“ zvolal opět Bozděch, a dávno tajený vztek vstoupil mu plamenem do tváří i do očí — „zdali nevíš, co učinil nevěrník sestře mé? Neznal jsi Ervínu?“

„Běda mně!“ zalkal Ruthard, a klesnuv nazpět na sedadlo, zastřel svým ouřadním pláštíkem tváře své, aby se zprostil pohledu nenadálého žalobníka.

„*Tys* oklamal sestru mou!“ zuřil nyní soptivým hlasem bývalý jeho důvěrník — „tys ji uvrhnul v zoufání, když jste byli poplenili hrad otců mých, a já se zaklel nad rakví její, že se mstíti budu na tobě i na krvi tvé do smrti! Krutý, nelidský boj s bolestmi mnohých let přetvářil podobu statečného jinocha — že jsi mne nepoznal, když jsem vešel pod střechu tvou. Svobodné měl jsem ruce a ouplnou vůli k nasycení pomsty své — a já ji nasytil! Podívej se na hroby synů svých, zpomeň si na dceru ve vazbě a — zoufej!“

Hrůzou trnouce, utichli všickni oudové shromážděné rady. Těžko bylo věřiti, že by mohl člověk tolik zlého s ouplným vědomím a pevným předsevzetím po leta dlouhá páchati.

S hlavou sklopenou a s ňádrami vysoko se dmoucími hleděl nešťastný Ruthard před sebe. Veliký a bolestný boj zmítal duší jeho. Konečně se vzchopil a *třesavým hlasem* takto promluvil:

„Stojíť psáno, že bývají skutkové naši trestáni i na
ch našich — a já nacházím pravdu těchto slov i na
splněnou. Já se provinil v mladosti své, a cokoli
od té chvíle dobrého učinil, nenašlo milosti před
m a ruka jeho mě napořád potají stíhala. Avšak ani
má, ani pomsta člověka tohoto nepatří nyní před
rychtářský; alebrž musíme souditi zločin spáchaný
bci naší, a Bůh mi aspoň té milosti dopřeje, že oči-
pověst domu svého odsouzením jediné dcery, nežli
hoto světa vykročím.“

Na vlastní jeho rozkaz byla nyní přivedena panna
na. Strašlivě bledá byla tvář jaté panny, oko hlu-
vpadlé — náramnou mysli skormoucenosti a hloda-
hryzem svědomí byla sklíčena celá postava její. Po
lé pýše a panenské nádhernosti nebylo v ní ani
itky.

Minulou noc byla ztrávila v obecním domě, pod zvláštní
ostí ženy městského biřice. Bylať tam vedena za tma-
večera na žádost dobromyslného pana Hanuše, kte-
ji nechtěl za denního světla lidem na odiv postaviti,
, že se bude musit na soud dostavit, od něhož ve
ctnosti tvrdohlavý otec upustiti nechtěl. Ve smutném
ní byla jí celá minulost jako plamenem a krví zni-
a zbrocená krajina před oči vstoupila, a při tom po-
u zvrátila se síla její až do nejmenšího kořene.

„Rozino Ruthardova!“ pozdvihl nyní přísně otec
u svého, když byla dívka na celém těle se třesoucí
stoupila — „víš-li, proč jsi vedena k soudu našemu?“

Ona nemohla odpověděti. Jako drtící skála tížilo jí
prsa; ústa její nemohla se otevřít a zraky pozvednout.
šlivé okamžení, ježto mělo nad celou její budoucností
rozhodnout a kterého se tak náramně děsila, bylo již na

blízku a zvrátilo i poslední zbytek její přirozené hrdc sti; neboť cítila, že je vinna, a věděla, že proti sob celou obec popudila.

„Rozino Ruthardova!“ začal zase městský rychtá po chvíli — „táži se tě, abys kajicně pověděla, pro jsi pohnána před soud náš?“

Ale v dívce se tajil ještě dech; nemohla ze seb ani zvuku vydati.

„Rozino Ruthardova,“ zvolal nyní otec hlasem hor livě povýšeným, a zrak jeho zalesknul se paprskem di vého hněvu i žalosti — „chceš-li tvrdošijně v mlčení svén trvati a míru viny své takto dovršovati: tedy ti povím že známe provinění tvé, a že je položíme na váhu spra vedlnosti. — Chycena byla jsi v táboře nepřátelském i pro neslo se na tebe, že jsi tam zradně rokovala o zkázu obc naší. Co můžeš na to odpověděti?“

Rozina mlčela. Zdáloť se, jakoby ani nebyla zaslechla co se k ní mluvilo, a teprva po chvíli otevřela ústa.

„Já vás nenávidím, vy jste nepřátelé moji,“ jala s temným, jednozvukým hlasem mluviti. — „Vy chcete moi smrt!“ zkřikla pak najednou u veliké ouzkosti, a jak děcko do pláče se dadouc, počala rukama lomiti. „Vj myslíte na mé bezhrdlí — já to vím!“

„Povídej nyní a vyznávej se z provinění svého!“ řek otec, ani oka k ní nepozdvihnuv. „Vůle naše nezatracuj žádného; ale skutky člověka uvrhují ho v pokutu. Mluv co tě vedlo do táboru?“

„Usmrťte mě a ptejte se *tohoto* — já se nebud přiznávati!“ zvolala opět Rozina, s hlasitým štkáním uka zujíc přitom na Bozděcha. „Učinila jsem, o čem víť i o čem nevíte. Usmrťte mě — dávno jste si mě za obě vyhlídli.“

„Umlouvala jsi tedy zradu s hrabětem Liebensteinským?“ ptal se Ruthard zamračeně.

„Umlouvala,“ vypravila dívka ze sebe s velikou těsností.

„Opustila jsi dům otcovský z ohledů zradných?“ ptal se otec dále.

„Opustila,“ vydechla ze sebe dívka.

„Věděla jsi o zapálení Kutnohorských stavení?“

„Věděla.“ —

I činil ubohý, v nejhlubších končinách duše sklíčený otec ještě více otázek; ale dcera mu posléze na ně již ani neodpovídala; kývala jen hlavou, neboť pro usedavý pláč její nemohla slova přes rty vyjíti, i podobaloť se, jakoby měla dospělá panna v dětinském bědování zahynouti.

Bolestné bylo na ni pohlednutí, tak že se již i mužnějším radám srdce k outrpnosti nad hořem dcery vzácného domu skláněti začalo. Ale otec, ačkoliv sám bolestnému pohnutí odolati nemohl, takto se proti nim prohlásil:

„Nedejte se, pánové a přátelé, klamati! nemyslete, že Ruthardovu dceru soudíte, alebrž dívku, ježto zpáchala zradu na otčině své, na králi pánu svém a na veškeré vlasti své. A byť i obec, král a veškerá vlast prominouti chtěli přečinění dívčí: zákony, kázeň a vůle naše nesmí v to přivoliti. Jakého příkladu dali bychom souvěkým i potomkům — my, jenžto se prvnějšími v království býti honosíme? A jaké památky zůstavil bych já věkům budoucím, kdybych dal tak velikou vinu hájiti, že pošla z krve mé? Suďte spravedlivě, soudcové!“ — mluvil dále, nedbaje, že mu slzy po vráskovité tváři tekly — „a bojíte-li se, muži moudří, nálezu svého pronesti: pronesu já jej

ve jménu všech, a jazyk můj nebude váhat pokutu nad dcerou Jiřího Rutharda. — Ona ı *smrt!*"

Až posud byl domluvil; nyní však ho pł rozená bolest otcovská, a slabostí zvrátil se z něhož byl při mluvení povstal.

„Milost, milost!" oupěla Rozina ve smrt stech, a padnuvši na kolena, spínala ruce ke sl svých.

„Ta jí budiž!" povstal mezi těmi náhle ł savad jako svědek tiše tu sedící, a pozorlivě jednání stíhající. „Tys učinil jménu a ouřadu před mýma očima, Jiří Rutharde, a podal jsi zákonům. Ale nyní panuj milost královská! byla svedena ďáblem v postavě oddaného sluh otce i strýce jejího jsou převeliké, radost n ství nad ouhlavním nepřítelem převděčná, že n niti milosrdenství místo spravedlnosti. Živa b Ruthardova, a mezi posvátnými zdmi klášter viž běh života svého!"

„Živa! živa!" zajásala dívka s prudký a rychle se vzchopíc, chtěla králi k nohán ale náhlý převrat citu jejího překonal v ní s slabá a třesoucí se po celém těle Bozděchov sklesla, okolo něhož kvapila.

„Neplesejte, pánové — neraduj se, Rutha nyní starý důvěrník s jedovatým jásáním. , jesti nádoba pomsty mé, a ta ji také nyní do uvádí. Pozdě přichází milost tvoje, dobrotivý chtal se dále, jakoby sám ďábel z dobrých ou čích hořký posměch si tropil. „Ruthardova se rozloučiti se světem; neboť jedovatá šťáva

sušila krev a sílu v *synech* Ruthardových, užírá již také na kořenech života *dívčího!*“

S hrozným vykřiknutím vytrhla se Rozina z loktů jeho, a jako obraz smrtícího leknutí stála tu před ním s vyvalenýma zrakoma, na všech oudech jako zkamenělá. Svodné, čarodějné hrady její poslední naděje ležely před ní v černých sutinách.

Hněv a bolestné ustrnutí pohnulo srdcem všech přítomných.

„Nelpi na životě s takovou pošetilostí,“ mluvil nelítostný mstitel dále — „neboť v něm nepotkáš ničeho, nežli trpké strasti. Já ti cestu z něho usnadnil — dívej se zmužile smrti do očí, a slábne-li síla tvá, podám ti ještě své divotvorné posily.“

Přitom sáhl za ňádra, kdež na nahém těle malou, dívce již povědomou láhvičku nosil. Tu jí nyní okázal. Z hlubokosti prsou vyniklý povzdech vyletěl Rozině ze rtů, a jako bez života skácela se ubohá na zemi.

„Dítě — moje dítě!“ vykřikl otec, a vzchopiv se na svém sedadle, spěchal k nešťastné dceři; to byla chvíle, kdežto se mužná hrdost šlechetného občana v něm zlomila a prudké lásce otcovského srdce podlehla. S hlasitým pláčem vrhnul se na zničenou dívku.

Král ale velel, aby vraha jejího těžce spoutali a do vězení uvrhli, až by ho mohl nový kat na popraviště vyvésti. — Láhvičku mu vyrval rozlícený biřic.

* * *

Kdokoli Kutnou Horu navštívíš, neopomiň zeptati se na pana Rutharda. Každé děcko ti tam poví, kde v zahradě nad „páchem“ dům jeho stával, a bude ti povídat, jak ukrutný byl, jak nechtěl jediné dceři milého ženicha.

dáti, ale raděj i s poklady zazditi kázal, potom zedníku oč vyloupal — a co jiného o nešťastném boháči od chůvy neb babičky slýchalo. O splnění jeho těžkých povinností, o bolestech jeho, o krutém obležení města, o statečném bránění praotců, o tom skvělém listu ve zlaté knize Kutnohorských příběhů nebude nic věděti — o tom mu nikdo nevypravuje.

Ty pak navštiv Ruthardku, až podnes tak jmenovanou zahradu, kdež onen pověstný zahradní domek stával, to rodiště mnohých trpkých dnů. Zde vadla po soudu panna Rozina, až uvadla. Před brzkou smrtí prominula jí milost královská i cestu do kláštera. Zde vedl s ní osamělý život truchlící otec. Síla vysokého stáří jeho byla se zvrátila; i složil ouřad a péči o hory přepustiv bratrům, s rozervaným srdcem přichýlil se k nešťastnému, ale do vůle boží odevzdanému dítěti.

Panna Rozina se nemořila tuze dlouho v těžkém, opravdovém pokání. Za krátký čas odpočívaly kosti její v studené zemi, a to sice v *otcovské zahradě*. Z osudného domku dal pan Jiří malou kapli vystavěti, a pod ní v kamenné hrobce ležela stříbrná rakev dcery jeho — a vedle té jiná pro něj samého. Mrtvé tělo panny bylo ozdobeno celým drahým šperkem, kterýž byla z otcovského domu do nepřátelského táboru odnesla.

„Přistroj — vyšperkuj se pěkně ženichu svému," mluvil k ní šedivý otec, an ji vlastníma rukama do rakve obláčel — „ozdob se! — abysi měla čest před světem a jméno Ruthardů aby se lesklo jako toto kamení."

Ruce jeho se při tom třásly, a s očí mu kapaly vřelé slzy.

Lidé říkali, že vůčihledě chřadnoucí starec smyslů pozbyl. Jiní zase vídali času nočního bílou postavu po *zahradě bloudit*i, a jistili, že tam duch panny Roziny

ale věrná domácí čeleď věděla, že to sám pan
dceřina hrobu obchází a bolestně naříká. —
tiv tato místa, příteli, a věnuj outrpnou zpo-
ou Jiřímu i dceři jeho. Pak zajdi také na Kol-
'edměstí. Nepatrná jest ovšem nyní výstavnost
či tvoje nebudou mít, na čem by s utěšeným
spočívaly; ale citelného člověka to těší, když se
ístech, kde druhdy dobří, paměti hodní lidé by-
ežto se po žalostných dobách i radostné zbíhaly.
›š-li tam z dolejšího města Čáslavskou branou,
po pravé ruce katovna, kdežto se po hrdinské
itovy syn Pražského kata usadil, vykonav svůj
ý kousek na starém Bozděchovi.
š samé straně nad bývalým městským špitálem
ný domek Maternovic.
' něm viděli naposled něžnou Adlinku u mrtvé
›ožnou modlitbu konati. Nyní musíme ještě při-
yla poctivá žena dle páně Hanušovy vůle velmi
pohřbena. Téměř celá Hora provázela ji ku
koli se toto oučastenství nejvíce jen dcery tý-
byla za oněch dnů předmětem všeliké zvědavo-
ala po dlouhý čas příčinou rozmanitých povídek.
onec předměstí rozkládal se páně Hanušův pěkný

byla po těžkém soudu nad pannou Rozinou ovšem
ravná, ale ohledem na všechny okolnosti přece
hostina. Král Václav prokázal dobrosrdečnému
u milost, že se pozval k němu na oběd, a pan
děl této návštěvy hodna se učinit.
tole, k němuž jenom nejpřednější osoby Kutno-
›ce přístupu nabyly, posadil král vedle sebe
činil jí všelikou poctu.

„Našemu starému Jiřímu Ruthardovi vedlo by se lépe, kdyby měl tebe za dceru, mé poupátko!“ řekl mezi jiným; — „ale co nemá jeden, to má druhý bratr. Není-liž pravda, příteli Hanuši? Já to vím napřed, že budeš nyní Zlatohlávka za svou vlastní dceru považovati?“

„Ona jí byla odjakživa — a zůstane jí na věky,“ doložil pan Hanuš, bodrou myslí královou velice potěšen.

„Škoda, že nemůžeme smutek minulých dnů hned radostnou svatbou dokončit — nerdi se, náš Zlatohlávku, nerdi! Měl bych z toho veliké potěšení; ale s raněným ženichem nejsou žádné radosti. Hleď tedy, abysi ho brzo pozdravila — a nezapomeň pak mne na svatbu pozvati.“

Adlinka políbila králi ruku, ale nenadála se, že jí líbá naposled, že nebude s to milostivého vladaře k svému nejradostnějšímu dni pozvati; neboť osm měsíců na to ležel dobrotivý Václav v rakvi, a milovaný, krví vykoupený ženich byl s věrným přítelem Adamcem na cestách v daleké cizině, k čemuž ho sám pan Hanuš donutil, aby se po těžkých ranách těla i duše docela zotavil, a bývalý krásný mír srdce svého zase nalezl. Ouřad jej na čas propustil.

Ale na začátku druhého jara po strastiplných dnech boje Horníků s Albrechtem jel hojný počet veselých i vzácných osob z Kolmarského předměstí k Sedlickému klášteru.

V pěkném dvoře pana Hanuše Rutharda slavila se toho dne svatba miláčka jeho, zlatovlasé Adlinky, s Vítem Plichtou, toho času již nejmladším Kutnohorským šepmistrem; — v Sedlicích vysvěcovala se toho dne nová, skvostná, od pana Hanuše bohatě nadaná kaple — a tam, na tom místě, kdež byla nevěsta pro svého zasnoubence vlastní krev vylila, vstoupily tyto dvě ušlechtilé duše rukou velebného opata v blahý, nerozlučný svazek.

ka se rděla purpurem nejvyšší panenské bla-

r, velevážení páni hosté!" zvolal Adamec, kte-
ovinnosti družby zastával...

„Ujala se rozmarina,
Nevěsta se směje —

rám povídal, Adlinko?" řekl dále, plný slad-
aru k plesající dívce se přitočiv — „že budu
tbě zpívati! Tu to máte! Ode dneška mějte
a dobrého proroka a popřejte mi za to míste-
m srdéčku — jen dost malý koutеček! Vítovi
ho pokladu ještě dost."
eho spočívaly na ní při tom s nevýslovnou roz-
pak se konečně jako mocně od ní odtrhnouti
pohledu na blaženou nevěstu budily se v prsou
kteréž posud neznal.
e Hanuši!" obrátil se rychle k dobromyslnému
těje žertem své pohnutí zahnati — „já musím
ych také někde na takový poklad přišel, jako
dlinka. Mně začíná být po něm ouzko!"
n tedy s Pánem Bohem hledejte!" usmál se
udokupec. „Vy uhodíte zajisté na dobrou žílu,
dám svého požehnání."

ČECH A LECH.

(R• 550.)

(Květy 1835.)

íte-li ten mnohobarevný proud lidu, vážně se
crajinou večerní? — Povězte, kdo jest! — Zdali
enský tah, záhubu nesoucí nepokojným souse-
Aj, vždyť mezi zástupy píseň bojovná nezní, ani
ručí naostřená zbraň; ale zpěvy milostné a hovor
proletují dlouhými řady, a švatlání dětské zanáší
větýrek z naložených vozíků k uchu pozorlivé
– Tedy snad povstalo národa množstvo, a nese
sebné k místům posvátným na daleké pouti? —
ráte ještě nekynula v oněch krajinách postava
světa smířitele pocestníkům na každém rozcestí,
ho náměstkův nehlásalo se věřícím; ale národ
e v dětinských, po dědu a otci zděděných po-
stvořiteli vesmíra, i kořil se dobrému a zlému,
obou tvořil sobě v každém kraji podle libosti.
vysoké, černými lesy poseté hory, před očima
zaniká slunce. Růžová záře, políbavší vrcholky
dubů a sosen, spouští se nyní lehounkými peru-
pahorkovatou planinu, a posívá četné zástupy.
v peřestých řadech se tiší, a kročejové slabnou.
u, před zástupy, na pěkné brůně jede muž s vy-
ružinou, vysílá kolem zraky po tichnoucí krajině,
stupy, jichž nejzadnější článkové již v šeru okol-
se tratí. A brůna jej donáší k patě vysoké hory.

a sama se staví, jakoby duchem věštným raditi chtěla pánu: Zde je blaze pobyti — a muž mezi četnou družinou ústa otevře a: Zastavíme! provolá zvučným hlasem. A od zástupu k zástupu, z úst do úst běží hlasité: Zastavíme, až nejzáze umírá v lesním houští.

Nový život prolítne tím nesčíslným množstvem. Shozené jsou obtížnosti denního cestování, vše se hotoví, krásným večerem občerstviti zemdlené oudy. Hovor a pokřikování se množí, jako se množívá hučení vod morských, a na trávnaté zemi hledají místečka k odpočinutí zesláblý šedivec i bujarý jinoch. A mužové spěchají k vozíkům, a snáší chléb a mouku, a ženy, odkládajíce nemluvňátka od prsou zatím pod ochranu šedivým dědům, otáčejí se a rozdělují večeři mezi rodinu. Zde onde veselí vystoupají ohňové.

Růžový úsměch loučícího se slunce byl zmizel; závoj šedivého večera zastřel krajinu, a z jasného nebes oblouku začínaly se hvězdy dívati na zemi, připravující se na noční odpočinutí. A v předu, pod patou vysoké hory zavzněla nyní zvučné: Vzývejme bohy! — Slova přeletěla celým táborem, a ze sta i opět sta hrdel začal se vznášeti nábožný zpěv tiše poslouchající krajinou. I otevřela se nebesa, a bohové s libým ousměchem poslouchali zpěv nábožný, a slíbili sobě vespolek, že po věky budou stávati při zbožném národě.

Zpěv umlknul, utišili se zástupové, zhasly ohně, pocestníci oudy natáhli po měkké trávě, chladící větýrek přinášel jim dobrou noc — ticho bylo po daleké krajině. Skvoucí se luna vploula mezi tisíce jasných světel nebeských. Na horu vysokou vstupovali dva mužové. Jeden silný, jiskrných zraků, širokých ramen; druhý outlý, jemného vzhledu, švihlého zrůstu. Oba měli kožené čepice

od nimi hrál vítr dlouhými, hustými vlasy. Oděv — široké nohavice, až pod kolena dlouhý kabát, əmi vykládaný — i krojem i barvou si byl podoben, ıž i jich ostatní podstata, jich tvářnost patrně jevila, ɔyli jsou oba pošli z jedné matky.

Vstupovali na horu ani slova nemluvíce, buď že ne- ıli, aby se ohlas k zástupům zanesl, buď že každý ıžitými se obíral myšlénkami. V polou vrchu táhla se mnoho kroků trávnatá planina, velmi příhodná k od- ınutí unaveným prsoum. I zastavil se muž ramen širo- h, a obrátiv se, za hodnou chvíli jiskrným zrakem lížel na rozlehlé pod horou zástupy. Jasnou záři roz- a luna po dalekém táboře, a oku bystrému bylo lze lednouti ty rozmanité kupy a řady až nejdále k tma- lesům.

Tu bylo viděti těla mohutných mužů a bujných ji- ıů i pacholat; onde spočívaly ženy, k nimžto se byly očily outlonohé panny; a mezi jednotlivými zbory stály é vozíky s majetností a denní potřebou pocestníků, lepší pohodlí na více oddílů rozpořádané. Nejzáze nula se zbraň pro obranu hotových mužů proti ná- ìm lítých, divých šelem anebo nepřátelských člověků, ıdy jejich se i po pravém a levém boku rozloženého žstva táhly, v předu se pojíce v sílu hlavní, kdežto korouhev s černým orlem vála noční tichostí. Zde ə po obou stranách bělela a červenala se skrovná tná stáda ovcí a skotů; jinde se koně pásli aneb při ıí jasnosti proháněli. Jednotliví pastevci ozývali se, stražití psové odpovídali. Jinak se nikde živé duše ýbalo; celá krajina podobu měla velkého obrazu.

Dlouhou chvíli dívali se oba muži s vrchu na to roz- ıité divadlo; každý s tlukoucím srdcem a rychle se

stíhajícími myšlénkami. Ale tvář outlejšího se divn
čila, kdežto na čele silnějšího jasno svítilo. — Zda
tom' krásném podívání v obou nestejné city se l
Bratře, kdož by neplesal — bohové nebeští, k
vás nevelebil při tomto pohledu! — takto začal ny
zraků jiskrných, a pobožně k výsostem pohledna
rozpial jako k obejmutí celého světa. Třikráte
den, co se rozloučili otcové a matky naše s krajin
mácí a co nás kroky vedou cizinou, a bez ouhor
ourazu, jako kvítí na lučinách jarních, leží tamto
starý v náručí zlatých snů. Ó dejtež jim nebesa
buditi se k zlatému životu!

Druhý neodpovídal. Modrým okem, jako přil
ným, po táboře bloudil; srdce v prsou jeho hřmotn
řilo. Bratr se naň podíval, a jakoby v hlubinác
vnitřností byl tu bouři uzřel, na okamžení jasné čel
kem zármutku zatemnil.

Ty se neraduješ, bratře? — ptá se upřímně.

Proč bych se neradoval, prohodí druhý s
úsměchem, ježto mi na mysli tane, že zítra vůdcem
zástupů býti mohu?

Přál bych, aby tobě národ hlasu dal, vece tiše
Není však s vůlí bohů, po vládě a panství náruživ
žiti, a líto mi tebe, ta-li touha jediným okamžiken
tvoje trudí.

Obrátili se a vstupovali výše nahoru. Muž
zatemněných neodpovídal; i jal se tedy první tak
kračovati:

Bratře, nás jedna matka nosila pod srdcem
jednou porodila hodinou. Jedním prsem, jednou
byli jsme napájeni, v jedné i k jedné lásce jsme zrůs
bratře, nebyl jsem ti veždy bratrem laskavým? M

e sebe lepším býti soudím, že mě národ na tomto tahu domů dávnoletých za vůdce vyvolil? Pouhá náhoda rozodla. Tebe jako mne si váží moudří v národě, a stejné áme před očima jeho zásluhy. Či-li jsem ti na této louhé pouti jedním slovem projevil, že se považuji za ána? — ó bratře, mluv!

Ale bratr nemluvil. S hlavou sklopenou, zraky v kameitou cestu zarývaje, se rtoma pevně zavřenýma kráčel ahoru. A v bratru zraků jiskrných začala krev také ypěti. Bolelať jej zarputilost bratrova.

Bohové ti odpusťtež, vece, čímkoli zármutku mému otravy dodáváš! V tvé dobré, ačkoli ctižádostivé srdce ůvěřuji se, že aspoň na slova bohů více dbáti budeš, ežli na řeč bratrovu. A protož jim se nevčasnou škareostí nerouhej, nechť bys i mne chtěl zarmucovati, ale ddaně sečkej do jich výroku.

Dostoupili vršku. — V dědinách domácích, na poraji vzdáleného moře, v krajinách úrodných byli jsou ošli z otce a matky slavných pověstí. A když se přelňovaly kraje hornaté a sousedé počínali se na lid míruilovný, bohumilý krvavě tisknouti, a mužové z cizin se raceli se zprávkami o krajinách požehnaných, neosazeých: pozdvihla se síla národa, i tázáni byli bohové, zdali prospěchem a jim bez hněvu učiní, když vyjde hledat nou příhodnější vlast, než kde dosaváde pod jich ochraou pracné trávila dny života. Bohové milostiví dali svoní, a síla národa se hotovila k odchodu z dědin otcovkých. — Nejstatnější musí býti vůdcem, hlavou říditi se usí každé tělo; tak soudili všickni moudří v národě. — 'olme *Čecha!* pravili jedni; — *Lech* nás povede! hlásali ruzí, a nesjednocené soudy národa musily se uteci k boům. A vyřknutí bohův znělo takto: Třikráte třicet dní

potáhne se pout národa, a každých třiceti dnů se vůdce jeho vůlí věčných bohů. Dva jsouť mez národa, na nichž milostivě spočívá ruka bohův o(k věkům, oba potáhnouť se silou národa. Nad jedı vznese posel bohův, i vyhlášen bude za vůdce ı a radou jeho zpravovati se bude veškerá síla.

I pozdvihnul se národ z dědin otcovských, mečem v rukou hájiti musel role a stáda proti cizí pežím, a všeliký věk rozlončiv se se střechou d shromáždil se, jako písek na břehu morském, podl(kého jezera. Tak byli usoudili bohové. A kněží ı volali k bohům, a v bojácném tušení stáli Čech a neboť na nich spočívala naděje národa, a na nich se zjeviti vůle bohů. Oba mysli rekovné, mysli šlec národu oddané vodívali sílu dědin otcovských k vít nad zlými sousedy; k oběma se klonila srdce mn(A orel černý, posel bohů, vznášel se nad Čechem – Čech provolán za vůdce. A stalo se takto po tři(opět po třiceti dnech; i posledních třicet dnů vedl národa sílu, když jsou přecházeli vrchy a lesy, ì pouště, až se přibrali k vysoké hoře, a prostřed] kovité planiny, obklopené temnými lesy, jakž byla vůle bohů.

Viditeli ty dvě mužné postavy na vrchu ' hory? — Jedna s hlavou pozdviženou, druhá se s nou. Dva bratří, blížencové Čech a Lech, vůlí národ musejí tráviti o samotě, vzývati bohy o přízeň k př jitru. A Čech se poroučí pod jich mohutné perutě, a hlavu na holou zemi k odpočinutí. Lech ale nemůž(ducha ustanoviti k modlitbě; čerstvým krokem honí hoře, okem hněvu i žalosti plným hledí k jasné (a opět na spočívajícího bratra. Slzami se zarosí oko

Čecha zatím blažené obléhají sny. Vidí ouval po-
ınaný, zastřený leskem nebeským; květy nevadnoucí libě
čhají, sladcí slavíkové naplňují prsa rozkoší, po trávtých sadech, pod stinnými lipami vedou dívky tanec, zpěv
chvála bohů se kolem rozléhá, a k němu, k Čechu,
všecko radostnou tváří obrací. I slyší hlasy bohů: Pohnán rod tvůj mezi národy, a jméno tvoje hlásati budou
kové! Věčně rozprostírá Čech ruce k nebesům — a trhna
bou, probudí se i vzchopí ze země, a bratra Lecha, před
bou stojícího, vidí s tváří ubledlou, pevně ruku zatína-
ího v jílec meče, po boku se houpajícího.

Slunce vyvinuje se za temnými lesy z mlhavého lůžka.
vní jeho úsměch rdí se na tváři obou bratří na vy-
ké hoře — ale bratří lekají se růžové té záře, jako
chodně svítící jim k záhubě. Lech strhne ruku s jílce,
odvrátiv se od bratra, zahalí tvář. A Čech šípem bo-
sti projat spíná nad ním ruce, a prosebně oči k nebi
zdvihna, pohledem na to se zatoulá do vnitřní kra-
y. — Plesáť duše jeho nad požehnáním bohů. I vidí
ivnaté nivy a stinné háje, i vidí lesknoucí se řeku a
yštící potoky — vidí všeho všudy hojnost, vidí jitrem
ivený tábor, a radostně zvolá: Tu nám dejte, dobří
zi, býti domovem!

A zdola, od paty vysoké hory, vznáší se k uchu
ho podivné pokřikování. Snad že to dobré znamení
hů — sjednocená vůle národa? — Zapálí se Lech, jemní
ıkové jeho nyní hoří, tvář plápolá. — Rozhodli jste?
třesou se ústa jeho — a on i bratr Čech se rychlým
okem s hory navracejí.

Pod horou nastalo i zmáhalo se hemžení; veškeří
stupové se pohybovali. Směsice tisícerých hlasů honí
tím rozmanitým množstvem, i na horu vstoupá. I leká

se Čech, neboť pomateným rykem se neprohlašuje sjednocenost národa; v Lechu ale vzniká naděje, neboť v pomateném ryku domníval se, že zaznívá síla jeho přátel. A když sešli s hory, národ v rozkvašení shledali. — Proto bozi nedávají více znamení, že má Čech vůdcem zůstati! takto jedni volali. — Proto bozi posla více neposílají, že má Čech vůdcem přestati! opět jiní volali. — Nadarmo nejstarší z národa k míru napomínali, nadarmo kněží hněvem bohů hrozili. Rozohněná mysl mužů neslyšela, nehrozila se. Meče blýskaly se v jejich rukou, a ženy křikem naplňovaly dalekou krajinu.

Vítej, Čechu! — vítej, Lechu! znělo kolem, an bratří na planinu dostoupili, a Lech i hned se vrhnul mezi přátely; Čech ale s tváří zatemněnou zůstal státi opodál.

Zdráv buď, Lechu! — Vítej, Čechu, vůdce! opět zaznělo, zbraň se ranním leskem v rukou pobratřených zableskla.

Stůjte! zvolal tu Čech ústy hlasitými, pronikajícími. Stůjte! kam vás vede nevčasná horlivost? — Jaká byla rada bohů, když jsme posledníkrát pozdravovali slunce nad krajinami otcovskými? Svornost a láska, slovanský národe! — Svornost a lásku přislíbili jste. K jakým se nyní činům rozpalujete? Vidíte-li, proč tasíte meče bratr na bratra? — Snad-li se domníváte, že k mému potěšení, k mému prospěchu? Aj, toť bych raději sám chtěl zbrani vaší nastaviti prsa, abyste si pak krví mou zraky protřeli.

Ta nejsou slova vůdce slovanského, dí na to stříbrovlasý Ratibor. Mé oko devadesátkrát vidělo krajiny se odívati se rouchem jarním, a ústa moje hlásala bratrům o lásce, co bozi poznání vložili v mysl mou, a rada moje vždy platila; a takž i nyní pravím: lodí musí vládnouti plavec ruky zkušené a silné — ač při veslech mu pomá-

ají zběhlí veslaři; nad národem musí vladařiti hlava ihlasná — ač po ruce mu s radou stojí moudří z náda. A kdo se důvěrou národa honositi může, koho bozi hopnostmi nadali, nesmí důvěru sklamati a dary bohův vrhovati.

My ale v Lecha důvěru skládáme, zkřikli mezi to druhém zástupu, a bohové vůli svou dosti patrně zjevují!

Ano — zjevují! zvolal otec Výtoň, kněz nejvyšší — zvolal to hlasem tak zvučným a výrazným, že slova ho i chřestem zbraní pronikla, jakýž právě obě strany učínaly dělati. Zvolal takto, a ramena roztáhna, s ruama pozdviženýma, zrakoma k výsosti upnutýma hleděl oblakům. Veškerý zástup okolo něho zvědavě obrátil taky po něm — a hle! nad nimi, u větrné výšce, v lesku nního slunce, potýkali se dva orlové. A v zástupu se tajil dech — a posvátnou hrůzou schváceno zůstalo nožstvo bez hnutí a bez hlasu.

Ještě se dravci velikáni potýkají! Jesti to boj až o krve, na živobytí, na smrt; tak zuřivě perutěmi klejí, tak vztekle zobáky zatínají. Již již klesají — vznájí se nad Čechem a Lechem — v zástupech pod vysokou orou trne srdce. Nyní se pustili! Jeden Čechovi nad lavou se zatočí, a mohutnými perutěmi na vysokou horu ilétaje, tam i usedne; druhý přes Lecha se nese, divné ruky vydává a letem táhlým přes lesy spěchá k východu.

Bozi jsou milostivi a milují národ! zvolal nyní slavím hlasem Výtoň kněz, jenžto byl až dosaváde jako vytržení hleděl k výsostem; zvolal — a množstvo věřící božným uchem se klonilo k slovům jeho. — Nemá býti svár mezi národem jedněch otců, takž praví bohové. eliké jsou kraje, kdež nás může velebiti národ v pokoji, iiž tisknouti se bude bratr na bratra. Nesrovnali se dva

orlové na jedné skalině — ale skalina strmí podle skaliny, a orel jeden zalétá k vzdálené skalině a orel druhý na blízké zasedá hnízdo. A takž mluví bohové dobrým znamením o dvou bratřích, o blížencích Čechu a Lechu, a jich hlasy budou se říditi bratří, na jichž bedra se spoléhá síla národa!

I zvolal kněz, a množstvo po něm zvolalo hrdlem dalekozvučným: Bohové jsou milostiví, bohové jsou moudří! V očích Lechových zapaluje se plesání a tvář jeho kvete rozkoší. Pláče radostí a bratrovi Čechu padá okolo krku. Přátelé jeho v četném sboru podávají si ruce a radují se z dobrých znamení bohů. Ale šedivci mezi zástupy bolestně vrtí hlavou — jsoutě však mocní bohové, a člověku sluší kořiti se jim.

Také Čechovi se trudem zatemňuje tvář. — Loučiti se tedy, vece, roztrhnouti jednoho stromu ratolesti? Sílu rozdvojiti — ? Umlknul však, aby nezarmoutil bratra a nerozhněval bohy. A množstvo putuje na vrch vysoké hory, aby pohledělo na krajinu, bohy zaslíbenou, a pod horou zatím hotují se zástupy k dalšímu tahu. Podivné jest pohybování celým táborem, radost a pláč silou hýbá. Podrobují se však, i kdo při Čechu trvá, i kdo s Lechem na další pout se chystá, neboť se bojí bohů.

Ejhle, to mnohobarevné množství na hřbetě i po boku vysoké hory, jakž obracuje slzavé zraky k temným lesům — a do stínu temných lesů jak se vinou zástupy pocestníků za bratrem Lechem! A jakž zaniknou do temnosti, zapalují suchá dřeva; kouř vystoupá nad vrcholky šumících dubů a pozdravení přináší zástupům na vysoké hoře.

Tam posadili Čecha na vysokou stolici a rozprostřeli roucha, a hlavy stříbrovlasé i mládeneckých kadeří sklá*něly se před* ním, a dívky metaly kolem něho kvítí, a vše-

ká ústa pokřikovala: Pomiluj nás, hospodine! — On pak líbil pečlivě se starati o blaženost národa, i sedávalť na stolici a vůli svou oznamoval lidu, i soudil a právo činil spravedlivým. Kolem hory, co bylo oko stačilo, roztáhli se zástupové, a rozdělili se v nové kraje podle rodin, a nový život vešel v novou otčinu. Kácely se nebetyčné sosny, a sroubily ostrou sekerou prostranné stěny, a pod jasnou oblohou rozrýval pluh úrodnou půdu, i procházela se po ní tučná stáda. V nových bydlech připravovali vlnu a len a pomýšleli na své potřeby. Hospodin Čech ale bděl nezavřeným okem nad silou národa, neboť byli jsou vyšli z krajin požehnaných, hledat nové vlasti, a neměli v nich pohřešiti, co byli zůstavili za dalekými horami, za lesy a řekami.

A ze všech stran se vraceli poslové, a radostné zprávy přicházely s nimi. Jedni pravili: Hojnost potoků rybních probíhá tučné lučiny; druzí věštili: V zdravých lesích těká hojnost chutné zvěře; jiní hlásali: Pomocí bohů zrodí se v krásných rovinách hojnost obilí — a jiní opět přinášeli stříbrné pruty, a ještě jiní povídali o lidských obydlích, jakéž našli v krajinách, kdež dříve byli přebývali národové cizí. Přišliť i posléze ostatní, jenž se byli nejdále odvážili za husté lesy, a přivedli s sebou podobu člověčí, oděnou kožemi zvířecími, divokého pohledu a rozcuchaných vlasů. I vyprávěli, tam za hustými lesy že líhají v skalních slujech a lesních budách lidé němí, a že neprovodí orbu, ani bravu že nemají, ani že jiného pohodlí neznají, z jakého se raduje národ slovanský. I mělo množství slitování s lidem němým — ačkoli nebyl němý, alebrž jazykem rozprávěl Slovanům neznámým a odporným — a s mnohými dary propustilo každého, kdokoli přicházel k hostinskému jich prahu. Naučiliť je životu lidskému,

a mravům bohu milejším, a byli dobrodinci po vše
čas Němcům, i když jim tito dobré spláceti začali z
Národ pak dobrořečil Čechu, že jej pro něho bo
uvedli v požehnaný kraj, a jemu na vděčnou pam
nazvali otčinu zemí Čechovou čili českou, a sebe
nazývali Čechy. A tak se dělo v šestém věku, jenžt
počítal od onoho dne, když byla věčná láska s vý
sstoupila mezi lidi v podobě člověčí. — V tom věk
hýbal, jakož i dříve, s jinými národy, i rozlehlý, sl
národ Slovanů, a jednak na břehu Baltickém, je
u Černého moře, okolo řeky Dnépru, Labe, Dunaj
Sávy opouštěli a osazovali brannou rukou i poplat
nevzdělané krajiny, a brzo na nich pučely květy d
slovanského, od věčnosti nadaného pilností a pokojem
duchem věčné lásky.

Osudové národů jsou obrazem veškeré plodící a
bící přírody — věčného se zmáhání a klesání. Zašlí d
národu českého pohřbeni jsou v nesmírné hloubce, a
hlouběji oko pátrá, tím nepatrněji se jeví podoba. E
nika bude o nich s láskou vypravovati.

UHLÍŘ A VLÁDYKA.

SYN VLÁDYKŮV.

(*Uhlíř a vládyka* vyšli v Tylově *Pražském Poslu* 1851, sv. I. *J. V. Houška*, pozdější redaktor Pražského Posla, požádal Tyla zvláštním dopisem o dokončení, po čemž v 5. sv. sbírky té r. 1852 vyšel *Syn vládykův*, bez udání jména spisovatelova.)

Uhlíř a vládyka.

1.

l šesti, sedmi sty lety, ty můj Bože! to vypa-
ə milá česká země jinak nežli nyní. To v ní
ě lesů, že jich oko lidské nepřehlídlo a silný
ıe unavil, nežli někde starověkým houštím pro-
po návrších, po nepřístupných skalinách, to stály
hražené domy, a dívaly se dolů na dvory a ves-
réž jim se vším popluží buďto zrovna patřily,
ıd ochranou jejich ležely, jsouce jednak domo-
lých chlapů, jinak statkem zámožnějších náprav-
však lesy pomalu se vysekaly, a místo nich po-
naté dědiny, sady a polnosti. Hrady se pobořily,
ıjich vymřely; sotva že nyní ještě tu onde černé
k nebi strmí, aby zvědavého potomka na minulé
natovaly.

ž se psalo leta Páně 1173, táhly se také po
řehu Sázavy ještě velikánské lesy. V těchto le-
zal se veliký počet uhlířů, kteří své zboží buďto
kých hutí nebo do samé Prahy vozili. Nejmož-
ıi nimi byl vousatý Příbor. On měl vždy nejvíce
nedaleko nich čistou, pohodlnou chatrč. Nej-

větším jeho bohatstvím bylo však jediné dítě, dcera Blažena. To byla dívka jak růžové poupě. Spanilá a příjemná, jako by se byla v panském domě narodila a na tenkých plénkách líhala, a přitom tak zdravá, čilá a statná, že bylo na první pohled viděti: Ta vyrostla pod širou oblohou. A ta spanilost její nespočívala toliko na těle, ona se leskla také na duši. Její srdce bylo měké a citelné, mysl čistá a nábožná. Onať nebyla jiným dívkám stavu svého podobná, a přec byla zas jako ony při vší práci a ve všem chování beze vší marnosti a pýchy. Sám otec potřásal někdy nad ní hlavou a mluvil sám k sobě: „Ty milé nebe, jak pak jsem jen k tomu dítěti přišel!" Ale on ji také miloval vší silou svého otcovského srdce. Choval ji jako zřetelnici oka svého, a byl by pro ni život nasadil.

Nedaleko Příborových milířů, na vysokém břehu Sázavy, stálo panské sídlo, jménem Červený Týnec, a tam bydlel vládyka Kochan. Tento pán byl ještě kvetoucího věku, sotva třicetiletý, velmi obratný v pěkných způsobech a vycvičený ve válečném umění. On zajel velmi mladý ke dvoru krále Vladislava, táhl s ním roku 1164 do Uher proti řeckému císaři Emanuelovi, kterýž tam chtěl mermomocí krále podle své vůle na trůn dosadit. A když bylo toto polní tažení ztrátou řeckého tábora a s obou stran takovým umluvením zkončeno, že Vladislav svou vnučku Helenu s císařovým vnukem Petrem zasnoubil: tu zůstal Kochan při královském komonstvu, zdržoval se v Praze a zůstavil svůj otcovský statek, Týnec se vším příslušenstvím, pod správou zkušeného šafáře. Mezi tím časem byl ale král Vladislav po třiatřicetiletém panování sestárnul, a chtěje — navzdor dávnému, arci již poněkud zapomenutému zákonu Břetislavskému, kterýž po-

čel, aby vždy nejstarší z rodu Přemyslova na český
n dosedl — nejen vlastní rod svůj při vládě zacho-
i, ale i záhubné boje o korunu zastaviti: složil králov-
u hodnost z dobré vůle s beder svých, a dal roku 1173
staršího syna svého, Bedřicha, korunovati. Sám za-
šlel poslední dny života svého v Praze, v tichosti Stra-
'ského kláštera ztráviti. Ale zámysly jeho se nepoda-
·. Byli tu ještě synové po předešlém českém knížeti,
Soběslavu, kterýž byl toho jména první a panoval
d Vladislavem. A jeden z těchto synů, totiž Oldřich,
užil na dvoře německého císaře, Bedřicha Rudovousího,
:ádal nyní pána svého, aby mu pomohl k trůnu če-
mu, jakož mu byl dlouho předtím sliboval. A císař
necký nebyl veliký přítel Vladislava českého. Tento
nohl mu sice před lety v italiánských válkách k mno-
nu vítězství, a obdržel pak od něho jméno i důstojen-
í královské; ale později se oba panovníci skrze obsazení
.nohradského arcibiskupství rozkmotřili, a ačkoliv se
t opět smířili, nevrátilo se k nim již přece bývalé přá-
ství. A císaři bylo to nyní velice milo, že mohl Vladi-
va ještě na sklonku života jeho potýrati. Prohlásil
ly, že ustanovení syna jeho za krále českého nic ne-
ití, ješto prý se dělo proti starému právu i bez jeho
)lení, a na další prosbu Oldřichovu poručil též, aby
l Soběslav, Oldřichův bratr, z vězení propuštěn, v němžto
Vladislav již od roku 1161 na pevné tvrzi Přimdě
šel ze samého strachu, aby se mu, jakožto nejstarší
u předešlého knížete, na trůn nevtíral. Na toto poža-
vání císaře Bedřicha radil se Vladislav se svými věr-
mi, co by měl činiti, sliboval také císaři veliké peníze;
'nečně ale musil přece bratrance Soběslava z vězení
opustit, a ten byl potom od císaře i za českého vévoda

prohlášen. Důstojnost královskou nechtěl na něn potvrdit, ačkoliv ji byl již roku 1158 všem Vladisla nástupcům zvláštním majestátem přislíbil. Bedři korunovaný král český, musel zůstati při císařském za rukojmí, že strana jeho v Čechách proti Sobě nic zlého nepodnikne; starý Vladislav odešel pak z opustil zemi českou, a usadil se v cizině, na statk želky své v Durynkách, kdež i po roce život sv konal.

Ale když dosedl v Čechách na trůn Soběslav jména druhý, tu se rozptýlila veliká část bývalého ninstva. Jedni drželi totiž věrně při svrženém Bed a nechtěli jinému sloužiti; jiní zase prchali před slavem, o němžto vůbec myslili, že bude své dlou zení na těch mstíti, kteří jindy okolo Vladislava Také vládyka Kochan opustil Prahu a vrátil se na

2.

Když seděl bývalý dvořan pod otcovskou stř tu se mu začalo brzo stýskati. Tichý, venkovsk byl velice rozdílný od hluku a lesku královského I zajížděl tedy buďto na sousední hrady anebo trá na honbě. K té měl dost příležitosti. Veliký les d val z jedné strany téměř až k samým příkopům, se okolo Týnce táhly, a choval ve svém lůně l rozmanité zvěře.

Takto proháněl se Kochan jednoho dne sám lesní hustinou. Byl prudký lovec, a veliká dychtiv srnci zavedla jej tak daleko, že posléz nevěděl, l nachází. Lov byl pokažen, a mrzutě vracel se v

zdařbůh k domovu. Jel hodný kus, a když se mu lálo, že je posaváde na cestě nepravé, obrátil se jinou tranou, a tak jezdil, až zemdlel koně i sebe samého. Konečně začal kůň odfrkávati, jakoby cítil na blízku něco idského, les počal řídnouti a za chvíli stanul zemdlený ezdec na malé pasece. Na té doutnalo několik milířů. mavý dým vystupoval z nich tiše k nebesům Nebylo nich živé duše. Uhlíři, zdálo se, pracovali někde v lese. a milíři spatřil vládyka hodnou chatrč, na zadní straně odepřenou o stoleté habry. I pobodl koně a učiniv několik skoků přes paseku, zastavil se před tímto stavením. „Hoj!“ zvolal tam hlasitě. „Kde jsi který učazený avrane! Vylez ven z doupěte!“ A za malou chvíli na otevřely se u chatrče nízké dvéře, a na prahu objeila se bílá holubice, žádný havran; okázala se spanilá Eva, Příborova dcera.

Na okamžení zarazila se Blažena, zarazil se Kochan. a spatřili náhle něco před sebou, čeho se tu nenadáli. vládyka se dříve zpamatoval. Mrzutost jeho byla zmia, a s velikou libostí zvolal: „U živého Boha! Toť jsem octnul někde v čarodějné zahradě, kdežto zaklená kněbloudí! A nebo jsi snad zbytek lesních panen, na kteotcové naši věřili?“ — „Já tvé řeči nerozumím, pane!“ věděla Blažena, jenž se byla při slovech Kochanových la; „ale to vím, že jsem uhlířova dcera, kteráž věří a a Rodičku boží.“ — „Aj, to máš tedy také srdce řesťanskou lásku,“ zvolal zase Kochan, „a dovolíš íti pod střechu, abych si po dlouhé jízdě oddech- S těmi slovy skočil již také s koně, a uvázal jej k nejbližšímu stromu. — „Vejdi, pane!“ řekla dívka, neš-li za vděk, snesu ti, co naše chudoba poskytne. a tvého koně nezapomenu.“ A přitom ustoupila,

aby mohl vládyka do chatrče vejíti; pak jej uvedla do čisté jizby, přistavila mu hrubě tesanou lavičku ke stolu, aby pohodlněji poseděl, a zmizela na to ze dveří. Za malou chvíli, sotva že se Kochan po čisté jizbě poohlídnul, vešla však zase a přinesla bochník chleba, na talíři med a v dřevěné nádobě mléko. „Bůh ti požehnej, pane!“ řekla při tom, a činila všecko s takovou obratností, že z ní vládyka očí nespustil. „Zavdej mi!“ řekl vesele. „Bude se mi zdáti, že piju šťávu ze sladkých hroznů, když budu píti po tobě.“ A dívka se chopila čisté nádoby a přiložila ji k ústům. A vládyka pil po ní, ale jídla se dále nedotknul; neboť byl najednou zasycen a necítil žádnou mdlobu.

„A což tu hospodaříš sama?“ ptal se jí s laskavým usmíváním; přitom ji chopil za ruku a donutil ji, že se posadila vedle něho. „I vždyť je tu otec a čeledín,“ odpověděla dívka. „Onen kácí nedaleko dřevo, a čeledín vezl Jílovským pánům uhlí.“ — „A nebojíš se tu, když jsi tak o samotě?“ prohodil zase vládyka. — „A čeho bych se bála?“ tázala se Blažena a upřela na něj své černé zraky, jakoby chtěla říci: Kdo mi může co udělat? — „Ba to máš dobře,“ zvolal Kochan. „Tvým pohledem zkrotla by i lesní šelma. Ale přece, tak daleko od lidských příbytků, musí ti bývat alespoň smutno.“ — „To není tak daleko,“ řekla dívka. „Za námi je více uhlířů, a panské stavení je také na blízku.“ — „Červený Týnec?“ — „Ano, pane! Když se pustíš v pravo od naší chatrče, doběhne tam s tebou kůň za malou chvíli. Nejsi v našem okolí známý?“ — „Nehrubě. Bloudil jsem, a zdálo se mi, že jsem od Týnce kdo ví jak daleko.“ — „Jedeš tedy na Týnec?“ — „Jedu.“ — „Ó, to věřím, tam nalezneš slušnější přístřeší, nežli ti může naše chatrč poskyt-

uti. Tam nalezneš jinou kratochvil, a jmenovitě nyní, tyž se náš vládyka zas doma usadil.“ — „Ó, já bych přál, aby nebylo z této jizby východu, abych zde musil i tobě zemříti!“ zvolal Kochan velmi ročileně, položil avici okolo tílka dívčího, a chtěl ji k sobě přivinouti. le dívka se mu rychle vymknula a zvolala: „Tvůj kůň ozývá! Musím dohlídnouti, co mu schází.“ A s těmi ovy vyklouzla ven z jizby.

Kochan hleděl za ní hodnou chvíli, jako by ji pořád iděl, zamyslil se, zasmál se polohlasitě a vyšel pak ven chatrče.

Dívka napájela koně, a stála při něm, jakoby ho ávno znala, a hladila ho po hřívě. I tato práce jí slu-la. Ale Kochan vzal jí džku s vodou z ruky. „Svého oně ti nesmím svěřiti,“ řekl přitom usmívavě; „ty bys ù jej mohla očarovati, že by chtěl jen býti u tebe, a a mé slovo by již nedbal.“ — „Myslíš, pane, že mám ěco zlého při sobě?“ ptala se dívka pološeptem a klo-ila oči. — „Při sám Bůh!“ zvolal vládyka. „Něco máš ři sobě, co ti každé srdce podmaní!“ — „Tys veselé aysli, pane,“ řekla dívka, „a jak vidím, rád žertuješ.“ Ale Kochanovi nebylo v skutku do žertu. Byl sice ve-elé mysli, ale to pocházelo z opravdivé libosti, kterouž ' dívčí spanilosti nacházel. „Nežertuju!“ řekl tedy; „a říští dnové ti to dosvědčí.“ — „Příští dnové?“ opako-ala dívka ostýchavě. — „Či nechceš, abychme se opět iděli?“ ptal se vládyka srdečně. — „Nevím, jak by to nohlo býti,“ řekla dívka zapýřená. — „A já se ti doklá-lám tvou vírou v Boha a v Rodičku boží, že se uvi-íme!“ zvolal Kochan ohnivě; „a na závazek tohoto libu nechám ti zde tuto pečeť!“ Přitom ji vzal rychle kolo boků, a nežli se dívka nadála, vtisknul jí vřelé

políbení na krásné, jak malina červené rty. Potom sl čil na koně a zkřikl: „S Bohem, lesní panno! Pamat na mne, jakož já na tebe nezapomenu.“ Na to bodn koně, učinil v pravo podle chatrče několik skoků, obr til se ještě, zakýval rukou na Blaženu a zmizel v les hustině.

A Blažena stála dlouhou chvíli před chatrčí a hle děla za jezdcem. I hleděla za ním, když byla postav jeho mezi stromovím již zmizela. Potom zašeptala sam pro sebe: „Jestli pak ho ještě uvidím?“

3.

A však jej uviděla brzo — druhý, třetí, čtvrtý den a pak neminulo dne, aby byl vládyka k Příborovým mi lířům nepřišel. „Toť je rozkošné dobrodružství!“ mluvi sám k sobě, když se vracel z nešťastné i šťastné honby na Týnec. „Vida, vida! kdo by to byl řekl, že moje lesy takovou laňku přechovávají! Ať mi meč v pochvě zarezovatí, není-li ta dívka druhá Božena! Nic jí ne schází než Oldřich. — Nu, kdož ví, snad se i ten na lezne!“ doložil s usmáním a polechtal koně, aby s ním tancoval. „Na všechen způsob bude to roztomilá krato chvíle.“ A když přijel na hrad, dal si zavolati domácího správce. „Boruto!“ řekl k němu, „ty znáš přece zdejš uhlíře?“ — „Nejen co jsou v našem hájemství,“ odpo věděl Boruta, „ale i co jsou za naším poplužím na ně kolik honů cesty.“ — „Tak daleko nepoběhneme,“ řel vládyka. „Myslím jednoho na nejbližší výsece. Milíř jsem nepočítal, ale má při nich hodnou chýš.“ — „Ne lepší střechu má vousatý Příbor,“ odpověděl Boruta. -

ožná, že je to Příbor. Nemá dětí?" — „Jedinou dceru."
„Mladou?" — Náš lid jí říká lesní růže." — „Aj, tedy
něco vzácného?" — „Kdyby se byla na tvé kolíbce
pala, nebyla by ušlechtilejší!" — „Ajta, starý hříš-
n!" zvolal vládyka s hlasitým smíchem. „Podívejme
jak mu oči svítí, že mluví o hezkém děvčeti! A jaký
je uhlíř pták?" — „Příbor, pane? Kdybych ho měl
ývati ptákem, muse bych říci, že je sokol," odpověděl
uta. „Je ostrý, ale poctivý člověk, a drží něco na
u poctivost." — „I toť bych se mu tedy měl podívati
tváří!" usmál se vládyka, i myslil skutečně na to celý
, velikou část noci, a když přišlo druhé jitro, myslil
to ještě. I pustil se tedy z hradu k milířům, a to
pochyby jen proto, aby poznal starého Příbora —
í-li pravda, laskavý čtenáři?

Když přišel na paseku, zahlídnul u prostřed milířů
padesátiletého člověka, kterýž kolem obcházeje na
tnající hromady dohlížel. Byla to hřmotná, složitá
tava v jednoduché režné košili s vyhrnutýma ruká-
na; boky měl opásany řemenem, a ten zadržoval tmavé
ké nohavice. Ruce jeho byly svalovité, lebka silná,
ře osmahlé, vlasy černé a dlouhé, vousy ještě černější
lelší. Zdálo se, že si na své bradě něco zakládá.

Sotva že se vládyka k pasece blížil, již ho uhlíř
m bystrým sluchem a zrakem zpozoroval. I obrátil
i zřetel, ale nehýbal se. „Hoj, příteli vousáči!" zvolal
i vládyka. „Jsi ty Příbor, zdejší uhlíř?" — „Jsem,"
ověděl tento krátce, a bedlivě si neobyčejné navští-
í prohlížel. Vládyka přistoupil a řekl zase: „Já sly-
o tobě tolik dobrého, že přicházím, abych se vlast-
a očima přesvědčil." — „Dobrého?" opakoval Příbor.
zumíš, pane, mému uhlí?" — „Aj, což není na člo-

věku nic jiného chváliti, nežli co v potu tváří urobí? Bystrost rozumu, zachovalost mravů... neplatí to nic?" — „A slyšel jsi, pane, o tom povídati?" ptal se uhlíř, své pronikavé oči na něj upíraje. — „Sotva jsme přijeli z Prahy, měl jsem toho plny uši." — „Z Prahy?" zvolal Příbor s rostoucím podivením. — „Neznáš mě již?" ptal se Kochan. „Já nezapomněl, že jsme se častěji vídali, nežli jsem odešel ke dvoru slavného Vladislava." — „Ah, ah!" zvolal nyní uhlíř. „Kde pak jsem měl oči! Arci, arci, jakž pak bych tě neznal, pane, ačkoli jsi byl tenkrát outlý panáček! To ti sotva první chmýr na bradě vyrážel, když jsi nás opustil." Přitom shrnul honem u košile rukávy, přejel si dlaní vlasy a bradu, stáhl řemen okolo boků, a přehýbaje se několikkrát v půli těla, jakoby dělal poklony, ukazoval na své přístřeší, a doložil s přirozenou českému lidu hostinností: „Jakž pak, urozený pane? Nevejdeš přes práh mé chudoby?" — „S radostí," řekl Kochan. „Nynější můj život povede mě častěji do lesů, a tu bych co nejdříve rád poznal všechny osoby, kteréž budu časem potkávati."

Vešli spolu do chatrče. Tam je očekávala Blažena, neboť byla včerejšího hosta oknem již zahlídla, a radovala se — že jí dnešní sen tak brzo vyjde. Ano sen, milý čtenáři! Nemělať včera jiné myšlénky nežli na statečného, spanilého cizince, kterýž se jí byl zjevil jako anděl na poušti. Otci o tom nic neřekla. Byla to první věc, kterouž co živa před ním tajila. Ale tím pilněji mluvila s neznámým, to jest v duchu, sama pro sebe; opakovala si každé slovo jeho, a chvílemi se zamyslila, chvílemi se tiše usmívala, a přitom se jí rozlévalo v srdci něco tak jemného a sladkého, že zamhouřila někdy oči a myslila si: Teď vstupuju do ráje. A když se večer

lila, tu myslila zas na vládyku, a když si ulehla na tinké lůžko, byla v myšlénkách ještě u něho, a když onečně zapadaly oči, tu se jí okazoval krásný jezdec vných a rozmanitých podobách; okazoval se a opět el, ale pokaždé šeptal sladkým hlasem: „Přijdu zas!" le, nyní opravdu přicházel.

Jako růže uzardělá vítala dívka vcházejícího vláu tak tichým hlasem, že jí bylo sotva slyšeti. „Nemějte za zlé, pane!" omlouval ji otec, vida, že na ni vládyka strnou libostí pohlíží. „Holka je posud jako plachá ; ale mé bohatství. Jdi, Blaženo, jdi a podívej se, pána uctíme!" A Blažena šla do sklípku, a věděla, hosta uctí, neboť to byla již dříve uchystala. A když a ze dveří, řekl vládyka: „Aj, aj, otče Příbore! Tyť pod svou střechou pravý poklad." — „To mám," ověděl uhlíř upřímně. A vládyka řekl zase: „Šťastný ěk, jemuž ji dáš jednou za ženu." — „Ano, pane, ten e šťastný," doložil otec hrdě. — „Myslil jsi už na něo?" — „Já? Aj, což pak já vím, co si její srdce bí! Já jen doufám, že to bude něco řádného." — „Ale nízkou střechou bylo by té růže přece škoda." — si myslím někdy také! Bůh učinil na mém dítěti rý zázrak, a já bych mu děkoval, kdybych mohl odeti holku do rukou, kteréž by ji dovedly slušně cho. Ostatně ale, ať je tak nebo jinak, děj se vůle boží." lyka se zaradoval, když uslyšel otce tak zpříma mlua umínil si, že bude bez prodlení podle žádosti srdce o jednati. A tak se stalo, že hned druhý den, vrase z lovu, v chatrči se opět zastavil. Třetí den se avil, když na lov vycházel; čtvrtý, patý den přišel záminky jako dávný přítel, a pak ho tam již každý očekávali.

A co tomu říkala Blažena? — Ach, podívejte se, jak je blažená, když Kochana buďto lesem vyprovází, nebo na měkkém mechu podle něho sedí! Ona se mu oddala z celé duše hned od prvního okamžení, dřív než jeho rod a jméno poznala; ona neuměla ani potom rozdíl stavu jeho povážiti, a myslila jenom na svou lásku, a věřila těm slovům, kterými ji vládyka k srdci svému připoutal. Ona byla z oněch vzácných stvoření, ježto jenom jednou milují, a jichžto láska bývá jejich životem i smrtí.

A co říkal otec Příbor? — Ten se někdy zamyslil; zpomněl si ale na slova Kochanova, „že by bylo té růže pod nízkou střechou škoda," a řekl pak sám k sobě: „Děj se vůle boží!"

4.

Byla neděle a krásné jitro. Z hradní kaple na Červeném Týnci ozýval se zvonek a svolával nábožné duše ke službám božím. I scházela se domácí čeleď, scházeli se obyvatelé z blízké dědiny. Také Blažena vcházela kamenou branou do hradu. Byla ve svátečních šatech, a tichá rozkoš poletovala jí po spanilých tvářích. Šla volným kročejem a tak lehounce, že se zdálo, jakoby se ani země nedotýkala. Po nádvoří stálo několik osob z domácí čeledi, a ty, ačkoli je dívka jako vždy jindy vlídně pozdravovala, potrhovaly nad ní pysky divným ousměchem. „Ta už také myslí, že jí není kněžna roveň!" bručela stará děvečka, a mladý pohůnek začal zpívat: „Na pasece kvete růže, vládyka ji škube." Toto všecko dělo se arci jen tak polohlasitě, že Blažena nic nezaslechla; ale několik kroků za ní šel Příbor, a toho

neminulo. I zastavil se proti čeledi, vypnul svou čer-
u bradu a zvolal: „He, dobří lidé! jakže to bylo?
klopte mi svou moudrost ještě jednou! Mně zaléhají
chu uši!“ Ale čeledi nezdálo se býti radno, začínati
dku s člověkem, s nímžto, jak se vědělo, vládyka držel
átelství. Jakoby byl do nich vítr fouknul, rozletěly
tyto plevy panského domu, a zmizely v hradní kapli;
s tím nebylo Příborovi pomožíno. I nechal jíti dceru
před, a sám se zatočil k příbytku hradního správce.
Pochváleno budiž jméno Páně!“ pozdravil Borutu, vchá-
je k němu do jízby. „Dovolíš, pane, abych s tebou
ěkolik slov promluvil, nežli půjdeme na slovo boží?“ —
[vítej mi, a mluv jen, Příbore!“ odpověděl Boruta, ne-
oha utajiti podivení nad tou ranní návštěvou. „Ty ne-
ficházíš často. Co pak bys rád? Již poslouchám.“ —
Žádal bych tě, pane!“ začal uhlíř, „abys ostřeji na
anskou čeleď dohlídnul.“ A pak mu vyložil, co byl na
roře zaslechl. Starý Boruta jej poslouchal, i bylo na
ím viděti, že je mu příhoda ta velmi nemilá. „Příteli!“
kl po malém zamlčení, „to ti nemůže býti s podive-
m. Čeleď je čeleď, ta neodpustí ani člověku, u něhož
v milosti. A co se tvé dcery týče, to víš beztoho,
oč se teď na ní jazyky brousí.“ — „Co že vím?“ zkřikl
říbor hlasitě a oči se mu zajiskřily. — „Ticho, ticho,
uži!“ napomínal jej správec; „tady nejsme u tvých mi-
ů; stěny mají tenký sluch, a mně nepřísluší, abych
ravy pána svého káral.“ Potom se k němu důvěrněji
klonil a mluvil pološeptem takto dále: „Tos mohl
bě napřed spočítati, co z toho vypadne, a já se také
kdy nenadál, že bys něco podobného připustil.“ —
de u všech dubů!“ zvolal zase Příbor netrpělivě. „Ať
vítr desetkrát po sobě všechny milíře rozhází, jestli

ti rozumím! O čem to, pane, rozprávíš?“ — „Nu teď když ti to mám říci... o té známosti tvé dcery s n ším vládykou.“ — „A co jest při tom zlého, že by měla čeleď o mé dítě otírati?“ — „A ty to nevíš? Ty nechápeš?“ — „Ať mě Bůh opustí, já to nechápu. (jsou vládykové podle jiného obrazu a z jiné hlíny d láni, nežli my nevládykové, nápravníci, chlapové a jin nižší čeleď? Nemůže býti mezi námi nic tak dobréh pěkného a ctnostného, aby to mohlo vejíti v nejuž svazek s tím, co přichází na svět z lůna panského?.. na ten svět, kam nás Bůh všechny jen jako na zkuš nou posílá? Já vím sice, že si páni na svém rodu něc zakládají, že si ho počítají a zapisují — vždyť jsem b také mezi lidmi; ale já si na svém rodu také zakládá ty si můžeš svůj také počítati, a kdož ví, není-li me ním více lepších uhlířů a fojtů, nežli bylo vládyk a pá z jiné kolébky!“ — „Ale, muži, nehorli tak daremně skočil mu poctivý hradní do řeči. „Toť je světský řá i od samého boha ustanovený, a ty ho nezvrátíš!“ A Příbor nedal se mýliti a mluvil takto dále: „To má bý světský řád? Já to jmenuju neřádem; a že jest od Bo ustanovený, to ti řekli jenom ti, co mají z toho užite Já vím jenom tolik, že musí býti na světě uhlířů i vl dyk; ale tomu nevěřím, že by muselo uhlířovo pleme zůstati uhlířským, nebo že by z vládycké krve nemoh ještě něco lepšího vyrůsti: a tomu nevěřím také, že ten a onen rod nesměl o sebe ani zavadit, zrovna, jak by Stvořitel mezi ně byl příčky nadělal. To mi nemlu To mi nevleze do mozku. A kdyby to bylo pravda, te neměl ani svět, ani Bůh trpěti, že si vzala jedenkrá česká kněžna člověka od pluhu, nebo že si kníže Oldři selskou dívčici oblíbil.“ — „Ale, člověče, Příbore!“ z

lal nyní fojt již také netrpělivý. „O to se nehádám. Nač mi to vykládáš? Ty brojíš proti věcem, které jsou tak pevné, že je sám nezvrátíš. To bys musel míti mnoho spolčenců. Ale jdi a hledej je, uvidíš, co nalezneš. Také tvoji příkladové tady nic neplatí; neboť se tu nejedná o to, může-li vládyka uhlířovu dceru za ženu pojmouti.“ — „U všech blesků, a proč by se o to nejednalo? Já ti pravím, že se o to jedná!“ — „Já ti ale řeknu, že to vládykovi ještě nenapadlo.“ — „Ha, boží hrome!“ zkřikl uhlíř a osmáhlé tváře jeho zalily se krví. „Víš, pane, co povídáš?“ — „Ticho, muži, ticho!“ — „Ďábel si miluj ticho, když mi hlava hoří! Proč pak tedy vládyka pod mou střechu dochází?“ — „To musíš ty nejlépe věděti; vždyť jsi to musel hned od počátku viděti; jsi otec, máš ostrý zrak a dobré jméno!“ — „Ale já nejsem slídný pes, a vím, že mé dítě zasluhuje, aby je vládyka miloval.“ — „To také činí.“ — „Ne, ne, že zasluhuje, aby z mé dcery svou ženu udělal. To vím.“ — „A já vím, člověče, že na to nemyslí.“ — „Fojte, ty se opovažuješ na svého pána takové podezření uvalovati?“ křičel Příbor, hněvem se třesa. — „Žádné podezření,“ odpověděl nyní Boruta silným hlasem. „A nechceš li mi věřiti, tedy se vládyky zeptej. Já ti řeknu jen tolik, že si bude bráti Kosteleckou slečnu.“ Příbor se dal hněvem do smíchu, vjel si rukou do hustých vousů, rozrýval je na chvíli, potom zabručel: „Já se ho zeptám!“ otočil se, ani nepozdravil a vyběhl z jízby.

5.

Pamatuješ se, milý čtenáři? Pravili jsme hned na začátku, že po dosednutí Soběslava na trůn český ve-

liká část bývalých dvořanů z Prahy odešla. Tito lidé zůstali potají nakloněni svrženému Bedřichovi a kojili se nadějí, že přijde ještě den, kdežto se Vladislavův syn zase v království uváže. A tito lidé držívali vespolek tajné sjezdy a schůzky, rady a úmluvy, i hleděli se na tom usnesti, jak by Bedřichovi pomohli. A nyní zdála se jim býti doba k tomu příhodná, poněvadž se stahovala na Moravě bouřka, kteráž měla Soběslava zachvátit. I umlouvali se tedy vládykové a páni, že budou s Moravany držeti.

Za příčinou takovýchto sjezdů byl Kochan také několikkrát na sousedním hradě, na Sázavském Kostelci, a tam poznal spanilou Jitku, dceru domácí. A bratři její byli by to rádi viděli, aby se k ní pevným svazkem upoutal; neboť byli velicí nepřátelé Soběslavovi, a chtěli míti na Kochanovi věrného spojence. Toto přání Kosteleckých pánů nezůstalo skryto domácí čeledi, a od té přišla o tom pověst i na Týnec. Tudíž mohl také Boruta před uhlířem o ní zmínku učinit.

Ale tato zmínka pobouřila v Příborovi všechnu krev a rozlila mu po celém těle žluč. Na žádného se neohlédaje, kráčel vousatý uhlíř pádnýma nohama od fojta k vládykově komnatě. Kochanův panoš ho nezdržel, neboť myslil, že může otec pánovy milenky vstoupiti. Když vešel Příbor do komnaty, zdvihl se v ní veliký pes a začal štěkati. Vládyka strojil se právě na mši, a vida, že vkročil Příbor, podivil se poněkud, okřiknul psa a zvolal přívětivě „Aj, svatý Evštáchu! to bude šťastný den. Co pak mi neseš také jedenkráte, starý tatíku?“ Ale Příbor nemohl hned odpovědít. Neměl ještě dechu. Krev se v něm vařila. Myšlénky se mu křižovaly, i nevěděl, jak do řeči. Ale oči se mu jiskřily, a vládyka spo-

zoroval jeho pohnutí, i začal tedy zas mluviti a řekl: „Aj, co jest ti, starý příteli?“ — „Pane!“ zpustil nyní uhlíř a snažil se pohnutí své utlačiti. „Proč přicházíš pod mou střechu?“ Vládyka nevěděl, jak té otázce rozuměti; hleděl na něj chvíli a dal se konečně do smíchu. „Divný člověče!“ řekl přitom. „Jaká to otázka?“ — „Jen mi na ni odpověz! Proč tam přicházíš?“ — „Aj, bloude! Protože se mi tam líbí.“ — „A co se ti tam, pane, líbí, co?“ — „Nu všecko!“ smál se vládyka; „celé tvé hospodářství, a především tvoje Blažena.“ — „Moje Blažena se ti tedy líbí?“ ptal se uhlíř a hlas jeho se hněvem třásl. „Tedy chodíš za mou dcerou?“ — „Příbore!“ řekl nyní vládyka poněkud mrzutě, neboť se mu to vyptávání již nelíbilo. „Ty jsi dnes ku podivu zvědavý.“ — „Jsem, pane vládyko!“ zvolal nyní uhlíř tak hlasitě, že Kochan podivením ucouvnul. „Jsem zvědavý, neboť nechci, aby se krev moje prznila. Či chodíš za mou dcerou, tak jako my tomu rozumíme? Hodláš si ji vzíti za ženu?“ — „Co tě přivádí k této otázce?“ řekl vládyka. — „Světský posměch,“ odpověděl uhlíř, „kterýž se mi jako drápy hladového dravce do masa zažírati počíná a mé dítě usmrtí. Odpověz mi na mou otázku!“ — „Zeptej se své dcery,“ řekl vládyka; „ona ti poví, jestli jsem s ní o té věci rozprávěl.“ — „A z tvých úst to nemohu slyšeti?“ zvolal uhlíř, a oči mu jen hořely. „Ha, to jest tedy tolik, jako že jsi o tom nemluvil? že jsi na to nemyslil? že jsi chtěl z mého dítěte udělati nádobu svých rozkoší? Ale ať jsem od Boha i lidí zavržen, budu-li to trpěti!“ Přitom učinil krok proti Kochanovi. „Hoj, ty chlape opovážlivý!“ zkřikl nyní vládyka. „Chceš mou trpělivost až na dno vyčerpati? Chceš, abych ti zavřel ústa, aby nemohla žádného hlasu vydati?“ — „Ty mě chceš vra-

žditi, an svého práva hledám?" zkřikl Příbor v náramném hněvu. „Ty... mne? A myslíš, panáčku, že bys měl se mnou tak lehkou hračku, jako jsi měl s mým dítětem? Myslíš, urozený vládyko, že bych tyto dvě ruce do pasu strčil, abys je mohl přetínati jako louč?" Při těch slovech se k němu zase blížil a potřásal rukama v povětří. A vládykův veliký pes, slyše v pánově komnatě takový křik a vida uhlířovo hrození, náhle vyskočil, zaštěkal a šklebil na Příbora zuby. — „Mám jej poštvati, aby tě vyhnal?" zvolal vládyka. — „Ha, boží hrome!" rozsápal se nyní Příbor. „Psa na mne, na poctivého člověka? Hahaha! Jen ho poštvi, milostivý pane! chceš-li, abych ho před tvýma očima zardousil. Já uškrtil medvěda těmato rukama — a uškrtím také tebe, neučiníš-li podle spravedlnosti." Po těch slovech se obrátil a odešel prudce z komnaty. A vládyka ho nezdržoval, dílem byl velice překvapen, dílem cítil, že není nevinen.

A Příbor kvapil zpříma do kaple. Tváře mu hořely, srdce tlouklo a ústa vypouštěla polohlasité zatracování. A když vstoupil na posvátné místo, hodil kolem ohnivé zraky, aby vyslídil Blaženu, a když ji dostihnul, zrovna se k ní pustil, neohlížeje se na to, že se služby boží již počínaly. Blažena klečela v tiché modlitbě, a lekla se nemálo, když ji vzal otec za ruku. On ale na to nedbaje, trhnul jí, na znamení, aby povstala, a pak ji vedl k obecnému podivení i pohoršení rychle z kaple ven.

„Ale co pak se ti stalo, otče?" ptala se dívka nemálo poděšená, když přišli na nádvoří. — „Neptej se, dovíš se to dosti časně," řekl uhlíř temným hlasem, „a pojď se modlit do chrámu, na němžto oko boží s potěšením spočívá. Pojď do naší pouště, pod šírá nebesa, kde se hanebnost nerodí." — „Já ti nerozumím, otče!"

řekla dívka, sotva mohouc jeho krokům stačiti. — „Však ty brzo porozumíš, dítě nešťastné!“ odpověděl otec se srdcem sklíčeným. — „Nešťastné?“ zvolala dívka. „Otče, netrap mě! Co se přihodilo?“ — „Přihodilo se,“ řekl uhlíř vášnivě, „že nemá sprostý člověk panským způsobům věřiti; dostal jsem naučení, že má nízký rod při zemi se plaziti. A však ať není duše moje spasena, jestli to učiteli mému nesplatím!“ Při těch slovech obrátil se k Týnci a zahrozil tam pěstí. — „Otče, já trnu ouzkostí!“ zvolala dívka. „Co jest ti?“ — „Nech, nech toho, až přijdeme domů!“ A od té chvíle nepromluvil, ale pospíchal k chatrči.

Když vešli do jízby, hodil sebou Příbor na hrubou židli, kteráž stála v koutě a kdež nejraději sedával. I podepřel si lokte o kolena, sklonil hlavu na dlaň a zamyslil se. Blažena na něj chvíli hleděla, potom k němu přistoupila. „Otče, co jest ti? Mluv, ať mi ouzkostí srdce nepukne!“ — „Ó mé ubohé dítě!“ zvolal nyní uhlíř velikou žalostí tak dojatý, že se mu hlas třásl. „Proč jsem tě tak miloval, že jsem tě chtěl povýšenou spatřiti! Odpusť mi to, dcero! Bůh mě tresce, že jsem tebou zhrdnul.“ — „Ó nemluv věci takové! Mne pochází bázeň, protože nevím, jak se tyto myšlénky do tvé hlavy dostaly.“ — „Dítě,“ řekl na to Příbor, vzal ji za obě ruce a díval se jí chvíli do očí. „Máš ty vládyku ráda?“ Dívka sklopila oči a zarděla se. Potom zašeptala: „Milý otče, co pak se to musí povědít?“ — „Tedy jej miluješ? Tím hůře. A on? Miluje tě také?“ — Dívka se třásla, pak řekla prosebným hlasem: „Ale, otče, co pak to ještě nevíš?“ — „Ó, já si to alespoň myslil. A řekl ti to?“ — „Mně se zdá,“ šeptala dívka, „že o ničem jiném nemluví.“ — „Aby ho boží blesk!“ zvolal nyní uhlíř s novým hněvem,

ale zamlčel se opět a vjel si rukou do vousů. „A řekl ti již také, co myslí pro budoucnost učiniti?“ Dívka hned neodpověděla; ale pozvedla oči, a z těch zářila blaženost. „Játť myslím, že se to samo sebou rozumí,“ vypravila potom ze sebe. — „Ano, to jsem si myslil také, milé dítě; ale vládyka na to nemyslí. A protož hleď na něj zapomenouti.“ — „Co pravíš, otče?“ zvolala dívka a začala blednouti. — „Já slyšel, že si bude Kosteleckou slečnu bráti.“ — A dívce bylo při těch slovech, jakoby jí byl ostrý meč srdce probodnul. Zkřikla, i byla by snad k zemi sklesla, kdyby ji nebyl otec zachytil.

A u večer seděla dívka uplakaná u okna a hleděla na měsíc. Vládyka se neokazoval. A Příbor seděl venku u svých milířů, ale nehleděl si jich; nýbrž maje hlavu k zemi skloněnou, potápěl se v hlubokých myšlénkách.

6.

A vládyka se neokazoval. Blažena bledla; Příbor chodil celé dny zamračen i zamyšlen a vyhýbal se známým tvářím. Jednoho večera řekl k svému čeledínovi: „Bureši, zejtra odejdu: dej tady pozor!“ A k Blažené řekl: „Přichystej se na zítřek! Půjdeme do Prahy.“ A dívka neodpověděla a přichystala se na cestu. Příbor chtěl zrovna ku knížeti Soběslavovi, jehož jméno bylo v ústech všeho lidu, a to proto, že byl laskavým otcem lidu nižšího.

Hned když se vracel Soběslav z Přimdy, z té pevné tvrzi na bavorském pomezí, kdežto jej krutý Němec, hradní Kunrad Sturm, dvanácte let nelítostně hlídal — *hned toho času* okazoval mu venkovský lid velikou ná-

hlonnost, jakož mívá obyčej, když vidí nevinného trpěti, a po celé cestě jej hlučně provázel. A když přišel kníže ku Praze, a tady v hluboké skroušenosti s koně stoupil, obuv zul a bosýma nohama do chrámu svatého Víta, ke hrobům svatých patronů zemských putoval: tu s ním šli velicí zástupové a div že jej na rukou nenesli. A od té chvíle zůstal i Soběslav lidu nakloněn, hájil jej proti všem nátiskům, a páni jej nazvali za to z posměchu selským knížetem; lid ale chopil se toho jména radostně a nazýval tak Soběslava s chloubou. A proto si usmyslil Příbor, že bude zrovna u něho pomoc hledati: ale dívce o svém úmyslu nic neřekl.

I vypravil se tedy časně ráno z domova. Měli hodnou cestu před sebou, a starý nechtěl pospíchati, aby se dívka neunavila. Šli volným kročejem, a skoro celý čas nic nepromluvili, jen co se Příbor dívky tázal, chce-li si odpočinouti nebo v krčmě se občerstvit.

Když se blížili k Vyšehradu, zastavil se uhlíř a hleděl na to knížecí sídlo s velikým pohnutím. „Co jest ti, otče?“ ptala se dívka, kteráž to pozorovala. — „Modli se, mé dítě!“ řekl otec, „aby nebyla cesta naše daremná.“ A když přišli ku bráně samého hradu, tu bylo množství lidu rozmanitého; jedni jako zahaleči, druzí byli ozbrojeni, a ještě jiní procházeli se, hrad si prohlížejíce. Příbor na to velmi nedbal, a Blažena si ani netroufala oči pozdvihnouti. Ale otec ji vedl přímo do brány a chtěl na dvůr. „Kam pak, příteli!“ zvolal na něj zbrojnoš na stráži, kterýž poznal člověka cizího, a zastavil mu svým dlouhým dřevcem cestu. — „Jdu k našemu otci, ku knížeti Soběslavovi,“ odpověděl uhlíř. — „To bude pro dnešek marná chůze,“ řekl opět zbrojnoš. „Pán se chystá na cestu a za malou chvíli pojede. Tuhle vidíš, co je

zde lidu, aby jej spatřili.“ — „Že odjede?“ vzdychl si Příbor. „To by bylo neštěstí, kdybych s ním nemohl mluviti.“ A v tom zazněly trouby na dvoře, a z velikých vrat u hradu vyjel zástup jezdců na pěkných koních. „Vidíš?“ zvolal muž na stráži. „Tu ho máš. Už jede. Vary z cesty!“ Ale Příbor se nenechal odbýti. „Jest to ten první?“ ptal se rychle strážníka, a když mu to strážník dosvědčil, trhnul dcerou a vrhnul se s ní na holou zemi, do prostřed cesty, zrovna před Soběslava. „Hoj, co jest to?“ zvolal kníže a zastavil koně svého. „Kdo jsi, člověče?“ — „Jsem Příbor,“ odpověděl tento, „uhlíř z lesů Sázavských, poctivý nápravník na dědinách vládyky Týneckého, a toto jest moje dcera.“ — „A co chceš, dobrý člověče?“ ptal se kníže vlídně. „Vstaň a pověz nám to!“ — „Učiň mi dle práva!“ zvolal uhlíř a postavil se zpříma před Soběslava. „Učiň mi spravedlnost, ať nezhyne toto mé dítě, ať nezhynu já tvůj věrný poddaný!“ A Soběslav hleděl na něj tak bystře, jakoby chtěl nejhlubší dno duše jeho vyzpytovati, i pohleděl na dívku, ješto vedle otce stojíc studem a bázní očí pozvednouti nemohla. Potom zvolal na svou družinu i na jiný lid, kterýž se tu byl zvědavě shromáždil: „Ajta, pánové a přátelé! obstupte nás, budeme držeti soud; neboť nechceme, aby bylo v zemi české jediného člověka, kterýž by mohl říci, že jsme ho neslyšeli, když přišel s prosbou a stížností.“ A po těch slovech učinili muži na koních i muži, co byli ozbrojeni, kolo po dvoře, a za ně postavilo se množství diváků, a takž byla pod šírým nebem hotova soudnice, jakž ji Soběslav miloval a častěji užíval. V kole zůstal jen kníže, uhlíř a dívka. Kníže seděl na koni jako na nejskvělejším trůnu, a před ním *stál prosebník* se svým dítětem.

„Nuže, co máš tedy na srdci?“ jal se nyní Soběr vlídně mluviti. A uhlíř začal takto: „Milostivý pane! mám toto jediné dítě. Měl jsem je snad nechati doma, yž jsem se k tobě vydával; neboť vím, že je to pro ku věc nemilá, když má vstoupiti z tichosti domácí státi před tolika očima; ale pak jsem zase myslil: Jen vezmi s sebou přede tvář knížecí, aby poznal pán, tli mluvím pravdu a jestli žádám mnoho. Nechť ji í všickni, kdož budou o tom slyšeti. Já chci své právo ejně. A tak jsem vzal dívku s sebou, ačkoli posud ví, co tady hledám.“ A nejen sám kníže Soběslav, ale šickni ostatní, vznešení a nízcí, hleděli zvědavě a to patrným zalíbením na spanilou dívku, kteráž tu stála roušeně jako beránek, a nyní slyšíc, co otec povídá, si bázlivě oči pozvedla a na ústa jeho je upřela. Bylo ní viděti, že dychtivě čeká, co bude mluviti. A on ni nedbaje, mluvil takto dále: „Bůh mi učinil veliu milost, an mne sprostého člověka tímto dítětem dařil, a já je choval svědomitě, jak mi rozum a otcové srdce kázalo, i chtěl jsem v stáří radovati se z jeho ští. To byly moje myšlénky a naděje. A dcera moje la v dobré pověsti u všelikého člověka naší dědiny. se vrátil Týnecký vládyka z Prahy do domu svých cû, spatřil mé dítě...“ — „Otče, otče!“ zvolala náhle ezi to dívka zděšená, a její ubledlé tváře zalily se ví. „Pro živého Boha, o čem to mluvíš před těmito ny?... před tolika lidmi?“ — „Nech mě, dcero!“ řekl bor a tisknul jí ruku. „Nechť to ví celá země, že jsi šťastná, a nechť celá země původce neštěstí tvého odudí!“ — „Do toho celé zemi nic není, a já nechci, neohu to slyšeti!“ zvolala dívka vášnivě a hodila kolem ima, jakoby hledala, kudy by mohla zrakům lidským

uklouznouti; ale kolo bylo husté, i zděsila se tolika cizích tváří, a přehodila rychle svou loktušku přes hlavu, zahalila si tváře a začala tiše plakati. — „Dítě, dítě, zpamatuj se!“ zvolal otec a pojal ji horlivě do náručí. „Musí to býti, má-li se rána srdce tvého zaceliti.“ Dívka neodpovídala, ale potřásala prudce hlavou a plakala hlasitě.

„Co jest tedy s Týneckým vládykou?“ tázal se nyní Soběslav s patrným soucitem. — „On mou dceru spatřil, nalezl v ní zalíbení a obětoval jí srdce své,“ řekl Přibor. „Byl to první muž, kterýž se k dívce přiblížil, ona uvěřila slovům jeho a zalíbila si člověka statného, neboť neuměla rozdíl stavu a rodu rozvážiti; ona se k němu přichýlila s celým srdcem, jako se pobožná duše k svému andělu strážci klonívá, a já byl hrdý pošetilec, jáť myslil, že mi nedal Bůh tak vzácné kvítí, abych je nechal v lesní pustině zhynouti, nýbrž abych je postavil na výsluní života; i trpěl jsem tedy tento úvazek dvou srdcí, o němžto jsem myslil, že bude trvati na věky, a těšil jsem se z něho — až mě lidské řeči a potom vládyka sám ze sladkého omylu vytrhnul. Tu jsem zvěděl, že s mou krví jenom hrál, že se vetřel do srdce mého dítěte, aby měl sladkou kratochvil. Přivedl ji do úst celé dědiny a chce nyní jinou za manželku pojmouti. A proto jsem přišel k tobě, kníže a pane můj, abych tě vzýval o spravedlnost, abych si vyprosil právo.“ Soběslav jej pozorně vyslechl, a když byl jeho slova u sebe rozvážil, tedy řekl: „A co žádáš ode mne, milý člověče?“ — „Prosím, pane a žádám,“ řekl uhlíř pevně, „aby vládyka mé dítě zase ke cti přivedl, aby dívčí pověst napravil, aby učinil, co jsme myslili, že učiní!“ — „Ne, ne, otče! to nežádej!“ zvolala nyní Blažena hlasitě. „Toť by znělo, jakobychme se chtěli násilně do jeho domu vedrati a

o jeho milost žebrati. Ne, ne! A kdyby se stalo podle tvé žádosti, byla bych ještě nešťastnější. Vládyka mě nemiluje, aniž mě kdy miloval, sice bych tady nestála. Já byla jen tak zaslepená, že jsem v lásku jeho věřila.“ Soběslav poslouchal její slova s velikým pohnutím, neboť srdce jeho bylo nakloněno ke všem trpícím. „A co jste od vládyky očekávali?“ ptal se na to dále. „Mluv zřejmě, příteli! Neboť soudce nesmí na slepo hádati.“ — „Aj, co jsme očekávali!“ řekl Příbor. „Co jsme mohli očekávati? Že pojme dceru mou za ženu.“ — „Očekávala jsi to, dívko?“ ptal se kníže Blaženy. A dívka dosvědčila pokynutím hlavy; ale slova její nebylo slyšeti. — „Sliboval ti to vládyka?“ ptal se kníže dále. — „Nesliboval,“ šeptala dívka. — „A přece jsi kojila se tou nadějí?“ — „Ptáš-li se, pane!“ odpovídala dívka, a slova její nabývala takové vroucnosti, že se všech srdcí dotknula... „ptáš-li se, pane, jestli jsem myslila, že budu s ním navždy přebývati, že jej budu do smrti milovati, že mu budu všechny žádosti na očích počítati a život jeho podle skrovné síly své oslazovati... tedy jsem tou nadějí se kojila, neboť jsme každý den spolu mluvili.“ — „Tu to slyšíš, pane a kníže můj, co jsme očekávali,“ zvolal Příbor, „a protož učiň podle práva!“ — „Milý muži!“ řekl Soběslav, „Týnecký vládyka jednal hanebně, jestli tvé dítě jen mámil a nyní opustil; ale to musíme zůstaviti jeho svědomí, chce-li se k dceři tvé navrátit a spraviti, co pokazil.“ — „Jeho svědomí?“ ptal se Příbor. „Ó můj pane, to bys odkázal věc mou zlému soudci! Jaké svědomí může míti vládyka, jenž mi dítě zkazil?“ — „To máš pravdu,“ dosvědčil kníže. „Ale což můžeme dle práva od něho požadovati, k jakému splnění jej donucovati, když tvému dítěti nic neslíbil?“ — „Pro živé

rány!“ zkřikl Příbor s rostoucí ouzkostí. „A to upřímné mínění? Co že můžeme od něho požado volám k tvému šlechetnému srdci, volám k srd přítomných, ta ať mi odpovědí na čest a dobré můžeme-li co od něho požadovati! Pane a kní jmenují tě přítelem lidu českého, otcem sklíčený skovaných; tady tě vzývá o pomoc člověk pans věrou sklíčený; vyslyš mé volání... vždyť nepr pro sebe... ale prosím a objímám tvá kolena dítě... a pro dítě svého dítěte!“

Při těch slovech kanuly muži nešťastnému tvářích a v celém shromáždění jevilo se žalostné a to zrostlo ještě výše, kdyžto dívka po řeči ot lestně zkřikla, rychle do své loktušky se opět a jakoby se chtěla i se svou hanbou propadnouti, sklesla a pronikavě štkáti začala. „Neklesej, mé ubohé dítě!“ zvolal Příbor, „abysi zaslechla, vedlivý Soběslav rozkáže. Nechť zná svět naše on nám tím spíše k našemu právu pomůže. mluv, kníže a pane můj, ať si nezoufám! Já lovat k cudaři; já pominul soud našich kmetů; praví, že u nich pán a vládyka větší kus spra nalezne nežli člověk nízký; já se utekl zrovna pane! Ó mluv a zbav mou duši zoufalství!“ slechl Soběslav tento nářek sklíčeného muže a řel vážným ale vlídným hlasem: „Milý člověče! co b kdyby někdo ke mně přišel a žaloval na tebe, neslyšel a přece odsoudil? Já věřím slovům tvý hoři a tvé žalobě; ale dřív musím také vládyku Do té chvíle snášej nehodu svou v trpělivosti!“

7.

A co činil mezi tím vládyka? — První rozprávka s Příborem jej poněkud překvapila i rozmrzela. I chtěl ho již za to pokárati. V druhém okamžení mu však napadlo, že mu podal uhlíř vítanou příčinu, pro kterouž mohl známost s Blaženou přetrhnouti; že by měl za takovou zradu někomu odpovídati, to bývalému dvořanovi ani nenapadlo. I odhodlal se tedy na prudké řeči Příborovy zapomenouti a v chatrči se více neokazovati. Arciť že přišly také chvíle, kdež mu srdce nepokojně tlouklo, když si zpomněl na „lesní růži“, kteráž jej svým prvním květem a první vůní oblažila; a tu se zamyslil, ba někdy se chtěl zrovna k milířům rozběhnouti; ale to byly chvíle en kratinké, a on pak hleděl všeliké zpomínky z mysli ypudit, poněvadž mu činily nepokoj. A toho nemohl nyní ıtřebovati. On dal jedenkráte Kosteleckým pánům slovo, pojme sestru jejich za ženu, a to musel držeti. Proto chtěl nyní také všeho vystříhati, co by snad pověst eho známosti s Blaženou bylo až na Kostelec, to jest: luchu slečny Jitky doneslo, kteráž byla ostatně živa v klášteře. Bratří ovšem o té věci poněkud věděli, před jich svědomím to nepřekáželo; jim se jednalo ıě o to, aby Kochan s nimi držel, a protož také na ıčili, aby se svatba co nejdříve slavila. Vládyka ne-o namítati. Myslil si: Čím dřív to odbudu, tím lépe. A tudíž se přihodilo, že mezi tím časem, co ubohá ná Blažena s otcem k Praze putovala, na Kostelci iké svatební přípravy se konaly. Konaly se beze kážky, a Kochan si počínal tím veseleji, čím blíže

ustanovená hodina přicházela. I bylo pozváno množství hostů, a hlučno bylo na hradě. A se slavným průvodem ubírali se ženich a nevěsta ve skvostném oděvu z veliké síně do hradní kaple, kdež je měl kněz před oltářem Páně spojiti. Nevěsta byla tichá, ušlechtilá dívka; ona uzavírala tento svazek bratrům po vůli a doufala, že bude šťastná po boku určeného ženicha, o němžto jí bratří mnoho pěkného napovídali. Ženich si vyšlapoval pyšně, jakož se byl na královském dvoře činiti naučil; oči jeho poletovaly z hosta na hosta, a ústa jeho se usmívala; ale chvílemi ho píchlo něco u srdce, že se tajně zachvěl, a pokaždé se ohlídl, jestli za ním jistá nemilá osoba z minulých dnů nestojí.

A kněz přistoupil k oltáři a chtěl již začíti posvátnou ceremonii, an tu náhle pádným krokem nezvaný host do kaple vkročil. Vypadal po pansku, neboť byl z komonstva knížete Soběslava, k vládykovi schválně poslaný. A když pokročil až do prostřed kaple, tudy zvolal vysokým hlasem: „Ve jménu Soběslava, knížete českého a pána mého ... nechte oddavek! A ty, Kochane, vládyko Týnecký, odstup od oltáře a následuj mě na Vyšehrad!“ — „Co jest to? Co to znamená?“ ptali se hosté u velikém podivení. A vládyka se zapálil a zvolal: „Kdo jsi, člověče? Jakým právem vtíráš se v tato místa a rušíš naši slavnost?“ — „Já jsem Radivoj, rodem tobě roveň, a věrný sluha knížete Soběslava,“ řekl poslanec, „i mluvím k tobě ve jménu jeho. On ti velí skrze moje ústa, abys všeho nechal, co právě počínáš; abys bez odkladu vydal se na cestu, a na Vyšehradě vyslechl, co pán k tobě promluví.“ — „Kochan obeslán na Vyšehrad?“ pravili Kostelečtí páni mezi sebou. „K jakému konci? Měl by Soběslav o našich zámyslech něco věděti? Chtěl by snad

vládyku dostati do pasti a nás potom? Nechoď," doložili pak tajně k vládykovi, „nechoď, dokud nevíš, co se děje!" — „A jaká jest vůle knížete Soběslava?" tázal se nyní Kochan posla Vyšehradského. — „Abys přišel bez meškání," řekl Radivoj. „To mi uložíno, a dále mi neslušelo pátrati." — „Však ono nebude tak nakvap!" zvolal Kochan vzdorně. „Vrať se zatím na Vyšehrad sám, a oznam knížeti mou službu; že přijdu za den, za dva dny, jak mi domácí věci dovolí. Nyní mi nemožno odejíti, to vidíš vlastníma očima, neboť slavím nejblaženější den svého života." — „Pán mi nařídil, abych tě vzal s sebou, a kdybys klečel u oltáře," odpověděl posel s velikou chladností. „Nech tedy slavnosti a vydej se na cestu!" — „Hoj, ty moudrý vykladači slov pánových!" ozval se nyní Kostelecký pán hněvivě. „Nezapomínej, kde stojíš a s kým rozprávíš!" — „To vím dobře," odpověděl Radivoj velmi vážně. „Ale ty, zdá se, na to zapomínáš. Ať se vládyka nezdráhá vyplniti vůli pánovu, a můj úkol bude zde ukončen." — „Ten se již ukončil, i můžeš odejíti," řekl Kochan, a obrátiv se ku knězi doložil: „Jen dále, velebný otče! spoj ruce naše a vyřkni nad námi požehnání!" — „A já to zakazuji ve jménu pána svého, ve jménu cti a spravedlnosti!" zvolal nyní knížecí posel hlasem vysokým, a přiblížil se až k oltáři. „Ha, co jest to?" zkřikli hosté, nenadálou příhodou již pohoršení. Kochan se zapálil a Kostelečtí páni sáhali po meči. Ale posel nedal se těmito posuňky omýliti, nýbrž uklonil se dvorně před nevěstou a řekl mírným hlasem: „Odpusť, spanilá slečno, že mě povinnost v tento den před tebe uvádí. Lituji toho, ale nemohu to změniti. Račiž se svými pannami odejíti!" A po těch slovech začal nepokoj a hluk mezi hostmi kvapně zrůstati. „Stůj,

stůj!“ zvolal vládyka k nevěstě, a rozpálen obrátil se potom k poslovi! „Odejdi kvapně sám, a nepopichuj hněvy naše! Či patří to také k tvému úkolu, abys týral nevěstu?“ — „Žádné týrání,“ odpověděl posel důstojně. „To jest uctivá šetrnost k spanilé panně, že nechci dále před ní mluviti, že nechci před ní zjeviti, k čemu mě tvoje vzdory dohánějí. Tento sňatek nemůže býti slaven, dokud se z Vyšehradu nevrátíš!“ — „Milostivý Bože!“ ozvala se nyní nevěsta. „Což spáchal něco tak hrozného, že to má býti překážkou dnešní slavnosti?“ — „Ó nelekej se, útěcho mé duše!“ řekl k ní vládyka. „To je zajisté pouhý rozmar sedlského knížete! Jen že se tenkráte omýlil, an si vládyku místo chlapa k svému žertu vybral.“ — „Neohlížejte se nikdo na slova Vyšehradského sluhy, vzácní hosté!“ řekl na to Kostelecký pán silným hlasem. „Nedbej na tuto dotíravou výtržku, velebný otče, a pospěš s požehnáním, ať se dostaneme brzo ke stolu! Sice budou kuchyňská i sklepník nevrlí.“ — „A já ti pravím, sluho Páně,“ zvolal posel hlasem povýšeným, „abys posečkal s požehnáním těchto dvou lidí, dokuď se ženich nevyrovná s osobou, kterouž učinil nešťastnou!“ Nevěsta se zděsila, vládyka zbledl, a Kostelečtí bratří vyháněli posla z kaple. A však ten se nedal mýliti, ale doložil ještě hlasitěji: „Odstup od oltáře, velebný otče! Já to žádám ve jménu matky, kteráž ve tvém ženichu otce pro své dítě hledá!“ A jak to dořekl, zkřikla nevěsta velmi bolestně a skácela se ve mdlobách přistojícím pannám do rukou. A mezi ostatními hostmi povstal veliký zmatek.

8.

A opět bylo hlučno po nádvoří Vyšehradském. Prud- ̓m letem roznesla se pověst o smělé žalobě Sázavského ulíře, a poněvadž se vůbec vědělo, že kníže lidu nízkému eje, a že jej před panskými nátisky ochraňuje: tedy zběhlo veliké množství zvědavého lidu na soud, kte- ž se měl dle zvláštního nařízení Soběslava zase pod ým nebem držeti. I byl veliký hluk mezi shromážděním divné povídání o nastávajícím soudu. Chvílemi pohlí- ly pak všechny zraky dychtivě k hradním dveřím, kudy ěl žalobník a obžalovaný, i jich soudce vstoupiti. Ko- čně pravilo se, že přicházejí. Hluk se na okamžik roz- ložil, ale náhle zase utichnul; nyní měly více oči než ta co dělati.

U prostřed nádvoří bylo do čtyr úhlů postaveno evěné zábradlí, a podle něho stáli oděnci s dlouhými evci. Mezi tímto zábradlím nacházela se soudnice, a za m stáli a tlačili se diváci. Po soudnici byla rozstavená zličná sedadla. Tiše vstupoval Příbor se svou dcerou, eráž byla velice bledá; ale právě tou bledostí dojí- ala tím více všechna srdce; neboť na spanilé tváři stálo psáno veliké utrpení mladého, zklamaného srdce. Ona a jako beránek nevědoucí, co se bude díti. Vousatý hlíř byl velice zasmušen. Oči jeho jiskřily se jako dvě hlí pod visutým obočím.

Na to vešel Soběslav se svou chotí Eližbětou, kte- áž byla velikou útrpnost nad nešťastnou dívkou proje- ila. Pak vešlo dvanácte kmetů přísežných a za nimi statní komonstvo. Sotva Soběslav se okázal, zkřiklo ve- keré shromáždění: „Sláva knížeti!“ — a on pozdravoval

kýváním hlavy na vše strany, usadil se i s chotí svou a velel, aby se přivedl obžalovaný.

Kochan nevěděl posud, co se to s ním děje. Když byla Kostelecká slečna po strašlivé novině knížecího posla opět smyslů svých nabyla, utekla s velikou ošklivostí před ženichem do své komnaty a nechtěla nic více o něm slyšeti. Rozplývala se říkajíc ve slzách, ne sice tak nad svou nehodou, jako nad hanebností člověka, s kterýmž ji chtěli bratří spoutati, a nad neštěstím neznámé dívky. Kostelečtí bratří kleli, a hosté kleli dílem s nimi, dílem se mrzutě rozjeli, vše dle toho, jakž Kochana buďto omlouvali nebo zatracovali. A když viděl vládyka, že je po svatbě, uzdálo se mu také za dobré, když pro tu chvíli z Kostelce vyvázne, a protož byl nyní mnohem povolnější knížecího posla následovati a na Vyšehrad odjeti, ačkoliv se nemohl nijak domysliti, proč by tam byl povolán. A jakž by toto povolání s jeho sňatkem bylo spojeno, to mu nechtělo již dokonce nijak do mozku vejíti, ačkoli se dost nadloubal; z posla nemohl také nic vypátrati, a protož jel tedy konečně v tichém hněvu zarytý, a potají Soběslava proklínal. I při svém příchodu na Vyšehrad nedostal žádného návěští, ale když byl nyní do šíré soudnice uveden, a tu s podivením vůkol hledě i Příbora a Blaženu spatřil: tu věděl najednou, proč byl na Vyšehrad obeslán. Trhlo to jím, div že kolena pod ním nesklesla, a kdyby jej byl tu chvíli někdo mečem bodnul, byl by sotva krůpěj krve z něho dostal. Ta v něm na okamžik všechna zledovatěla. Ale jenom na okamžik. Neboť proto byl mnohá leta živ na královském dvoře, aby se nedal sebe větším hněvem nebo leknutím přemoci. Rychle přejel si zbledlé tváře dlaní, jakoby si *pot utíral*, oddechl si a přistoupil blíže. — „Jsi ty Ko-

chan, Týnecký vládyka?" tázal se ho Soběslav, když mu byl chvíli do očí pohleděl. — „Vyšehradské zdi mě znají," odpověděl Kochan; „neboť jsem tu bydlil mnohá leta za slavného Vladislava." Soběslav se lehce zapálil a upřel pronikavé zraky na vládyku, jakoby mu chtěl na tvářích poznati, proč učinil zmínku o jeho bývalém tryzniteli. „Tím lépe," řekl konečně; „tedy jsi uvyknul také jeho slavné spravedlnosti, kteráž ani syna z vlastního strýce neušetřila. A protož nebude ti s podivením, když si tvého bývalého pána za příklad oberu a v konání spravedlnosti na žádný rod, na žádný stav ohledu nevezmu. Poohlídni se! Znáš tuto dívku?" Při těch slovech vstoupil Blaženě temný plamen do tváří; ale jinak seděla tu dívka jako kamená, a nebyla by za celý svět oka pozdvihla. I Kochan se zapálil, a přeletěv okem dívčí postavu, řekl: „Znám ji." — „Tys jí mluvíval o své lásce?" ptal se kníže dále. — „Mluvíval jsem s ní," řekl Kochan, „co mi zdvořilost a zalíbení v hezkém děvčeti na jazyk kladly." — „A co jsi přitom myslil?" — „Aj, což máme mysliti, když voníme k růži nebo na polní kvítko hledíme! Že jest tu pro naše potěšení." — „Ano, jest tu pro naše potěšení," řekl kníže vážným hlasem; „ale mezi růží, mezi polním kvítkem a mezi nesmrtelnou duší lidskou bude přec nějaký rozdíl, milý vládyko! Či-li myslíš opravdu, že můžeš počestnou pannu tak zmařiti, jako když růži utrhneš, ovoníš a zahodíš? Myslíš opravdu, že nestojí dívka v řadě božských stvoření mnohem výše nežli pouhé kvítí? — že nestojí člověk vůbec tak vysoko, že nikomu nesluší po něm sáhnouti, aby jej ztrhnul a pohodil do prachu?" — „Zdá se, pane!" řekl vládyka, „že v marné rozhorlení upadáš. Já nepohodil nikoho do prachu; ano vidím, že nepadl nikdo tak hluboko, aby

nebyl cestu k tvé milosti nalezl. Učinil-li jse
nemilého, jsem hotov vrchovatě to zlatem naprav
„Zlatem napraviti?“ zkřikl náhle Příbor, vzchopi
svém sedadle. „Kdybych ti dal políček, kdybych
mil meč, a pak tě na veřejnou cestu postavil, ab
mimojdoucí posměch z tebe si učinil a do tváří
plyvnul jako člověku cti zbavenému: chtěl bys, aby
pak zlatem nahradil? Mohl bych to zlatem napravit
se zdá, že bys chtěl tu škvrnu jenom krví umyti,
není, při sám Bůh! tvoje čest outlejší nežli dobré
panenské. Mysli na jinou náhradu, na jiné naprave
„Co jest to?“ zvolal na to vládyka hněvivě. „J
proto, aby mě nízký chlap směl před veškerým s
žděním haněti?“ — „Ticho, dobrý muži!“ řekl n
běslav k Příborovi, a obrátil se potom zas přísně
dykovi. „Nikoli k tvému pohanění, jen k obraně
dítěte ozval se onen muž srdce rozboleného, a t
vládyko, jsi toho vinen. I já musím vyznati, ž
z úst vládyckých byl rád jiná slova zaslechl, ne
ona, kterými jsi chtěl panenskému srdci marnou
nou učiniti náhradu. Prohlašuji také veřejně, že
takové kupčení trpěti. Ty učiníš podle práva
děvčeti.“ — „Neznám práva,“ řekl vládyka vzdorně
réž by mě v této věci k něčemu donucovalo!“ — „
o něm tvoje svědomí, a tvá čest,“ zvolal Soběslav,
ti je knížecí vůle moje ohlásí. Ostatně učiníš
o čem jsi s otcem této dívky sám rozprávěl. Či
jsi k němu, že bude šťastný člověk, jemuž dá svou
jedenkráte za ženu?“ — „Obyčejná průpovídka zd
sti,“ odpověděl vládyka. „Ta k ničemu nezavazuje
zákona.“ — „Tedy chceš býti ošemetným lhářem a p
níkem?“ zvolal Soběslav hlasem vysokým. „Chc

aděj zničené srdce dívčí na duši, než abys učinil podle
oct ivého svědomí? Chceš raději, aby tato dívka, ježto
y mohla býti ozdobou dvoru našeho, v pláči zahynula,
než abys vyplnil, co jí svodná ústa tvoje slibovala?“

Vládyka měnil mezi touto řečí barvu ve tvářích.
Hněv a stud se o něj potykal. Konečně začal s tlukou-
ím srdcem takto mluviti: „Nedivím se, pane! že těmito
lovy s českým vládykou rozprávíš, neboť jsi v dlouho-
etém žaláři bezpochyby zapomněl, co jest způsob, co
est panský mrav!“ — „Živtě Bůh!“ zkřikl na to Sobě-
lav rozhorleně, „já ti okáži, vládyko, že jsem při způ-
obech tvého bývalého pána nezapomněl, co jest panský
nrav aneb co alespoň býti má. Panský mrav má býti
eporušená poctivost; má býti šetrnost lidského práva
na nejnižším člověku, má býti čistota jiným na příklad.
To má býti panský mrav, a tak to chci míti v kraji-
ách českého knížectví. Ty napravíš křivdu, kterou jsi
éto dívce učinil, to ti velím nyní knížecí svou mocí.
Ty učiníš ze své milenky svou manželku, a dítěti svému
patříš otce i poctivé jméno.“ Tato slova dojala vládyku
elmi hluboce. Zděsil se jich takořka. Cítil, že nejsou
pronešená bez důvodu; ale zapálil se také hněvem. Srdce
eho svíralo se lítostí, když pohlížel na dívku, po je-
ímžto boku byl sladké chvíle ztrávil; ale knížecí ortel,
vyřknutý před valným shromážděním, pobouřil jeho pýchu.
„Co že pravíš, pane?“ zvolal vzdorně. „Já že bych měl
na mrzkou žalobu nízkých lidí, kteří se posud na vý-
luní milosti mé hřáli, k vůli těm bych měl zhanobiti
od svůj? Já bych měl . . .“ — „Nic nemáš a nic ne-
budeš míti, pane!“ zvolala nyní Blažena, a bledost jejích
cí proměnila se prudkým klokotem krve v tmavý pla-
en. „Já ponesu neštěstí své samotna jakožto boží po-

kutu, že jsem obracela oči výše, než nízké dívce slušelo, ale nechci býti živa z vyžebraných drobtů tvé milosti!" — „Budiž mírná, panno!" okřiknul ji Soběslav. „Šlechetná mysl tvoje nemůže běh práva v tu neb onu stranu stočiti. Já nechci, aby se na české půdě prostopášnost živila na ujmu šlechetnosti. Vládyka ti učinil bezpráví, a protož je musí napraviti. Ty sama nemůžeš odvrátiti žalobu, když tvůj otec vinníka pohání. Či myslíš, panno, že ti neučinil vládyka neprávi? Ptám se tě na tvé svědomí přede tváří všeho lidu?" Dívka byla by ráda milovaného muže omluvila, k tomu ji pudilo srdce šlechetné; ale nemohouc lživého slova ze rtů vypustit, zašeptala s očima sklopenýma: „Učinil." — „A protož tě povede k oltáři," pronesl nyní Soběslav hlasem povýšeným; „tam ti podá ruku svou a s ní polovičku statku svého pro tvé dítě." — „Pro milosrdenství boží!" zkřikla Blažena, vrhla se na kolena a sepnula ruce před Soběslavem. „Takto mne, pane, netrestej! Jakž bych měla pojmouti člověka za muže, kterýž mne nemiluje? Chceš na mne ještě větší pokutu vznésti, nežli již Bůh na mne uvalil? Stav manželský má prý býti úvazek dvou srdcí, která mohou vespolek Boha vzývati. Ale od našeho spojení musil by sám Bůh tváří svých odvrátiti! Nech mě odejíti do lesů, tam se ukryju — a o mé příští bude pečovati Bůh!" — „Nešťastné dítě, co počínáš?" zvolal na to otec a pochytil ji v náruč. „Vládyka tě miluje, a nyní tě musí tím více milovati; srdce jeho bylo jenom na chvíli v jinou stranu svedeno; on tě pojme za ženu a nahradí dovršenou mírou lásky, co jsi utrpěla." A při těch slovech hleděl toužebnými zraky po Kochanovi.

A co činil přitom vládyka? Stál tu jako socha *z kamene*. Mračil se, a srdce jeho bylo plno hořkosti;

poznával sice dívčí šlechetnost, ale pýcha jeho krvácela a nechtěla mu dovoliti, aby své srdce otevřel. „Dcera tvoje mluví pravdu,“ řekl temně; „nemůže býti mou. Bůh sám odvrátil by od našeho spojení tváří svých.“ — „Nuže tedy nechme Boha rozhodnouti!“ zvolal nyní Příbor hlasem vysokým. „Pane a kníže můj! učiň mi právo podle starého obyčeje otců našich. Já neustávám od půhonu, a postavím se proti vládykovi s kyjem v ruce, on ať obnaží svůj meč. Dcera moje i svůdce její odvolávají se k Bohu; on tedy bitvou naší rozhodniž. Já slibuju podle toho se držeti, a zůstane-li vládyka vítězem, ať odejde v míru na hrad otců svých s tím vědomím, že sám Bůh tento sňatek nechtěl.“

Soběslav se po těch slovech zamyslil. Potom se obrátil k přísežným kmetům a řekl: „Co myslíte vy, moudří muži? Máme v tento boj svoliti?“ A tito promluvili mezi sebou a řekli: „Svolme!“ A Soběslav doložil na to: „Nechť tedy soud boží tuto věc rozhodne! Do zítřka máte obě strany na rozmyšlenou. I přál bych, aby vás duch boží osvítil!“

9.

A na druhý den bylo po nádvoří Vyšehradském ještě hlučněji. Pověst o dávno nevídané bitvě přivábila množství diváků. Toho dne bylo tam i více ozbrojenců, kteří měli udržovati pořádek okolo zábradlí. Sedadla nestála tenkráte mezi bradlením, ale byla postavená za ním; ohražené prostranství bylo určeno jen pro zápasníky. Na sedadlech seděli sudí, kteří měli bdíti nad bojem, aby vykonán byl po zákoně. Nejvýše seděl opět sedlský kníže Soběslav

Nyní vstoupili na ohradu uhlíř a vládyka. S uhlířem vešla i Blažena. Šla jako k smrti vedená. Nevěděla ani, co se díti bude, a strachovala se jen, že budou zase tichou a nešťastnou lásku její chladným vyslýcháním veřejně zneuctívati. Nerozuměla, co otec minulého dne žádal; slyšela jen, že se na soud boží odvolává, ale neuměla si způsob rozsudku toho vyložiti. A otec s ní o tom nemluvil. On vězel napořád v hlubokém, skoro děsném mlčení, ruka jeho rozrývala vousy, a sotva že mu chvílemi žalostné povzdechnutí uklouzlo. Jinými chvílemi sevřel arci Blaženu do náruči a zabědoval: „Ó mé ubohé dítě!“ ale pak zase utichnul. Nyní však stál na ohradě jako z olova ulitý. Na osmáhlé tváři jeho nebylo viděti, co v jeho srdci bouří. V ruce držel silnou samorostlou hůl z klokoče, kteráž měla řemínek, a ten byl okolo pěsti otočen.

Naproti němu stál vládyka tenkráte s mečem po boku. Byl zimničně rozčilený, neboť nebyl skoro celou noc oka zamhouřil. Bezděky zpomínal si na časy, ježto ztrávil v Příborově chýši nebo pod zeleným krovem lesní hustiny po boku milostného děvčete, a probíhal v duchu všechny dny od prvního setkání svého s děvčetem před nízkou chýší až do posledního na Vyšehradském nádvoří, i nemohl při tom hryzavého červa v prsou utlačiti, kterýž mu bez ustání vytýkal, že jí učinil bezpráví. I uznával ušlechtilost nízké dívky, a v tichosti, pod domácí střechou nebo na lesní poušti byl by snad opět srdce své k ní naklonil: ale na Vyšehradě mísila se k tomu pýcha vládycká, a ta nedopouštěla učiniti podle hnutí srdce jeho. I umínil si zarytě, že se nedá v posměch před panským světem nevčasnou bázlivostí, a že bude knížecí vůli vzdorovati.

—

A když stáli oba muži na ohradě proti sobě, dal
łžecí hlasatel znamení, aby shromáždění utichlo, a pak
jal nejstarší mezi kmety na sedadlech takto mluviti:
Iužové, ježto chcete učiniti po starodávném zákoně,
ážili jste dobře, co před se béřete?" — „Uvážili!"
kl uhlíř i vládyka jedním hrdlem. — „Zkuste ještě
dnou přede tváří všepřítomného Boha," řekl zase vážný
net, „přede tváří shromážděného lidu při svou naro-
ıati v přátelství. Žalobníku, zeptej se pohnaného, zdali
učiní na mírné cestě po právu." I přistoupil tedy
hlíř k vládykovi a řekl vážným hlasem: „Pojmeš dceru
ıou za ženu?" A vládyka zablesknul očima a odpověděl
rátce: „Nepojmu." A Příbor upřel na něj zraky temně
lanoucí a řekl polohlasitě: „Já tě zabiju!" A vládyka
zapálil až do tmava a sáhnuv po meči, pravil: „Vary
cesty a chraň se, aby ti meč můj až po jílec do hrdla
vjel!" — „Já ti řekl již jednou," řekl zase uhlíř, „že
m těmato rukama medvěda uškrtil; pane, hodina se
í, kde tobě totéž učiním!" — „Zpátky, děsný člo-
e!" zkřikl Kochan, „a postav se!"

I rozstoupili se oba zápasníci, a kmet se jich nyní
l: „Učiníte sobě právo na cestě mírné?" — „Neuči-
!" zvolali uhlíř a vládyka opět jedním hrdlem. —
e tedy odevzdejte při svou nebesům!" ohlašoval
„Ve jménu Boha spravedlivého, ve jménu knížete
lava, vyhledejte sobě právo na cestě bitvy před
národu. Popravce, ohledejte mužů těchto zbraň
ělte mezi nimi povětří i světlo! A ty, dívko, od-
Tamto na sedadle jesti místo tvé!" A na to vešli
adu dva mužové, ohledali zbraně, jsou-li ustano-
lky a bez kouzelných příprav a postavili vládyku
tak, že jim svítilo slunce po boku. A v oka-

mžení na to stáli Příbor a Kochan proti sobě s napnutou pravicí, a v té drželi zbraň. A vůkol nastalo hluboké ticho, neboť vůbec panovalo veliké oučastenství. A nyní vypadl vládyka mečem na uhlíře, ale tento číhal po něm liščíma očima a máchnul svou sukovitou holí tak obratně a spolu prudce, že meč hlasitě zařinčel a v ruce vládykově se zatřásl. Na tuto ránu trhla sebou Blažena, kteráž tu posud jako v polosnění seděla, i pozdvihla očí svých, a poznala jedním pohledem, co se děje. A hrůza naplnila duši její; i zkřikla pronikavým hlasem: „Otče, otče!“ a běžela mezi zápasníky, aby se vrhla mezi jejich zbraň. A mezi diváky povstalo hlučné pohnutí; oba zápasníci na okamžik ustali a knížecí hlasatel zvolal na dívku: „Zpátky, sice propadne právo tvé!“ — „Zpátky!“ zvolal i uhlíř hněvivě a odstrkoval dceru silnou levicí. Pravici pak držel pozdviženou proti vládykovi, nepouštěje oka z jeho pohybování. A vládyka zvedl meč a ťal po uhlířovi. Uhlíř odrazil sice ránu, ale v tom samém okamžení hnula se i Blažena, chtíc mezi zápasníky skočiti, a odražený meč zasáhl jí čelo. Dívka zkřikla a potácela se. Příbor zahlednul ještě, že jí po běloskvoucí kůži pramen krve vystříknul; ale nedbaje dále na mdlobu, kteráž dívce smysly zastřela a ji k zemi ztrhla, rozpálil se vztekem tak náramným, že se počal jako zlý duch pomsty na vládyku sápati. A nyní bylo až hrůza na něj hleděti. Brzo se okolo vládyky krčil, brzo se vypínal, brzo naň až k samému tělu dotíral, brzo zase couval, a hůl jeho točila se brzo povětřím jako v ustavičném kotouči, brzo zmítala se kříž a křížem jako blesk. Ale podobně zmítal se i meč obratného vládyky, jenž byl šermíř vycvičený, a uhlířovi crčela již z několika ran horká krev. A však i vládyka byl již modřinami posetý,

neboť kde jej uhlířova hůl zasáhla, tam zůstalo i bolestné znamení. Jmenovitě bylo pozorovati, že uhlíř po pravici vládykově míří a po ní tepe; třáslať se již také ruka statečného šermíře. On to cítil, a rozpálil se zoufanlivým hněvem jakož i hanbou velikou. Viděl, že není pro něj žádného spasení, leda když co nejdříve lítého odpůrce zabije, a protož sebral poslední sílu k odvážlivé ráně, a nemaje na zřeteli škodné následky, vrhnul se divým skokem po Příborovi a vrazil mu meč do ledví. Ale v tom samém okamžení zafičela nad ním i těžká uhlířová hůl, padla a roztříštila mu kovaným koncem čelo takovou silou, že vládyka jen strašlivě zařičel, a pak ihned s tváří do černa zbrocenou k zemi se povalil. I uhlíř se potácel, ale přitisknuv levici na hlubokou ránu, učinil klopýtajícíma nohama ještě několik kročejů, obrácen k Soběslavovi, a zvolal mroucím hlasem: „Pane, učiň dceři mé po právu... a dle své milosti... abych mohl přede tváří věčného Soudce říci... že hoden svého důstojenství... otcovsky vládneš jménem jeho na zemi!“ Po těch slovech sklesl k zemi. — „Učiním podle práva!“ zvolal Soběslav, vzchopiv se mužně ze svého sedadla. „Bůh mezi vámi rozsoudil, a vyměřil každému dle své nezpytatelné moudrosti. Dívku zbavil sice manžela; ale dítě její zdědí jméno i statky otce svého. Taková jest vůle má!“ A shromážděný lid zvolal: „Sláva Soběslavovi!“

Na to vešly rychle do ohrady osoby, jenž odnesly Blaženu do hradu, nežli smyslů nabyla a smutný konec otce svého spatřila; i vešly tam osoby, které zdvihly vládyku a uhlíře, aby jim prokázaly poslední službu křesťanskou.

A takto skončila se dle starodávného způsobu pře mezi uhlířem a vládykou.

Syn vládykův.

(Pokračování povídky „*Uhlíř a vládyka*“.)

1.

Slunce ubíralo se za hory, a pozlacovalo báně
ného Vyšehradu. Tiší větérkové drali se zvědavě ot
ným oknem do komnaty ozdobené, v nížto na bílém l
ležela ubledlá postava ženská. U hlav lůžka seděla
žena, dle obleku služce se podobající, a pohlížela o
ným okem na dívku, jejíž smysly poutal spánek hlu
Spící dívka nebyla však žádná jiná nežli nešťastná
žena, kterouž po osudném boji, jenž odňal jí zároveň
i manžela, vnesli omdlelou do oné komnaty. Přičin
lékařů a služek kněžniných procitla ze mdlob, ale u
do hlubokého spaní, v kterémžto posud pohřížena l
Teprv když zanikla poslední rudá záře světla den
trhla sebou Blažena, a služka naklonila se nad ní.
žena otevřela oči, ohledla se vůkol, a zvolala:
jsem? Co se to se mnou děje?“ — „Upokoj se,
neznámá,“ volala služka jemným, srdečným hlasem,
na slavném Vyšehradu, sídle Soběslava spravedlivého
„Spravedlivého Soběslava?“ tázala se opět Blaže
jakoby tímto slovem byla upamatovala se na stra

dálost, doložila: „Ach, spravedlivost jeho je ukrutná.“ íce promluviti nemohla, nebo oči její zalily se slzami, las její zaniknul; upadla znova do stavu jakési necitelosti. Po hodné chvíli vyrvala se ze stavu tohoto, a praila: „A což ty chceš u mne, panno knížecí?“ — „Nejsem anna knížecí, ale věrná služka dobrotivé a šlechetné lišky, kněžny a choti Soběslavovy,“ odpověděla služka. Ta velela mi, abych ošetřovala tebe, nebo má paní mistná zvláštní outrpnost s tebou.“ — „Kněžna sama ujala e mne ubohé?“ volala Blažena. — „Ano, sama kněžna,“ ravila služka dále, „a ctný Soběslav nahradí ti ztrátu, ikous, dívko nešťastná, utrpěla. On sám chce býti tobě tcem a co takový postarati se chce o tebe i o dítě tvé.“ — ři slovech těchto zachvěla se Blažena, nebo teprv nyní oznala celý bídný stav svůj, a obě dívky zamlčely se, aždá svými vlastními myšlenkami se obírajíc. Nyní stála laženа samotna v šírém světě, byla sirotkem bez otce matky, sama byla matkou, avšak otec dítěte, jež chovala od srdcem, byl taktéž mrtev, a ačkoli byl on původem ejího neštěstí, jako býval jindy nevinné dívce původem laha, ačkoli byl vrahem otce jejího, přece ozýval se srdci jejím hlas, který chtěl jej omlouvati. Avšak nová pomínka na zavražděného otce objevila jí soucit ke Kohanovi co hřích do nebe volající. Tak trápila sama sebe, jsouc dívka nezkušená, byla by podlehla návalu děsrých myšlenek, kdyby ji nebyly vytrhly ze zamyšlení líšící se kroky lidské.

Dveřmi do komnaty vedoucími vstoupila paní ušlechilá, důstojnosti královské. Za ní kráčely jiné dvě ženké, jejichž chování jevilo, že jsou služky oné paní. Blaena upamatovala se, že paní tu již kdesi viděla, a když služka k její posluze ustanovená s největší uctivostí

vznešené paní vstříc pokročila, poznala v ní kněžnu českou, manželku Soběslavovu.

„Jak se má nemocná dívka?“ tázala se vznešená paní. — „Již procitla, ctná kněžno,“ odpovídala služka, „a ráčíš-li, sama ti odpoví.“ — Po těchto slovech přistoupila kněžna k lůžku Blaženinu, a opětovala první svou otázku. Blažena, náramně překvapena návštěvou kněžninou a předešlými myšlenkami svými jako pomatena, nevěděla, co má odpověděti. Zardělý obličej svědčil o rozpačitosti její. — „Nestrachuj a neostýchej se, dívko spanilá,“ promluvila dále kněžna jemným hlasem; „třeba kněžnou, jsem přece vždy ženskou, a tobě odpověděti je, jak bys odpověděla vlastní matce.“ — „Vznešená paní,“ promluvila Blažena po chvíli, „odpusť sprosté dívce, na niž padá záře tvé milosti, neumí-li odpověděti slušně, jak by se patřilo mocné kněžně. Smrt otcova i smrt —“ v tom se zajikla, brzy však mluvila dále: „Smrt otcova i toho, jenž původem je veškerého neštěstí mého, dojala mne tak, že jenom milosti tvé děkuji, žiji-li ještě. Dovol mi však, ctná kněžno, abych směla býti upřímnou, abych směla vysloviti prosbu, abys propustila mne, dívku nehodnou milosti tvé, do chyše otcovské tam v temném lese, abych ukryla se před světem nespravedlivostí i spravedlivostí ukrutným, abych tam oplakávala nešťastný osud svůj.“ — Blažena, která se byla octnula divnou příhodou na výsluní, aneb spíše uprostřed bouře tohoto světa, byla neštěstím svým jako proměněna. Předešlá ostýchavost její byla zmizela, a sama kněžna podivila se takové řeči její nemálo, an byla dříve povždy pozorovala na ní jakousi bojácnost, vyplývající z neznámosti tohoto světa. Neštěstí jest však trpkým a rychlým učitelem; jím sestárne za *den rozum* jinochův, vlas muže jím zbělí a stařec jím

klesá v tmavý hrob. Kněžna byla také v životě svém zakusila již trpkostí hojnost, a protož bylo srdce její tím příchylnější k trpící dívce. „Nezoufej!“ pravila, když byla Blažena se zamlčela, „to nesluší křesťanu. Zůstaň u dvora šlechetného Soběslava tak dlouho, až otrneš od strašlivé rány osudu, až nabudeš nových opět sil, až manžel můj nahradí ti, co ne on, ale svatá, neuprositelná spravedlnost tobě učinila. Zachovej se tomuto životu ne pro sebe, ale pro plod nešťastné lásky své!“ Blažena se zarděla ještě více, a šlechetná kněžna opustila po těchto slovech komnatu.

Blaze působila milost knížecí na ubohou Blaženu, a slova útrpnosti, která zaslechla z úst důstojné paní, vylila se co hojivý balsam do bolné rány srdce jejího. Znova zabrala se do myšlenek, které však měly něco docela jiného za předmět. Nemajíc, koho by milovala, umínila si lásku svou věnovati docela nevinnému stvoření, kteréž chovala pod srdcem. Cit mateřský, z citů nejmocnější, počal se v ní ozývati; jím zapomněla na všecky přestálé strasti, an se jí v něm jevil počátek budoucí blaženosti, kteréž byla se již odříkala. Vždy hlouběji a hlouběji zabírala se do dnů budoucích, a když za takových myšlenek zastřel dobročinný spánek smysly její, těšily ji sny radostné, v nichžto jevil se jí malý andílek, který podával jí růže, olámav napřed ostré trny jejich. Na dítěti měla se tedy dočkati radostí, to mělo jí nahraditi, v čem neblahý osud proti ní se provinil.

Když Blažena procitla, viděla se v komnatě samotnou. Podivně posilněna povstala z lůžka, a otevřela okno, aby čerstvý, ranní vzduch vsála do sebe. Sotva že však přistoupila k oknu, odskočila opět od něho, nebo spatřila ono prostranství, na kterémž osudný pro ni boj se byl

odbýval. Veškerá mysl její se znova pobouřila, a kdyby vzhůru pohlednouc nebyla spatřila obraz královny nebes, která chovala v ruce božské neviňátko, a s libým úsměvem na ně i na Blaženu pohlížeti se zdála, byla by sklesla bez sebe k zemi. Pohled tento ji však posilnil tak, že se uvrhla před obrazem milostným na kolena, a ve vroucí modlitbě žádala ji o ochranu a přímluvu u trůnu otce nebeského. Útěcha vešla modlitbou v srdce její, a blížící se kroky vytrhly ji z pobožného roznícení. Přicházela ona služka, kterouž byla včera u lůžka svého sedící spatřila.

„Bůh tě pozdrav ranním jitrem!“ počala služka. „Milostivá kněžna posílá mne, abych přinesla jí zprávu o stavu tvém, a vidím, že mohu jí zvěstovati novinu potěšitelnou.“ — „Děkuji, dívko outrpná,“ odpověděla Blažena, „za pozdravení tvé. Rci šlechetné paní, že nehodná dívka já milostí boží i milostí její jsem potěšena a posilněna, a že srdečně prosím ji, aby dovolila mně odejíti z hradu slavného do tiché chaloupky lesní!“ — „Nikoli, dívko, to ti nebude povoleno. Zde máš ostati tak dlouho, až porodíš dítko své, dítě Kochanovo co budoucího nástupce dědin otcovských. Pak nepůjdeš více do sprosté, chudobné chaloupky, ale do slavného, bohatého Týnce, jehož po manželu ty máš a dítě tvé děditi.“ — „Pro Bůh!“ zvolala Blažena zardělá, „to nemůže nikdy se státi, abych přijala to, co mi nenáleží, náležeti nemůže a nesmí. A kdyby se tak státi mělo, prvním dnem opustím sídlo nádhery, kde by každý den nová pro mne muka zrodil, a zajdu do skryté chaloupky otcovy.“ — „Nevzdoruj mocné vůli ctného Soběslava,“ počala služka. „Marné bylo by vzdorování tvé; neboť chce on učiniti podle spravedlnosti tobě, jak byl přislíbil.“

Blažena chtěla dále ještě odmlouvati, ale řeč její etrhly kroky a řinkot ostruh na chodbě před komnaa zaznívající, a brzy vstoupil do vnitř Radivoj, onen tiř, co byl odvedl Kochana od oltáře snubního, a který icházel, aby potvrdil pravdivost slov služčiných. V ruce sl listinu s pečetí knížecí. „Buď pozdravena od věrho služebníka knížete spravedlivého!“ počal Radivoj, rátiv se k Blaženě. „Kníže Soběslav vzkazuje ti milost ou, a aby dovršil míru spravedlnosti své, kázal mi odedati tobě listinu tuto. Ode dneška jsi ty paní na Černém Týnci, který přináleží tobě i dítěti tvému po Koanovi i se vším příslušenstvím. Nezdráhej se,“ pravil le, když Blažena listinu přijmouti se zdráhala, „aby neasnou ostýchavostí nepohoršila milost knížecí!“ A skoro ɔcí vnutil jí listinu, a doložil: „Zůstaň u nás tak dlouho, kud se ti líbí, pak dá ti ctný kníže dostatečný průvod, erý by tě uvedl na Týnec.“ A s těmito slovy odešel komnaty.

Ze sprosté dívky stala se Blažena nyní bohatou ní; strach a bázeň její před utrpením, do kteréhož ji ıdoba v lesní chaloupce otcovské uvrhnouti musila, ɪizely — avšak nemohla se Blažena z toho všeho radoti. Bylot bohatství její zakoupeno krví dvou mužů, eréž druhdy tak velice milovala! Proto nemohla radost toupiti v srdce její, proto žádala služku posud zde ojící a jí štěstí ze srdce přející, aby pomlčela a saotnu ji zanechala. Dívka učinila dle žádosti Blaženiny, vidouc se tato samotnou, ukryla listinu bedlivě za ıdry s pevným předsevzetím, že jí nepoužije. Nechtěla íti totiž ničeho, co se zdálo, aspoň zdáti se mohlo vyaceným, a soudila ve své prostotě, že nebyvši s Kochaem oddána, práva ke statkům jeho nemá. Jak by byla

mohla také žíti na hradě, kde muselo ji vše pamatovati na někdejšího miláčka, kde měla spatřovati denně onu kapli, z níž přišel otec vyrvati ji z pobožnosti po oné hádce s Kochanem, od kteréž doby vlastně již počalo její neštěstí! Jak by byla mohla veleti čeledi té, kteráž ji byla dle vypravování otcova potupila? Či měla se vydati opět v nová potupení, vrhnouti se v nebezpečí života, kteréž hrozilo jí od četných přátel Kochanových, kteří ji pro něho museli nenáviděti, jej na ní mstíti? To všecko tanulo jí na mysli; čeho však směla ona se odříci, to musila zachovati dítěti svému. Počítala na jisto, že porodí syna. Ten bude moci, myslila sobě, s jiným a plným právem hlásiti se o statky otcovské, ten dovede si je vydobyti a také hájiti, neboť nepochybovala, že zdědí po otci statečnost a udatnost jeho. Proto ukryla bedlivě drahocennou listinu, a aby nebyla přinucena nastupovati v práva, kteráž jí ona dávala, umínila si, že tajně opustí slavné sídlo knížecí, a odebéře se do skryté chaloupky lesní. Tam, umínila si, budu vychovávati syna svého, a až dospěje let, zjevím mu všecko. On ať učiní pak dle rozumu a srdce svého. Mužští mívají vždy lepší náhledy ve věcech takových.

S tím upokojila se, a jediné, co si přála, dříve než by odešla do skryté neznámosti, bylo to, aby naskytla se jí příležitost, aby mohla se poděkovati šlechetným, milostivým manželům knížecím. Příležitost naskytla se jí brzy. Přistoupivši k oknu, na protější straně komnaty ležícímu, pohledla do krásné zahrady, kterouž byl druhdy kníže Oldřich na holé skále dal založiti pro milovanou Boženu, a spatřila tam procházející se knížecí manžely. Vítanější příležitost nemohla se naskytnouti, nebo tam *byli oba* vznešení dobrodincové její. I neváhala a vyběhla

komnaty. Brzy nalezla schody, po nichžto dolů sestupovala, a octla se na velikém prostranství, kteréž poznala s hrůzou za ono místo, kde pozbyl otec i milenec její nevěrný života. Brzy se však zpamatovala a vběhla opět do části hradu, z kteréž byla vystoupila, nebo poznala, že musí jinde, na druhé straně přístupu do zahrady hledati. I spěchala chodbou dále, a dostala se ke skleněným dveřím, jimiž bylo pohlednouti do zahrady. otevřela je neprodleně, sešla několik stupňů dolů a dala se v tu stranu, kdež byla dříve knížete Soběslava s chotí Eliškou spatřila. Když byla blížící se hovor jejich zaslechla, postoupila stranou ke křoví růžovému, a když se byli knížecí manželé přiblížili, vrhla se před nimi na kolena. Kníže i choť jeho zarazili se pohledem na ni, brzy však oba poznali dívku, již obzvláštní milostí svou byli obdařili. „Aj, dcero Příborova,“ zvolal Soběslav laskavě, „povstaň, nebo nesluší paní Týnecké v prachu ležeti.“ — „Odpusť, slavný pane,“ volala Blažena, „odpusť, že tě do sídla blaženosti a odpočinutí od mnohých stastí pronásleduje vděčnost má! Přijmi ty i ctná choť tvá díky sprosté dívky, a nezavrhuj je, jakož jsi nezavrhl ubohou, opuštěnou dívku, ale obsypal ji bohatými důkazy knížecí milosti!“ — „Nezasluhuji díků tvých,“ odpovídal kníže, „nebo učinil jsem jenom dle povinnosti knížete, kteráž je trestati bezpráví a chrániti potlačenou nevinnost proti každému, byť i nejvyššímu a nejmocnějšímu. Nebažím po slávě, ale jenom po jméně spravedlivého.“ — „Povstaň,“ doložila šlechetná Eliška, podávajíc Blažené ruku svou k políbení, „povstaň, nevinná oběti panské bujnosti, a neděkuj nám, ale knížeti nebeskému!“ — „Odevzdal ti věrný náš Radivoj listinu?“ přejal opět Soběslav slovo. — „Odevzdal, pane slavný,“

odpovídala Blažena, „a dovol mi aspoň, abych políbila otcovskou ruku tvou!“ A když byl Soběslav učinil dle prosby její, prosila Blažena, aby jí bylo dovoleno ještě dnes odebrati se z Vyšehradu. — „Což se ti nelíbí u nás?“ tázal se Soběslav, „či spěcháš nastoupiti statky své?“ — „Nespěchám, ctný kníže,“ dala Blažena za odpověď, „avšak mním se v slavném sídle nebýti na místě svém. Dovol tedy, ať odejdu, a ve skrytosti modlím se za blaho tvé i šlechetné choti!“ — „Nuže budiž,“ pravil Soběslav, „dnes však to nemůže býti. Již musíš pobyti zde několik ještě dní, pak ti dám průvod, jaký sluší se paní Týnecké, a propustím tě se žehnáním.“ — Blažena chtěla odmlouvati, avšak Soběslav i Eliška dali jí rukou znamení, aby pomlčela, a rychle vzdálili se od ní. Blažena pohlížela za vysokými dobrodinci svými, až zašli v stinné chodbě stromové, a ubírala se nazpět do hradu. Nerozvažujíc dále, zdali slušně bude jednati čili nic, umínila si, že tajně opustí Vyšehrad, aby nemusila přijmouti průvod od knížete, a jednati proti předsevzetí svému.

Druhého dne nebylo po ní na Vyšehradě ani stopy.

2.

Přeskočme dobu pěti let! Co za tento čas může se přihoditi! Jediná doba postačí, změniti podobu celých říší, což teprv čas pěti roků! I česká země za ten čas mnoho zakusila; viděla tekoucí krev rodu zpřízněného a zradu kmene sousedního. Onen Bedřich, který byl musil Soběslavovi ustoupiti, jehož německý císař držel u sebe co rukojmě pokojného panování Soběslavova, onen Bedřich věděl si získati pomoc císaře německého, spojil se s pány a vládyky, kteříž mu byli nakloněni, a počal

branně naléhati na Soběslava, aby mu stolce knížecího ostoupil. Soběslav, maje v dobré paměti utrpení, jakáž usil vystáti na Přimdě, umínil si statně se hájiti proti ěmu, a setkal se bojovně s lidem Bedřichovým. Vojsko oběslavovo skládalo se z málo pánů a vládyk, avšak dosti hojného počtu sprostších bojovníků, kteří byli pustili pluh a poklidný domov, aby hájili spravedlivého nížete, jehož s chloubou otcem svým nazývali. Není pohybnosti, že by Soběslav byl opanoval pole proti Bedřihovi, avšak zrádně opuštěn od některých pánů, kteří se yli jen na oko stavěli přáteli jeho, ztíží jen se bránil roti četným a bojovným zástupům Bedřichovým, až pak o hlavy jsa poraněn, musil z boje ustoupiti. Lid jeho iděl ho klesati s koně, čímž nastal zmatek, a brzy v diém strachu dali se lidé jeho na útěk. Soběslav málem šel zajetí, a jenom věrnému Radivoji, který byl nejvěrějších a nejudatnějších vládyk a pánů shromáždil okolo oraněného knížete, podařilo se zachrániti jej. Ti poadili ho na koně, a mečem svým proklestili mu dráhu krze houfy nepřátelské. Praha neposkytovala utíkajícímu nížeti bezpečného útočiště, neboť věděl, že větší část ěšťanů stojí proti němu, pročež vyhnul se Praze, a bíral se v největším kvapu na hrad svůj Skálu v Bolelavsku. Několik poslů věrných vyslal do Prahy, aby vyrovodili odtud choť jeho Elišku, posud na Vyšehradě ďeškající a o truchlivém osudu manželovu nevědoucí. Poslové přišli však již pozdě. Eliška mohla se uchrániti jenom v Praze. Jaké však útočiště poskytovala nešťastné paní Praha, kdež malá toliko část měšťanů ostala věrna jí a choti jejímu! Srdnatá paní vybízela věrné své k statečné obraně; avšak když Bedřich s vojskem svým Prahu se všech stran obklopil, poznala Eliška, že všeliký odpor

s tak malým zástupem věrných je marný, a odevzdala se osudu svému a milosti Bedřichově.

Bedřich vjel vítězoslavně do Prahy, a když dala se Eliška k němu předvesti, propustil nešťastnou kněžnu na svobodu. Zdali tak učinil ze šlechetnomyslnosti, čili že se domníval, že zničený Soběslav s chotí nejsou mu více nebezpečni, to nemůžeme tak snadno rozhodnouti. Eliška, na svobodu jsouc propuštěna, odebrala se neprodleně k nešťastnému choti svému na Skálu, chtíc sdíleti s ním všeliký osud, chtíc snášeti s ním neskrovné neštěstí.

Soběslava, pronásledovaného zbraní viditelnou jeho soka Bedřicha, dotkla se také zbraň duchovní, kteráž onoho času nemalé měla váhy a ze všech zbraní byla nejostřejší, nejukrutnější. Téhož roku 1178 byl dán totiž od papeže do klatby, a zástup přívrženců jeho menšil se každým dnem při zmáhajícím se neštěstí, jaké se všech stran na hlavu jeho se sypalo. Nepozbyl však mysli chrabrý Soběslav, dávnoletým vězením a dlouhou řadou všelikých nesnází otužený, a s malým houfkem věrných hájil se na pevném hradě, čekaje na příležitost, aby s oddaným jemu lidem sprostším vrhl se na nepřítele, a mocí odňal mu, co sám byl mocí vydobyl. Zdálo se, že vrtkavé štěstí opět jemu příznivo býti počíná. Bedřich odejel do Němec, a doby té použil Soběslav k svému prospěchu. Náhle sestoupil se Skály, lid se shrnul k němu, a vítězoslavně táhl Soběslav v čele četných zástupů ke Praze, vyhnal německé vojsko Bedřichovo, a u Loděnic blíže Prahy přemohl a rozptýlil shromážděné zástupy německé, spojené s nepříznivým jemu panstvem. Praha, bojíc se pokárání za nevěrnost svou, přivítala vítěze Soběslava s jásotem, a Vyšehrad stal se opět sídlem jeho i šlechetné Elišky.

Bedřich však dostal záhy zprávu o věcech, kteréž v Čechách se udály, a na perutěch pomsty spěchal do vlasti se silným vojskem německým. Soběslav dověděl se o tom příliš pozdě, než aby byl mohl přípravy proti tomu činiti. Na spěch svolal věrné své, a na rozsáhlých polích, které se mezi Prahou a Vyšehradem nacházely, tam, kde nyní Nové město stojí, očekával s nimi mocného odpůrce. Bedřich přitáhl, nastal boj, Soběslav bojoval zoufale v čele vojska svého, a vítězství dlouho váhalo. Eliška dívala se s Vyšehradu na krvavou půtku, modlíc se a sliby činíc, aby Bůh popřál vítězství manželu jejímu. Marné však byly tužby její. S ouzkostí na bojiště pohlížejíc, spatřila nával nepřátel, spatřila vojsko manželovo rozptýlené a na útěku. Bez sebe klesla k zemi, a marné bylo všeliké namahání, vzkřísiti ji do života. Porážku milovaného manžela zaplatila životem.

Soběslav, jemuž nepřálo štěstí v celém životě jeho, musil opět prchnouti. Přes Prosek ubíral se s malou hrstkou svých opět na hrad svůj Skálu, kdež umínil se hájiti až do posledního okamžení. Celých jedenácte měsíců držel se ještě na Skále, a teprv když viděl, že všeliký odpor je marný, že jeden po druhém z věrných jeho klesá, zmizel najednou ze hradu. Kam se poděl, nikdo nevěděl. —

Pohledněme teď s krvavého jeviště dějů veřejných do tichých temných lesů Sázavských. Z předešlých let známá nám chaloupka Příborova usmívá se na nás z temnosti lesní. Změnu není na ní pozorovati. Před chalupou prohání se sličný hošík na silném prutu jako na koni, a delším prutem jako oštěpem bodá po stromech vůkol stojících jako po nepříteli. Okolnost tato svědčí již v outlé mladosti hochově o budoucí náklonnosti jeho.

Z chalupy vystoupila sličná, bledá postava ženská, a na první pohled pozná každý — Blaženu. Jako před pěti lety, tak spatřujeme ji teď opět, jenom že obličej její bledší, a jakási vážnost na něm vyryta, která bývá sice neobyčejná u ženského pohlaví v letech jejích, která však byla nevyhnutelným následkem nešťastných událostí, kterých byla již zakusila. Bledost a vážnost obličeje dodávala jí však ještě více zajímavosti, a Blažena byla — možno-li — tím ještě sličnější nežli před pěti lety. Blažena vystoupila z chaloupky, a s okem radostným pohlížela na pacholíka se prohánějícího. Byl to syn její a Kochanův, vnuk poctivého Příbora. „Matinko,“ zkřikl hošík spatřiv Blaženu, „podívej se, jak můj koník pěkně jezdí! Hop! hop!“ a s těmito slovy počal okolo matky se projížděti, a když se byl rozběhl proti silnému buku, volal: „Podívej se, že trefím prutem do suku,“ a jistotně také dětským oštěpem svým bodl do nízkého suku; pak přiběhnuv k matce, pravil: „Hleď, maminko, jak už to umím! Tomu mne naučil tatínek!“ — A Blažena sklonila se k nevinnému pacholeti, políbila je na malinové rtíky, a velká slza ukápla jí z modrého oka, a lila se přes tvářičku pacholíkovu. Slza ta vypovídala více, nežli mohlo pochopiti nevinné dítko, ba více, nežli může pochopiti rozum již dozralejší. — „Matinko, ty pláčeš,“ zvolal opět hošík, cítě po tvářičce běžící slzu matčinu. „Což jsem nebyl hodným?“ tázal se dále ouzkostlivě, sepjal malé ručinky a pohlížel s očkem chrpomodrým, které se jižjiž zalévalo slzou, na matku, v slzách na něho se usmívající. A matka přivinula zdárného synáčka ještě oužeji k tlukoucímu srdci, a nechtíc ho rmoutiti, pravila: „Já nepláču, Věnceslávku, podívej se, já se již opět na tebe směju.“ A Věnceslávek ovinul ručinku svou okolo krku

ia, a líbal ji s dětinskou upřímností. Po chvíli
e Věnceslávek v dětinské nestálosti: „Ale, maminko,
ak je dnes druhá maminka s Lidunkou, a kde pak
k?“ — „Však oni brzy přijdou,“ odpovídala bla-
natka, „a nemýlím-li se, slyším již zdaleka kroky
“ — „Maminko, já ti něco povím,“ pravilo opět
e, a odskočilo k mechovému sedátku, na němž stál
ošíček, „podívej se, já natrhal jahod pro Lidunku.
de mít radost, až přijde!“
.však matka jeho nezdála se, že dbá na slova jeho
ká, neboť pohlížela do lesa, odkud prvé kroky za-
li se domnívala. Brzy poznala, že to nejsou kroky
ale dusot koně rychle sem pádícího. I zavolala
lávka k sobě, a nemálo se chvěla, neboť byla sa-
v chalupě, a obávala se příchozího neznámého.
i syn pohlíželi v onu stranu, a brzy spatřili jezdce
oceném koni lesem pádícího. Jezdec spatřiv cha-
lese, zastavil se a zamířil k ní. Sem tam pokrvá-
rnění svědčilo, že přichází z tuhého boje. Když
až ke chalupě, zastavil, a první slova, jež promlu-
la: „Pro Bůh tě prosím, ženo mladá, dej mi na-
vody!“ Pak snažil se sestoupiti s koně, avšak
u krve a rychlou jízdou umdlen, sklesl bez sebe
i. Blažena zkřikla ouzkostlivě, a málo chybělo, že
byla leknutím taktéž do mdloby ubírala. V udi-
pohlížel Věnceslávek s matky na mrtvého jezdce,
se do pláče. Na štěstí přicházela žena, kterouž
pachole Blaženino prvé nazvalo druhou maminkou,
na ruce děvčátko asi tříleté, onu malou Lidunku,
iž měl Věnceslávek jahody přichystány.
Příchod ženin dodal Blaženě opět síly, a když byla
eně v rychlosti vypověděla, jak se bylo vše přiho-

dilo, snažily se obě, aby jezdce vzkřísily. I podařila se jim práce tato, ženy obvázaly mu rány, a když se byl i muž od Věnceslávka tatínkem nazvaný dostavil, odnesli poraněného, jemuž byli trochu čerstvé vody podali, do chaloupky, kdež ho na lůžko uložili.

Nyní vypravovala Blažena mužovi celou příhodu, a dokud vypravování bude trvati, použijeme té příležitosti, abychom se s neznámými nám obyvateli Blaženiny chaloupky seznámili. Muže poznáme brzy, neboť spatřili jsme ho již jednou — co fojta čili hradního na Týnci. Byl to onen Boruta, od něhož Příbor dověděl se tehdáž, co vládyka Kochan s dcerou jeho zamýšlí. Jak ale přišel do chaloupky lesní? Páni Kostelečtí dozvěděvše se o tom, co se bylo na Vyšehradě s Kochanem přihodilo, uvázali se v hrad Týnecký, a obsadili ho lidem svým. Boruta byl propuštěn, a nevěda si jiné rady a pomoci, umínil si, že na budoucnost co uhlíř bude hledati výživu v hustých lesích okolo Týnce se rozprostírajících. I táhl se svou ženou hořekující do okolí, kdež věděl, že stála chalupa Příborova. Téhož dne ale přišla do příbytku otcovského i Blažena, kteráž byla — jak jsme pravili — tajně opustila sídlo Soběslavovo. S radostí a ochotností přijala Borutu i se ženou do chaloupky lesní, a od té doby žili tam všickni spokojeně v mírné svornosti. Blažena porodila časem svým malého Věnceslávka, a o dvě leta později obdařila také Borutova choť manžela svého malou Lidunkou. Páni Kostelečtí nechali je na pokoji, nebo měli docela jiné věci na starosti, a radili se s přáteli svými o Soběslava, přejíce Bedřichovi. Boruta přejal pálení uhlí po Příborovi, a jako tento jindy činíval, dovážel uhlí do Jílového a jinam, a tak živil rodinu svou i *Blaženu*, ke které zvláštní úctou se choval co k matce

syna, jenž bývalého pána jeho nazýval otcem, co k pravé vlastnici chaloupky, do níž ho byla tak ochotně přijala. Malý Věnceslávek nazýval ho otcem, a manželku jeho na rozdíl od pravé své matky — druhou maminkou. Malá Lidunka stala se mu vítanou a milou společnicí nevinných jeho radovánek dětinských, a Boruta cvičil ho záhy ve všem, co myslil, že mu bude někdy v životě prospěšné, neboť nepochyboval ani v nejmenším, že z Věnceslávka stane se někdy muž udatný, který zásluhami svými a udatností se povznese na vysoký stupeň. Že malému Věnceslávku knížecí listinou přiřknuty jsou statky otcovy, to nevěděl, neboť nechtěla se Blažena s tím svěřiti žádnému, aby nenutili ji ucházeti se o právo na statky Týnecké, a zapověděla Borutovi přísně, aby Věnceslavovi nikdy, ani v budoucích dospělejších letech nevyjevil, kdo vlastně otec jeho byl, až by sama příhodnou k tomu dobu uznala. Tak žili tam lidé tito v blažené svornosti, beze vší vědomosti věcí, kteréž dály se ve vlasti. Dnešní náhoda s poraněným jezdcem pověděla jim, že nepanuje všudy pokoj a svornost, jaký sídlil v tiché samotě jejich, a Boruta, přišed z Jílového, z částí o tom se tam dověděl, ale pravého nemohl nic pověděti.

Druhého jitra poraněný jezdec, posilniv se spaním, nabyl tolik sil, že mohl povídati o událostech, které se byly přihodily, jakož i o nešťastném osudu Soběslavovu. Bylo to právě v čas posledního nešťastného boje mezi Vyšehradem a Prahou, a poraněný věděl jenom tolik, že Soběslav prchá, a že bezpochyby opět na Skálu se odebéře. Zpráva tato zarmoutila Blaženu nemálo, neboť poznávala, že největší její dobrodinec v tak bídném stavu se nachází i se šlechetnou, milostnou chotí, o jejíž smrti ani ona, ani jezdec, který utíkal přímo z bojiště, nevě-

děli. Ó jak přála sobě, aby syn Věnceslav byl již dorostlý, že by mohl zbraní vládnouti a Soběslavu na pomoc jíti! Nemohouc tomuto nikterak pomoci, snažila se aspoň, aby věrného vojína jeho nenechala bez přispění, a aby mu život bedlivým ošetřováním zachovala. Nedlouho však zůstal jezdec poraněný v tiché samotě lesní, nebo dozvěděv se, že přináleží chaloupka k Týnci a do moci pánů Kosteleckých, ouhlavních nepřátel Soběslavových a mstitelů Kochanových, soudil právem, že nalezá se zde v nebezpečí, a jak mile jenom poněkud rány jeho dovolovaly, rozžehnal se se svými opatrovateli, nedaje se prosbami jejich zdržovati, a odejel na koni svém z chaloupky, aby vyhledal pána svého dobrého a milovaného, a sdílel s ním osud všeliký.

Chaloupka lesní osamotněla opět, událost však, o jakéž v posledních dnech obdrželi zprávu obyvatelé její, pobouřila na dlouhý čas mysli všech, a přimísila v kalich tiché a blažené domácnosti jejich trpkého pelyňku.

3.

Opět uplynula leta rychlým proudem do moře věčnosti, přes tichou chaloupku lesní zazněl šum jejich; co dlelo v poupěti, rozvinulo se v líbezný květ, a co kvetlo před lety, pozbývalo poznenáhla svižnosti a čilosti, a na místo usměvavého květu nastoupila vážnost co plod zkušenosti. Psalo se roku 1190.

V zahrádce před chalupou seděla sličná, vážná žena v besídce z barvínku a břečtanu uvinuté, a zaměstnávala se prací ženskou. Časem pohlížela ven do lesa, jakoby *tam odtud* někoho očekávala, a hned zase na dívku, kte-

zahradě sem tam pobíhajíc květiny trhala, a dvě
z nich vinula. Dívka tato byla vzor spanilosti,
ěná nevinnost, stojíc právě ve věku, kde nelze
udati, zdaliž dívka je ještě dítětem aneb již pan-
Když byla obě kytice uvinula, vesele přiběhla do
y, a upnouc temné očko v nevinnosti na paní v be-
sedící, pravila: „Tu máte, maminko, kytici, kterou
pro vás uvila.“ — Takto oslovená přijala kytku
n usmáním, pocelovala nevinnou dívku na jasné
a tázala se zároveň, komu druhá kytka je usta-
. Dívka se zarděla a šeptala tiše: „Věnceslavu.“
byla tak promluvila, vstoupil mladík sličný a štíhlý,
však silný, do besídky, a spatřiv obě ženské po-
dě, odhodil v rychlosti luk i kuši, jakož i srnce,
esl přes rameno, a pokleknul před starší, kteréž
ruku, mladou dívku zároveň okolo štíhlého pasu
ul. „Dnes se mi podařilo, matinko,“ promluvil,
il jsem srnce.“ — „Sebe ale také uhonil,“ odpoví-
natka, na nižto dívka jako na tajné znamení po-
, a mladému lovci pak kytku jemu ustanovenou
bouk lovčí zastrčila. Jinoch pohlednul vzhůru, sňal
s klobouku a za kabátec si ji zastrčil, řka v laska-
smívání: „Ajhle, já dostávám odměnu jako rytíř
v na sedání!“ a políbil bělounkou ručinku, ježto
la kytici podala, a nyní se pozdvihnul se země,
se na lavičku vedle matky, a na druhou stranu
il dívku přisednouti.

ak seděly v besídce nyní tři osoby, které se ve-
tak velice milovaly, a netřeba pověděti laska-
čtenáři, že to byla naše Blažena, syn její Věnce-
a ona dívka že byla Lidunka, dcera Borutova. Oba
lidé bavili se v tichém laskavém hovoru, a matka

na ně pohlížela s rozkoší i s bolem. Mateřské srdce její plesalo pohledem na oba mladé lidi, na mysli jí tanuly blažené doby první její lásky, a dokud takové myšlení zaujímalo duši její, usmívala se blažeností; brzy však namátly se jí truchlivé, osudné následky toho jejího milování, v duchu spatřovala krvavý boj na Vyšehradě, a srdce její svíralo se bolestí bezejmennou. Dlouho již takovými myšlenkami se obírala, a rozvažovala v mysli, že je čas, aby oba mladí lidé byli od sebe vzdáleni. Vždyť ji pudily k tomu ještě mnohé jiné příčiny! Věnceslav dospěl již oněch let, kde jinocha omrzí život domácí, třeba tak poklidný, kde touží s horoucností ven do šírého světa, kde naň čekají lopoty a trýzně. Bylo sice pomyšlení pro ni bolestné, musiti se rozloučiti se synem, avšak tento sám prozrazoval — ne sice slovy, ale jednáním — náklonnost k životu dobrodružnému, a honil se celé dny za zvěří po hustinách lesních. Dlouho to trvalo, než uzrál v Blaženině duši úmysl, jakýž měla se synem. Nyní chtěla mu vyjeviti, kdo otec jeho, chtěla mu svěřiti neštěstí své, jež ji co nezkušenou dívku potkalo, chtěla jej vyzvati, aby vyšel do světa a snažil se vděčnost prokázati Soběslavovi, o kterémž nepochybovala, že se posud kdesi ve světě nalezá. Neznajíc svět, myslila ubohá, že snadno je nalezti jednotlivce, vede-li hledajícího dobrá vůle a vděčné srdce. Nyní chtěla synovi svěřiti tajemství posud ouzkostlivě schovávané, tajemství ono s listinou, chtěla mu ji odevzdati a odkázati jej stranu této na vlastní rozum a náklonnost. Ještě dnes měl Věnceslav všecko se dověděti.

Probravši se ze zamyšlení svého, spatřila Věnceslava posud vedle Lidunky kvetoucí sedícího a s dívkou nevinně pohrávajícího. Co chtěla synovi svěřiti, mohlo se

jenom beze všech svědků, a nyní nevěděla, jak Li-
ı na okamžik odstraniti Vítané bylo jí tedy, že
ı Borutova žena Lidunku, aby pomohla jí strojiti
i, an otec brzy již vrátí se od milířů. Lidunka od-
a, a Blažena pokynula synovi, aby blíže k ní při-
l. — „Milý synu,“ počala Blažena, „nyní přišel jsi
ku, kde rozum lidský uzrává a lépe nahlednouti
do všeho, co se týká člověka a osudu jeho. Posud
i bezstarostně, znaje jenom příjemnou stránku dnů
jších; přišel však čas, kde musím tě seznámiti se sta-
a s vážností tohoto života. Poslechni osudy mé a
mou!“
A nyní vypravovala synovi všecko, co se bylo s ní
dilo, netajíc mu ničeho; a syn poslouchal s napnu-
ozorlivostí, a slzy útrpnosti stály mu v očích. City,
vzbuzovalo v něm vypravování matčino, obrazily se
ličeji jeho, a když povídala matka o nešťastném
a Vyšehradě, který odňal jí i jemu otce, tu musila
v povídání, oba plakali hořce a slzy jejich mísily
hromady. Po chvíli ustála Blažena v pláči, a poví-
milostnosti a spravedlivosti Soběslava knížete i šle-
é choti jeho, vypravovala též o jejich smutném osudu,
to byla od onoho poraněného jezdce dověděla, a do-
, že za nějaký čas po oné události vyslala schvalně
u do Prahy, aby se o dalších osudech Soběslavových
určitějšího dověděl. „Boruta vrátil se z Prahy,“ vy-
vala Blažena, „a přinesl truchlivé zprávy, že sok
lavův, úskočný Bedřich, sedí na stolci knížecím, a že
lav opustil poslední útočiště své — hrad Skálu, a za-
o ciziny.“ — „Máti,“ zvolal Věnceslav, „dovolíš-li,
zjitra vydám se na cestu, a budu hledati dobrého
te, a nabídnu se mu k službám, abych mu prokázal

vděčnost, jakou si zasloužil tím, že se tebe tehdáž tak milostivě ujal.“ — „Učiň tak, synu můj!“ pravila Blažena. „Ačkoliv srdce mé puká hořem, pomním-li, že musím s tebou se rozloučit a vyslati tě ven do tisícerého nebezpečí života neznámého, přece tak musí býti. Co nemohla učiniti matka tvá, učiň ty dle nejlepšího vědomí svého. Odevzdám ti listinu Soběslavovu, a s požehnáním svým tě propustím; nemyslila bych však, abys hned zjitra domov opustil, jeť potřeba mnohých příprav na cestu.“ — „Nikoli, máti,“ odpověděl ohnivý Věnceslav, „nesmím váhati. Přípravy mé jsou brzy učiněny; nevezmu s sebou nic, leda luk a kuši a požehnání tvé. Čím dříve pak se rozloučím, tím dříve vykonám povinnost, kterouž tys mně uložila, tím dříve vrátím se opět k tobě a k —“ Tu zarazil se a nemohl mluviti dále. — „A k Lidunce?“ doložila matka. Věnceslav se zarděl, a matka pravila dále: „Vím, že ji miluješ, a neprotivím se náklonnosti tvé, kterouž Lidunka zasluhuje. Vzdálení od sebe bude vám zkouškou obapolné lásky, a je-li v tom vůle boží, shledáte se opět. Nermuť se, synu můj,“ pravila dále, vidouc jeho truchlivost, „a nepřidávej bolesti srdci mému!“ — A Věnceslav objal matku, a skryl obličej uslzený na ňadrech jejích, a plakal hořce.

Zatím se byl Boruta vrátil k domovu, a hledaje Blaženu i Věnceslava, nalezl oba v pláči v zahradní besídce. S podivením tázal se po příčině jejich zarmoucení, a Blažena vyjevila mu ji, zamlčíc posud okolnost onu s listinou. Boruta mlčel dlouho a rozvažoval na mysli slova Blaženina. Jsa muž moudrý a zkušený, schválil úmysl tento, jakož i rozhodnutí Věnceslavovo, doloživ, že zjitra Věnceslava na hodný kus cesty vyprovodí. Nyní nastala pro všecky smutná povinnost, aby o tom zpravili man-

lku Borutovu, a především — Lidunku. Boruta vzal c tuto na sebe, a při večeři vyjevil všecko manželce lceři, které hned s počátku se divily, vidouce Blaženu Věnceslava uslzeny a truchlivy, a otce zamyšleného, nemohouce příčinu toho uhodnouti. Borutova manželka la se do pláče, a Lidunka byla by při vyjevení otcovu lesla k zemi, kdyby ji Věnceslav nebyl zachytil mocu paží. Nastalo hoře všeobecné; všickni seděli dlouho noci a slzeli, až povážlivý Boruta radil, aby se na žko odebrali a hoře zaspali, Věnceslav že má odpočití zapotřebí, aby se posilnil na dalekou cestu. Všickni lebrali se na odpočinutí, avšak úkojný sen vzdaloval se jejich lůžka, a nastávající šero ranní nalezlo je posud ící a slzící.

Nebudeme popisovati truchlivé loučení, jenom to diž praveno, že Věnceslav a Lidunka slíbili sobě věru, věčnou lásku u přítomnosti rodičů, a že Věnceslav držev požehnání matčino a listinu Soběslavovu, rozhnal se se všemi, rychle se vzchopil, a převěsiv kuši luk přes rameno, s Borutou kvapně z chalupy odešel. nské ostaly v chalupě a pohlížely za odcházejícími, až o v houštině lesní zanikli. Ještě jednou obrátil se ěnceslav, pokynul rukou všem, a více nebylo jej viděti. nské objaly se nyní vespolek, a slzy jejich splývaly sebe.

4.

Opusťme nyní chaloupku lesní se zarmoucenými obyvateli, a následujme mladého hrdinu na dobrodružné dráze ho obtížným životem!

Když byl vyšel s Borutou z lesa, vystoupilo právě slunce nad horu, a zrakům cestujících objevil se na vysoké skále, co král nade lesy, nádherný, pevný hrad. — „To je Červený Týnec!“ zvolal Boruta, a oba zastavili se. Podivný cit zmocnil se duše Věnceslavovy pohledem na hrad toho, koho nazýval otcem. Nevěděl, má-li osud jeho litovati čili horšiti se na něho; brzy však zpamatoval se opět a setřel slzu s oka. Pohlížel ještě dlouho na Týnec, jmění své po otci, kteréž bylo v moci cizích lidí, nevěrných druhdy k matce jeho i k milostivému a spravedlivému Soběslavovi. Srdce jeho kypělo spravedlivým hněvem, brzy však upomenul se na mírné učení matky, a obrátil se k Borutovi, který v udivení pohlížel na zamyšleného mladíka. „Jdi zpátky, otče,“ promluvil Věnceslav k Borutovi, „jdi zpátky a pozdrav ode mne ještě jednou mať mou, Lidunku i dobrou ženu svou, a pověz dceři své, že nezapomenu na ni nikdy!“ Po těchto slovech stiskl Borutovi ruku, a kvapně odcházel. Dokud nezašel mladík v lese, díval se za ním poctivý uhlíř, a pak vrátil se v zarmoucení do příbytku svého.

Věnceslav kráčel zmužile dále. V srdci svém byl pevně odhodlán, že bude snažit se najíti Soběslava, a pak že odevzdá se stavu válečnému, k němužto zvláštní měl náklonnost. V žilách jeho proudila se krev otce statečného, jehož udatnost i mužnou krásu zdědil, nikoli však jeho nevěrnost a zarputilost. Po cestě zanášel se myšlenkami na budoucí způsob života, na drahou matku, na sličnou Lidunku, a jakýsi vnitřní hlas povídal mu, že je spatří opět, že bude shledání radostné, a že věnec slávy a cti válečné, jakýž pevně doufal získati, položí pak k nohám milovaných bytostí, a ztráví s nimi budoucí *čas života.*

spatřil v dálce zlaté báně nádherného hradu
stavěného, spatřil pod hradem město s hoj-
. Posud nebyl opustil ještě nikdy lesní poušť,
nitřní hlas pravil mu, že je to hlavní město
a onen hrdý hrad že je slavné sídlo knížat
svátný Vyšehrad. Pohled tento vzbudil v něm
inku na osudy otce, děda i matky, s jakým
místě potkali, a zároveň upomínka na spra-
oběslava. Pod tíží upomínek těchto, unaven
ou a horkem slunečním, sklesl pod hustolistou
obě odpočinul a posilnil se, a mohl mužným
oupiti do bojovného města. Odevzdal se zcela
svým, a mocně jimi pobouřen zvolal: „Kde
oběslave?“ — „Kdo volá jméno Soběslavovo?“
as na blízku jeho, a Věnceslav ohlídnuv se
že není samoten. Nedaleko něho ležel na
iž jakýsi, jehož celý zevnějšek svědčil, že da-
byl vykonal. Neznámý povstal a přiblížil se
ovi. Oba hleděli mlčky na sebe; po chvíli
neznámý: „Mladíku, obličej tvůj jeví upří-
stosrdečnost; rci, proč volal jsi jméno Sobě-
– Věnceslav, věda z vypravování matčina, že
noho má přátel, více však nepřátel, nevěděl,
ověděti. — „Co ti po tom?“ pravil po chvíli
ıu. — „Co mi po tom?“ odvece cizinec, „aj
taž se, ale zjev upřímně, proč volal jsi jméno
? Obáváš-li se ty přiznati se, žes přítel jeho,
souditi z hlasu, jakým zvolal jsi jméno to
věz, já že přítel jeho jsem a že směle můžeš
ti.“ — „Jsi-li přítel Soběslavův,“ dí Věnce-
i já že jemu věrný jsem, že vyslán jsem od
ch hledal jej, a potřebuje-li ramene mého,

byl mu nápomocen, aneb abych aspoň sloužil jem
příčiny nejdůležitější, jemu vděčen býti." — „A
se dějí!" zvolal neznámý muž, „což mimo mne
mněl ještě někdo jiný na dobrého, zneuznanél
slava? Nevymřela ještě vděčnost a šlechetnost v
lidských?" A při těchto slovech posadil se vedl
slava, a dal si vypravovati od něho všecko, co s
Soběslava. Vênceslav vypravoval všecko tak, ja
od matky své dověděl, a když byl u konce, p
známý k němu: „Marná by byla cesta tvá,
kdybys se nebyl se mnou setkal. Nikdo na sv
aniž věděti smí, že Soběslav posud na živě. I
k němu srdce tvé, cestuj se mnou, dovedu tě
Budeť on se radovati, že aspoň u jednoho zacho
vděčnost srdečná, a jeden aspoň paprslek světla
roušku temnosti, v niž ho zahalil osud nešťastný
deset roků mní tento svět, že Soběslava není
světě. On však žije posud; tam kde jasná Cid
bíhá temné lesy, žije o samotě v modlitbách,
není u něho mimo mne, v němž můžeš poznat
jehož matka tvá jmenovala Radivojem." — „Ty R
zvolal Věnceslav; „ó přijmi také ty díky mé, ı
chetný; neboť byl jsi druhdy laskav k matce n
koli povolal jsi otce mého k soudu, přece vele
věrnost a divím se tobě." — „Mladíku nezkuše
Radivoj za odpověď, „zmírni oheň svůj a pama
leta budoucí, že nemáš nikdy býti rychlý ke chv
nuješ mne věrným a pravíš, že mi se divíš. Mo
že v porovnání s oním, jenž zradou kydá hanbu
svou, zasluhuju nějaké pochvaly; avšak vyčkej
budeš mluviti se Soběslavem, a pak zajisté zm
hledy své! Od něho dovíš se, co to je milov

i i tehdáž, kdy nikdo neuznává zásluhy naše, ano
ɔvděkem nám zplácí. Soběslav miloval vlast, a
posud, a nevím, kdo by pro lásku tuto více byl
ɔsti však o tom! Nemařme času, cesta je daleká!"
slovech těchto pozdvihl se se země, a když byl
taktéž učinil, zamířili oba do Prahy. Věnce-
si sice vroucně, spatřiti slavné sídlo i město
avšak nyní volala ho svatá povinnost daleko
Mlčky kráčeli oba cestou, každý zahloubán
ɣy své, a když si byli na noclehu najali sou-
větničku, vypravoval Radivoj mladému druhovi
ɔudy Soběslavovy, kteréž byly ho potkaly od
mizení se Skály. Omrzen nad světem lícoměr-
ɾcen zradou těch, jimž byl vládařem spravedli-
ɔkavým, umínil si, že navždy ustoupí s dějiště
ěta, a ostatní dny života ztráví o samotě, kdež
pro vlast, jížto nemohl více slabnoucími silami,
ɔbré vůli jinak již prospívati. Ze všech sluhů
mu jediný Radivoj, který sdílel s ním samotu,
ɔl prvé slávu i strasti jeho. Na jedenátce let
život v lesích nad Cidlinou, a ačkoli okolní lid
štěvoval tichou poustevnu jeho, hledaje u zbož-
ɔe rady a pomoci, přece nikdo neznal, kdo vlastně
ı jejich.
ı podobné vypravoval Radivoj bedlivě poslouchа-
ınceslavovi, který sliboval v duši své, že ctného
ıo knížete neopustí až do jeho skonání. Vyjevil
ento úmysl i starému Radivojovi, který ustrnul
ou myslí a odhodlaností mladíkovou.
ıdeme vypravovati dále o řečech, kteréž vedli
ɩvníci na pouti své k milovanému knížeti, a pře-
je do lesů nad Cidlinou. —

Uprostřed temného, hustého lesa rozprostíralo se mezi vysokými skalami malé oudolíčko, jímžto jako stříbrný pás vinul se bublavý potůček. Málokdo byl by uhodl, že osamělé toto místo slouží za obydlí lidem, ale spíše byl by je měl za tajné shromáždiště bystronohých jelení a jiné plaché zvěře lesní, kdyby po jedné straně potůčku nebyla bývala cestička ušlapaná, kteráž vedla k malé zahrádce, živým plotem vroubené. Vedle zahrádky stála ne vysoká skála a v ní jeskyně — nevím zdali přírodou samou nebo přičiněním lidským — vytesaná a rozšířená. Hrubě stesané dvéře, špatně zandaná okna svědčily, že slouží jeskyně k obydlí lidskému. Za zahrádkou vedle obydlí táhlo se šípkové křoví v bujném květu, tvoříc polokruh, v jehož zadní části stál hrubě upracovaný kříž, bujným břečtanem vůkol a vůkol ovinutý. Den chýlil se ke konci, slunce však stálo ještě nad horou, a vrhalo záři svou na utěšené oudolí. Před křížem klečel stařec šedovlasý v oděvu poustevnickém, a na rdějící se tváři a oku zaroseném bylo lze poznati, že sice tělem, nikoli ale duchem dlí na zemi, a že na perutěch pobožnosti poletuje tam v krajinách nadhvězdných, kdež andělů zpěv tisícerohlasně zaznívá k slávě Pána nejmocnějšího. Kmet byl pohřížen v pobožnost svou tak, že ani neslyšel šumot kroků blížících se dvou mužů, kteří byli z lesa vystoupili a podél potůčku dále k poustevníkovi se brali, a nikdo jiný nebyli, nežli Radivoj s mladým Věnceslavem. Oba došli až k počátku šípkového křoví, a an Radivoj v zamyšlení ustál, a s tichým bolem na modlitele pohlížel, poklekuul Věnceslav mocně dojat k zemi, a díval se s citem smíšeným z outrpnosti, pobožnosti a hlubokého podivení na muže vznešeného, který sedával druhdy na *slavném* stolci mocné země, a nyní v prachu kořil se

íšení Pánu vždy vládnoucímu. Skupení toto trvalo u chvíli, až pak modlič povstal, a obrátiv se spa-rného Radivoje i klečícího neznámého mladíka. „Bůh zdrav, věrný Radivoji můj!" byla první slova, kte-romluvil Soběslav, a obrátiv se k Věnceslavovi tázal Kdo je mladík tento?" — „Ctný pane," odpovídal oj na místě Věnceslava, který příliš jsa pobouřen, by mohl odpověděti, „ctný pane, to jeden z tisíců, zachoval v srdci vděčnost k dobrodinci svému, a vyjevit ji tobě za milost, kterouž prokázal jsi před natce jeho i jemu." — „Matce jeho?" tázal se So-v podivení. „Nepamatuji se; kdo jsi, mladíku?" — Věnceslav, syn Blaženin a vnuk Příborův, který il na soudu božím spolu s Kochanem vládykou Tý-n," odpovídal Věnceslav, který přívětivou řečí Sobě-ou nabyl smělosti. — „Rány boží!" zvolal Soběslav, m zrádného Kochana? Což dějí se divy s hříšnými ' Či se dává svět na pokání? Vstaň, Věnceslave, ý mladíku, a vypravuj mi o matce, která vychovala ak statného a věrného!" A Věnceslav povstal se a vypravoval upřímně všecko, co se byl od matky šl. S podílností poslouchal Soběslav vypravování a když došel mladík v řeči až tam, kde matka vy-jej obětovati se spravedlivému, milostivému Sobě-i, tu nemohl udržeti se déle knížecí kmet, a se-upřímného, zdárného mladíka v šlechetnou náruč. ti požehná, synu matky tak šlechetné," zvolal pak lav, „a neklame-li mne duch můj, dočkáš se dnů ých, dočkáš se slávy vlastními záslužami. Třeba olila matka ani sobě ani tobě, hlásiti se o statky unovy, přece ztrávíte dny své budoucí v pohodlí a šenosti. Moudrý Kunrad Ota, který sedí nyní na

stolci českém, jenž jediný hoden a důstojen je na něm seděti, dá něco na slova má. Napíši ti list, v němž odporučím mu tebe, abys mohl ukojiti touhu svou po slávě bojovnické, a nezanikl v houfu sprostých zbrojnošů. Nikdy však — zapřisahám tě Bohem svatým! — nikdy nezjev žádnému, kde a v jakém stavu jsi mne nalezl."

S tím ukončil Soběslav rozmluvu s mladíkem, a obrátil se k Radivojovi, od něhož přijal zprávy, pro jaké byl jej poslal do Prahy. Dlouho mluvili tito oba s sebou, a po prosté večeři a pobožné modlitbě odebrali se všickni na odpočinutí.

5.

Nastalo utěšené ráno. Knížecí kmet konal v společnosti obou druhů pobožnost svou před křížem. Radivojovi zdálo se, že dnes déle než obyčejně trvá Soběslav na modlitbách, a když přistoupil k němu blíže, zhrozil se bledosti, jakáž rozprostírala se po obličeji jeho. I dotknul se ramena modlícího se kmeta; tento obrátil se a vzdychl hluboce a bolestně. „Co je ti, pane ctný?" tázal se úzkostlivě věrný Radivoj. „Jsi churav?" — „Jsem churav, věrný Radivoji," odpovídal kmet mdlým hlasem, a opřel se o ruku Radivojovu. „Významný sen," pravil dále, „pobouřil mne tak, že cítím, jak mocně umdlévají síly mé, a neklame-li mne tušení vnitřní, nebudu dlouho již v rozmilé své samotě žíti." — „Pusť mimo sebe myšlenky tak trudné," odvece Radivoj, „není hodno křesťanu věřiti ve sny." — „Nebyl to ani sen, jak jej obyčejně nazýváme," pokračoval Soběslav, „nebo bděl jsem nemoha spáti, a tu zdálo se mi, že vstoupila do jeskyně šlechetná, milovaná choť má, a

vala na mne, usmívajíc se libě." — „To byl jenom vý-
ır obraznosti tvé, an neustále obíráš se v myšlénkách
ctnou kněžnou, která byla zajisté hodna skvělejšího
adu na zemi!" — „Nechci ani sebe, ani tebe klamati,"
opět Soběslav, „jsemť přesvědčen úplně, že sečteni jsou
ıové moji. Co mi zbývá vykonati ještě na zemi, vy-
ınám, a přihotovím se k smrti. Nyní dost již o tom.
ěnceslave můj," zavolal pak zbožný kmet na tohoto,
pojď, ať opru se také o tebe; doveďte mne do zahrádky
ı drnové sedátko, ať mohu odtud dívati se na krásné
ré údolí, v němžto ztrávil jsem dny nejblaženější a nej-
oklidnější svého života!" A když byli oba nanejvýš za-
moucení druhové Soběslava dovedli na žádané místo, dal
i před sebe postaviti stůl z březových holí stesaný, a žá-
al, aby mu Radivoj přinesl všecko ke psaní potřebné.
Radivoj učinil dle žádosti milovaného pána, a když mu
byl přinesl blány, barvu a péra, propustil Soběslav oba
muže, aby mohl bez výtržky napsati listy, kteréž měly
býti jeho poslední, řka, aby Radivoj zůstal na blízku, jsa
pohotov na zavolání.

Radivoj a Vénceslav opustili knížecího kmeta, a hlu-
boce dojatí počínáním jeho, nemohli dlouho se utajiti
v hoři svém. Po chvíli pravil Věnceslav: „Dovol, šle-
chetný Radivoji, abych směl uhoniti nějakou zvěř pro
pána; tuším, že mu bude vítaná lahůdka taková, a po-
silní jej. Budu zde brzy nazpět!" — „Učiň tak, mladíku,"
dal zarmoucený za odpověď, a Věnceslav pojal luk i kuši,
a zmizel v lese. Radivoj urovnal všecko v prosté domác-
nosti, a zasednul pak na blízko místa, kde Soběslav se
vynacházel, aby byl pohotov zavolání pánova.

Dlouho psal Soběslav, a často musel odpočívati, nebo
třesoucí se ruka jeho nedovolovala mu rychle psáti. Na-

psav dva listy, složil je dle tehdejšího způsobu, a zav
Radivoje. Rychle přistoupil tento. „Kde je mladík Věn
slav?“ tázal se Soběslav. — „On vyšel, ctný kníže,“
povídal Radivoj, „aby ulovil pro tebe zvěř nějakou.“
„Hodný to mladík,“ dí opět Soběslav, „a již za to,
mne ode všech opuštěného, ano od přemnohých klet
vyhledal, aby vděčnost svou mi prokázal, již za to
drží od Boha odměnu. Praví se, že lidé před umřen
jasněji pohlížejí do temné říše budoucnosti, a je-li to
tak, zajisté ho blaho nemine!“ — Sotva dokonal krátk
řeč tuto, objevil se Věnceslav, nesa kloucha na moh
ných plecích. I položil ho k nohoum Soběslavovým,
pravil hlasem srdečným: „Přijmi, kníže milostný, přij
prostý dárek můj!“ — „Děkuju ti, vděčný synu vděč
matky,“ dí Soběslav. „Hle, tu dvě jsou listiny, jež to
odevzdám. Tuto odevzdej hned, jak přijdeš do Prah
slavnému Kunradovi, a buď bezpečen, že milost jeho
nemine; onu druhou pak, jižto poznamenal jsem zvlá
ním znamením, tu odevzdej mu až v onu dobu, kde n
rodí se mu dědic mužský. Pamatuj dobře slova má, ne
závisí od nich blaho celé země české. Co obsahuje dru
list, o tom přemýšlel jsem mnohá leta, a nyní, an ve m
uzrál úmysl můj, nyní, kde cítím blízké povolání mé
země této, nyní sepsal jsem jej co poslední vůli svou,
hlas z oněch krajů! Tebe ustanovuji vyplnitelem mé vů
poslední, a propouštím tě od sebe. Odejdi v pokoji, ka
srdce tvé tě táhne!“ — „Pro Bůh, pane milostný,“ zvol
Věnceslav, „pravíš-li, že mám jíti, kam srdce mne táhn
nuže prosím tě na kolenou, dovol, ať smím zůstati u te
co věrný sluha tvůj! Nevyháněj mne od sebe!“ — Hl
mladíka se při slovech těchto chvěl mocně, a oči je
jasnomodré zakalily se slzami srdečnosti. — „Zůstaň, synu

pravil Soběslav pohnutý, a položil ruku svou žehnaje na hlavu mladíkovu, „zůstaň tedy u mne, oslazuj láskou svou poslední doby nešťastného starce!“ A Věnceslav přijav listiny z ruky knížecí, ukryl je na prsou, kdež choval i první listinu Soběslavovu. —

Churavost knížete rozmnožovala se den ode dne, a desátého dne vzrostla slabost jeho až na stupeň takový, že nemohl více povstati s lůžka. Nyní musili Radivoj i Věnceslav k nevyslovitelnému hoři svému uvěřiti, že rozloučí se s nimi a se světem pobožný, milostný Soběslav. Nebudeme popisovati zármutek obou věrných duší těchto, když pokynul jim, aby k lůžku jeho přistoupili a umdlévajícím hlasem žádal jich, aby vynesli jej ven do polokruhu zeleného, kde stálo vítězoslavné znamení spásy lidské, aby pohledem na ně posilnil se v posledním zápasu, a přehlednul ještě jednou milované oudolí. Zarmoucení sluhové učinili dle žádosti dobrého pána, a vynesli jej ven pod širou oblohu.

Slunce mělo se již k západu; na východním nebi jevil se vycházející měsíc co bledý, slabý mráček. Tiché oudolíčko jevilo se v čarovném svitu umírajícího světla denního, a okolo úst Soběslavových pohrával libý, utěšený úsměv. „Slunce umírá, umírám i já,“ pravil kmet slabnoucím hlasem. „Posledními rudými paprsky žehná krásnou zemi, též i já žehnám drahou vlast. Poklekněte, duše věrné, ať přijmete i vy požehnání mé!“ Oba poklekli, a tiše se modle žehnal je Soběslav. „Přijměte díky umírajícího starce za blaženost, kterouž poskytla mu v posledních dobách žití vděčnost vaše. Život ztrávil jsem bouřemi zmítán, nevděkem obklopen, Bůh však popřál mi poklidného skončení v přítomnosti těch, kteří jediní zachovali mně věrné srdce. S Bohem, drahý Radi-

voji, s Bohem, druhu strastí mých a tísní, s Bohem duše věrná! Tam na onom světě, kde panuje Bůh spravedlivý, shledáme se opět. S Bohem, vděčný mladíku, milý Věnceslave, žij pro vlast a ctnost, a nezapomeň příkazu mého! S Bohem!" — To byla poslední slova umírajícího knížete českého. Nad údolím zachvěl se ještě jednou poslední paprslek sluneční, a na perutěch jeho vzlétla duše Soběslavova tam do věčné, nadhvězdné říše. Tiché, kvetoucí údolí proměnilo se v rozsáhlý, okrášlený hrob, a bledý měsíc, jakoby bolestně, zrcadlil se v slzách, oběma pozůstalým věrným po zarmoucené tváři tekoucích. —

Třetí den na to, v tiché době večerní, při svitu bledého měsíce zdálo se oudolíčko osamělé býti rejdištěm duchů nadzemních. Zpráva: „Zbožný, dobrý, neznámý poustevník rozžehnal se se světem," roznesla se na perutěch větru po okolních dědinách, a z daleka široka přicházeli prostí vesničané, aby byli přítomni pohřbu toho, který jim býval dobrým otcem, upřímným rádcem. Jako duchové vystupovali sem tam z temného lesa, a spěchali hořem sklíčeni k známé poustevně, a přidružovali se ke množství klečícímu okolo mrtvoly, ve kvetoucím polokruhu pode křížem položené. Po jedné straně mrtvoly stál věrný Radivoj v úplné zbroji, kterouž byl opět za drahná leta na sebe vzal, a po druhé stál věrný Věnceslav, taktéž ozbrojen. Byla to čestná stráž knížecí mrtvoly. Vedle mrtvého knížete spočíval skvostný meč a jasná přilba se zlatou korunou. S podivením pohlížel klečící zástup na tyto znaky královské důstojnosti. Když se byl valný zástup shromáždil, a vždy nově přicházejícími se rozmnožoval, tu vytrhl se Radivoj, který posud v zamyšlení zde stál, o meč se opíraje, a pokročil blíže ke shromáždění se modlícímu. „*Se srdcem* upřímným," promluvil hlasem bolestí se chvě-

jícím, „se srdcem upřímným modlíte se zde za toho, který býval vám po všecky časy dobrým rádcem a laskavým pomocníkem. Neznal jej z vás nižádný, jako srdce jeho nikdy nepoznal nevděčný svět. A přece on pro vás druhdy často krev svou vyléval, a nazývali jste ho s chloubou knížetem svým.“ Až sem byl mluvil věrný Radivoj. Tu však přetrhlo řeč jeho hlasité, bolestné zvolání celého zástupu, a „Soběslav! Soběslav!“ rozléhalo se po údolí. Z temného lesa zaznívalo taktéž to jméno „Soběslav!“ jakoby jej tam provolávali duchové lesní, a nyní dral se zástup na přítrž ke drahé mrtvole, aby líbal ruku toho, který od světa k potupě, ve skutku však k veliké slávě své byl nesl jméno *knížete selského.* A když se bylo utišilo lkání sboru zarmouceného, zapálili mužové smolné suky, a při rudé záři prostých pochodní nesli tělo drahého knížete do hrobu ve skále vytesaného. U všeobecném pláči byl hrob přikryt kamenem, a starý, věrný Radivoj poklekuv, zvolal vysokým hlasem:

„Putuj do království nebeského,
Kam tě vůle krále králů zve,
Otče dobrý lidu chudobného,
Oroduj tam za sirotky své!“

Lid počal se pomalu rozcházeti, a u skalného hrobu pozůstaly toliko dvě osoby — Radivoj a Věnceslav. Dlouho klečeli oba u hrobu milovaného knížete, až pak šero ranní probudilo je ze trudného zamyšlení. „Věnceslave drahý!“ promluvil Radivoj, „přijmi u hrobu drahého mé žehnání, a odejdi v pokoji, kam vyslala tě vůle Soběslavova. Věrný byv živému, zůstanu věrným i mrtvému. Ve světě nemohu více prospívati, nuže budu hlídati hrob tento a oplakávati pána dobrého, až mne vůle otce nebeského spojí

s ním opět a na věky!" — A po těchto slovech požehnal klečícího Věnceslava, který sliboval u hrobu věrnost zachovati vlasti a ctnosti. Pak oba povstali a kráčeli k chaloupce nyní opuštěné. Tam rozloučili se spolu, a když byl Věnceslav ještě slíbil, že jak bude moci navštíví dobrého zarmouceného Radivoje i hrob Soběslavův, uchopil luk svůj a kuši, a spěchal rychle z místa, kamž byl přišel s citem docela jiným, nežli s jakým je nyní opouštěl.

6.

Nebudeme sledovati Věnceslava na cestě jeho do Prahy, nebudeme popisovati, že dostav se šťastně ke knížeti českému, odevzdal mu list Soběslavův jemu určený, a že následkem jeho byl přijat mezi zbrojnoše knížecí. Tak byl došel Věnceslav cíle žádosti své, a brzy naskytla se mu příležitost, aby mohl dokázati statečnost a hrdinnost svou.

Bedřich Rudovousý, císař německý, byl umřel, a nynější císař Jindřich Šestý povolal knížete českého, aby mu byl nápomocen s lidem svým na tažení jeho do Vlach, kde se v Sicilii, nynější Neapoli, po smrti posledního krále co v připadlé dědictví chtěl uvázati a v Římě dát se korunovati. Kunrad Oto byl poslušen povolání císařova, a táhl s četnými houfy, mezi nimiž i hrdina náš Věnceslav, s císařem do Vlach. S počátku přálo štěstí císařovi, nebo odbyl korunování v Římě šťastně, a když byl přitáhl do Apulie, zmocnil se měst Atiny, Kapuy, Salerna a jiných, kteréž držely se vzdorokrálem Tankredem, jehož byli Siciliánští z hraběte učinili králem.

Bylo to u města Kapuy. Houfy české i německé ležely okolo města, kteréž bylo odrazilo několik již outoků

nepřátelských. Město zdálo se nedobytné, a císař skoro již zoufal. Již bylo ustanoveno v radě vůdců, nechati Kapuy a zmocniti se dříve jiných míst, po kterýchžto podmanění Kapua sama musila se poddati. Ale na přemlouvání udatného Kunrada českého ustanovil císař konečně, že ještě jednou pokusí se o dobytí města. Outok byl ustanoven na ráno, a Čechové, kterým byli Němci posud vždy čest prvních brali, postavili se s vojvodou svým v čelo ženoucích útokem. Povstal křik válečný, zněly trouby a kotle vojů českých, a při prvním návalu zlezli Čechové zdi Kapuanské. Kunrad Oto byl s Věnceslavem, který se v žádném posud boji byl nehnul se strany knížete, s několika jinými první ve vzdorujícím městě. Za Čechy válili se houfové němečtí, a brzy podařilo se oněm, protlouci se hustým davem nepřátel až ke bráně. Zde však nastal boj nejtužší. Jako lití tygrové bojovali Vlachové, a Kunrad Oto, jenž v ohni boje se byl daleko odvážil do houfu nepřátelského, byl již s jásotem obklopen od Vlachů, kteří chtěli ho odvleci, aby jeho zajetím osvobodili opět město své. Věnceslav spatřiv to, vrhl se s několika jinými na nepřátely, kteří zalekli se velmi, že malý houfek tento troufá se na jich valný počet. Zaleknutí nepřátel usnadnilo Čechům osvobození knížete, a Kunrad Oto vzal si jenom tolik času, aby stiskl ruku Věnceslavovu, kteroužto mu podával nový meč, an se meč knížeti v boji byl přelomil, a hnal se opět na nepřítele. Zatím byl jiný zástup mocí otevřel bránu, a brzy vrazili jí houfové němečtí i s císařem do města udatností Čechů dobytého.

Po pádu pevných těchto měst musila se Neapole bez boje poddati. Vojové císařští jásali již radostí nad vítězstvím, a císař vzdával díky své jakož i čest dneš-

ního vítězství Kunradovi a statečným Čechům. Několik vojínů z vojska německého i českého pasoval pak vlastní rukou na rytíře za udatnost jejich dnešního dne prokázanou. Mezi těmito byl také Věnceslav. Když došel řád na něho, pomyslil si: „Požehnání Soběslavovo působí v osudu mém, proroctví jeho se vyplnilo!“ A když byl trojnásobným lehkým udeřením na rytíře pasován, byla první jeho myšlenka na lesy Sázavské, na drahou matku a — Lidunku. Jenom k vůli těmto drahým duším radoval se z povýšení svého, nebo mohl nyní směle a s chloubou předstoupiti před ně a zvolati: „Hle! nyní vyplnily se naděje moje, se ctí vracím se opět, ne co sprostý, neznámý mladík, ale co muž okrášlen hodností rytířskou.“ A když bylo po slavnosti pasování, nebral podílu na všeobecném jásotu vítězného vojska, ale v samotě obíral se v myšlenkách s tichou chaloupkou lesní a drahými obyvateli jejími. —

Člověk míní, Pánbůh mění! U Neapole doufali všickni nalezti konec bojů, nebo přitrhše k městu tomuto, viděli, že hájeno je nedostatečným počtem vojínů vlaských. Nebylo se tedy co obávati nepřítele tohoto, ale mocnější, hroznější nepřítel povstal proti vojům císařským. Neviditelně kráčel táborem a zachvacoval vojíny šmahem, nešetře udatenství ani důstojenství, a nepřítel tento byl — mor. Rány jeho padaly zhusta a poraňovaly každého jistě a smrtelně. Strach a hrůza pojaly všecky, a zvláště Čechové byli zarmouceni, an také milovaný vojvoda jejich Kunrad podlehl onomu neviditelnému nepříteli, a císař Jindřich polomrtev byl odnesen. V divém zmatku utíkali vojínové z Italie, a když dostala se zpráva o smrti Kunradově do Čech, nastalo hořekování všeobecné; *neboť byl* on milován ode všeho lidu, který se obával

ní nových různic, nových ran pro vlast, jaké za onoho
iu při každé změně na stolci knížecím co morová rána
šťastnou zemi českou hubívaly.

Obávání toto nebylo — pohříchu! — zbytečné. Za
žete byl zvolen Václav II., nejmladší bratr zemřelého
běslava II., a hned opět proti němu povstal Přemysl
akar, toho jména první, a udržel se, avšak jenom na
átký čas. Povahou a jednáním jsa velmi podoben Sobě-
vovi, knížeti selskému, měl silnou stranu pánů českých
oti sobě, a když nemohl zaplatiti císaři znamenitou
st peněz, za kterouž mu císař byl k trůnu dopomohl,
usil Přemysl prchnouti. Přinutilo jej však k útěku spíše
ukavé srdce jeho, kteréž protivilo si prolévání krve
astních poddaných, nežli síla nepřátelská, kteréž mohl
pevné Praze, jejížto obyvatelé jemu byli nakloněni,
bře odolati. I opustil tedy tajně Prahu, zprovázen je-
ným Věnceslavem, jehož si byl obzvláště zamiloval pro
rnost a přítulnost jeho, a vždycky okolo sebe jej mí-
l. A Věnceslav lpěl s celou duší na knížeti a pánu
ém, nebo nalezal v jeho počínání a celé povaze, jakož
v nešťastném osudu jeho úplnou podobnost se Soběsla-
m. Tato přítulnost byla jemu posud zbraňovala navští-
iti domov a miláčky v něm přebývající.

Když byl prchající Přemysl po celou noc a velkou
ásti dne na rychlém koni daleko ujel, byl rychlou jí-
dou a tuhou zimou — byloť to před vánocemi — tak
emdlen, že chtě nechtě musil zastaviti ve vesničce po
traně cesty ležící, aby tam trochu pookřál. S ochotností
srdečnou hostinností přijali obyvatelé bídné chaloupky
eznámého pána i zbrojnoše jeho, který nemálo rmoutil
nad truchlivostí pánovou. Sotva byl kníže málem po-
rmu se posilnil a tuhnoucí oudy v teplé ohřál, vydal

se opět na cestu. „Kam vlastně jedeme, ctný kníže?“ osmělil se Věnceslav se potázati, neboť chtěl posud zachované mlčení knížete přetrhnouti. — Kníže Přemysl zastavil oře a pohlednul bolestně na Věnceslava. „Kam že jedeme?“ promluvil s trpkým úsměvem. „Aj, Věnceslave — do vyhnanství, a do tohoto vedou cesty na všecky strany!“ — „Nermuť se tak, pane drahý!“ odvece Věnceslav, a jel nyní po boku Přemyslovu. „Dovol, abych ti směl vypravovati osudy svého mládí, snad se jimi poněkud dáš z myšlenek bolných vytrhnouti, neboť nalezneš v životě mém působící osoby tobě dobře známé a osudem tobě rovné.“ A když byl kníže hlavy pokynutím svolení své dal na jevo, vypravoval Věnceslav vše, co nám ze života jeho je známo. Se zvláštní vroucností vypravoval o Soběslavovi, o jeho milosti a spravedlivosti, o zbožném jeho skonání, tak že Přemysl, který byl posud s napnutou pozorností poslouchal a na vypravujícího pohlížel, v srdci zarmouceném ucítil ulevení, a nevěděl, má-li se více Soběslavu, nebo Radivoji, nebo Věnceslavovi obdivovati. Jak podoben byl osud jeho onomu nešťastného Soběslava! I jemu zbýval jediný toliko věrný, i on ubíral se s ním do vyhnanství — do neznámého! „Věnceslave věrný,“ promluvil pak Přemysl hlasem se chvějícím, „nyní povím tobě cíl cesty naší. Pojďme, navštivme tiché údolí, místo odpočinutí Soběslavova, pojďme, navštivme starého Radivoje, je-liž ještě na světě! Ty buď vůdcem mým, a pospěšme sobě!“ —

Po dlouhých třech letech spatřujeme opět známé údolí. Tenkráte však neokrašluje kouzlo letní místečko osamělé, kteréž chová hrobku knížecí. Bílý sníh pokrývá jako roucho umrlčí oudolí i skály, a bublající potůček *trne, jakoby* rozjímal v tichém mlčení. Dým, vinoucí se

odle skály nahoru k oblakům, svědčí, že posud je saiota obydlena, věrný strážce hrobu pánova — kmet Radioj žije posud a oplakává dobrého pána. Podívejme se o vnitř poustky. Radivoj klečí v modlitbě, po straně oří oheň, u něhož strojí si sprostý oběd. Zatlučení na véře vytrhlo starce z modlení. Povstav jde otevříti, patří státi dva muže přede dveřmi, kteréž nelze mu poıati, an ostrý lesk slunce odrážející se od sněhu za.epuje oči kmetovy. Pozdravuje ho známý hlas, a vysloıuje jméno jeho, rámě cizincovy vinou se okolo krku jeho, však posud nepoznává Radivoj muže jej objímajícího. Kdo jsi?" táže se Radivoj, „kdo jsi, statný muži?" — Což neznáš, dobrý Radivoji, Věnceslava více?" tázal se ento hlasem pohnutým. — „Pro Bůh, ty statný muži — nen outlý jinoch Věnceslav?" volal Radivoj v udivení. Tedy přece jsi nezapomněl slova svého? I buď mi vítán, luše věrná, která přichází sobě pro požehnání kmetovo! Kdož ale je muž druhý?" tázal se dále. — „Radivoji, to e druhý Soběslav, je to bratr zesnulého knížete, je to lobrý a ctný kníže Přemysl Otakar!" — „Rány boží!" křikl Radivoj, „což má tato samota býti více ještě knížatům českým outočištěm? Odpusť, pane vznešený, že tě nepoznalo slabé oko starcovo!" pravil Radivoj ke knížeti, který s potěšením díval se na výstup dojímavý, a chtěl před ním padnouti na koleno. Přemysl nedopustil však tomu, ale obejmul věrného kmeta. „U srdce — a ne u nohou mých je místo tvé, šlechetný, věrný starče," volal Přemysl, „a dovol, ať ještě jeden nešťastný kníže český hledá u tebe outočiště." A obou mužů slzy splývaly v sebe. — „Poruč nad sluhou svým," pravil po chvíli Radivoj, „a učiň dle vznešené vůle své!"

Po přivítání tak dojemném vešli všickni tří mužové

do poustky, a tam vypravovali si vzájemně osudy své. Po krátkém pohovění navštívili skalní hrob Soběslavův, a Přemysl Otakar vyslovil tam u něho předsevzetí své, že bude v samotě této očekávati doby příznivější.

7.

Ve Věnceslavovi zbudila se nyní nepřemožitelná touha po domovu, který tolik let již nebyl navštívil. „Co dělá matka drahá? co dobrá Lidunka? Zdaliž na mne zpomíná, či snad naleznu ji v náruči jiného?“ tak tázal se kolikráte sám sebe, až pak nemohl déle se udržeti, a pána svého nesměle poprosil, aby na krátký čas mu dovolil odejíti a domov navštíviti, a sliboval zároveň, že brzy opět se vrátí, a pak u pána svého milého setrvá. „Jdi, dobrý Věnceslave, s Bohem, kam tě volá srdce i povinnost, nezapomeň však, že i zde tlukou srdce, kteráž tebe milují.“ S těmi slovy propustil jej od sebe, a políbiv ruku pánovu i šlechetného kmeta Radivoje, spěchal Věnceslav na perutěch lásky k domovu milému. Rychlý kůň donesl jej brzy do lesů Sázavských, a když blížil se k místu, kde chaloupka lesní stála, tlouklo mocně a ouzkostlivě srdce jeho. Žijí posud všickni, kteréž miloval? Z dálky vystupoval kouř mocný nad hustým lesem. Zabodnuv koně svého, dojel Věnceslav záhy k hořícímu milíři, okolo něhož obstárlý muž se pohyboval. Bez obtíží poznal v něm starého Borutu, který slyše někoho se blížiti, vzhůru pohlídl. „Pozdrav tě Bůh,“ zvolal Věnceslav a seskočil s koně. — „I tebe, pane, pozdrav Bůh!“ odpovídal Boruta, a smeknuv široký klobouk, přistoupil k neznámému jezdcovi — „Zbloudil jsem v lese,“ pravil dále Věnceslav, který vida,

) není poznán, stavěl se neznámým, „a prosím tě, aby)přál mi přístřeší na dnešní noc. Snad máš někde na ízku boudu svou.“ — „Mám chaloupku několik set kroků tud,“ odpovídal Boruta, „a milerád dám ti, pane, pří-'eší. Avšak odpusť, že nemohu tě tam vésti, nebo neím opustiti milíř hořící, aby se mi uhlí nepokazilo. ď však tudy lesem, a brzy nalezneš chalupu mou. Žena dcera má, jakož i paní Blažena postarají se o tebe, já co možná nejdříve vrátím se také domů.“ — Věnce-.vovi nemohlo býti nic rozkošnějšího jako slova uhlíra. Matka jeho i Lidunka žily! I vsedl opět na kůň, spěchal k chaloupce po ukázané cestě, kterouž i bez ázání velmi dobře znal.

Brzy zastavil se před chalupou. Přivázav koně ke 'omu, vešel do vnitř, a vstoupil do světnice, kdež nal tři ženské prací se obírající. „Zdaliž mne poznají?“ ysliel u sebe, avšak bystré je oko matčino, bystřejší o milenčino. Sotva byl vstoupil, povstaly ženské, a 'ěnceslav! Věnceslav!“ zaznělo to z úst matky i miıky, a obou rámě vinula se okolo krku jeho, horké lování padalo na rty jeho. I svíral obě milované ženy mocnou náruč, a Borutova žena pohlížela slzíc na výjev)jemný, netroufajíc se blíže přiblížiti. Po prvním radostim překvapení zpamatovali se všickni. Lidunka v hlubom zardění, že prozradila se s láskou svou horoucí, vynala se z náruče jeho, a Věnceslav podal ruku též dobré loti Borutově. Jaké vyptávání a vypravování nastalo, ıké výjevy srdečnosti a lásky jevily se s obou stran, jak ivil se Boruta navrátiv se domů, že Věnceslav se vrátil, teréhož měli všickni již za mrtvého, a že ho nepoznal — o netřeba popisovati. Laskavý čtenář ví zajisté, co je o, dlouho nevídané miláčky vítati a od nich vítánu býti!

Několik dní strávil Věnceslav u milých svých, až pak opět upomenul se na čekajícího knížete. Vypravoval matce i milence všecko, co bylo jej i knížete potkalo, a sama matka vybízela jej, aby opět vrátil se k šlechetnému knížeti, a těšil ho věrnou láskou v samotě. S těžkým srdcem loučil se opět od miláčků, a šlechetná Lidunka i on učinili slib u přítomnosti rodičů, že nepomyslí na spojení své dříve, dokud nebude nešťastný kníže seděti na stolci otcovském. Tak rozžehnali se opět, a Věnceslav, dříve než odejel do lesů nad Cidlinou, zastavil se v Praze, aby mohl přinesti pánu svému zprávy o věcech nověji se udá-lých. Vojvoda a biskup Jindřich Břetislav seděl na trůnu, a neustále churavěl. Lid s vládou jeho nebyl velmi spokojen, nebo nestaral se příliš o záležitosti obecné, a vláda byla v rukou několika pánů, kteří nestáli v přízni lidu českého. Tolik dověděl se Věnceslav, a spěchaje k pánu svému, přemýšlel s bolestí o nastávajících opět bojích po smrti Jindřichově. V takových myšlenkách dojel do osamělého oudolí, kdež byl vřele a s radostí uvítán.

Osamělý život, jaký vedl šlechetný trojlist, poskytuje málo zajímavosti, a pročež povíme jenom zkrátka, že Věnceslav jediný jevil větší jakousi činnost, tráve čas svůj dílem v osamělém oudolí, dílem v domovu svém, kdež na častých vyjížďkách svých do Prahy pokaždé se zastavoval, a vždy napomínáním matčiným i vždy rostoucí láskou Liduščinou k nové byl vyzýván činnosti v prospěch Přemyslův. Na cestách svých navštěvoval hrady pánů, a s neobyčejnou v letech jeho obratností a výmluvností věděl pány nakloniti Přemyslovi, neboť vojvoda Jindřich churavěl neustále, a byl by dávno odřekl se panování, kdyby mu v tom nebyli zbraňovali pánové se řádem věcí pod jeho vládou spokojení, ani mohli takto více libostem

hověti, nežli pod jakýmkoli jiným více činným panon.

Konečně roznemohl se Jindřich Břetislav velmi, a dne rvna 1197 dokonal život svůj. Před smrtí upozorště obklopující jej pány na výtečné vlastnosti Pře- Otakara, a tím získal mu velký počet příznivců, přičiněním Věnceslavovým byl rozmnožen tak, že ví Přemyslovi páni i ti, kteří se byli dříve zrádně němu zachovali a nyní zradu svou napraviti chtěli, jednohlasně Přemysla Otakara za budoucího ná- trůnu. S radostnou zprávou touto letěl Věnceslav ního oudolí, a dne 6. prosince měl Přemysl Otakar vjezd do Prahy. Po boku jeho jel Věnceslav, jemuž měl z větší části za slávu svou děkovati.

Když Přemysl Otakar nastoupil panování, odměnil hatě, podaroval ho statky Týneckými i jinými, a po- o při svatbě se šlechetnou Lidunkou osobní svou nosti. Věnceslav ostal pak po celý život svůj věr- Přemyslovi Otakaru, který později pro zásluhy své saře byl učiněn králem; a když první dědic stolce ského narodil se Přemyslu Otakarovi, vyplnil Věnce- oslední rozkaz Soběslavův, a odevzdal milovanému i listinu, již byl Soběslav na krátce před smrtí svou . Obsahovalať listina tato radu, aby zrušil se mocí skou zákon Břetislavův, který ustanovoval, aby vždy rší z rodu Přemyslova panoval, což bylo příčinou rých krvavých bojů a tolikerého utrpení pro zemi u, a vydán byl zákon jiný, dle něhož by pokaždé rší syn minulého panovníka nastupoval vládu po otci. ysl Otakar, jsa ve velké lásce pánů i lidu, jakož zvláštní přízni německého císaře, prorazil se záko- tímto, a tak uvaroval vlast svou mnohých, náram-

ných nesnází. Tak došly všecky osoby, jichž osu(psati jsme se snažili, zasloužilé odměny. Zajisté i čtenář ještě rád se dověděl, co se stalo se šlech(ctihodným Radivojem. Přemysl Otakar i Věnceslaʼ žili se marně přemluviti jej, aby opustil samotu s milovaného pána, a tak po roce zesnul smrtí spr: vého na tom samém místě, kde před lety dokonal vaný Soběslav vezdejší život svůj. Přemysl Otak: tělo Soběslavovo vyzdvihnouti z hrobu skalního, a u slávě, u hlasitém pláči a upřímném žehnání všeho li je přivezti do Prahy, a na hradě v chrámu podle ného otce, Soběslava I., pochovati. Tělo Radivojov(čívá vedle mrtvoly milovaného pána, neboť neoddě od něho nikdy v životě, neměl i po smrti od něh loučen býti.

KATŮV SYN.

Obraz časů minulých.

1.

Leta Páně 1500, ten večer po sv. Florianu, zaıla se nad hlavním městem *) celá obloha i začalo silně ieti. Bylo teprva okolo deváté hodiny, ale na ulicích ›ylo již ani živé duše viděti. Jenom na jednom poıtním podloubíčku stál kvetoucí mládenec o pilíř podeın a maje ruce křížem na prsou složeny hleděl zamyıě před sebe. Chvílemi mluvil cosi krátkými a temnými y, pak hluboce povzdychoval a konečně se dal divoce smíchu. Přitom se hryzl do pysků a v očích mu stály r. Najednou pohledl k nebesům a pozvedl k nim ruce. Bože, Bože!“ zvolal přitom. „Jestliže mě tvoje svatá e k utrpení stvořila, tedy mi daruj také sílu, abych l ním neklesl. Hlava mě pálí, smyslové mi přecháı — zachovej mě, Pane, abych nezoufal! Nechejž mi ayšlení na tvou milost — a spravedlnost!“ Hlas jeho e pomalu slabnul, až i utichnul.

*) My tady schválně jmeno města neklademe, chtíce tím :namenati, že lidé toho stavu, o němž tento příběh vyprae, *všude* stejný osud mívali; všude byli držáni za neporé, nikdo s nimi neobcoval, někde nesměli ani do kostela ıěkde tam měli z milosti v koutě svou zvláštní lavici, ano me příklad, že r. 1511 kat v Inšpruku prosil, „aby se můrolilo ke stolu Páně přistoupiti jako jiným křesťanům,“ ›ánové mu i *tuto* žádost odepřeli!

Po chvíli se mladík vzchopil a vida, že přestávalo pršeti, rozběhl se přes ulici. Pak šel skrze několik jiných ulic, pořád vedle domů, a po nestejné, váhavé chůzi bylo na něm pozorovati, že se ještě s nějakou myšlénkou obírá. Chvílemi se také zastavil. „Žízeň mě trápí, jako bych měl v sobě jed — musím píti!“ řekl najednou žalostně a pustil se kvapnějšími kroky dále, přitom nahlížel do oken, kde měli rozsvíceno, ale nikde dlouho nepostál; neboť odevšad zaznívaly lidské hlasy a ty ho pudily dále. Konečně se zastavil v odlehlé uličce před krčmou a poslouchal u okenice. „Bohu díky!“ řekl tiše. „Nikdo tam není; tady se napiju.“ I vtlačil si klobouk ještě hloub do tváří, vzal za kliku a vešel do jizby. Ale jak se ulekl! Doufalť, že je prázdná, a ona byla zatím plna rozličných hostů, jen že tiše seděli, protože pozorně na člověka hleděli, kterýž u jednoho stolu jakési kejkle s kartami vyváděl.

Žíznivý mladík se zarazil i chtěl zase odejíti, ale někteří ho byli přece již zpozorovali, a tuť se mu zdálo, že by ho třeba pronásledovali, kdyby se vzdaloval, a protož přistoupil ke štočku, u něhož krčmářka seděla, a žádal o žbán piva. Ta si hosta neznámého prohlížela, jakoby mu tuze nevěřila, i chtěla mu lépe do tváří nahlednouti; on ale sklonil honem hlavu ještě níž a pod širokou střechou svého klobouku ušel zraku jejímu. Honem běžela tedy pro pivo, hosté pak si počali mladíka jaksi nepokojně prohlížeti a jeden druhému cosi pošeptávati; zvláště jeden mezi nimi ukazoval velikou chuť mladíka potejrat. Ten ale stál pořád tiše na jednom místě zády k hostům obrácený a třásl se ouzkostí. Krčmářka tu byla s pivem dřív než obyčejně i podala mu rychle žbánek. On pil hltavě i vyprázdnil nádobu jedním douškem

ikoro napolo; potom postavil žbán na pivní střez a po-
lal ženě groš. Když mu tato dodávala, přiskočil jeden
ı. hostů, popadl žbán a vlil ostatní pivo mladíkovi do
ıváří. „Proklaté katovo plemeno!“ křičel přitom. „Budeš
;y píti s námi v jedné sednici? Chceš, abych ti ruce a
ıohy přetloukl, hanebný kluku?“

Nešťastný mladík byl v skutku jediný katův syn,
ıěco málo přes dvadcet roků starý, a jmenoval se Lukeš.
Nyní je snadno poznati, proč se lidu štítil. Co se nyní
jemu přihodilo, stalo se každému katovi a dětem jeho,
jak mile se ve společnosti jiných měšťanů okázali.

I stál tu nyní jinoch všechen sklíčený a trpělivě
ılavu skloniv, pohlížel na šat, po němžto mu pivo teklo.
K svému nepříteli nepromluvil ani slova; ten ale nepře-
ıtal křičeti a klíti a zahulákal posléze i na krčmářku:
„Dneska jsme tady naposled! Zejtra půjdeme ke Třem lví-
kům. Vy byste byla ještě s to dáti nám žbán, z něhož to
atovo plemeno chlastalo!“ — „Tu, tu ho máte!“ zvolala
rčmářka ouzkostně i hněvivě, a hodila žbánem o podlahu,
ı se na samé třepy roztloukl. „Což mohu já za to, že
n šibeničník do mého poctivého domu vešel?“ Pak se
rátila k samému mládenci: „Půjdeš-li pak odtud, šelmo
lidský trapiči? Co tu ještě hledáš, katovino?“

Jinoch snesl až posud všecko pokojně; ale při těchto
ıebných přezdívkách probudila se konečně jeho mužná
ha; neodešel na slova krčmářčina, ale pozvedl hrdě
ru svou a řekl jí vážně: „Milá paní, však já půjdu.
n arci dítě katovo, ale mám se svým bližním větší
pnost. Můj otec činí, co mu velí zákony; vy mě ale
te z vlastní vůle, ačkoli jsem nevinen.“ Přitom byl
jeho tak měký a dojímavý, že se krčmářka podi-
i nemohla pochopiti, jak může člověk pohaněný

tak mírným zůstati. „Vezměte si svůj groš nazpátek," řekla poněkud pohnutá; „tu ho máte a jděte s Pánem Bohem!" I hodila mu ho; peníz padl ale na zem, a host, jenž byl mládence polil, rychle se po něm sehnul, zvednul jej a pohleděv na něj, hodil ho s ošklivostí na stůl. „Podívejte se!" zkřikl přitom; „vždyť je na něm lidská krev!"

Po těch slovech shrnuli se všickni hosté ke stolu a pak hrůzou zase odskočili — nic jinak, než jakoby tam nějaké mrtvé, katovýma rukama zkrvácené tělo leželo. A všickni začali mladíka proklínati. Ten ale věděl, že je peníz čistý, a hanebné týrání zlých hostů popudilo jej nyní tak, že jako stěna zbledl. Hněvivě přikročil ke stolu, na němžto groš ležel, a zkřikl jako rozlícený lev: „Ničemové, co tu mluvíte o krvi? Nevidíte, že má groš více mědi nežli stříbra jako na tisíce jiných grošů? Nenávist vás oslepila. Mně vyčítáte, že jsem katův syn — ano, tak to ustanovil Bůh! — ale vy jste mnohem horší — mnohem!" Sotva to dořekl, začaly se na něj se všech stran těžké rány hrnouti. On se ovšem udatně bránil a mnohého také porazil; ale počet nepřátel byl tuze veliký. Přitom znělo klení a hanobení, tloukly se žbány, překacovaly se stolice a krčmářka volala o pomoc.

I trvalo to hodnou chvíli. Ale najednou se octnul mladík na ulici, aniž věděl, jak se to bylo událo; byl celý ztlučený a hlava mu jen hučela. I sebral se poněkud, poopravil na sobě šat a klobouk, a bral se dále kvapnými kročeji.

2.

Mezi tím časem tonula mladá dívka u velikých starostech. *Oček*ávalať syna katova, a že dlouho nepřicházel,

začala se strachovati, že jej něco zlého potkalo. Ona jediná byla utěšujícím andělem nešťastného mládence; neboť jej milovala, a láska její byla tak upřímná, že ji ani kárání matčino, ani výčitky sousedů a posměch přátel z ní svésti a na jiný oumysl přivesti nemohly, a když jí předstírali mládencovo povolání anebo ji katovou ženou nazývali: tu teprva poznávala ušlechtilost a čistotu lásky své, a cítila, že činí Bohu milý skutek. Ona byla chudá, ničeho nemající na statcích pozemských, nemohla tedy bližnímu dle vůle boží pomáhati; za to ale darovala největší poklad srdce svého, plamen věrné lásky, nejnešťastnějšímu člověku celého města.

Zůstávala se starou matkou a bratrem Janem, kterýž byl hodný mladý člověk a tesařský tovaryš. Sednička jejich byla malounká, ale čistá a proto ouhledná. Lukeš k nim chodíval obyčejně v osm hodin pod večer, a když nemohl přijíti, dal to dívce věděti. Dnes bylo ale již deset hodin pryč, a mládenec ještě nepřicházel. Dívka byla celá roztržitá, a práce jí nešla od ruky. Sedělať s matkou u stolu při jednom kahánci, kterýž i bratrovi tolik světla poskytoval, že mohl při něm opodál nové topůrko do své širočiny řezati. Ženské šily.

„Veroničko!“ řekla nyní matka. „Nech daremných starostí! Nepřijde-li dnes, přijde zejtra.“ — „To se dá ovšem říct, matičko!“ odpověděla dívka, „ale kdož ví, co se mu přihodilo, že nemůže přijíti? Lidé jsou tak zlí!“ — „Za to je katův syn a nemůže nic jiného očekávati. Ty nemá nikdo rád. Já se pamatuju, že jistého Hanuše, kterýž tu byl před Lukšovým otcem, lidé utloukli.“ — „A co provinil?“ — „To nevím; snad nic. Ale ono se to děje proto, že katové tolik lidské krve prolévají.“ — Dívka se zamlčela. Mohlať arci matce nadhodit, že je kat pouhý

nástroj v rukou zákonů, jakož to i nejednou byla již učinila; věděla ale, že to nic nepomůže, a protož ani neodpovídala. Když se ale po chvíli matka ku spaní chystala, tuť řekla dívka: „Matičko, já bych ráda ještě tento šev dodělala!“ Neměla ještě chuti na lože odejít, neboť posud doufala, že Lukeš přijde. — „Nu, tedy si popil,“ řekla matka; „ale mně již oči zapadají.“ Pak dala dětem dobrou noc a odešla do vedlejší komůrky. Za malou chvíli na to klepal někdo na okenici a Jan šel otevřít. Byl to Lukeš, ale smutný a bledý. Zdlouhavými kroky přiblížil se k dívce, vzal ji mlčky za ruku a přitiskl ji k srdci. — „Co je ti?“ zvolala dívka. „Ruka tvá je studená jako led. A tu, pro Bůh! tuhle na krku jsi pokrvácen...“ — „Nelekej se!“ řekl jinoch. „Já jsem ve snách klopýtnul. Ó jak šťastný byl bych, kdybych trpěl jenom na těle!“ Přitom hluboce vzdychl, a dle divokého vzhledu soudila dívka, že ho něco hrozného potkalo. S laskavou pečlivostí setřela mu na to krev, jenž se byla z malé rány vyprýštěla, a tiskla pak ruku jeho, aby mu smělosti dodala. On hleděl na ni, jakoby ji chtěl očima pohltit anebo se celý v tom pohledu rozplynout. „Ó můj Lukši!“ zvolala konečně dívka, a sklesla na židli. „Nehleď tak na mne — sice ouzkostí zahynu...“

On sklopil hlavu a hleděl k zemi. Pak zvedl zase oči a usadiv se vedle dívky začal třesoucím se hlasem takto mluviti: „Milá Veroniko, prosím tě — dej pozor, co ti řeknu; neboť mluvím s tebou naposled.“ Dívka zbledla, on ale na to nedbal a mluvil dále: „Již co děti jsme pospolu hrávali, a časem vznikl v našich srdcích horoucí plamen lásky. Tys ještě nevěděla, co to znamená *býti prvorozeným synem katovým*, teprva později jsi to *zvěděla*; *ale* tvoje čistá duše nechtěla býti tak nesprave-

jako jsou lidé ostatní, a čím lépe jsi moje neštěstí
vala, tím pevněji zrůstala tvoje láska, neboť jsi vě-
že lásku potřebuji, abych nezoufal. Oh, je to stra-
stav pro člověka, kterýž je beze všeho provinění,
; má měké srdce a rád by dobrodiní prokazoval —
ií snášeti posměch, potupu a týrání, musí si ne-
lo tváří plivati. To je více, nežli snesti mohu!“ —
ždyž já to cítím s tebou,“ řekla na to dívka pla-
„Tvoje bolest je i moje!“ — „Od některého času
; se,“ pokračoval jinoch dále, „že mě snad příznivá
a popravního stavu zbaví; láska mě v té důmínce
ɔvala — ach, ona mě zaslepovala; ale nyní to pře-
: pomysli jen, drahá Veroniko! od zejtřka nebudu
:tovým synem, ale samým katem. A domníváš se,
ch to pak snesl, aby se ti posmívali? aby tě kato-
ıilenkou nazývali? Domníváš se, že jsem tak nešle-
ŕ, abych na tebe čistou a nevinnou ruce vztáhl,
zejtra v lidské krvi smočím? Ó řekni, že dobře
pueš, že to učiniti nemohu!“
Mezi touto řečí nabyla dívčí tvář jiné podoby; roz-
t se na ní jakási radostná hrdost, oči jí jasně zá-
, ústa se tiše usmívala. „Ano, příteli!“ řekla na to
rým pohnutím; „dobře pochopuji, co říci chceš, jak
ɔtné srdce máš; ale nemysli přitom, že jsem já méně
ɔtná. Ó já zůstanu tvou, docela tvou, na věky! Já
du objímati, buď si katem nebo ne, zde nebo na
višti!“ — „Ne, ne!“ zvolal jinoch. „Ty nemůžeš
ženou katovou. A kdybych byl tak slabý, že bych
nu přivolil, tedy bych zasluhoval věčného prokletí.
ıěl bych tě do propasti hanby a opovržení str-
ti?“ — „Já tě nepustím, příteli!“ řekla zase dívka
ŝ; „já se na tebe připnu, že nebudeš s to, mě

svrhnouti. „Či myslíš, že bych tě mohla nechat zemříti? Ó milý příteli! kdybysi věděl, jak hrdá a silná v této chvíli jsem!“

S podivením hleděl mladík na dívku, paprslek pravé blaženosti vyjasnil mu tváře a hluboké vzdechnutí vystoupilo z prsou jeho. I pozdvihl oči k nebesům a zvolal: „Bože, odpusť, že jsem žaloval! Tys mi za to poslal svého anděla!“

Mezi tím dodělal Jan své topůrko, při čemž si ale ani sestry ani Lukše hrubě nevšímal, a přistoupil teď blíže. „Verunko!“ řekl k dívce. „Už se mi chce spát. Řekni Lukšovi, aby přišel zejtra trochu časněji!“ — Mladík byl by arci rád ještě s dívkou rozprávěl, nechtěje ale Janovi noční odpočinek zkracovati, chopil se klobouku a chystal se k odchodu. „Jene!“ řekl přitom. „Já mám zejtra člověka stínati.“ — „Dej tedy pozor!“ odpověděl tento chladně. „Kdybysi chybil, tedy by tě lidé ukamenovali.“ S bolestí pohledl mladý kat na dívku a stíraje s oka slzu, bral se ke dveřím. Tuť mu padla okolo krku a zvolala pohnutým hlasem: „Já budu státi blízko lešení... dej si pozor!“ Plačíc a skoro smyslů pozbývajíc poslouchala pak ještě, jak se kroky jeho po ulici ozývaly.

3.

Když byl ospalý Jan rozprávku milenců přetrhnul, opomenul jinoch dívce ještě jednou na vždy s Bohem dáti, neboť jí chtěl bolesti ušetřit; přitom byl ale pevně odhodlán, že ji nikdy více k srdci svému nepřivine. — *Kvapně* bral se nyní domů, a octnul se konečně v nej-

vzdálenějším koutě celého města, u osamělého stavení s červenými dveřmi, což bylo znamení, že tu kat přebývá. Tady mladík zaklepal a pacholek mu otevřel. „Nu, Václave!“ ptal se ho Lukeš, „byl zde někdo od práva?“ — „Byl,“ řekl pacholek, „a pan otec vám dává říct, že vás očekává.“ Jinoch pospíšil tedy do jizby, kdež nemocný otec ležel.

Starý kat byl vyzáblý a bledý; bylotě na něm viděti, že ho souchotiny tak zmořily. Duch jeho byl ale ještě zachovalý, zdravý a silný. Když vešel jinoch do jizby, obrátil starec po něm své jako sklo se lesknoucí oči, ale nepromluvil. Mladík si přistavil k posteli židlici a posadil se vedle hlavy jeho; pak se chopil kostnaté ruky otcovy a tiskna ji ptal se u veliké ouzkosti: „Otče! — otče, byli zde od práva? Jakýž je můj ortel? ó mluv! — musím býti katem?“ — „Milý synu,“ řekl starec truchlivě, „já představil sudímu všecko, ale všecko nadarmo; právo prý nesmí přivoliti, aby mou službu pacholek zastal. Ani prosby ani peníze nic nepomohly. Ty musíš býti katem, nešťastné dítě!“

Sklíčený mladík byl se již ovšem tohoto vyřknutí nadál, a přece bylo nyní pro něj strašlivé. I otřásl se na celém těle a tisknul křečovitě ruku otcovu. „Zejtra tedy!“ bědoval přitom. „Zejtra, otče, mám se zbaviti vší naděje v budoucí štěstí života? Zejtra mám se pokáleti lidskou krví... ó běda mně!“ — „Milý synu!“ přejal mu otec další slova, „zde na zemi nezbývá ti nic jiného; připrav se na život plný hořkosti a žalosti; každá hlava, kterou setneš, padne ti na srdce jako skála a bude tě tížiti... ale na výsostech bdí milostivý soudce, kterýž dá odplatu za všeliké trápení.“ Mladík zaslechl jen první slova otcova a mluvil nyní v tom samém smyslu dále:

„Ano, teď vím, proč mě lidé tak nenávidí! Vždyť mohu býti každou chvíli zavolán, abych někoho z nich na věčnost sprovodil, nechť je vinen nebo nevinen. Kdyby ale věděli, jak je mi přitom u srdce, zajisté by mě politovali. Oni si myslí, že má kat radost, když může krev prolévati; když se mu ale při pohledu na odsouzeného nešťastníka ruce třesou, že nemůže meč udržeti: tu jej začnou kamenovati, že je špatný kat a že ho outrpnost přemohla.“ — „Ba, milý synu!“ řekl otec, „já si často myslil, odkud tato nesrovnalost pochází, a nikdy jsem ji nemohl pochopiti.“

„Ale což není žádné pomoci,“ jal se nyní mládenec zase živěji tázati, „abych ušel tomuto ustanovení? Já nemohu té myšlénce přivyknouti, že mám býti katem; zejtra budu sám sebe nenáviděti — a to beze vší naděje! Ó, proklato budiž, co mě již v mateřském lůně k prolévání krve odsoudilo! Ó lidé, lidé! lidské srdce, lidský rozume! jak jste mohly již nad mou kolébkou zvolati: Tohoto odsoudíme, neboť je katův prvorozenec! Toho vydáme zástupům, aby pocítil světské opovržení; ten budiž hanoben a pronásledován... ó hrůza, hrůza! a mezi tím, co tento soud pronášeli, smálo se nebeské slunce na mou kolébku! Či myslí oni, že mě porodila matka bez bolesti? a že já také nic necítím, když mám v kalužině hanby tonouti?“ — „Upokoj se, milý synu!“ řekl otec s truchlivým povzdechem. „Pro bolest dobře nevidíš. Pomysli a zotav se tou myšlénkou, že je kat v obci člověk potřebný a že ti sám Pán cestu života vyměřil. V tom nalezneš snad pokoje.“ — „Pokoje?“ opakoval jinoch. „Otče, nalezl jsi ty pokoje? Stojíš nad hrobem ze samého pokoje? Byly to slzy míru a pokoje, jimižto jsi přes dvadcet let hlavu syna svého *smáčel?* Ó neskrývej mi hrůzu mého osudu! Tys měl sílu

mělost jej tak dlouho snášeti; já tak silný nejsem...
ýž nás oba smrt před zejtřkem uchvátí, aby se duše
e před soudnou stolicí Páně povznesly a tam šťastny
y!“

Jinoch umlknul a otec ho pozoroval hodnou chvíli
elkým oučastenstvím. I chtěl jej alespoň tak daleko
esti, aby odešel na odpočinutí, a protož řekl: „Mlu-
í mě unavilo; nech mě — odpočiň si a zotav se; já
lám ještě dobrou radu. Až vstoupíš zejtra na popra-
tě, nedívej se na lid, ale mysli, že jsi s odsouzeným
oten; neboť kdybysi ho jednou ranou neodpravil —
bych tě snad více nespatřil. Já budu Boha prositi,
tě posilnil. Jdi, synu, jdi! — mé požehnání s tebou!“

Nešťastný syn chtěl ještě bědovati, vida však otce,
si oči utírá, uzavřel bolest jeho nemnožiti. Mělť na
ku: „Já se budu třásti, otče!“ — ale zamlčel se, aby
ocného otce ještě více nezarmoutil, a vroucně jej
maje, jakoby se na věky s ním loučil, řekl s nej-
bším pohnutím srdce svého: „Dobrou noc, milý otče!
rou noc — spi pokojně!“

Na to odešel do své komůrky, zavřel za sebou, po-
il se ke stolu a podepřel hlavu o ruku. Tak zůstal
ěti ani se nehýbaje a zabral se do hlubokých myšlének.

První paprsky ranního slunce zastihly nešťastného
cha ještě u stolu. Ještě tu seděl a držel v ruce ostrý
, zvolna ho semtam otáčeje, jakoby se díval, jak se
ne.

4.

Ach, to byl rozkošný den! Sluníčko tak jasně sví-
a na celé obloze nebylo ani mráčku. Na všech uli-

cích lidnatého města pohyboval se veselý život; člověk stíhal člověka honě se po práci nebo po vyražení, jakž je ono velké sídlo poskytovalo. Ale opodál, v nejzadnějším koutě hlučného města, v tiché světnici bylo smutné divadlo. Tady seděl nešťastný mládenec zas u postele nemocného kata, drže ruce křížem na prsou a jsa přemožen velikou bolestí. Od včerejška nebyl téměř ani k poznání; vypadal všechen sestárlý, měl vpadlé oči i tváře, a vlasy jeho byly šedivé — následek strašlivé noci. Vnitřním utrpením byly všechny jeho žíly tak rozdrážděny, že mu při každém pomyšlení: Čas ubíhá! po tvářích studený pot se valil a sešedivělé vlasy jeho se ježily.

Již byly dle nynějšího počtu dvě hodiny a v šest měla býti poprava.

„Můj nešťastný synu!“ řekl otec, „nabuď zmužilosti — otevři mi srdce své; snadže ti moje slova nějaké útěchy poskytnou. Tak dlouho tu sedíš a nic nemluvíš.“

Jinoch se otřásl a stisknul otci ruku; pak odpověděl temným hlasem: „Milý otče, já měřím mezeru, kteráž mě ještě od světské hanby odděluje. Ještě mám čtyry hodiny, a pak poteče krev mého bližního skrze ruce mé. Ó hrozná jistota! Pak je cesta života bez pomoci za mnou zavřena, já se musím po ní dále bráti, a nesmím se ohlednouti, a bude-li mi chtít člověk ruku podati — nebo žena... ó Veroniko! Veroniko! — když mi bude člověk ruku podávati, já jí nesmím přijmouti — já se jí nesmím dotknouti. Otče, já to nemohu vysloviti, co ve mně zuří, a smyslové mě opouštějí. Já vztahoval v noci ruku po noži, kterýž mi měl ulehčiti — ale přitom jsem viděl také ruku tvou, kteráž mi hrozila i bránila.“

Při těchto slovech dal se starý kat do hořkého pláče a zvolal prosebným hlasem: „Synu, synu — pamatuj na

své spasení a na svého otce! — pamatuj na mou nemoc a na to, co při tvé řeči trpím. Či-li nevíš, nešťastníče, že mi takto svou jistou smrt oznamuješ? a že mi pravíš: Dnes večer mě lid ukamenuje a tělo mé rozsápe, a ty, otče, neshledáš oudy moje na popravišti! Nevíš, dítě, že mi tvá slova to nejhorší zvěstují?" — „Ano, vím to," řekl jinoch tak chladně a tvrdošijně, že starého otce mráz přejel. I vzchopil se napolo v posteli a syna svého k sobě přivinuv, objímal jej s hořkými slzami. „Ó synu, synu!" bědoval přitom, „já ti rozumím; ty chceš umříti. Ty nalezáš zalíbení v té hříšné myšlénce! Samochtě vydáš se vzteku lidskému .... a já bídný, opuštěný starec mám na světě zůstati? Ty mě chceš nevděčně opustit a nevděku zanechat? Či nepomyslil jsi, že to bude hrozná nevděčnost, když svůj oumysl vyvedeš?"

Tato slova dojala jinocha velmi hluboce. Celou noc obíral se myšlénkou, že příští den umře; a nyní měl lásky a vděčnosti k svému otci všecko vynaložiti, aby zachoval život, kterýž mu byl protivný!

„Ach, otče!" řekl na to, „odpusť mi; já znám svou povinnost a — budiž tedy! zmužile kročím na popraviště. Ať se všeliká hanba, kterouž jen člověk snésti může, na mne shrne; já ji snesu! Teď se již ničeho nebojím; jsemť hotov dílo své chladně podstoupiti a ruce své v krvi lidské smočiti. Oni mě k tomu odsoudili, nechť to tedy mají. Neběduj, otče! neplač — syn tvůj bude katem a bude míti katovské srdce."

Dle těchto slov se mohlo mysliti, že se jinocha silný duch zmocnil; ale ono to nebylo pravda. Lukeš klamal sám sebe i otce svého, a slova jeho pocházela jen z jakéhosi zimničního zapálení, kteréž nedalo mysli jeho se ustanoviti, co má přece z dvou věcí učiniti,

an se mu ta i ona stejně hroznou býti viděla. Již celá jeho postava okazovala, že nemá zmužilosti; neboť se na celém těle třásl a když prosil otce, aby neplakal, běžely mu slzy po tvářích.

5.

Bylo již po šesté hodině; nyní měl odsouzený zlosyn býti odpraven. Již na několik hodin před tím vyhrnulo se množství lidu za městskou bránu na popraviště. Jeť to strašlivá rozkoš, strašlivá zvědavost, kteráž ve smrti člověka zalíbení nalezá!

Mezi houfem lidu tropícího smích a šašky, ačkoli před sebou lešení a kolo viděl, stála také Veronika, i byla by ráda zplakala, kdyby nebyla přišla miláčka potěšit, a k tomu byly by se uplakané oči špatně hodily. Vedle ní stál bratr Jan v čistém obleku. Ona si mu byla ještě jednou postěžovala, v jakém nebezpečí se Lukeš nachází, a on jí přislíbil, že tomu nejprvnějšímu hlavu rozbije, kdo se opováží na mládence kámen pozvednout

Najednou povstával v dáli temný hluk, a valil se blíž a blíže k popravišti. To bylo znamení, že již katova kára přijíždí. A v skutku ji bylo také brzo viděti. Vzadu seděl na ní odsouzenec v režné košili a vedle něho duchovní; po předu seděl kat se širokým mečem a vedle něho holomek. Nešťastný mladík hleděl napořád k zemi a lidu si nevšímal; byl na smrt bledý, a kdyby ho nebyly zvědavé houfy dle meče poznaly, nebyly by věděly, kdo je tu vlastně k smrti odsouzen — on anebo sedící za ním zločinec.

Ani sám o tom nevěda, vstoupil Lukeš konečně na *lešení a byl* tak roztržitý, že pranic okolo sebe nepoznal,

ii Veroniku, ačkoli mu bratr její několikkráte znamení ival. Katovi pacholci chtěli nyní odsouzeného na lešení ivesti; ten se ale začal zdráhati, dokládaje, že musí ému zpovědníku ještě něco svěřiti; bezpochyby si pořád ště myslil, že by mohl milost obdržeti a nebo při naávajícím soumraku náhle s lešení skočiti a prchnouti. ɔněvadž se ale cesta z vězení až na popraviště byla tak odloužila, že se již poněkud smrákalo a vzdálenější záupové již ledva na lešení viděli a protož křičeti počali, ıy si kat s dílem přispíšil: tedy musili pacholci odsouného násilně na lešení přivleknouti a tam jej přinutit, ıy poklekl. Holomek mu obnažil krk a hodiv očima po ,tovi, okázal mu prstem nahé místo, jakoby chtěl říci: iem ho, mistře, tni!"

Při pohledu na obnažené tělo, do něhož měl tnouti, otrhnul se mladý popravce ze svého těžkého zamyšlení, počal se na celém těle tak silně třásti, že se lešení l ním hýbalo a meč mu z ruky vypadl. Holomek ho hle zas pozvedl a podal mistrovi. Ten ho křečovitě adl. Nyní mu dal hrdelní soudce znamení, ale mladík ıepozoroval; neslyšel ani hlasu jeho, neviděl ani, jak ı černou hůlku přelomil. Nejblíže stojící lid začal se ıepokojiti a hučeti. „Honem, mistře, honem!" řekl katův pomocník, nic dobrého nepředvídaje, a Lukeš, la ani, co činí, pozvedl ze vší síly, kteráž mu ještě ıla, svůj ostrý meč nad hlavu odsouzence. V tom žení se necítil; hanbou a vztekem uchvácený byl vedl tak prudkou ránu, jakouž na stínadle ještě nebylo: ale v tom samém okamžení pozvedl odý hlavu a zkřikl tak pronikavě, že Lukeš všechnu ıysl ztratil a meč tak slabě spustil, že sice odému na krk padl, ale ani dost málo ho neporanil.

Tento ale sebou trhnul, jakoby mu byla smrt ledovou rukou po těle přejela, pak rychle vyskočil a roztáhnuv ruce po blízkých divácích, začal volati o pomoc, jakoby byl schvalně trýzněn. Tuť nemohlo nic více vztek lidu zdržeti. „Zabte ho! zabte toho dříče! toho trapiče!" hučelo kolem na sta hlasů, a okolo nešťastného mládence začaly kameny lítati. Na štěstí bylo jich na popravišti málo a těžko nalezti.

Lukeš zůstal v prvním okamžení hrůzou bez sebe, pak ho to ale rozpálilo; i vztýčil se, založil ruce a postaviv se k předu na lešení jako člověk, jenž chce umříti, zvolal silným hlasem: „Tu jsem! zabí mě, lide krvožíznivý!" Těmito slovy rozbouřilo se množství diváků ještě víc; ženštiny, děti a vybranější třída měšťanů daly se na outěk, tak že na popravišti jenom zlomyslná luza zůstala, kteráž se nyní vztekle ke stínadlu tlačila, chtíc kata strhnouti. Tomu bránili však drábové, kteří se byli po lešení rozstoupli, dílem aby popravního mistra zachránili, dílem aby odsouzeného zadrželi, jenžto se chtěl násilně vymknouti. V tu chvíli se na lešení pozorným krokem přikradl člověk (byl to Jan) a přiblíživ se k Lukšovi, pošeptal mu do ucha: „Veronika tě zaklíná Bohem a svou láskou, abysi ještě jednou s ní promluvil; tamhle dole stojí — pojď za mnou!" Pak skočil po pravé straně mezi chomáč lidu, a jinoch poslouchaje náhlé vnuknutí lásky, učinil to po něm. Jan mu hodil rychle svůj plášť přes ramena, dal mu svůj klobouk na hlavu a položiv ruku Veroničinu do ruky jeho, řekl: „Jděte zmužile a pokojně skrze houfy, a tamhle mezi křovinami na mne počkejte!" Pak se obrátil honem na druhou stranu lešení, dral se ku předu a začal z plného hrdla křičeti. Luza jsouc toho *domnění*, že vidí nebo drží kata, hrnula se v slepé zlosti

, a takž mohli milenci tím spíše ujíti. Jan křičel pořád: „Zabte ho! zabte ho! tu je ten dříč! Sem My ho roztrháme!“ I vztekal se jako posedlý. ato náhlá chumelice, křik, zmatek a večerní souıřispěly Veronice, že mohla milovaného jinocha proaniž ho kdo poznal; neboť pláštěm a kloboukem m byl jeho popravní oblek dost dobře ukrytý. jediný člověk byl je pozoroval; i všimnul si Jana, ukšovi plášť dával, a teď mu napadlo, že by to býti kat, an ho luza na lešení nenašla. Kvapně se tedy za milenci a zahlídnul je, an se ukrývali ustinou. I zaklel radostí a vztekem a chvátal za eště prudčeji, dostihl je, strhnul s mladíka plášť ıal nyní katův šat. Ani slova nepromluviv, pozvedl ůl a dal mladíkovi takovou ránu do hlavy, že se hned skácel. I chtěl zuřivec ještě dále svůj vztek inném vylívati, ale tu se mu vrhla Veronika do násevřela ho oběma rukama tak pevně, že nemohl mu nic více uškodit. Pohledem na neštěstí miláčka byla se dívka nanejvejš rozlítila, a tento stav jí velikou sílu; přitom poznávala, že je lépe s jedním vcem zápasiti, nežli s celým množstvím, a protož cekla, jen aby nikoho nepřilákala. Na štěstí pře- povykování divých zástupů také volání a klení lého člověka.

le již již počínala dívka v nestejném zápasu umdlín se tu náhle bratr Jan vyskytnul, kterýž byl zatím fu vykloužl a za svými milými pospíšil. Na první poznal, co se tu bylo přihodilo. I zařičel pomstou, i ho sestra zpozorovala, přiskočil k člověku, co s ní l, popadl ho svýma svalovitýma rukama za ramena nul ho pozadu na zem. „Odnes Lukše do houští!“

zvolal na dívku; „není-li mrtev, tedy ho navždy zachováme.“ Přitom vlekl neznámého chlapa tak prudce k popravišti, že se tento nikde zachytit nemohl. Když ho dovlekl mezi luzu, zkřikl silným hlasem: „Tuhle je — tu je kat!“ — „Zabte ho, zabte ho!“ volalo se nyní ze všech stran a všecko se hrnulo za Janem, chtíc viděti, co se bude dít. A když viděl Jan, že je vůkol něho již veliké množství zuřícího lidu, hodil muže mezi ně a zvolal: „Tu ho máte! to je kat!“ — A v tom samém okamžení začalo se na domnělého kata ze všech stran množství ran sypati; bědování a prosby jeho ztratily se v nesmírném povyku zlostného lidu, a za čtvrt hodiny nebylo v něm jiskry života. Šat byl na něm roztrhán, a tělo jeho bylo všelijakou zbraní tak rozsápáno, že je nebylo více možno poznati.

6.

Jan zanechal zuřivý zástup u strašlivého činu a pospíšil zase k sestře, kteráž vedle nešťastného jinocha polo sedíc polo klečíc svrchovaného Pána o milost prosila. I začal honem Lukše prohlížeti a shledal, že mu srdce ještě klepá a že je toliko silným omráčením poražen. Rychle tedy běžel ku blízké kaluži, nabral do klobouku vody, začal mladíka omývati a ten se pomalu zotavil. Při svém procitnutí cítil nejprvé políbení drahé Veroniky, kteráž k vyjádření své radosti ani slov nalezti nemohla.

Jak mile se Lukeš vzchopiti mohl, opustili všickni tři hustou křovinu a vrátili se rozličnými oklikami do města, kdežto se pak mladík u svých věrných přátel až do půlnoci ukryl. Potom šel s Janem k otcovskému domu, a poručiv pacholku, jenž mu otevřel, aby nedělal povyku,

el nenadále k otci do jizby. Ten seděl v posteli a chlil pro syna. Když ho nyní spatřil, myslil, že je to mný sen; ale prudké obejmutí jej přesvědčilo, že je samá pravda, a tuť zase myslil, že musí radostí umříti. ynu, můj drahý synu!" zvolal. „Ty ani své štěstí nepeš; tys nyní zbaven všeho trápení, jsi bez hanby a tivý. Smrt snímá kletbu, kteráž leží na našem pokoí, a tys... mrtev, synu můj!"

„A lidskou krev jsem neprolil!" zaplesal mezi to idenec.

„Jdi, opusť naše město, třeba i zemi, a bydli vzdáod svých nespravedlivých krajanů!" počal zase otec; ojmi svou milou Veroniku a miluj ji na věky. Tvoji ové nebudou žádnými katy a ty nebudeš nad svými mi plakati, jaho já plakal nad tebou. Co jsem pro tebe ospodařil, zachová tě navždy před chudobou; použij toho svému prospěchu, nezapomínej přitom na Boha a buď áv a — šťasten..."

Nyní musil přestat mluviti, neboť byl tuze veliu radostí seslábnul. Vysvobozený syn ho vřele objímal přednášel své díky se slzavýma očima a jektavým jazym, neboť pro velikou míru své rozkoše nemohl slov lezti.

~~~~~~~~~

Ještě dlouhá leta po této události byl živ Lukeš svou milou Veronikou v hlavním sídle země sousední, okoušel štěstí tohoto života, a když ležel konečně smrtelné posteli, požehnával hojný počet ctnostných tomků.

~~~~~~~~~

KARBANÍK A JEHO MILÁ.

Příběh venkovský.

(Vyšlo v Pražském Poslu r. 1851.)

Když se jde Strahovskou branou z Prahy, přijde se za hodinu do vesnice, kteráž leží v malém oudolí :i pěknými zahradami. Skoro uprostřed stojí hospoda ezkým polním hospodářstvím. Tato hospoda patřila ho času jistému Kulhánkovi, kterýž mohl býti zrcam všech hospodských. Největší díl denních starostí akládal ovšem na polnosti, poněvadž mu hlavně celé ›bytí dávaly; přitom ale nezanedbával také hospodu ›yl stran této věci široko daleko v pověsti.

Obyčejně když přijde u nás člověk někde stranou hospody, takhle do vsi, která neleží zrovna při sili, tedy dostane sotva kousek chleba; o másle nebo yrečkách není tam ani památky, a pivo je kalné, že se v něm mohly žáby koupat. A někdy se ptá člověk mo na to i na ono. „I kde pak bychme co vzali!“ zní ›ověd. „K nám celý čas živá duše nezabloudí. Chcete-li eničku kořalky, tu máme.“ Ano, kořalku, ten dovolený , to mají; té stojí na polici hodná flaška, a vedle ní troje, čtvery ušpiněné karty. Kořalka nezkysá a karty apáchnou.

Ale jinak to vypadalo u Kulhánka. Ten říkával: hceš-li něčím bejt, tedy tím buď řádně a docela, jenom dy na polovic, sice jsi pouhým hudlařem, a hudlařství larebáctví, je šizení jiných i sebe samého. Nemysli si,

že lépe pochodíš, když darebné, zkažené zboží odbydeš nebo špatnou práci odvedeš; to se ti podaří jednou, dvakrát, a pak sedíš na holičkách. Ono se to roznese, a pak můžeš hledět, abys to napravil. A třeba se ti to i déle dařilo, třeba to šlo pořád: tedy jsi ničema a poctivý člověk se ti vyhne.“ A podle toho držel se Kulhánek i při své hospodě. Ačkoli k němu málo kdy nějaký pocestný vešel, proto že leží vesnice z cesty, měl přece pořád pivo doma, že se ho mohl člověk napít. Bral je totiž po malých částích z pivováru, nekřtil je a držel je letního času ve flaškách v studeném sklípku, a v zimě si postavil vědýrko do klenuté komory. A to byl jeho prospěch. Domácí lidé věděli, že se u Kulhánka řádný „trunk“ dostane, i nenechali mu pivo nikdy tak dlouho ležeti, až by se mu bylo zkazilo. On sám měl s tím arci trochu víc práce, proto že musel častěji do pivováru dojíždět; ale to říkával: „Práce drží hospodáře a obohacuje hospodyni. Komu je sto kroků líto, nevyjde z chudoby.“ Mimo to měl doma také vždy nějakou liberku čerstvého másla, krajáč proleželých syrečků, nějaké půl kopy vajec, a k tomu ještě uzenou kejtu z vlastního krmení. Jen kořalky měl málo; spíše držel flašku puškvorcové pro napravení žaludku. Také neměl karty, leda na nějakou šestadvacítku, a ty dal ke hře jen usedlým sousedům. Vejrostkům říkal, aby vzali raději katezismus do ruky. Jednadvacet, cvik, ferbl, naše vaše — o těch se nesmělo u něho ani špetnouti.

Na počátku se mu arci mnozí smáli, mnozí se také horšili a přezděli mu bláznů, že si nerozumí; ale Kulhánek na to nedbal, a časem tomu ve vsi přivykli, že se zdálo, jakoby to muselo tak být; kdo chtěl sklenici piva pít, přišel přece, a Kulhánek byl alespoň bez mrzutého *křiku, kterýž* obyčejně při kořalce povstává; byl beze

əho ostouzení a tahání, a zamezil vůbec mnohou ne-
ıru, ušetřil jiným i sobě lítosti a zlosti, ale bohužel!
ımu zlému nemohl přece zabránit. Jmenovitě panoval
vsi a zvláště mezi mladším lidem od dávných časů
rban. Ona je to stará neřest venkovská — tak dobře
:o městská, i byl by už jedenkráte čas, aby se na všech
anách vykořenila. Třebas bychme pomlčeli o peněžité
›dě, kterouž nešťastný karbaník utrpí — o ztrátě času,
kterémž by mohl šťastný i nešťastný jiným způsobem
ɔo vydělat — o hořkosti a nepřátelství, které z kar-
nu pochází — třebas bychme pomlčeli o všech zlých
ıledcích karbanu: o hryzení svědomí, o nespokojenosti,
ěvu, zášti, zanedbávání řádné živnosti, o nouzi a chu-
bě, poněvadž jsou to věci vůbec známé, kterých si jen
komyslník k srdci nepřipouští; ale tolik musíme zde
›ce uvest, že je to znamení hrozné prázdnoty mozku,
›zné tupohlavosti, když nejsou tři, čtyři lidé s to po-
›lu posedět, aby hned ty malované lístky v klepetách
měli! To je věru hanba, a také se na člověka ani
sluší. Kdyby uměli takoví lidé myslit, něco rozvážit,
něčem promluvit, třeba se o něčem pohádat, nečuměli
jako zařezaní do těch podvodných listů, a to by jim
lo prospěšnější, nežli kdyby měli plné ruce toušů.

V naší vsi ta neřest arci trochu přestávala, když
nechtěl Kulhánek pod svou střechou trpěti; ale stará
moc nedá se tak brzo až do kořene vyhojit; a proto
čínali někteří do jiných vesnic běhati, a když se do-
ali do blízké Prahy, také z ní nevyklouzli, aby si nebyli
filkovali. Jiní zase pomáhali si jinak. Hned uvídíme jak.
arbanili totiž doma.

Jednou, takhle času adventního, seděli také čtyři
ıasníci v chalupě a hráli v karty, na kterých pro samou

špínu již ani hrubě vidět nebylo, co jsou bubny a co žaludy. Seděli tam už celého půl dne, jakoby je byl přikoval. Nízká sednice byla plná kouře z tabáku. Již asi dvě hodiny hořela na stole grošová svíčka, ale nikdo se ještě nehýbal, ještě nebylo chuti karban přetrhnout. Jenom jeden chasník, jménem Stránský, ohlížel se jaksi nepokojně po okně, z něhož bylo vidět do zahrady. Ale venku byla tma a tak hustá mlha, že ji mohl krájet. „Hoši!“ řekl posléz tento hráč; „chcete-li, dáme ještě třikrát kolem, já musím už jít.“ — „Pomalu s tou flintou!“ ozval se druhý. „Tak jsme si neřekli. Když má výhru v kapse, dovede každý blázen odejít.“ — „Proč jsi se nechal obehrát!“ namítal první. „Já vám řekl už dávno, že musím v šest hodin pryč.“ — „To je pouhá výmluva a taškářství!“ spustil zas onen; „to dovede každý darebák.“

„Matěji!“ zkřikl Stránský ještě jaksi bez hněvu, neboť byl veselé mysli, že vyhrával. „Dej si pozor na hubu, sice ti ji přejedu, že ji nebudeš moct čtrnácte dní otevřít.“ — „Ale dejte svatý pokoj a míchejte!“ ozval se nyní třetí karbaník. „Stránský má dobře. Vždyť povídal, že musí v šest hodin odejít.“ — „Ty mlč, tys byl také na cizím jeteli a nacpal sis košatinu!“ křičel zase Matěj. „Ty bys arci také rád přestal. Ale já se nenechám okrádat.“

„I ty všiváku!“ rozpálil se nyní Stránský, a rozpřáhl se, jakoby mu chtěl hodnou namastit. „Ještě cekni, tedy tě srazím pod stůl, že se ani na soudný den nezpamatuješ.“ — „Jen uhoď, ty odřihoste!“ sápal se Matěj a vstal, i byl by se bezpochyby do Stránského spustil, kdyby to nebylo najednou z venčí silně na okno udeřilo, až to řinčelo a tabulka vypadla.

„Co to?“ zvolali všickni karbaníci najednou, vyočili a ohlíželi se po okně. „Který zatracenec nás to ›kouší?“ zvolal ten, kterýž tu vlastně bydlel, a přiоupil k oknu; ale na zahradě nebylo nic viděti, ani ršeti. — „To je všecko tím daremným křikem,“ prohodil ránský. „To nás někdo zaslechl a udělal si jundu.“ — Aby mu hrom ruku urazil!“ zaklel domácí. — „Nebo byl někdo od rychtáře?“ zmínil se třetí karbaník. — To může také bejt,“ řekl zase čtvrtý. „On mi jde po opě, to vím; ale tady mi nepřijde na kůži.“ — „Podíjme se tedy ven!“ řekl Stránský, a shrábnul peníze, eréž měl ještě na stole. „Snad něco uvidíme.“ — „Ale ch tu moje peníze!“ křičel Matěj a chytil Stránského ruku. — „Tvoje peníze, hlupáku?“ zkřikl tento a strčil n, že letěl i se židlí do kouta, kdežto se pak na stau truhlu překotil. „Nehraj, neprohráš! Abys ale věděl, o tvé peníze nestojím, tedy počkej, až se vrátím; pak ıdeme hrát dál.“ Po těch slovech šel ze dveří, a nežli se atěj sebral, byl Stránský již venku z chalupy. I zdálo , že je rád, že odtamtud vyvázl; neboť se dal do smíchu šel rychlým krokem skrze ves. Kolem bylo všecko ticho, da že chvílemi semtam pes zaštěkal.

Prokop Stránský byl něco přes dvacet roků, ale silіho, zdravého těla, švihlých oudů, přihnědlých tváří a odrých veselých očí. Byl nejhezčí chasník z celé vsi vyučený zedník. Přitom hrál také na housle a pískal ι klarinet. To bylo to nejhlavnější, co přinesl do života › školy. S literním uměním se letitý učitel tuze nemeťával; ale muziku dělat, to učil pilněji. Čtení a psaní rej venkovský lid beztoho nepotřebuje; ale muzikou prej může kus chleba vydělat. To bylo mudrctví tamějšího aatora. —

Ale kam pak to šel Stránský toho večera, že tak pospíchal? Toť je skoro, jakoby na něj někdo čekal? — I ba, někdo čekal, a sice u samého kostela, u štátve svatého Jana, kde tři staré lípy stály. Tam někdo čekal.

Bylo to mladé děvče, Procházkovic Terezka, jediná dcera chudé podruhyně, kteráž ale právě k vůli tomuto dítěti bohatkyní slouti mohla. Terezka byla pravý vesnický poklad a ozdoba všech domácích děvčat. I bylo to věru ku podivu, jak při té své chudobě tak pěkně dospěla, zvláště když se povážilo, že musela matka mít více myšlének na kus živobytí, nežli na vychování svého dítěta. Ale vdova byla pobožná žena, to jest: v pravdě, s celou důvěrou a láskou nebesům oddaná, nikoli pouhá modlářka, kteráž by, jak říkáme, Pánu Bohu nohy ulíbala, bližního ale na lžíci vody utopila; ona nemohla své dceři nic jiného dát, nežli že ji naučila býti pobožnou, pokornou, počestnou a pracovitou; hezká byla holka sama sebou, a takž jí nemohl nikdo nějakou vadu vytýkati, leda kdo hleděl na peníze; těch arci neměla.

Do školy Terezka tuze dlouho nechodila, ale toho byla dvojí příčina. Za jedno musela chudé matce pomáhat, jak mile se jen trochu otáčeti dovedla; i měly vespolek dost těžké živobytí a musely se lecjak protloukat. A druhá příčina byla ta, že vdova na starého učitele tuze nedržela. Vědělať, že je raději v hospodě nežli ve škole, a to se jí nelíbilo. A muzika nemohla holce nic pomoct. Jak povídám, ve škole se Terezka dlouho nezdržovala; ale tím déle navštěvovala křesťanské cvičení a nedělní opakovací hodiny. Zvláště na prvním si matka zakládala. „Bez kněh a papíru může chudá holka obstát,“ říkávala vdova; „ale ne bez slova božího. Naučíš-li se přitom trochu číst, bude dobře; ale jen když dovedeš něco spo-

at; počty jsou pro ženskou nejpotřebnější, ať je chudá bo bohatá; bez počtu, bez rozvážení práce, vejdělku vydání zahyne každé hospodářství, třebas to byl velký orec."

Tak mluvila žena ze zkušenosti, a také dívku v po-ech cvičila; to byly arci jen křížky, čárky a kolečka, e ony se přece podle nich dobře shodly. A takž po-caly spolu vídenské k trojníkům, sebrané klasy k vyko-ným bramborům, a tak se dělo, že nikdy v ničem ne-ázly, a mnozí jiní se divili, že se tak držely.

Zatím dorostla Terezka, že jí bylo sedmnácte let. udělalo se z ní děvče, že bylo radost na ni pohledět. ošatila se sice tak polo po městsku, jakož nyní venko-né blízko větších měst dělají, že svůj starodávný, po-ivý kroj odkládají a jakési zpotvořené věci na sebe šejí, že to není ves, ani město, že to vypadá jako: Ay bychme rádi, ale nemůžem!" — to jí matka nedo-lila, a holka sama po tom netoužila. Ona se nedrala i po strakatých, pavučinovitých kartounech, ani po těch hezkých kabátkách s rukávama, že by mohl do nich člo-k po věrteli žita nasypat. Terezka se nosila v jedno-uché sukni, v čistém šněrování nebo živůtku, a vypadala dycky, jakoby ji byl právě ze soustruhu sundal. I ne-lo tedy divu, že ji chasníci rádi viděli, ano že si mnohý lský synek pomyslil: „Ta by byla tak pro mne!" Jen se chudá dcera z podruží starým selským rodičům oby-jně nelíbí. Ono je posud mnoho pošetilých lidí, kteří vědí, že jsou pracovité ženské ruce veliký kapitál, a eří by hned raději několik mizerných set místo pilné ospodyně vzali. — Ale Terezka si toho ani nevšimla; a zůstala tichým, stydlavým děvčetem, jakým od jak-va bývala. Takéť jí do žádného mužského nic nebylo,

než co jí poroučela láska křesťanská; jinak měl matku na mysli, a když přišlo srdce do let dospěl tu v něm bydlel již ode dávna člověk, s kterým říkajíc vyrostla. A to byl mladý Stránský, kterýž osiřel a pak v sousedstvu u svého poručníka chla leta ztrávil. Již tenkráte hrávala Terezka nejraději kopem a Prokop s Terezkou. Později se dostal cl sice do učení, přicházel ale přece tak často domů, nemohla známost těch dvou dětí přetrhnout. A j dělal z Prokopa hezký mládenec a z Terezky pěkná p tu lnuli oba k sobě tím vřeleji, až si konečně řek nemůže být jeden bez druhého živ. I nezůstalo při prvním řeknutí; oba pomýšleli také na to, jak by navždy pospolu zůstávat. Stránský byl dobrý řeme a měl po celé léto v blízké Praze dost výdělku, t bylo žádné starosti; zimního času mohl pak doma p kovat nebo hudbou něco přivydělat. Terezka si my že by mohla mlékařit, někdy nějakou slepici neb t vajec skoupit a Pražským překupnicím donášet; i m a počítali, že by se jim muselo dobře vést, kdyby do něco obzvláště zlého nepřišlo, a toho se mladý lid nebojí.

Ale mezi tím, co takto spolu počítali, hrozil nenadálá bouřka se strany matčiny. Stará Prochá přišla totiž jednoho dne domů celá mrzutá. Zasl novinu, kterouž nemohla ani chvíli v sobě zatajit; nebyla z oněch matek, ježto na dcery číhají, jes v tom neb onom dopadnou; ona musela se svým tem hned upřímně promluvit. „Poslechni, holka co to slyšela," řekla tedy k Terezce. „Že prej jste si s mladým Stránským slovo?" Holka řekla na to zt „Ano, panímámo! my si dali slovo." — „I ty nešť

osobo! co pak jsi to myslila?“ ptala se matka, ruce spínajíc. — „Já ho mám ráda, panímámo!“ zvolala Terezka a padla staré okolo krku. — „To abysi raději do vody skočila, nešťastná osobo! Pánbůh mi hříchy odpusť!“ horlila matka. „Co jsi to myslila? kde jsi měla hlavu?“ — „Proč pak, panímámo?“ divila se Terezka. „Prokop je přece nejhezčí hoch z celé vsi, a hodný je také.“ — „Nejhezčí je, to mu nechám,“ přisvědčila stará; „ale neříkala jsem ti dost často, že je krása jako tráva na poledním slunci? nežli přijde večer, je uvadlá. Mravopočestné a nábožné děvče nemá se na takové marné věci věšeti a na všecko jiné zapomínati. Že je Prokop hodný, povídáš? Ano, hodný, co tak říkáme. On žádnému neublíží, nepere se, nepije — ale je *karbaník*, a v tom vězí mnohem víc; to je horší, nežli každá jiná nectnost, proto že se člověk z karbanu všeho daremného dopustí. Na to jsi měla pomyslit!“ — Terezka tu stála celá ustrnulá; tak rozhorlenou matku ještě neviděla. A v řeči její spočívala pravda, to cítila; ta zněla z každého slova. Avšak láska vždycky ráda omlouvá; láska myslí, že je nejsilnější na světě, že všecko přemůže a převrátí. I řekla tedy tichým hlasem: „Prokop si arci někdy rád zahraje, ale aby byl karbaník, to nevím, a když mu to řeknu, tedy nechá karet docela; posud ho nikdo nenapomenul.“ — „Což nechodil do školy? nechodí na slovo Páně?“ mluvila zase stará. „Vidí někdy pořádného člověka a hospodáře u karet? Nemá oči? nemá uši? Neví, co se o takových lidech mluví? Slovem — ty ho nech bejt, nechceš-li mne před časem přivest do hrobu; já bych tvé neštěstí nepřečkala.“

Takové řeči nemohla Terezka tiše snést. Tak s ní matka ještě nikdy nerozprávěla. Horké slzy vyhrkly jí

z očí, i stála tu s rukama sepnutýma a nevěděla, co počít. „Nech si říct, děvečko!“ začala zas matka, ale již mnohem mírněji; „nech si říct a poslechni upřímnou matku. Já ti nebudu nikdy poroučet. Vyber si toho nebo onoho; ale před patrným neštěstím tě musím zdržovat. Prokop je hezký, pracovitý člověk, ale dokud nenechá karet, nesmíš na něj myslit. Pak mi také napadá: Kdo ví, máš-li ho tak rád nebo on tebe, jako se mají dva lidé rádi mít, když chtějí spolu po celý život obcovat. Snad je to jen pouhé zvyknutí; snad jste si něco usmyslili, že se již mnoho roků znáte, že jste si přivykli. Víš-li co? abyste se řádně přesvědčili, můžete-li se jeden na druhého spolehnout: zkuste to asi rok; ta trocha času vás nezabije. Nemluvte spolu ten celý čas, nescházejte se — jakož bez toho doufám, že to neděláte: a budete-li se pak ještě chtít, a hlavně jestli se Prokop celý ten čas karet nedotekne, pak řeknu: S Pánem Bohem, vezměte se! Vždyť je tolik tisíc lidí na světě, snad se vám také nějak povede.“ — Terezka stála chvílku celá zamyšlená; pak si utřela uplakané oči a řekla odhodlaně: „Ano, panímámo! tak to udělám. Řeknu Prokopovi, aby nehrál — a ten čas nám také nějak uteče.“ — „Milé zlaté dítě!“ řekla nyní matka se svou přirozenou laskavostí, „kdybysi věděla, co stav manželský obnáší, tedy bych tě nevarovala. Kdybysi věděla, co to znamená, když musí žena celý život s mužem trávit, jemuž u oltáře ruku podala; když musí všechny jeho opravdivé starosti, i daremné vrtochy, mrzutost a hněv a všelijaké nectnosti snášet; když musí až do hrobu v bídě a nouzi, v rozličných nátiskách s mužem vytrvati, jemuž přede tváří boží věrnost slíbila — kdybysi tomu všemu již rozuměla: tedy bych ti nemusela nyní *Prokopa* z mysli vyhánět. Milá zlatá holka! Ono se snadno

řekne: Já si tě vezmu, já tě budu mít vždycky ráda, já s tebou vydržím až do hrobu; — to je snadná řeč; ale splnění té řeči, držení toho slibu mívá často veliké těžkosti, a řádná žena, poctivá, nábožná manželka je musí snášet, nechce-li místo utrpení na tomto světě míti škodu na onom. Kdo zde zruší přísahu, je na věčnosti ztracen."

Terezka ji tiše poslouchala; znepokojená mysl její se mezi tím usadila, a pak řekla v duchu sama k sobě i cítila to hluboko v srdci: „Ano, *co jednou slíbím, to také vyplním.*"

Stránský se ale velice mračil, když zaslechl, co Terezčina matka ustanovila. Ona mu to sama přednesla. „Já od Terezky neupustím, a kdybych měl deset roků čekat," řekl na to vzdorně. — „To bude hezké," odpověděla stará. „Tím dáte alespoň důkaz, že máte Terezku rád. Ale jen také nezapomeňte, co jsem vám řekla stran těch karet." — „Hlouposti!" pravil mladý tovaryš. „Já nemám sice jiného vyražení; ale k vůli Terezce mohu také toho nechat, jestli se bojí." — „To budete hodný, milý Prokůpku!" doložila stará hlavou kývajíc. „Tedy celý rok milé kartičky ani do ruky — s Terezkou nemluvte, a pak si o té věci povíme." — „Co se týče karet, ano, to vám slibuju, panímámo!" řekl Stránský. „Ani se na ně nepodívám; ale stran Terezky vám neslibuju nic. Přes práh k vám nepůjdu, to byste mi položila třeba koště na cestu; ale ono je dost jiných míst, kde Terezku dostihnu. Pod širým nebem je dost hodného prostranství pro dvě srdce, která se mají ráda." — „To si dělejte, jak budete moct před svým svědomím zodpovídat; já jsem chudá, slabá žena, abych vám mohla všecko zabránit; ale spoléhám se na své dítě, že bude mít matčina slova na mysli a že se Pána Boha nespustí. Za to vám ale také povídám,

dovím-li se mezi tím časem, že jste karbanil: tedy Terezku nedostanete, leda by chtěla holka na mou smrt čekat."

S těmi slovy šla ze dveří. Prokop a Terezka stáli několik okamžení mlčky proti sobě a hleděli k zemi. Děvče mělo v očích slzy, mladý tovaryš se ale kabonil. Konečně řekl: „Nu tedy s Pánem Bohem, Terezko, jak tvoje chytrá máma poroučí!" a přitom jí podával ruku. Ale Terezka se jí nechopila, nýbrž vzala hocha prudce okolo krku a zvolala: „Můj milý Prokope!" Potom ukryla tváře na jeho prsou. — „Máš mne ráda?" ptal se chasník a položil obě ruce okolo těla jejího. — „Mám, mám!" řekla dívka a dala se po tichu do pláče. — „Tedy tě častěji uvidím," mluvil Prokop, „a budu s tebou rozprávět. Matka neví, co žádá." — „Ale hrát nesmíš, Prokope!" řekla zas Terezka, sepnula před ním ruce a hleděla mu z celé duše do očí. „Hrát nesmíš. Matka drží, co jedenkráte řekne. Byli bychme nešťastni." — „I nebuď bláhová!" usmál se chasník, „a drž jen ty, co slibuješ." — „Až do smrti!" zvolala dívka tak vášnivě, že jí všechna krev do tváří vstoupila, a Prokop se prudkosti její podivil.

A od té chvíle myslili ti dva mladí lidé, že se musejí teprva jak náleží milovat, že musejí být svoji, a kdyby se mezi ně hory doly stavěly. To bývá při zamilování obyčejně; třeba hořel sebe menší plamýnek, jak foukne do něho vítr, hned začne šlehat a se rozmahat.

Na jaře a v letě, dokud měl Prokop v Praze dílo, to to s nimi ještě ušlo. Chasník nebyl skoro celý týden doma, i nebylo tedy příležitosti, aby ho byla mohla Terezka viděti; leda když na něj v sobotu večer pod hájkem čekala, nebo jej v pondělí ráno o třech hodinách

kus cesty vyprovázela, aby matka nevěděla. Hůře se jim ale vedlo, když nastalo chladné povětří a zednické dílo přestalo. To byl Prokop skoro celé dny ve vsi, a tu se začalo chvílemi jemu i děvčeti stýskat, že si byli na blízku a že se nemohli vidět, když jim právě napadlo. Jedinou náhradou byly jim času večerního schůzky u lip, když mohla Terezka odskočit, nežli šla do přádla.

Nu, a jakž to vypadalo s kartami? — O těch nebylo mezi nimi celý čas ani nejmenší zmínky; Terezka měla ouplnou důvěru. Brzo uvidíme, jestli ji Prokop nešidil.

Jednoho času, bylo takhle na podzim, když se začínal den krátit, zastavila se pod večer u Terezky dobrá známá, kteráž přicházela z Prahy z trhu. Smála se, že jí bolí nohy, že si musí odpočinout, potom že se bojí sama po vsi, aby ji Terezka vyprovodila. Terezka se smála také a vyšla s ní na náves. — „Ty," pravila známá, „já ti musím něco říct, ale nelekej se." — „Co pak?" ptala se Terezka. — „Není-li pravda," začala zas druhá, „máma nechce, aby Stránský karbanil?" — „Nu?" zvolala Terezka zděšená. — „Ja to vím dozajista," řekla známá. „On karbaní." — „Prokop?" — „Tak jako že tuhle vedle sebe stojíme. Já ho sama viděla. Bylo to nahoře na Pohořelci. Dostala jsem hlad, proto že jsem měla po trhu ledajaké běhání; vešla jsem tedy do hospody... traktér kladl právě teplé jitrnice na lísky..." — „Nu áno, ano!" vskočila jí do toho Terezka nedočkavě. „Ale co dál?" — „A když jsem vešla do šenkovny," mluvila známá dále, „a svou jitrnici jím, a na nic ani nepomyslím: zaslechnu, že hrajou v naprotějším koutě karty. I pozvednu oči, ani nevím sama proč — a vida! on tam sedí tvůj Stránský ještě se třemi." — „To není pravda!" řekla nyní velmi rychle Terezka. „To ses přehlídla!" —

„Však ona se nepřehlídla!“ odsekla druhá trochu mrzutě; „však ona má dobré oči! Stránský to byl.“ — „Madlenko, to není pravda! Prokop nehrál — nesměl hrát, vždyť jsem jej o to prosila!“ mluvila nyní Terezka a držela známou pevně za ruku. „Neříkej to!“ — „I jdi, blázne, a nerozmačkej mi ruku!“ usmála se Madlenka. „Komu pak bych to říkala. Já to nechtěla nejdřív ani tobě povědít, abysi neměla daremné strašáky. Pak jsem si ale myslila: E co, povíš jí to přece! Podruhé by ho mohl někdo jiný zahlídnout; to bude přece líp, když mu dá Terka vejtopek. Oni ti mužští beztoho za nic nestojí. Dobrou noc!“

Ale Terezka neměla dobrou noc, neměla na to ani dobrý den, a když čekala pod večer na Prokopa, který měl z Prahy přijít, byla celá zasmušilá a hleděla pořád pod sebe. Když Prokop přišel, sotva ho pozdravila; šla několik kroků vedle něho, ani slova nemluvíc. „Co pak je ti, Terezko?“ ptal se chasník. „Co koukáš pod sebe?“ Dívka se zastavila, pozvedla oči, upřela je na Prokopa a řekla: „Ty prej zas karbaníš!“ — Prokop vyvalil oči a dal se do smíchu: „Kdo pak ti co nabulíkoval?“ řekl na to. „Ani mi nenapadlo.“ — „Že ne?“ ptala se dívka velmi horlivě. „Někdo tě ale viděl na Pohořelci, že jsi hrál.“

„Kdo mě viděl? kdo je to?“ vyptával se Prokop, jakoby se mu kdo ví jaká křivda činila. Ať jsem nevím jaký, jestli jsem měl karty v ruce. Že jsem snad při tom seděl...“ — „A sám jsi tedy nehrál?“ ptala se Terezka dychtivě. — „I dej si pokoj, blázne!“ řekl chasník, vzal ji pod paždí a vedl k vesnici. „Povídej mi raději, co jsi dělala, co máte nového.“ — „Já od včerejška všecko zapomněla,“ odpověděla Terezka tichým hlasem. „Ta novina *o tobě* zahnala mi z hlavy všecko jiné myšlení. Prokope,

kdybysi se mohl zapomenout — byli bychme nešťastni. Pamatuj na to, že jsem tě prosila. Vidíš, já jsem k vůli tobě neposlušnou dcerou, že se s tebou scházím, a někdy mi napadne, že mi to Pán Bůh ani neodpustí: a kdybys ty měl být za to takovým člověkem... já bych..." Dále nemohla pro tichý pláč mluviti; také jí nedal Prokop dokončiti. „Nic bysi, nic!" zvolal mezi to; „protože se to nestane. Tys moje Terezka, a na toho bych se podíval, kdoby chtěl mezi nás prsty strkat. Nevěř, co ti lidé namluví; to je samá závist; já je znám." Terezka umlkla, nutila se věřit, co jí Prokop dotvrzoval, a brzy bylo zas všecko v pořádku. Ona se chytala myšlénky, že je Prokop nevinen, jako svého spasení. Ona *chtěla*, aby byl nevinen; vždyť nemohl být jinak její, a to by bylo bývalo její neštěstí — tak alespoň myslila.

Mimo mnoholetou náklonnost nutilo ji nynčko ještě něco jiného, že se Prokopa co nejpevněji držela. Nejhlavnější příčinou byl arci její slib. Ten považovala za pouto, kteréž nesmí zlomiti; ale krom slibu byla tu i řeč lidí vesnických, kteří pochybovali, že bude Terezka s Prokopem svatbu strojiti; a to holku bolelo i dopalovalo; i myslila si někdy: Vám navzdor bude můj! Vám navzdor budeme si vázat věnečky a koupíme si fábory; abyste o tom věděli! Konečně ale k tomu přišlo ještě něco třetího. A to se dělo takhle:

Že byl ve vsi starý učitel, to jsme již podotkli. Domácí lidé nepozorovali ani spoustu své školy, protože s ní byli sestárli. Blízký vikář a školní dohlížitel poznával arci, když přijel jednou za rok na vizitaci, že není ve škole všecko v pořádku; byl ale dobrý letitý pán a nechtěl starému učiteli ublížit; i nechal býti, jak co bylo, a těšil se, že to nebude věčně trvati. A tak při-

cházelo z nevčasného šetření jedné osoby mnoho zlého na celou osadu. Pamatujte si to, přátelé!

Domácí duchovní byl už také věkem sešlý muž, dobrý přítel pana vikáře, a nechtěl dělat v obci mrzutost, poněvadž měl starý kantor mnoho přátel mezi sousedstvem. Když si musel pro vysoké stáří vzít kaplana, počala se brzo barva měnit. Mladý kaplan viděl zpoustu, kteráž panovala ve škole, a svědomí jeho nedalo mu na tak důležitou věc jen ledabylo hleděti. Oznámil ji vikáři, učinil představení k vrchnosti, vznesl prosbu na konsistoř, i nedal pokoje, až byl mladý pomocník na školu dosazen, s kterýmž pak i hned celé učení do jiného pořádku uvedl.

Tento školní pomocník čili jak se pěkně říkávalo: mládenec (ono to bylo za oněch časů, když se ještě nepsávalo: podučitel, a protož nám nynější páni podučitelové odpustí, že zde této nové titulatury neužíváme) — onen mládenec jmenoval se Javornický, a náležel k oněm lidem, kteří se dlouhý čas o dost malou službu ucházejí a přece nic ulóviti nemohou, protože nemají buďto žádnou rekomendaci nebo peníze. Třeba desetkrát klepali, ono se jim přece neotevře; v takovém případu neví svět, co stojí v bibli psáno. Na to se odvolávají lidé, jen když chtějí někoho potěšit; když mají někomu pomoct, to nevědí ani slova z písma svatého. Javornický chtěl nejdříve nějaké místo na hlavní škole, také se k němu řádně připravil; když nebylo ale možno žádné dostati, byl by se také místečkem na triviální škole v některém městečku spokojil; když nemohl ale ani k té hodnosti cestu nalezt, vzal za vděk i se školou vesnickou. Přistříhal své myšlénky, sebral své knihy a košile, dokuď nepadly židům do rukou, a odstěhoval se na ves.

Učitel ho tuze laskavě nepřivítal, ale to mu nebylo nového. On se dřel životem již od početi, a vymlousám u sebe starého člověka, kterýž byl tolik let klý choditi podle svého pohodlí, a kterýž měl nynčko ednou vedle sebe mladého vejrostka trpěti. Více mrzelo dence, že se také sousedé mračili. Onť přišel přece ejich prospěchu! On si pevně umínil, že bude horlivě ychování jejich mládeže pečovat, že z těch neokřeců přece lidem podobné figury nadělá: ale sousedům nevonělo; ti nemohli pochopit, k čemu by to bylo řeba. Ti pravili mezi sebou: „Hlouposti, takové opravy iovoty! My chodili také do školy a nenecháme se tak dno prodat. Když se člověk s rozumem nenarodí, tor mu ho nevtluče. A orat, sít, mlátit, tomu se kluk škole také nenaučí. To je jen tak, aby měli škvrňata sedět, dokud je nemůže mít člověk doma ku práci. ik tam přece nepochytí, aby je nemohli páni dřít, a by chodili sto let do školy. A k tomu ještě do takové, je pouhý floutek preceptorem. Co pak muže bejt iém zralého? Toť je teprva samá pařenice.“ To byla udrost sousedů; někteří si ovšem také něco jiného slili, jen že si netroufali s barvou ven, i bylo jich e málo proti obecnému mínění. Jedinou náhradu potoval Javornickému mladý duchovní; ten ho povzbual, těšil, posilňoval; ten s ním vedl rozprávku, jak budoucně zařídí a jakého ovoce se tu ještě dočkají. v skutku začal se jeho stav pomalu zlepšovati. Javorký byl hezký mladý muž, přitom tichý, úslužný, ochotný ku každému přívětivý. On pozdravil každého starého věka, a když si vyšel za ves na procházku, dal se rád idmi do řeči, aby se něčemu z polního hospodářství učil. A ve škole to byl jako ryba ve vodě, to nene-

chal ani tu nejmenší příležitost proklouznout, když se mohly děti něčemu naučit. A to činil tak příjemným způsobem, že se ho děti ani nasytit nemohly; on jim totiž pořád něco vypravoval. Na začátku přicházela mládež velmi nerada i nepořádně do školy, byla tomu zvyklá; nerada poslouchala. Ale když jí začal mládenec brzy o nějakém slavném muži, brzy o chatrném člověku něco pěkného vykládat, jindy zase něco veselého povídat, a potom o rozličných, divných cizozemských zvířatech, o dalekých krajinách, i o nebi a hvězdách vypravovat: tu se hrnuli holečkové do školy, byli rádi, když Javornický vešel a byli pozorní. I stalo se potom častěji, že děti mezi sebou nebo mezi čeledí nebo před rodičema žvatlaly, co byly ve škole slyšely: i vypravovaly celé příběhy, jedni tak, druzí jinak, až se i pohádaly.

A staří otvírali hubu, vrtěli hlavou, divili se a brůčeli: „To je nynčko divné učení! My o tom jaktěživi nic neslyšeli.“ Ale potají se jim to přece líbilo, a někteří začali už myslit: „No, v tom mladém člověku může přece něco vězet!“ — Jednou šel Javornický po lukách a četl; když přišel ale k místu, kde právě seno přehazovali, zavřel knížku i pozdravil hospodáře, který tu stál, aby si chasa popilovala, i dal se s ním do řeči. Hospodář hodně rozkládal, aby okázal, že má filipa; přitom hodil ale také několikkrát očima po knížce, kterouž Javornický v ruce držel, a řekl konečně usmívavě: „Co pak to máte hezkého? Jsou to snad zas nějaké povídačky pro děti?“ — „I ne,“ odpověděl Javornický, „to je velmi pěkné čtení pro lid dospělý, ačkoli ho může mládež také poslouchat. Jestli máte chuť, já bych vám je půjčil. Budete mít z toho potěšení.“ Sedlák se poškrábal za ušima. „To by bylo arci hezky,“ řekl přitom,

no mi to jde s tím čtením trochu pomalu; za mých
me ještě na to nedrželi.“ — „To nic neškodí, proto
byli přece řádní hospodářové, a co jste zameškali,
ahradí nynčko vaše děti. Zatím ale, kdybyste chtěli,
a vám to sám přečetl, i ledaco jiného, a mohli byste
i domácí najednou poslouchat; já bych vás někdy
il.“

edlák nevěděl hned, co má na to odpovědít. Byl
nedůvěřivý, měl ale přece tolik poznání, že by se
lo, aby tak přívětivé nabídnutí odmrštil; začal tedy:
o by bylo arci hezky; ale vidíte, my nemáme ani
li; našinec se musí celý boží den plahočit, když při-
čer, také si rád odpočine.“ — „To máte pravdu,
íte jako moudrý hospodář,“ odpověděl Javornický.
také nenapadlo, abych vám dělal nějaké nepohodlí.
khle jednou v neděli odpoledne, to jdete snad někdy
podý, jednou byste mohl zůstat doma, a tu bych
ěco přečetl. Jak povídám, budete-li mít jedenkráte
jen mi dejte zkázat.“ — A milému hospodářovi to
skutečně pokoje; jeho nejmenší kluk žvatlal pořád
livných věcí, že byl otec v skutku žádostiv toho
o divotvorce a ty jeho knížky poznati. I pozval
ly jednou, aby prej mu něco přečetl, ačkoli selka
ručela, že to bude pouhé slídění a špehování. Javor-
přišel, četl — a hle! ten den zapomněl hospodář na
u, selka zůstala tiše sedět, a děvečka i s pachol-
řikradli se pomalu do sednice a posadili se na lavici
en. A druhý den byla toho plná ves. Jedni se divili
dívali sousedovi bláznů, druzí mu to nepřáli, že prej
nít něco zvláštního, a třetí broukali na převrácený
Ale mnohý myslil v duchu: „Počkej, však já si to
avlíknu! Budoucně musí číst mládenec u mne, aby

se neměl kdo čím chlubit.“ A čeho se Javornický ani v té míře nenadál, to se stalo. Skoro se o něj drali. Musel číst jednou zde, po druhé tam, a brzo scházelo se více sousedů ku čtení, jakoby chodili na táčky. Neboť to se musí českému lidu nechat, že je rád, když může něco nového poslechnout, že má veliké zalíbení v kronikách a pěkných povídačkách; i jeť to velmi chvalitebná stránka jeho povahy, a měla by se jak jen možná šetřiti; měla by se krmiti a posilňovati, měly by se lidu dobré knížky do rukou dávati.

Tímto způsobem naklonil si Javornický pomalu všechny sousedy; začali mu přát, jakoby byl mezi nimi vyrostl. On ztratil arci mnoho času, ale nebylo mu ho líto; vždyť měl za to hojnou náhradu, když nepotkal žádnou tvář, kteráž by se nebyla na něj přívětivě usmála. A ještě z jiné strany kynula mu pěkná naděje. Stářím a mrzutostí začal totiž starý učitel najednou tak chřadnouti, že nemohl již skoro ani do školy docházet. I mluvilo se tedy, že musí jít na odpočinutí, jestli se to s ním brzo nepolepší; a co byli už Javornického dobří přátelé, ti mluvili zrovna, že mu škola neujde. „Potom musíte ale také na nějakou paní učitelku pomyslit!“ dokládali k tomu někdy se smíchem. Ale to byla věc, na kterouž Javornický ještě nepomyslil, a to leželo v jeho povaze. Ačkoli byl jinak přítulný a rád nejen s dětmi ale i se zrostlými obcoval: mladým dívkám, kvetoucím pannám nemohl se říkaje do očí podívat: to se hned pýřil; a aby se byl některé dotknul, některou vzal za ruku, to nebyl s to udělat. Takéť se co možná vystříhal, aby nemusel s nimi rozprávět. Byla to zvláštní panická povaha, kteráž ve své tichosti a nevinnosti rostla, a dospívala a čekala, až *z ní láska* bujný květ vyrazí. A při takové povaze bývá

ka nejvřelejší a nejtrvanlivější. Takových lidí je arci řídku, ale Javornický byl právě z těch vzácností. A tu mu něco přihodilo, čeho se tak snadno nenadál.

Jednoho dne, když měl po škole, vyšel si s novou ihou od pana pátera do polí, a chodě po mezích do-ıl se do hájku, jenž ležel několik set kroků za vsí. astně to byla široká rokle, pěkná plných habrů, dubů, ek a jiného nižšího křoví. Javornický vešel do stínu, ıl si ale hned z kraje pod hustý keř a zabral se tak čtení, až mu říkajíc oči přecházeti začaly. Tu teprva zvedl hlavu. Slunce právě zapadalo, a celý háj vypadal, koby ho byl tekutým zlatem a růžovým povětřím na-nil. Venku bylo sice ještě světlo, ale mezi stromovím činalo se už smrákati. Javornický se položil na znak, eděl chvíli do lupení, potom přimhouřil oči a přebíhal duchu všecky obrazy, které se mu byly při čtení na-ytly.

A jakž tak přemejšlel, zdálo se mu najednou, že ší přijíždět statečného reka, o němžto byl právě četl; rhne sebou, nazvedne hlavu, přehne se na kolena, a vidí rze křoví, že sem po mezníku vedle vysokého žita mladé ivče běží nebo spíše hopkuje, až se pak najednou u hu-ého keře zastaví, za nímž Javornický ležel. Ten se lekl ce, než kdyby se byl u něho rytíř na koni zastavil. nevěděl, co má počít; má-li vstát a jako nic ode-, anebo se tiše držet a nepřicházet dívce ani na oči. a však když se zastavila, vypnula se na prsty, natáhla k a dívala se do dálky, jakoby tam někoho hledala. když ho nenašla sundala s krku malý šátek a utírala čelo, tváře i krk až po prsa, kam bílé tílko od košile, nahovalo. Potom začala zpívati polovičním hlasem:

Teče voda od javora,

hladila si vlasy, kteréž jí byl při rychlé chůzi větříl rozcuchal, urovnávala si zástěrku, vyzula střevíc a vyhodila kamínek, a konečně začala trhat lupení. Přitom vystupovala každé okamžení na špičky a dívala se do dálí. Javornický klečel dva kroky od ní za křovím a byl jako v mučírně, jen že to byly muky sladkého způsobu. Děvče bylo hezké a čistě ustrojené, ačkoli byla sobota a on by byl na ni hleděl, až by se byl v hledění celý rozplynul. Ale Terezka (neboť ona to byla) vytrhla jej náhle z toho hledění; vypínalať se totiž po zrnatém chomáči zralého jeřábu trochu vysoko, tak že se jí noha vysmekla; z toho sklouzla, myslila, že padá, vykřikla a chytila se oběma rukama křoví. Pak se dala do smíchu, najednou ale zase umlkla; neboť i Javornický byl myslil, že děvče padá, vykřikl a vyskočil, a nynčko před ní stál. Holka zůstala, jakoby ji krví polil, a chtěla utect, ale nemohla se z místa hnout; buďto se jí vrazilo do nohou leknutí a nebo nemohla dále pro stud. Konečně si ale dodala zas mysli, usmála se a řekla: „Dobrý večer, pane učiteli! Odpusťte, jestli jsem vás ulekla!“ — „Oh, žádným způsobem,“ odpověděl mládenec a také se nemálo zardíval. „Vy jste mě neulekla; to jsem byl spíše já tak nezpůsobný, že jsem vykřikl, an jste sklouzla, ješto jsem měl obě ruce rozepnout — a nejkrásnější kvítko naší krajiny zachytnout.“ — „To byste měl něco čistého,“ řekla dívka polovičním hlasem. A mladý učitel mluvil dále a nevěděl ani co, i žásnul pak v duchu nad svou smělostí, že byl hned tolik slov nalezl. Dívka ho poslouchala, a opět se zarděla, ale ne hněvem, ani ne tak studem, jako nějakou tichou rozkoší, kteráž jí kapala do srdce, jako padává nebeská rosa do kalíšku zprahlého *kvítka.* I poslouchala ještě chvíli, když přestal již mlu-

i, neboť se jí zdálo, jakoby mluvil posavad; konečně ale napadlo, že musí odpovědít. Ale tu nevěděla co. ioť to bylo něco docela jiného, když mluvila s Prokom nebo s jiným člověkem z vesnice; to mohla říct, chtěla, ale před Javornickým nevěděla, jak slova vyati. „To jste četl bezpochyby zas nějakou pěknou kroku?“ vypravila konečně ze sebe. — „Ano, četl, a přil jsem právě k nejkrásnější kapitole,“ řekl Javornický ksi osmělen, i usmál se a pohledl na děvče, jakoby těl říct: „Rozuměj mi.“ A ta mu, jak se zdálo, také zuměla; neboť se podobně usmála a řekla: „To je mi o, že nebude dlouho trvati! Nemějte mi za zlé, pane iteli! Já musím domů — dobrou noc!“ A s těmi slovy pustila honem pod hájek, ale ne domů, nýbrž do polí, ıdy měl Prokop přijíti. I běžela ještě hodný kus, pak ı zas pomalu, a smála se té příhodě, pak se zamyslila, ıjednou se lekla, trhla sebou a děkovala Bohu: tu přiázel Prokop! I vzala ho nad obyčej vřele okolo krku; e ten kousek cesty ke vsi byla zase jaksi roztržitá.

Javornický ale sebral tiše svou knihu, zabloudil v myénkách do polí a přišel pozdě domů. Obloha byla již na hvězdiček. Na druhý den stál i chodil ve škole jaksi ımyšlen a chvílkami se tiše usmíval; po vsi šel s hlaou sklopenou, jakoby něco hledal, a jenom někdy střelil m tam po očku. Hledal Terezku, neboť nevěděl, čí ; — a ptát se, to také nechtěl, to ani nemohl; strahoval se o tajemství, kteréž ho těšilo. Ale toho dne mu echtělo štěstí přát; nemohl Terezku potkati. Teprva třetí en byl šťastnější; to potkal Terezku zase pod večer, když esla v plachtě trochu trávy pro své kůzle, kteréž dotala z velkého statku jakožto vejsluhu. Potkal ji na mezi, ık že se nemohl jeden druhému vyhnouti. Ale tenkrát

se již nezarděl; nebo v samých myšlénkách byl s jejím obrazem již tak seznámen, že ji pozdravil jako starou známou, srdečně, s radostným usmáním. A však i ona přivítala Javornického, jako by se na umluveném místě scházeli. On se zastavil a ptal se jí, byla-li hodně pilná? — Ona zas na to, že to ujde, ale že jsou ještě pilnější. On zas tedy dále: to že byla tedy bezpochyby včera hodně dlouho u muziky; ale ona se dala do smíchu. „Já?“ pravila. „Nevím, co bych tam dělala. Pro takové hosti, co nemohou nikdy loktem do kapes, to je místa jenom po návsi. A pak také netancuju. Já mám dost tance celý týden. Vidíte, tohle je můj tanečník.“ Přitom okázala srpem na ranec trávy, kterýž nesla na levém rameně. — „A jak pak jste se na to leknutí ondyno vyspala?“ ptal se zas Javornický a obrátil se, na znamení, že ji bude vyprovázet. — „Dobře,“ usmála se dívka. „To nebylo tak zlé. Jen jestli se pan učitel více neuleknul. My venku musíme být připraveni na všecko; u nás pálí jednu chvíli slunce a druhou bije hrom.“ — „Však on bude vědět, kam má uhodit a koho se má chránit,“ řekl Javornický a podíval se na ni, jakoby chtěl doložit: Tebe se nedotkne. — „Snad si nemyslíte, že by mě ušetřil, kdyby se mu právě uhodit zachtělo?“ usmála se Terezka. „Nevíte, že se říká, že čistí bouřka povětří? Ale co si o mně pomyslíte, že mluvím takové rouhání. Však já vím dobře, kdo na nás všecko posílá, a že jsou nejen vlasy na hlavě naší spočítané, jakož stojí v svatém evangelium, ale že i všechny kroky naše milostivá ruka ostříhá. To mi věřte, pane učiteli, když stojím takhle na poli, a vidím okolo sebe to boží požehnání, plný klas a polní kvítko, nebo ten strom, jak rozkládá svá ramena, a jak pod hroudou křepelka tluče a na výsostech skřivan svou písničku zpívá —

to mi věřte, tu vím dozajista, že je Bůh nade mnou a okolo mne, i kdybych nebyla nikdy na křesťanské učení chodila. Ale odpusťte, pane učiteli! a nesmějte se hloupé holce, že vám žvatlám o věcech, kteréž vy sám desetkrát lépe víte; ono mi to jen tak vyklouzlo, že nemám často příležitost o těch věcech rozprávět.“ — „Ó mluvte jen, mluvte!“ zvolal Javornický a vzal ji vřele za ruku. „Já bych vás poslouchal celý večer.“ — „To byste se myslím poděkoval,“ usmála se zase dívka a zastavila se. „Teď se ale musíme rozejít, pane učiteli! Kdyby vás někdo viděl — že se mnou...“ — „Styděla byste se za mne?“ ptal se Javornický rychle. — „I co pak vám napadá! Stydět! Ale lidé rádi povídají, a kdyby mne viděli, že s vámi...“ — „Ach ovšem, to máte pravdu! Za to vás trefím snad někdy jindy, co myslíte?“ — „Právě jsem povídala, že jsou všechny kroky naše v rukou božích.“ — „Nu tedy nesmíme nic proti božímu řízení dělati. Bývàte často v těchto stranách?“ — „Jak to Pán Bůh nařídí!“ smálo se děvče již na odchodu, „a zachová-li mi do zejtřka na palouku trochu trávy, tedy přijdu snad zase. Ale dozajista to nevím.“ — „Tedy se na to dobře vyspěte!“ — „Vy také!“ — „Dobrou noc!“ — „Dobrou noc!“

A opět byli od sebe. Terezka vběhla mezi zahrady a Javornický hopkoval okolo zahrad. Ano hopkoval, a štěstí bylo, že ho nikdo neviděl, sice by si byl myslil, že se učí strašáka, aby si mohl o příští muzice zadupat.

Ale druhý, třetí den pršelo, čtvrtý den bylo sice krásně, ale Javornický nemohl pro školní práce z domu. I strávil ten čas velmi nepokojně, a nemaje již žádného stání, vyběhl si pátý den časně ráno ze vsi, jakoby měl ztracený pokoj nalezti. Lehkým kročejem octnul se Javornický pod křovitou strání — a hle! tu stála Terezka a

držela na provaze bujné kůzlátko. Vyhnala je na pastvu, než musila po jiné denní práci odejít. A Javornický byl by málem vzkřikl; tak ho to radostně překvapilo. V okamžení stál vedle ní a vzal ji za ruku; ale samým překvapením nemohl hned promluvit. „Pán Bůh rač dát šťastné dobré jitro, pane učiteli!“ řekla tedy dívka, též překvapená. „Již tak časně na nohou?“ — „Ach, to je šťastný den!“ řekl nyní Javornický velmi srdečně a hleděl jí dychtivě do tváří. „Dobré jitro! Jak jste se pořád měla?“ — „Jak se může chudé děvče mít!“ odpověděla dívka usmívavě. „Dokud je kousek toho božího zdraví, nesmí člověk stejskat.“ — „Jestli pak jste si na mne zpomněla? Jáť myslil, že uběhlo půl věčnosti, co jsem vás neviděl.“ — „Kdyby neměla věčnost déle trvat, to by nebylo pro chudé lidi tuze dobře,“ usmála se dívka. „Či nevíte, že je celý svět na ni odkazuje a že se všecka jejich naděje jenom na věčnosti zakládá?“ — „Nemějte starosti! Blaženému trvá věčnost jako okamžik, ale kdo je sklíčen toužením, tomu se vleče každé okamžení jako věčnost.“ — „No, vy přece nemáte po čem toužit,“ řekla dívka a přiskočila ke kůzleti, které se natahovalo po mladém lupení, nemohouc je dosáhnout. I shýbla mu větvičku. „Takový pán — tu máš, miluško, tu máš! — zaopatření máte...“ — „A v tom hledáte veškeré štěstí pozemské?“ — ptal se Javornický. „Jiné žádosti člověka... hlasy dychtivého srdce neplatí u vás nic?“ — „Tomu nerozumím, pane učiteli!“ smála se dívka, stojíc pořád výše na stráni. „Ale to vím, že zvoní ve vsi klekání a že musím po své práci do dvora. Hospodyně by se škaredila, kdybych přišla pozdě. Dobrého zdraví, pane učiteli!“ — „A nedáte mi ani ruku na rozloučenou?“ *ptal se* Javornický velmi srdečně. — „I což pak záleží

na mé ruce," prohodila Terezka, ale zastavila se. Javornický byl dvěma skoky u ní a už ji držel také za ruku. — „Moje ruka se ani do vaší nehodí," řekla dívka, a povolně se mu vymknula. „Podívejte se na mou tvrdou dlaň, a vaše je jako hedbáví!" — „To je právě dobře, to je vaše okrasa, a silné se hodí dobře k jemnému." — „Ne, ne, to bych neřekla, a vaše prsty by mohly mezi mými přijít k ourazu. Vari na tři kroky!" A s těmi slovy chtěla zase dále; Javornický ji zadržel. „Tedy mi alespoň řekněte, kdy vás opět uvidím?" — „Ach nebuďte bláhový! co pak vám na tom záleží!" dováděla dívka. „Škoda času pro tak učeného pána." — „To si nemyslete, milá... ach podívejte se, vždyť ještě ani nevím, jak se jmenujete!" — „Co pak mě neznáte?" — „Bylo to arci hloupé ode mne, já si to sám neodpustím, že jsem si posud nejhezčího děvčete nevšimnul; ale již učiňte milosrdenství a povězte, jak vám říkají." — „I toť vám poví každé dítě ve vsi! Chudé děvče je jako falešný peníz, musí ze stavení do stavení, chce-li kousek chleba vydělat. Já jsem Procházkovic Terezka — a teď se vám poroučím." — „Tedy na shledanou, milá Terezko!" volal Javornický a hleděl za ní, dokud mezi vyšším křovím nezmizela.

Později se potkali ještě několikkráte. Terezka se Javornickému sice dost vyhýbala; ale při jejím živobytí nebylo ani možná, aby mu nebyla někdy do cesty vběhla; chodilať po rozličném díle, a Javornický znal také brzo její spády. Jenom o Prokopovi ještě nic nevěděl; dívku cosi ponoukalo, aby o něm nemluvila, ačkoli měla také okamžení, kdežto jí hlas v prsou káral, že mládencovi tají, o čem si celá ves povídala. Onať vlastně ani nevěděla, co se to s ní děje. Prokopa přece milovala, musela jej milovati, to měla za svou povinnost; ale co se

to ozývalo v srdci jejím, když na Javornického zpomněla? Proč jí bylo najednou tak bolestně i sladce okolo srdce, když si jeho přívětivý pohled a jeho příjemné řeči na mysl uváděla? A proč se někdy tak zamyslila, že stála, jakoby zraku a sluchu neměla? A když se jednou dobrá známá ptala: „Ty, co pak to máš se školním mládencem? Já jsem tě už dvakráte s ním viděla!“ — proč se honem od ní obrátila, aby ukryla, že zůstala jako růže? A proč se nutila přitom do smíchu a sotva ze sebe vypravila: „No, no, snad to nebude nějaké neštěstí! Kdybysi musela často na trávu, také bys ho potkala. On se toulá po polích a čte tam své kroniky.“ Tak mluvila, a nevěděla, co se to s ní děje. Tolik jenom zdálo se jí býti radno, aby se toho mladého muže varovala.

V jiném stavu nacházel se ale Javornický. Ten poznal brzo, že dívku miluje, i obíral se v tichosti tak dlouho s jejím obrazem, až v skutku myslil, že — bude jeho. Posud jí nemohl arci ještě žádného zaopatření podati, ale vždyť byli oba mladí, a láska se ráda spokojí a ráda čeká; tak si myslil, ale děvčeti se o tom nezmínil; to neměl ještě tolik zmužilosti, aby jí byl své srdce až na dno otevřel. On byl už rád, když mezi rozprávkou jen tak nějaké slovo prohodil, kteréž o jeho citu svědčilo. Najednou se mu však Terezka několik dní neokázala, a tu se ho zmocnil veliký nepokoj. I když ji naposledy ve vsi potkal, zdálo se mu, že se naschvál obrátila, aby se nemusila na něj podívat, a hrozné pochybnosti začaly mu srdce svírati. Jakož se byl na počátku hned vší naději odevzdal, tak začal nyní všeho doufání pozbývat. I chtěl k ní jít; ale v druhém okamžení ten oumysl zase zavrhnul. Vždyť si netroufal, aby se byl s ní ve vsi zastavil; jakž by byl vešel do jejího obydlí? Pak jí chtěl

psát; ale jak to psaní dodat? Vždyť si netroufal, aby se byl po ní poptal, jakž měl své tajemství s psaním do cizích rukou svěřit? Ale psal přece; napsal, jak ji miluje, jak v její lásce všechno štěstí jeho spočívá, jak na ní každou radost budoucího života svého zakládá. A toto psaní nosil u sebe; na potkání chtěl je dívce podati a takto žádoucího přesvědčení nabyti. Konečně ji napadl. Bylo to mezi sousedskými zahradami, kteréž byly vysokým plotem hraženy. On přicházel z jedné, ona z druhé strany, tak že se náhle na rohu setkali. Oba se zarazili. „Terezko!“ vypravil ze sebe Javornický. „Hněváte se?“ Přitom ji vzal za ruku. — „Proč pak bych se hněvala?“ ptala se dívka hlasem nejistým a sklopila oči. „Co pak by mi to napadlo?“ — „Já si to myslil, že jsem vás tak dlouho neviděl; už jsem se bál, že se mi schválně vyhýbáte.“ — „Proč pak byste se toho bál? Co pak vám na chudé holce záleží!“ — „To nemluvte, Terezko! já to myslím upřímně, třebas to neuměl tak povědít. Ale tu máte něco, to vám poví, co obmejšlím!“ Přitom jí strčil psaní do ruky a hleděl na ni toužebnýma očima. — „Co je to?“ lekla se dívka, a byla by psaní málem upustila. — „Čtěte!“ prosil Javornický. „Čtěte, vezměte to s sebou a dejte mi pak odpověď, abych věděl, přinese-li krásný květ mého doufání sladké ovoce.“ — „Já neumím číst,“ řekla nyní Terezka tichým hlasem, hleděla k zemi a hořela celá zarděná, a psaní se jí v ruce třáslo. „Já neumím číst, nežli trochu, co je tištěné; ale jestli na tom záleží, tedy to dám Stránskému — on mi to přečte.“ — „Kdo je to?“ ptal se Javornický. — „No, můj nastávající,“ vypravila dívka ze sebe, sotva že jí bylo slyšet.

Javornický zůstal na ni koukat a zblednul jako stěna. Chtěl slova její opakovat, ale nemohl v prvním

okamžení ze rtů nic připravit. Ona mlčela také. „Váš nastávající?“ prohodil konečně a v očích mu stály veliké slzy.

„Co pak jste to nevěděl?“ řekla dívka a vracela mu psaní, žalostně na něj pohlížejíc. Javornický neodpověděl, ale pohledl na ni jenom, jakoby chtěl říct: „Jak jsem to měl vědět?“ Potom zašeptal: „Mějte se dobře!“ a pustil se rychlými kroky okolo zahrad do polí. Kdy přišel domů, to nikdo nevěděl.

Ale Terezka se nehnula z místa a hleděla za ním, dokud jí z očí nezmizel; byla by ráda za ním volala, ale — vždyť nesměla. Pak podepřela se o zahradní plot, schovala tváře do hustého lupení a plakala. A od těch časů byla k Prokopovi ještě přítulnější. Uváděla si na mysl svoje slibování, i nalezala v tom nějaké utěšení, když je plnila. Javornického od té chvíle nespatřila. Sama se mu co možná vyhýbala, a on sám nešel říkaje ani z domu; když ale někam za svou povinností vyšel, nevěděl ani, co se okolo něho děje. Bloudil jako stín. Později slyšela Terezka ve vsi povídat, že školní mládenec postonává.

A však i její veselost byla zvrácena. Celá ves to pozorovala, ale hledala příčinu jinde. Matce to svíralo srdce a stará žena potřásala starostlivě hlavou. —

Zatím fičel již vítr přes strnišťata, i bylo opět zoráno, dni se krátily, nastaly mlhy, přituhlo mrazem, dílo v Praze přestalo a Prokop se přistěhoval domů. I nebylo tenkráte mnoho práce ve vsi, a takž mu zbývalo tím více času na Terezku myslit a pozor dávat, kde by s ní mohl promluvit, když se mu právě *nic jiného* nenahodilo, *co před ní pilně ukrýval.*

A dívka nenechala žádnou příležitost uklouznout,

když s ním mohla pobyt. Ona si to ukládala za povinnost; ona chtěla Prokopovi všemožně dokázat, že ho miluje. Tak čekala na něj zase jednou večer adventního času, ale Prokop nešel. Povětří bylo sychravé, vítr profukoval holé větve na lípách u kostela, a Terezka seděla skrčená u sochy sv. Jana. Chvílemi pak vstávala a hleděla do dálky, ale pro večerní tmu a pro mlhu nemohla nic spatřiti. A srdce její bylo plno těžkého nepokoje. Prokop ji nechával sice častěji čekati a míval pak vždycky tu neb onu výmluvu, ale jindy neměla přec takový nepokoj, jako toho večera. A to z důležité příčiny. Neboť toho dne, skoro pod samý večer, potkala ji zase Madlenka. „Ty, dobře že tě vidím!“ začala na ni už pozdáleči. „Musím ti něco říct.“ — „Co pak je to?“ ptala se Terezka trochu nevrle, neboť se jí od té chvíle jaksi bála, co jí byla z Prahy novinu o Prokopovi přinesla. — „Abys si dala pozor,“ řekla Madlenka. „Prokop karbaní.“ — „To není pravda,“ rozmrzela se Terezka. „To jsou daremné klepy. Já se ho tenkráte ptala, a on nechtěl o ničem vědět.“ — „Arci, on se přizná!“ dala se jí holka do smíchu. „Co nemá člověk tropit, s tím zůstane hezky pod pokličkou.“ — „To se snadno řekne, ale těžko dokáže,“ odpověděla Terezka. „A já vůbec nevím, proč ho pořád stíháš!“ — „To není žadné stíhání. Ale člověk chodí s otevřenýma očima a ušima a není tak slepý jako jistí lidé, co by na mužského zámky stavěli. Mám-li mít ale za mou dobrou vůli takové poděkování, tedy budu mlčet, a kdyby filkoval do skonání světa. Moje škoda to nebude.“

„Nu — a co pak jsi mi tedy chtěla říct?“ ptala se Terezka s nepokojným srdcem. — „Že je naše chasa učiněný karban, to snad víš,“ zpustila zase Madlenka. „Ono

to běhá kolem po vsích, že je hanba povídat, a mladý učitel má dobře, to bude jedenkráte naše zkáza. To ti četl nedávno u souseda knihu o karbaníkovi, že bylo hrůza poslouchat; tak pěkně bylo v ní všecko vypsáno. Ten ti byl tak do těch karet zaslepený, že konečně ze samé dišperace vlastní ženu zabil. Ach, ten ti má knihy, to je muž! Věčná škoda, že jsme ho tu dříve neměli; ten starý ušňupaný kantor nechal nás jako to boží dřevo růst. Vždyť ho znáš?“ — „Koho?“ — „Mládence. I arci šlaku! vždyť jsem tě sama viděla, že jsi s ním mluvila. Ach, to je mužíček! jen že mu teď pořád něco schází; není ho skoro ani vidět, a když vyjde, chodí celý zamyšlený...“ — „Ovšem, ovšem!“ prohodila Terezka, a krev se v ní bouřila, až jí pot na čele vyvstával. „Ale jak je to s Prokopem?“ — „Toho jsem dnes viděla před samým polednem, jak stál se Sejkorovic Honzíkem, a to je kápo všeho karbanu. Já bych se vsadila o nevím co, že se jednali na karban. Sejkora nemá jiné myšlénky.“ — „Za to bude Prokop jiné mít,“ řekla Terezka. „A já bych si myslila, dokud ho nechytneš při karbanu za ruku, že bys ho nemusela stíhat.“ — „I pro mne tedy, ať si třeba hraje, až mu prsty upadnou, já si proto hlavu nestrhnu,“ řekla Madlenka. „Ale tak se vede obyčejně; když to člověk s někým dobře myslí, dostane za to ještě huby. Dělej čertu dobře, on se ti peklem odslouží. Ale jenom ať si jednou nenaříkáš! Já ti dávala dost dobrou stopu.“

Ba ovšem, byla to stopa, jen že se Terezka po ní pustit nechtěla. Ještě věřila, že Prokop nekarbaní, že nemůže karbanit. Ale přece neměla už celý den pokoje; pořád ji to honilo z místa na místo. A když přišel večer, a ona mohla uklouznout, a musela na Prokopa celou hodinu nadarmo čekat, tu se jí začaly vtírat podivné my-

šlénky. „Aby tak přece hrál!“ pravila dívka sama k sobě. „Aby byl na moje prosby a na svoje sliby zapomněl! Ne, ne, to Bůh na mne nedopustí! já nebudu na to ani myslit!“ A nevědouc ani, co počíná, běžela k Sejkorovic chalupě, kteráž ležela skoro na druhém konci vesnice. Teprva na cestě nabyla většího považení a rozmyslila se.

V přední sednici bylo tma. Ohlížela se tedy po zadní — a vida, tam se jakési světlo hustou mlhou kmitalo. Ale okno šlo do zahrady. Terezka přelezla tedy plot, skrčila se k zemi a přikradla se pod samé okno a vypnula krk; a však nemohla do sednice nahlídnout, protože u vnitř na okně šátek visel. Přiložila tedy ucho na skleněnou tabulku, zaslechla i hned, že se tam hraje v karty, a brzo poznala mezi jinými hlasy hlas Prokopův. I bodlo ji to u srdce, že se musila skoro vlhké stěny chytit, aby pod ní kolena nesklesly. Tak stála chvíli jako zdrcená, až jí z té hluboké bolesti křik v sednici vytrhnul. Dychtivě zase poslouchala; karbaníci se vadili — teď hrozil jeden Prokopovi; tu se jí zmocnila ouzkost, že zvedla honem ruku a udeřila na okno, až to zařinčelo. Pak uskočila nazpátky, byla mžikem zase přes plot a běžela rychlýma nohama poznovu k lípám.

Když tam přišel Prokop, nalezl ji, ana zase pod štátví seděla a majíc hlavu na kolena svěšenou hlasitě plakala. I lekl se, neboť pláč byl u ní něco neobyčejného, a myslil, že pláče hněvem, že tak dlouho nepřišel. — „Nehněvej se, Terezko!“ řekl k ní tedy co mohl nejlaskavěji, „nehněvej se, že jsi tak dlouho čekala. Já nemohl dříve přijít; vlastně jsem přeslechl hodiny, měl jsem plné uši muziky, proto že jsme prubovali na svátky už něco nového. Nehněvej se, neplač! nebuď blázínek — dej hlavu vzhůru... já se polepším!“ — „Ano, to by

měl učinit!" zvolala nyní Terezka a prudce povstala. „Polepšit se, na to bys měl pamatovat... ty lživý člověče!" — „Co tě napadá?" podivil se Prokop. — „Muziku jste prubovali?" mluvilo děvče dále. „Muziku? Ó matka měla dobře! takoví lidé, jako jsi ty, zapomenou na všecko, největší slib u nich neplatí." — „Jací lidé?" ptal se chasník trochu zpurně. — „Karbaníci! chceš-li to vědět," zkřikla Terezka, zapomínajíc docela, že pod širým nebem stojí. — „Karbaníci?" ulekl se Prokop. — „Ano, karbaníci, jako jsi ty! Karty jsou tvoje muzika." — „Co tě to napadá? Zas ti někdo něco namluvil? Já o ničem nevím." — „Ó, jen lži, lži! Mne nepřelžeš! Nebyl jsi právě u Sejkory?" — „Byl... ale..." — „Nehrál jsi?" — „Nech si povědít..." — „Nehrál jsi?" — „Nu, nu, jenom tak nekřič, aby se celá ves nesběhla. Já jsem hrál, ano, ale ne za sebe, já bral karty jenom za kamaráda, za mladého Bezděku, co onehdy s nimi prohrál..." — „Nelži! Ty jsi hrál sám za sebe! tys obehrál mladého Břízu, já to slyšela, když se na tebe sápal..."

„Žes to slyšela?" zvolal chasník prudce. — „Ano za oknem, když to chceš vědět," řekla Terezka na to také tím způsobem, jen že už pořád polovičním hlasem, aby ji nebylo daleko slyšeti. — „A ty se opovažuješ mě špehovat?" — „Ani mi nenapadlo; a kdybys nebyl tou svou chtivostí po kartách celý slepý, hluchý, byl bys to alespoň chytřeji navlékl, že bych tě nebyla šla ze samého nepokoje hledat. Tak jsem se ale přesvědčila, že jsi nanicovatý člověk." — „Nu, nu, jenom si nehrej už na paní, jako bych byl tvým pacholkem! Však já vím, co dělám, a nejsem dnešní." — „Tím hůř pro tebe i pro mne; kdybys nevěděl, co děláš, mohla bych tě alespoň omlouvat, ale tak vidím, že jsi člověk beze slova, že ti na mne nic

.leží, že mě chceš udělat nešťastnou." — „Arci, arci, ıli té trošce hry!" namítal chasník nevrle. — „Právě ıli té trošce hry," řekla Terezka určitě. „Ty víš, co ɪa chce, oč jsem já tě prosila a co jsi přislíbil." — vídáno! K vůli takovému nápadu staré ženy nebude ȷ konec světa. A já ani nevím, co ti napadá, k vůli ·vé maličkosti tolik povyku nadělat. Také bys mohla chytřejší a mlčet."

„Mlčet? Nynčko mlčet — a před tebou, pro něhožto ı v nebezpečenství veřejné pomluvy se vydávala, pro ıžto jsem proti matčinu a božímu přikázaní hře-?... ó, však jsem za to již také ztržila! Bůh mě ɔotrestal, a co jsem udělala matce, kteráž mi věřila, als ty mně, kterážto jsem na tebe z celé duše spola a celé své doufání na tebe skládala!"

„Jen se tak nedělej!" řekl Prokop dost hrubě. „Však není všecko čisté stříbro, co silně zvoní! My dva si áme co vyčítat. Já mám svoje spády a ty svoje." — tím myslíš?" ptala se dívka. — „Abys nemyslila, že lidé jako slepá koťata! Co pak to bylo se školním lencem — he? Co jste se to scházeli? Vidíš, já vím ı o tvých šmejdách, a nic jsem ti ještě neřekl." — ti nerozumím," odpověděla Terezka pro tlukot srdce tichým hlasem, že ji sotva zaslechl. „Kdo ti co naril?" — „Z prstu si to lidé nevycucali," řekl Prokop zpurně, jakoby se chtěl vypínat, „a neměli by co rit, kdybys jim nebyla dala příčinu. Ale ať jsem čerjestli mi to někdo ještě jednou řekne, jako včera... · nestojím do neštěstí." — „Jdi si, běž si do něho! nu beztoho neujdeš!" zvolala nyní Terezka zase velmi , ale pomalu dávala se lítostí do pláče. „Bůh ti od-;, co jsi mi právě učinil, to jsem si na tobě nezaslou-

žila; já tě měla ráda jako upřímná, poctivá holka, a byla jsem ti věrná... držela jsem ti, co jsem slíbila... hněvala jsem Pána Boha... ale však on mi to odpustí, jako já tobě odpouštím!“

Po těch slovech se od Stránského obrátila a dala se rychle na outěk. Prokop nevěda hned, co děvče zamýšlí, zůstal hodnou chvíli mezi lípami, konečně ale vida, že tu stojí samoten, zamumlal cosi nesrozumitelného a pustil se za Terezkou. Po té nebylo však nikde památky. I mumlal zase a rozběhl se jako nazdor k Sejkorovi a hrál a prohrával, neboť měl rozptýlené myšlénky. A čím více prohrával, tím byl roztržitější a mrzutější, Matěj pak veselejší, protože dostával své peníze nazpátek; i smál se Prokopovi, a ten se zlobil a rozpaloval a prohrával tím víc, až začal dělat křik a málem by byl rvačku způsobil. I musil odejít, nežli ho vyhodili.

* * *

Terezka přišla časněji z přáství nežli obyčejně. Nemohla mezi ostatními vydržet a stýskajíc na bolení hlavy odešla ze statku. Vlastně se bála, aby ji před cizími lidmi každou chvíli slzy nevyhrkly; neboť ačkoli se jí byl pláč hněvem zastavil, když opouštěla Prokopa, začínalo jí být hrozně teskno, když byla od něho vzdálená. Bylo to z lítosti a žalosti.

Když přišla domů, ležela matka již v posteli. Což měla také stará žena pozdě večer dělat, když se celý den v zimě nadřela? A schválně topit nebo světlo pálit? to se jí také nechtělo, i nebylo zač a proč. Terezka si ale rozkřesala a chtěla ještě něco šít; vlastně neměla ještě chuti se položit, protože byla posud celá jako rozkvašená. *I seděla tedy* chvíli u nuzného kahánku, až ji začaly prsty

křehnout a mráz po zádech přejíždět. S prací to nešlo beztoho také z místa, protože se každé okamžení zamyslila, nebo se jí začaly oči zalívat a chvílemi se jí také ruce třásly.

Vstala tedy konečně od stolu, ustlala si čistou postel, na kterouž si byla za mnoho let sama peří naschránila, a pak se začala svlékat. Šaty kladla na truhlu vedle postele. Potom klekla k posteli jen v jednoduché sukni a modlila se. Chtělať v rozmluvě s Pánem Bohem utišení nalezti. Jiného neměla, jemuž bysi byla mohla postěžovati. I modlila se dle obyčeje Otče náš na počátku hlasem polo šeptavým a pořádně; pak jí ale přetékalo srdce, a ústa její míchala mezi modlitbu slova, kteráž její nepokoj vyjadřovala.

„... odpusť nám naše viny — ach odpusť, Pane Bože, že jsem k vůli němu proti matčině vůli jednala, znám se k tomu, že jsem hřešila... jakož i my odpouštíme našim vinníkům — já mu odpustím také, já mu odpustím... a neuveď nás v pokušení — o neuveď! já se ho budu ze vší síly chrániti; vždyť jsem to činila již dříve, ačkoli jsem ještě nevěděla, co v tom vězí... ale zbav nás všeho zlého, Amen! Ano zbav mě žalu a lítosti, zbav mě zlého svědomí!... Zdrávas Panno Maria, milosti plná — o pohledni na mne a vezmi mě pod svou ochranu, já vynaložím všechnu sílu, abych se podle matčiny vůle zachovala... požehnanás mezi ženami — a požehnej mě také, buď mou orodovnicí, ať nepřijdu ani do světské potupy, ani do trestu božího; jsem slabá holka, ale budu se ráda tvého vnuknutí držeti... požehnaný plod života tvého, Ježíš! Svatá Maria, matko boží, pros za nás hříšné... ó pros, nežli mě to umoří; jsem arci hříšnice, ale milost nebeská je větší nežli všechny hříchy tohoto světa, a můj

hřích nalezne snad před věčným trůnem milosrdenství... nyní i v hodinu smrti naší — nyní, nyní, Rodičko boží, dej utišení srdci mému, abych se mohla budoucně vždy podle božích přikázaní zachovat, abych nermoutila matku... třebas i svoje štěstí oželeti musela!“ Tak se modlila, ani nepozorujíc, že mluví hlasitě; až pak zase pomalu umlkla, tváře do dlaní složila, hlavu až na samou postel sklonila, a v tichý, stísněnému srdci ulevující pláč propukla. Nenádala se, že ji matka poslouchá. Ale ta byla v skutku již před chvílí z lehkého spaní tiše procitla, a vidouc v sednici světlo hlavu nazvedla. Že však zahlídla Terezku, ona se modlí, nechtěla ji z pobožnosti vytrhovati, nýbrž dobrou chvíli ji poslouchala a pohnula se nad ní v hlubokosti srdce svého. „Děvečko, ať nenastydneš!“ řekla posléz pečlivě. „Lehni si! Pán Bůh přijme tvou modlitbu i z postele.“ Terezka sebou trhla, rychle se vzchopila a přikročila k matčině posteli. „Nespíte, panímámo? Já jsem vás snad zbudila?“ — „Ne, ne, děvečko! Nezbudila jsi; to víš, já mám spaní jako pavučina. Jdi si jenom lehnout a vyspi se. Pán Bůh tě požehnej! Dobrou noc, milé dítě!“ S těmi slovy pozvedla ruku a udělala jí svou starou rukou kříž. — „Dobrou noc, maminko!“ řekla Terezka, zhasila kahanec a vklouzla pod peřinu; ale nemohla ještě usnouti. A však i stará matka nemohla se dlouho do spaní zabrat. Byla plná divných myšlének. Pozorovalať již dávno, že Terezce něco schází, ale vykládala si to jen v ten smysl, že jí dělá ta láska k Prokopovi takové trampoty. I hnětlo ji to nemálo, neboť milovala dítě svoje z celého srdce a byla by je ráda šťastným viděla. Ale jakž jí měla k tomu dopomoct? Měla čas Prokopovi zkoušky zkrátit. Měla člověkovi dítě *svěřit, kdežto* se bála, že je učiní nešťastným? Co měla

ìti? — I pomodlila se za dušičky a prosila Pána Boha, jí dal do rána dobrou myšlénku, a pak šťastně usnula.

Když se k ránu probudila, byla Terezka ještě v pevn spaní, neboť jí byly teprva nedávno oči zapadly. ebudila ji, nýbrž sama rozsvítila a koukla se potom, dívka dělá. Ta ležela sice tiše, ale veselost byla jí ;váří zmizela, a hluboká bolest byla po nich jako ška prostřená. S potěšením i žalostí hleděla stará a na tu roztomilou hlavu na kanafasové podušce, zdychla si: „Ne, ne, milá holka! k vůli mně se nesíš trápit, já ti nebudu překážet, máš-li před sebou ou cestu, že s ním svého štěstí dojdeš.“ A jakž tak l ní stála, začala dívka pyskama pohybovat, a proıvila zřetelně, ale skoro úpěnlivě: „Nevěř tomu, Proe... dej si povědít!“ — „Ach ty Pane na nebi!“ ychla zase stará. „Vždyť na něj myslí ve dne v noci, si bdí nebo spí. Ovšem, ovšem! kam se láska jedente zahryže, tam tak snadno nepustí, leda by se i s kuı srdce odtrhla.“ V tom se dalo děvče ze spaní do ku, až bylo matce ouzko. „Terezko, dítě!“ zkřikla y a zatřásla děvčetem, aby se protrhlo. „Co pak je Co to děláš? Zpamatuj se!“ A Terezka otevřela oči, la sebou, a vidouc u sebe matku, chytila ji okolo u a přitáhla k sobě až na lože. „Nu, nu, blázínku!“ la stará. „Jen mě nezamačkej, a buď moudrá!... té to máš sny? Vidíš, vidíš! čím se ve dne obíráš, ti nedá v noci pokoje. Jenom se mi neuřvi! Vždyť celá jiná, nežli jsi bývala. Já tě už ani neznám. dy jsi mě vyrážela, a nynčko bylo by potřeba, aby rá žena mladému děvčeti vrtochy vyháněla. Poslouchej, se mi nelíbí! Toho bys mohla nechati.“ — „Nehnějte se, panímámo!“ prosilo děvče pořád ještě starou

okolo krku držíc. „Ono to zase přestane. Mně nebylo ty časy tuhle jaksi dobře...“

„Však já vím, co ti bylo,“ vpadla jí do toho stará srdečně i káravě. „Či myslíš, panenko, že nemá pořádná matka oči pro dceřiny starosti, třebas o tom nemluvila? Ona mlčí, dokud to může vydržet, ale když to přesahuje míru, tedy začne hubovat a ptá se: Co pak nemáš pražádnou víru v Pána Boha a dobré lidi, že tak velice na mysli klesáš? Sklíčenost a zoufání zanech lidem zlým, a vesel se, buď dobré naděje, dokud jsi čistého svědomí. Pak tě nebudou ošklivé sny strašit a pokoj duše i ve spaní kazit.“ — „Nehněvejte se, panímámo!“ prosila Terezka, „ono bude zas všecko dobře. Já ani sama nevím, co mi scházelo; ale ono se to dozajista poddá.“ Při těch slovech vyskočila z postele a začala se oblékat. — „No, dejž to Bůh!“ řekla stará. „Člověk může mnoho dokázat, jen když chce; nesmí se ale nechat od svých trampot přemáhat. Vidíš, milá holka! já jsem už stará žena, mnohem slabší a chatrnější nežli ty, a mám také své starosti; ony jsou arci jiného způsobu nežli tvoje, ale srdce při nich přece bolí, a to tím více, když tě vidím, jak se trápíš; proto ale přece myslím a mám naději, že bude jednou všecko dobře, a třebas to i na tomto světě nebylo. Já se tady už také snad ničeho nedočkám, já jsem už dosloužila; ale ty jsi teprva, jako když počne poupě vylízat, na tebe bude ještě slunce svítit. Jen si sama život nezhořčuj a nekaz, to raději pilně pracuj a modli se; to je nejlepší prostředek proti všem trampotám. Já to zkusila na sobě při každé příležitosti.“

Terezka provlékla právě poslední dírku na svém šněrování a poklekla teď honem u truhly, nad nížto stá-*řím už zašlý* obrázek Panny Marie v dřevěném, šmolkou

lovaném rámečku visel. Vykonávala svou ranní motbu, a když byla hotova, šla se teprva mýt, a potom ndala hřeben ze přihrádky pětigrošového zrcátka.

„Co pak dělá Stránský?" ptala se nyní stará, chyhjíc třísky na podpalku. Terezka se honem ohlídla. bylo poprvé, co se matka na něj ptala. „Stránský?" akovala přitom s patrným podivením. — „Nu, ano; je to co tak divného? Co dělá? Ty to přece budeš vědět?" — á...?" vypravila ze sebe dívka u veliké nesnázi, netíc lhát, ani pravdu mluvit. — „Nu, jen mluv!" řekla ará. „Však já to znám; já byla také ve tvých letech nemohla jsem pochopit, proč mi matka s jistým člokem mluvit zaporoučela. Či jsi ty moudřejší nebo hodjší? A nebo nemáš Prokopa už ráda?" — „Ó mám, im!" vyrazila Terezka ze sebe, jakoby se bála, aby se myslilo, že byla vrtkavá a slibu svého zapomněnlivá. Iám ho ráda." — „A on tebe bezpochyby také? co? t se rozumí, a proto se asi také dobře chová, není-li ivda?" — „Myslím," řekla dívka bojácně, „že si ve na něj nestěžujou." — „Těm do toho nic není, leda křesťanská povinnost od každého člověka požaduje, se na něj nevyptávala, aby si nemyslili, že mám h. V tom spoléhám docela na tebe, a ty víš, co ti kázala. Abys ale někdy nějaký nářek nevedla, ten rok zkrátíme. Když se Prokop tak dlouho choval, bude se také ještě dýl dobře chovat — zlý člověk, může nás i dvě leta podvádět, kdyou je uložila na zkoušku. Já si to rozložila, a myslím... nynčko máme boží advent — až přijde st, můžeme o něčem promluvit." — „I to má ještě ıaminko!" řekla holka a nutila se do smíchu. budeme dřív na štědrý večer těšit a myslit, jak

svátky ztrávíme. Já mám as přes tolar na rybu a na vánočky také něco seženu.“

Stará byla jako u vyjevení; potom řekla: „Tak? Jáť jsem přece myslila...“ — „Že bych se nemohla těch vdavek dočkat?“ skočila jí Terezka do řeči. „I to ne! A pak musíme přec počkat, až co řekne Prokop... a kdož ví, jaké má teď myšlénky.“ — „Tak?“ pravila stará velmi vážně. „Nu, jak myslíš! já tě nebudu přemlouvat, ani jemu domlouvat, to si nemysli. Mně to jen tak napadlo, abych tě pořád neviděla, že chodíš jako zmoklá slepice. Já tě vychovala, abys velebila Pána Boha veselým zpěvem jako skřivánek. Dělej si tedy, co chceš, to jest: co se srovná s bohabojností, mravopočestností a s rozumem, a já budu spokojená, třebas od tebe do nejdelší smrti ani kousek suché kůrky neměla. — Jdi, postav mi do kamen hrneček brambor; já neměla večer ani v hubě, nebylo mi tuze volno, a nynčko se mi začíná žaludek ozejvat; uděláme si trochu polívky.“ Potom si hleděla malé domácí práce a již ani slovo nepromluvila; i Terezka utichla, neboť se další rozprávky ostýchala. Cítila, že má zase něco více na svědomí, an byla matku oklamala, když se k ní tato nejlaskavěji chovala; a však hleděla také ten vnitřní káravý hlas uchlácholit, pevně sama sobě slibujíc, že jí co nejdříve všecko vyjeví, děj se pak co děj. Jenom tu chvíli nemohla ještě mluviti.

A mezi tím, co se tyto věci v tiché domácnosti chudých ženštin děly, byl také v mysli a v srdci toho člověka nepokoj, o němžto dcera a matka rokovaly. Po všechny ty časy, co se znali, nebyli se Prokop a Terezka nikdy pohádali, alespoň tak ne, aby se byli hněvivě rozešli; a třebas i Prokop při své prudké krvi někdy byl

ochu zabouřil, Terezka to uměla svým rozmarem vždycky ned vyrovnati, a raději něco ztrpěla. To měla již od řirozenosti, dílem od vychování. Aby se však byla tak zhorlila, jako toho večera u lip, toho Prokop nepamavval, ba ani se toho u ni nenadál. I zlobil se nejdříve; otom si myslil: Jdi jen, jdi! však ty zase přijdeš! Potom si ale myslil: Kam pak přijde? Vždyť neví, kde by ě trefila, nic jsme si neřekli, leda by přišla k lípám. otom se začal mrzet, že těch karet nenechal, že mohlo ýt bez hořkosti, a hned na to bručel zase, že mu kusa yražení nepřejou, že nic jiného nemá — a konečně řekl: Kdo ví, proč se rozzlobila! Nejvíc ji tuším dopálilo, že sem začal o mládenci; pro pravdu se lidé nejvíc hněvají; naposled v tom něco vězí, co jsem ani neslyšel... to by v tom byli všickni čerti zašiti! A já to jen tak prohodil, ani jsem na nic nepomyslil; vždyť vím, že ten člověk celý čas ani z domu nejde, a jestli s ní mluvil, někde v letě na poli, to dělal jiný také; holka píchá každého do očí, a ten holomek mi to beztoho jen tak prohodil, aby mě dopálil, to jsem mu viděl na nose... ale kdyby byl měl přece pravdu!? Kdybych byl nazdařbůh střelil do roští, a ona tam seděla korotev?"... A poprvé za svého živobytí začal Prokop cítit, co to je žárlivost. Až posud byl tuze jistý; až posud se mohl směle vychloubat, že si to nejhezčí děvče z celého okolí namlouvá, to mu nemohl nikdo odepřít, v tom se mu nemohl nikdo vyrovnat; ale teď se mu najednou zdálo, jako by mu někdo jeho právo ztenčoval, jako by se také někdo jiný o jeho děvče pokoušel a jako by si též ono samo někoho jiného oblibovalo, jemu na posměch: a to mu pobouřilo krev. V takovém stavu myšlének a citů šel zase hrát, i prohrával, a pak teprva dováděl. Pak

sváděl všechnu vinu na dívku. — „Ta je všeho příčina," mluvil sám k sobě; „kdyby mě nebyla rozzlobila, nebyl bych šel snad ani hrát, nebo bych byl dával lepší pozor, nebyl bych prohrál, nebyl bych si musil udělat takovou mrzutost. Čert je vem všechny, ji i ty lotry! Ale však já jim ještě posvítím!"

Tak mluvil sám k sobě, když šel pozdě na noc od Sejkory, a zatínal pěstě, a žluč jeho množila se tím více, an se v něm také hlad ozývati začal, a on zpozoroval, že zůstal skoro bez peněz.

Rozzloben na celý svět hodil sebou na postel, když byl skrojek suchého chleba schroupal, chtěl to všecko zaspát, ale spaní se nenechalo nutit. Nemohl oka zamhouřit, celou noc se proválel skoro bez spaní, ráno chodil jako zmatený, počítal zbytek svých peněz, číhal na Terezku, obcházel stavení: ale peněz nechtělo přibýt a Terezka se nechtěla okázat. „Nu, až bude nejhůř," myslil si, „musí pomoct poručník; vždyť mám ještě těch několik zlatých v sirotčí kase; ono mi zbyde ještě dost, kdybych se chtěl jedenkráte ženit; a holka, ťa přijde dozajista večer k lípám, ta to nevydrží, to mám jisté."

Tak je mnohý chasník. To si myslí, že může holku, jak se mu zlíbí, rozhněvat, a potom ještě pána dělat, jen když ho má holka ráda; že může požadovat, co mu napadne, že si může foukat; jeho chyba že je maličkost, že nestojí za řeč; ale holka že má svou chybu (třebas ji neměla) nahlídnout a litovat, a potom se pokořit. Jsou to hloupí, domejšliví, marní a hrubí chlapíci. Dívčí láska arci mnoho snese a ráda povolí; ale co je přes příliš, to je nelidské, a to nemá nikdo práva od ní požadovati.

Večer přišel, Prokop obcházel okolo lip; díval se *pořád* v tu stranu, odkud jindy Terezka přicházela, kdo

nešel — byla Terezka. Prokopovi počalo býti notně
, a on odebral se na číhanou až blízko chalupy, kde
a Procházková s dcerou bydlela. V sednici bylo světlo,
ni hlasu nebylo slyšet uvnitř. Stránský obcházel ještě
ou chvíli okolo chalupy, ale marně. Žádný nevychá-
a tam vstoupit nechtěl; za jedno, že neměl dovoleno,
k nechtěl se také zahoditi, aby se nezdálo, jako by
on sám ke smíření první krok učiniti. Konečně ho
kání omrzelo, a on kráčel mrzutě domů, kde se hned
že odebral, aby zaspal mrzutost svou. Nemohl dlouho
uti. Terezčino chování mu dělalo vrtochy. Již mu na-
lo, že se Terezka opravdu hněvá a že snad chce uči-
konec té lásce. Rád by byl sám sebe přemluvil, že
také bez Terezky obstáti a že ve světě děvčat více;
rzy uznal, že ji příliš miluje, než aby tak zhola s ní
ohl na věky rozejíti, a potom — děvčat je arci dost
ětě, ale široko daleko není žádné Terezky. Konečně
l přece. Tu se mu zdálo, že vidí Terezku ubledlou
i v nemoci, a právě přicházelo mu, jako by jej byla
em volala. Prokop vyskočil a poznal, že to jen sen.
lo mu to však již pokoje, a když ráno vyšel ven,
hl se přemoci, aby se nebyl pozeptal, co Terezka
zdaliž opravdu nestůně. Na štěstí potkal hospodyni
lupy, která stála vedle chaloupky Procházkovic, za-
l se s ní, a po rozličných rozprávkách prohodil jenom
na zdařbůh, jestli není u nich někdo nemocen. Sou-
Terezčina pravila, že není, a tu ptal se Stránský
dále: „Ve vedlejší chalupě také nikdo nestůně?" —
ála Bohu! nestůně," pravila žena dále; „starou po-
jsem, když šla dnes na ranní, a Terezku jsem také
. Je ale smutná, a nemýlím-li se, měla uplakané
Hněváte se snad spolu?" — „Inu," vymlouval Pro-

24*

kop. „to víte, že se leckdy něco přihodí, ale tak zle není, aby nebylo zase dobře.“ — Stránský se při těch slovech zapálil, ale nechtěl s pravdou ven. Aby se vyhnul dalšímu vyptávání, dal ženě s Pánem Bohem, a šel zase domů. „Jen když není Terezka nemocna,“ pravil sám k sobě, „však ona dnes jistě přijde k lípám, nebo sousedka to nesmlčí, že jsem se po ní poptával, a tu bude vědět, že se chci s ní smířit. Po mrazu bývá zase teplo!“

Když došel domů, nalezl tam kamaráda svého Sejkoru. „Že pak je tě přece jednou vidět!“ zvolal na Stránského. „Kde pak jsi vězel včera, žes nepřišel hrát u večer?“ — „Dej mi pokoj i s hraním,“ odpověděl nevítanému hostu a zvědavému vyptávači mrzutě. „Já mám jiné věci na starosti.“ — „A to by bylo!“ usmál se Sejkora. „Snad se na nás nehněváš, že jsme tě obehráli? To víš, karta padne jednou tak a podruhé jinak; prohrál-lis předvčírem, můžeš dnes vyhrát.“ — „Já ale hrát nebudu,“ odsekl Stránský. — „Ty že hrát nebudeš? Hahaha! to pověz jinému a ne mně. Snad bys neopustil své kamarády? Bříza i Bezděka včera se hněvali, že jsi nám ty čtvrtý zcházel. Hned nám to nešlo tak dobře bez tebe.“ — „Inu arciť, neměli jste žádného k obehrání,“ pravil uštěpačně Stránský. — „Ty jsi dnes v podivném rozmaru, milý Stránský, není s tebou ani řeč. Já raději půjdu, sice bych se musel zlobit. Měj se dobře, a chceš-li, přijď dnes k nám: hodíme si.“ —

Na to odešel, a Stránský byl rád, že se ho zbavil. Celý den kutil, ale byl pořád mrzut. Zimní den zdál se mu býti příliš dlouhý, večer nechtěl přicházet. Když konečně se setmělo, šel pod lípy, čekal na Terezku, ale dívka nepřicházela zase. „Aha, chce trucovat,“ pravil Stránský, „nu, však on se jí truc nejlíp hodí. Ať si

dělá, co chce; já ji prosit nebudu.“ S těmi slovy počal rychlým krokem odcházeti a zamířil k domovu. Na cestě však zastavil se a počal přemejšlet, má-li jíti domů nebo má-li přece zajít k Sejkorovům. „Co bych dělal doma?“ pravil. „Večer je dlouhý, spat hned jít nemohu; podívám se tedy na ty chlapy, hrát ale nebudu, také nemohu, vždyť nemám do hry peníze.“ A již se hnal k Sejkorovic chalupě.

Druzí už seděli v práci, a když Stránský vstoupil, přivítali ho s hlasitým: „I vítáme, pane Stránský, že pak se přece zase jednou k nám podíváš!“ — „Bezděko,“ volal Sejkora, který byl karty odhodil, „na tobě je dávání; rozdej pro čtyry! Stránský, pojď sem na své staré místo!“ — „Já nebudu hrát,“ pravil Stránský, „já se jdu na vás jenom podívat. Nemám peněz u sebe.“ — „Nu, nu, jen se neupejpej,“ volal Bezděka, „když nemáš peníze, nedělá nic; nevyhraješ-li, máme křídu, zapíšeme prohru tvou na jarmaru.“ — „Vždyť snad v tom kozel nebude, aby Stránský jenom prohrával,“ doložil Sejkora, který se všemožně snažil, zbuditi v něm chuť ke hraní. A Stránský již měl karty v ruce, a hrál a vyhrával. Brzy se ale karta obrátila, a Stránskému jako by někdo byl najednou udělal, že prohrával, až prohra obnášela již několik grošů přes zlatý. Druzí hráčové počali již vzívat a praštili kartami. Prohra Prokopova zaznamenala se na jarmaře. On sám šel domů celý mrzut, a ještě více se zlobil než včera.

Tak to šlo několik dní. Terezka k lípám nepřicházela, Stránský šel každý večer hrát, a prohra jeho dělala již několik zlatých. Tu si nevěděl jiné pomoci, nežli dojíti k poručníkovi a vyzdvihnouti díl peněz uložených. Nešlo to však tak lehko, jak si to Prokop představoval.

Poručník jeho byl moudrý a poctivý člověk, a tázal se především, nač Prokop peněz potřebuje. Tu se počal Prokop všelijak vymlouvati, že potřebuje peněz na to i ono, že se už blíží jaro, pak že nebude více potřebovat a tak dále. Poručníkovi se vyhýbavé odpovědi Prokopovy nelíbily, ale dal mu přece dvacet zlatých. Když Prokop přišel domů, zaplatil svůj dluh za karty, a předsevzal si pevně, že víckrát už hráti nebude, nebo se mu to nelíbilo, když musil tolik zlatých za karban zaplatit. Ale cesta ke zkáze bývá — jak se říká — samým dobrým předsevzetím dlážděna, a podobného něco si byl Prokop často už umínil a nikdy slovu svému nedostál.

Co ale dělala Terezka? Již po celý týden ji neviděl a myslil, že se opravdu hněvá a lásce že je konec učiněn. I zastesklo se mu náramně po ní a umínil si, jí dát vzkázati, aby přece věděl, na čem je. Příležitost se mu brzy naskytla; viděl jednoho dne, že stará Procházková z domova odchází, a tu poslal tam známého hocha z vesnice s tím vzkázáním, aby Terezka dnes u večer na známé místo přišla, že má Prokop něco důležitého s ní promluviti. Hoch odběhl, a za malou chvíli, za které Stránský stál jako na trní dychtivostí, jakou asi odpověď obdrží, vrátil se opět a vyřizoval, že Terezka nikam vyjíti nemůže, poněvadž už od kolika dní stůně a ani světnici opustit nesmí. To Prokopa náramně zaleklo. Nemusel vším právem považovati se za příčinu Terezčiny nemoci? Vždyť byl on tím vinen, že se při poslední schůzce tak rozhorlila; vždyť on ji urazil hrubými a nelaskavými řečmi. Litoval trpce, že dříve po ní se nedotazoval a ve své svéhlavosti záhy již první krok ke smíření nebyl učinil. Ještě více ho zabolelo, že mu Terezka nic jiného *vzkázati* nedala. Bylo mu okolo srdce tak, že by se s chutí

l dal do pláče. Co měl počíti? Neváhal dlouho a osmě-
se vstoupiti.

Terezka seděla na loži oblečena, a měla na klínu
ed sebou knihu modlicí, z nížto se modlila. Když vstou-
: Stránský, pohledla vzhůru. „Prokope!“ zvolala hlasem
lolítostným, poloradostným, a Stránskému zalily se obě
i slzami. Slova nemohl promluviti a vrhnul se vedlé
łka Terezčina na kolena, uchopil ruku její a máčel ji
jnými slzami. I Terezce vstoupily slzy do očí. Slzy
ho smyly v očích jejích všecku vinu Prokopovu. Srdce
včí tak rádo odpouští kajícímu milenci! Vidouc ho pla-
ti, zapomněla na hněv, který v srdci proti němu dříve
la chovala. Srdce její počalo zaň samo se přimlouvati.
'rokope, neplač!“ byla jediná slova, která mohla vy-
aviti z úst. Slovy jejími povzbuzen zpamatoval se Pro-
p poněkud. „Terezko, drahá Terezko, odpusť! odpusť!“
pravil konečně ze sebe, a hojněji lily se mu slzy po
ářích. — „Já ti odpouštím, Prokope, poněvadž vidím
ost tvou a myslím si, že snad více do staré chyby své
upadneš. Nyní více neplač a nedělej mi těžké srdce;
sm slabá tak, že sotva mohu mluviti.“ — „Terezko!“
olal Stránský zase, poznávaje, že Terezka jenom s veli-
m namaháním mluví, „šetři se, nemluv, ale pro Bůh
prosím, jediné jenom slovo ještě opakuj, jednou ještě
i řekni, že mi odpouštíš!“ — „Odpouštím; nyní ale ode-
i, dřív než matka přijde. Ona hádá, žes ty příčinou
é nemoci, a nevím, jak by jí byla milá návštěva tvá
očekávaná.“ — „Terezko, kdy tě smím zase navštívit?“
zal se Prokop, vstávaje ze země. — „Nevím, dám ti
e vzkázati.“ — „Tedy s Bohem buď, Terezko; budu se
odliti, aby tě Pán Bůh brzy uzdravil.“ A políbiv jí
aku, odešel. —

Terezka plesala uvnitř nad polepšením Prokopovým, a tato radost nemálo prospěla k tomu, že nemoc její ulevila. Když se vrátila matka její domů, divila se nemálo změně, jaká se byla s Terezkou přihodila. „Jak je ti, děvečko?“ pravila k ní přistoupivši. „Já vidím, že se ti oči trochu vyjasnily.“ — „Dobře, maminko, je mi trochu volněji, a uleví-li nemoc zejtra jen zase tak jako dnes, budu moci snad již povstati.“ — „I snad ne?“ odpověděla vdova, kterou, ať pravdu povíme, tak rychlé zlepšení netěšilo, nebo si zpomněla, že lidé říkávají, náhlé zlepšení nemocného že nezvěstuje nic dobrého: pravou příčinu toho arciť nevěděla. Terezka se obávala jí se svěřiti, že byl u ní Prokop na návštěvě, nebo ještě včera byla naň stará Procházková broukala, že je tak necitelný a tak nevšímavý, a ani se po Terezce nepoptá. Matka měla se nyní k tomu, aby v kamnech zatopila a pro Terezku trochu masové polívky uvařila. Maso si byla přinesla z vesnice.

Prokop šel zatím rovnou cestou domů, a dnes by ho nebyla nižádná moc na světě nedostala z chalupy, nebo očekával s ouzkostí a spolu s velikou dychtivostí, zdaliž pro něho Terezka snad ještě dnes si pošle. Myslil celý den na ni, a když schýlil se večer a žádný pro něho nepřicházel, tu osmělil se a obcházel chalupu Procházkovic. Žádný nevycházel, ale uvnitř spatřil starou Procházkovou seděti u lože nemocné dcery, a bylo lze pozorovati, jak spolu po tichu hovoří. Tím spokojil se Stránský, nebo nabyl aspoň přesvědčenosti, že se nemoc Terezčina nezhoršila.

I odešel domů a nezapomněl se před spaním pomodliti upřímně za brzké uzdravení Terezčino, a obnovil v *modlitbě* pevné předsevzetí, že vícekráte v karty hráti

nebude. Sotva se mohl dočkati rána, nebo očekával docela jistě, že Terezka dnes, až bude příležito, jemu dá vzkázati, aby ji navštívil. I stalo se, jak si byl přál. Malé děvče mu přišlo vyřídit, aby přišel k Procházkovům. Stránský spěchal všemožně na to místo, kde nemocná milenka jej očekávala, a zaradoval se nemálo, když viděl Terezku seděti oblečenou u stolu, ana právě něco šila. I pozdravil ji srdečně, a posadil se vedle ní. „Jak je ti dnes, Terezko?“ tázal se dychtivě. — „Chvála Bohu, je mi mnohem líp než včera, a doufám, že mě snad Bůh brzy docela pozdraví,“ odpověděla Terezka. „Cos ty dělal po celý ten čas, co jsme se neviděli?“ — „Já,“ odpověděl Stránský a zapálil se, „já měl lecos na práci; to víš, v domácnosti najde člověk vždycky co kutit.“ — „Ano, ale já myslím, jestli jsi nehrál karty u Sejkory?“ — „Já karty hrát? Nevěděl bych; což opravdu myslíš, že nemohu být bez karet?“ — „Myslím si to,“ odpověděla Terezka upřímně, „nebo mně to posud nevyšlo z hlavy, o čem jsme při poslední naší schůzce pod lípami mluvili.“ — „Prosím tě, Terezko, mlčme o tom; co se stalo, stalo se, mluvme o něčem jiném. Kam pak šla panímáma?“ — „Ta šla do kostela na mši; ale mluvme přece o tom, o čem jsem začala! Hleď, Prokope, tys tenkráte se hněval, že jsem na tebe tak dorážela, ale pomysli, neměla-liž jsem pravdu? Pomysli jen, jaké by to bylo někdy hospodářství, až by nám matka dovolila za sebe se vzíti, abys ty karbanil a peníze mozoly vydělané v kartách prohrával! Ty snad mi řekneš, že na to pak ani nepomyslíš, ale čemu člověk jednou navykne, tomu pak později jenom s tíží nebo nikdy neodvyká.“ — „Ale, Terezko, ty si všechno hůř představuješ, nežli to skutečně je. Což pak mi nic nevěříš?“ — „Ráda bych věřila,

kdybych nebyla o něčem jiném přesvědčena; až se přesvědčím, že jsi se skutečně polepšil, budu ti zase věřiti.“ — „Tedy jenom věř,“ odpověděl Stránský, „a až se přesvědčíš, budeš toho litovati, žes tak dlouho mne uvěřiti se zdráhala. Ale, Terezko, pověz mi nyní, kdy pak se vrátí panímáma?“ — „Ta bude zde co nevidět. Ale co jí chceš?“ — „Terezko, dovolíš-li, chtěl bych ji poprositi, aby o masopustě nám dovolila za sebe se vzíti.“ — „Počkej jen, počkej, nyní by se to nehodilo, a já tomu nechci. Já ti musím ještě zkoušku sama uložiti. Ty víš, že tě mám ráda, ale spíše si tě nevezmu až po žních. Dokud se ouplně nepřesvědčím, že na karty vícekráte nemyslíš, dotud nemysli na svatbu.“ — „Inu s Pánem Bohem,“ odpověděl Stránský trochu mrzutě, že ho přesvědčení milenky tolik práce stojí; ale rychle se zpamatoval, že není čas k novému rozhněvání příležitý, a pravil: „Tedy to nechme až po žních! Pověz mi tedy aspoň: kdy se smíme zase vidět?“ — „Dnes jsme se již viděli, a zejtra to nemůže býti, protože panímáma nepůjde nikam; ale pozejtří, bude-li mi možno, dostavím se na chvilinku pod lípy.“ — Stránský byl s tím spokojen a odešel.

Jak byla Terezka slíbila, tak se také stalo. Třetího dne shledali se pod lípami. Stránský měl z toho nemalou radost a napomínal jenom milenku, aby znova se nerozstonala, a obnovil ještě jednou slib svůj, že vícekrát na karty se ani nepodívá. Na tolikeré sliby jeho Terezka úplně mu uvěřila, a spokojeně se rozešli, přislíbivše sobě, že nyní každého večera schůzky pod lípami znova nastanou.

Dokud trvala zima, držel Stránský věrně slib svůj, a ani zvání Sejkorovo ani druhých jeho kamarádů vybízení nepřimělo jej k tomu, aby byl slib svůj zrušil.

Musíme se přiznati, že ho to dost píchalo, když jim musil odříci; ale tu si zpomněl pokaždé na slova staré Procházkové, s kterouž byl nedlouho po nemoci Terezčině mluvil. Stará žena ptala se ho, jak se obyčejně ptáváme lidí, které jsme dlouho neviděli, co pořád dělá, a když Stránský také jí podobně se ptal, odpověděla mu upřímně, že ji trápí jenom nemoc Terezčina, a ptala se ho jenom jako na oko, neměla-li Terezka s ním nějaký hněv? Stránský vytáčel odpověď, a stará Procházková, která měla dost bystrý rozum, věděla hned, na čem je, a pravila: „Nu, nu, já si to jen tak myslím, snad jste nedržel slib stranu těch zpropadených karet?“ — Stránský zapálil se místo odpovědi, a Procházková mu pravila: „Stránský, Stránský, zanechte vy toho hraní v karty, sice vás to ještě do neštěstí přivede.“ — Stránský neodpověděl a obrátil řeč na něco jiného, ale slova, že ho hra v karty ještě do neštěstí přivede, ta mu zaryla se hluboko do paměti, a jak jsme pravili, vystříhala ho od každého dotknutí se karet. —

Zima počala ponenáhlu mizeti, sníh a led scházel s polí i s vod, skřivánci ozývali se již v povětří, tráva se zelenala a stromy počaly pučeti. Přišlo sv. Josefa, první den jarní, a Stránský vyjevil ve schůzce u sv. Jana Terezce, že se opět do Prahy na dílo odebeře. Tato schůzka trvala déle než kdy jindy, nebo musili se naši mladí lidé umluviti, kdy se zase budou vídati, jak každý se má zachovati, a zvláště připamatovala Terezka milého svého na daný slib. Stránský neváhal a slib svůj obnovil, zapřisáhnuv se svatě, že na karty vícekráte nepomyslí. S tím se rozešli, a Stránský druhého dne odešel do Prahy, kde také u bývalého mistra svého nalezl hnedle práci, protože byl dělník rozumný, pilný a obratný. Kaž-

dou sobotu přicházel domů, a držel se skutečně dle slibu svého. —

S otevřením jara nastala na venkově polní práce, a ve zpěv skřivánků a jiných ptáčků mísily se písně děvčat vesnických. Příroda i člověk radovali se z příští jara a všudy panoval nový život a nová radost. Jediný jenom nemohl se radovati s druhými, a tento byl člověk, kteréhož jsme s nejlepší strany poznali, o kterém ale jsme dlouho již pomlčeli. Byl to mládenec učitelský — hodný Javornický. Ten od toho času, co mu Terezka vyznáním svým vzala všecku naději a zmařila květ blaženosti jeho, pozbyl svou veselost a v samotě si liboval, kdež — slzíval. Rána srdce jeho byla hluboká, neboť miloval ponejprv, a první láska bývá nejprudší; nepovede-li se, bývá rána po ní nejhlubší, nejbolestnější. Tak se i jemu přihodilo. Truchlil neustále, a jenom někdy bolestné usmání přeletělo přes ústa jeho. Kdyby nebyl býval mladík vzdělaný, rozumný, přičinlivý, byl by podlehl žalu svému, ale když smutek o něho nejvíce se pokoušel, tu se mu mocně vyrval a pilněji pracovati počal, aby v práci na všecko zapomenul. Dítky jeho vedením ve škole prospívaly ve všem dobrém, milovaly laskavého učitele velmi a snažily se jedno přes druhé jemu se zalíbiti. A když stával Javornický ve škole uprostřed dítek péči jeho svěřených, tu zapomínal na všecku žalost srdce svého, a žil jenom učitelské povinnosti své. A rodiče počali poznávati na dítkách, v rozmluvách s učitelem a ve večerním čtení, že je také rozdíl v učení, a počali si libovati, že tak rozumného a přívětivého učitele dostali, a ti, kteří s počátku nejvíce proti němu byli, stali se nyní nejlepšími jeho přáteli. — To, pravili jsme, udržovalo zarmouceného *mladíka*, a lilo hojivý balsám v ránu srdce jeho.

Zima přešla, a Javornický nespatřil Terezku ani okem. Když nastávalo jaro, tu se nemohl, jako jiná léta, těšiti, nebo nyní věděl, že potkávati bude se s Terezkou, neboť vyhnutí nebylo možné, a že se bolest srdce jeho obnoví. Jindy těšíval se na setkání se s ní, a nyní se toho strachoval. Ta láska, ta láska! Tato čarodějnice měnívá žalosti v radosti, mnohem častěji ale činívá z blaženosti hluboké hoře.

Javornický měl nastáním jara ještě více práce než jindy. Blížil se totiž čas zkoušky. Jemu to arciť milé nebylo, že se děti ze školy vytrhovaly, ale takový je již jednou zvyk, zvyk to škodlivý po venkově, že nastáním jara přestanou dítky do škol chodit, aby prý při mnohé práci domácí pomáhaly. Je ono arciť dělníků zapotřebí, a venkovský hospodář je rád, může-li dítek svých k tomu potřebovati. Tu musí někdo hlídat husy na pastvě, tu musejí děti pleti zahradu i pole, větší musejí hlídati menších, a mnohé jiné práce ještě svěřují se dětem. Ale kdyby si to venkovan jak se patří rozvážil, nalezl by, že ten užitek, který mu děti jeho těmito pracemi poskytují, mizí před škodou, jakou z toho děti samy mívají. Při tom pasení dobytka přivyknou zahálce, a samy sobě jsouce zanechány, přicházívají na podivné myšlénky a nápady. A pak se ví, jak dobytek na pastvě obstarávají. Kde není rozumu, nemůže se také nic jiného očekávati. Menším dětem svěřuje se obyčejně pasení hus a kachen. Takových pěti-, šestiletých pasáčků sejde se několik; kde děti jsou pohromadě, je zajisté také hnedle hra nějaká vymyšlena, za hry zapomene se na husy, a ty vejdou pak do obilí cizího, hospodář vida to, se rozzlobí, potluče husy, ba i děti lecos si utrží, a z toho povstanou přečasto dlouhé mrzutosti. Co se obstarávání menších dítek

týká, to je věc více ještě povážení hodna. Jak může dítě obstarávati menší děcko, když samo potřebuje ještě obstarávání? Jak často ublíží se dítěti chovanému, jak častěji ublíží si sama nedospělá, slabá chůva! Tak to jde se všemi pracemi, které se dětem na venku svěřují. Kdyby se děti naopak raději posílaly do školy, a jenom mimo školní dny a hodiny přidržovaly k přiměřené práci, bylo by zajisté na obou stranách více prospěchu. Dítě ve škole vycvičené, dorostlejší .bylo by rodičům po čase prospěšnější a samo by mělo největší z toho užitek. Tak ale se nezřídka stává, že dítě chodivši pět, šest let do školy, neumí ani jmeno své jak se patří napsati, dost bídně čte a o počítání nesmí se ani zmínka státi. Není divu! Co se za zimního času naučí, přes léto docela, aspoň z většího dílu zapomene. Často vrhá se vína na učitele, neumí-li dítě ničehož; bývá to arciť v mnohých pádech také pravda, ale v podobných okolnostech ani nejlepší učitel nic řádného do. dětí vpraviti nemůže. Někdy se stává, že sebe menší děti, víme ze zkušenosti, že třeba teprv čtyr-, tříleté, ano i dvouleté děti přes leto do školy se posílají. Jaká to nemoudrost! Což má být učitel chůvou? A kdyby se i to dalo tím omluviti, že děti ve škole jsou nejlépe obstarány, že má být škola také opatrovnou malých dítek, neměl by pak učitel míti jiného zaopatření, než ho navzdor všemu křiku a všemu jednání o věci té požívá? —

To a podobné také Javornický za večerních schůzek v zimě často přivedl k řeči, ale — nemohl proraziti. Někteří rozumnější sousedé mu arciť přisvědčili, ale sami nechtěli dát příkladem svým na jevo, že to uznávají, bojíce se posměchu druhých. Jiní opět naprosto návrhům *Javornického* odmlouvali. „Komu máme pak svěřiti ty

práce, které mohou děti obstarávati?“ pravili. — „Milí sousedé,“ pravil Javornický, „svěřte práci tu dětem škole odrostlým, které nemohou jiného nic zastati; starcům a stařenám, které takové snadné práce docela lehko mohou zastávati a při všem tom na sluníčku oudy své vyhřívati! Taková práce jim neublíží, a co dáte výrostkům třeba cizím za mzdu, to ušetříte na dětech svých, které budou moci tím více ve škole se učiti.“

Ale nemohl proraziti přece, a když nastalo jaro, tlačili vesničané na to, aby se odbyla zkouška a děti mohly zůstati doma. Javornický se tedy k tomu připravoval. Sousedé byli žádostiví na výsledek učení jeho, které se mnohým nelíbilo, jak jsme již pravili, protože od učení starého kantora jako den a noc bylo rozdílné. Konečně nastal den zkoušky. Školní síň byla přeplněna lidem domácím i cizím, neboť i tito byli zaslechli o pranovém učení mladého učitele, a všickni byli dychtiví, jak asi zkouška vypadne. Pan vikář, pan farář i kaplan a několik světských pánů byli zkoušce přítomni. Tato započala s pobožnou písní k svatému Duchu a s modlitbou Páně, a pak počalo vyslýchání dítek. Dítky četly a počítaly až milo, písma na úkazku podaná byla nad míru pěkná a správná, děti povídaly o cizích krajích, o české zemi, o rozličných zvířatech, že tomu rodičové z polovice nerozuměli a jen se divili, jak všecky tyto věci mladý učitel dětem do hlavy mohl vštípiti. Za každým učením zpívala se píseň, která se vztahovala na učení, které mělo následovati, a když ke konci jeden žák a jedna žačka svými příjemnými, nevinnými hlásky veřejné poděkování učinili, tu neostalo ani oko suché, a pan vikář i pan školní rada vyslovili veřejně pochvalu a libost svou mladému učiteli, který v srdci svém plesal

radostí, že nebyla práce jeho marná. A když potom pilnější dítky za odměnu byly podělovány knížkami, obrázky a jinými maličkostmi, tu nastala radost všeobecná, a rodičové pak tlačili se k mladému, blaženému učiteli, aby mu poděkování své vyjádřili.

Bylo po zkoušce. Javornický osamotněl ve škole, a když si pak zpomenul, že tuto radost nesmí a nemůže sdíleti se žádným, tu ho slzy polily, a on spěchal ven — do šírého pole, které pokryto bylo zeleným kobercem bujarého osení. Jarní život působil na jemné srdce jeho, a tak kráčel dál a dále s citem sladkobolestným, a slza vděčnosti k Bohu a obdivování kras a divů jeho leskla se v oku mladíkovu. Cestou přišel ke křoví se zelenajícímu, a zastavil se. Bylo to ono místo, kde Terezku byl ponejprv spatřil. I zabral se do hlubokých myšlenek, a zdálo se mu, jako by plesající příroda jarní se byla náhle zakryla temným rouchem. Stál tak dlouhou chvíli, až blížící se lidské kroky jej ze zamyšlení jeho vytrhly. Javornický pohledne vzhůru, a čeho nejméně se nadál — spatřil před sebou státi Terezku, kterouž nebyl od osudného okamžení, které naň všecku tíseň nevyslyšené lásky uvalilo, spatřil. I zapálili se oba mladí lidé, nevědouce, mají-li na sebe promluviti čili nic. Javornický brzo se rozhodnul a Terezku pozdraviv, rychle dále kráčel. Terezka nemohla překvapením hrubě ani poděkovati, aniž osmělila se pohlednouti za Javornickým zacházejícím. I ona zabrala se do hlubokých myšlenek. K tomuto šlechetnému mladíku ji pudilo něco, co si sama neuměla vysvětliti. Byl to cit, který zhříval srdce její jako jemné teplo jarního slunce, ale v tento cit mísila se vždy zase jako duch výstražný zpomínka na lásku k Prokopovi. *I vyrvala* se mocně ze zamyšlení, nebo považovala je

býti hříchem na lásce Prokopově páchaným, a když byla kozičku, kterou na pastvu byla vyvedla, napásla, vracela se k domovu, jsouc pevně odhodlána, že se svěří matce se vším, co ji bylo s Javornickým potkalo. Kráčejíc k domovu přišla ku kříži, který stál na začátku vesnice, a tam před křížem klečel na kamenném klekátku Javornický, a modlil se v usedavém pláči. Terezku polily slzy, a obrátivši se rychle, aby ji mládenec nespozoroval, spěchala jinou stranou k domovu.

Když přišla domů a všechny potřebné práce domácí vykonala, zasedla vedle matky a pravila jaksi nesměle: „Mamičko, musím se vám s něčím svěřiti.“ — „S čím pak, děvečko?“ pravila matka starostlivě, a pohledla na dceru v udivení, nemohouc si vyložiti, co by to bylo. A nyní počala Terezka matce vypravovati, jak se ponejprv s mladým učitelem setkala, jak s ním pak dvakrát nebo třikrát mluvila, co jí povídal, a jak ona mu odpověděla; i z toho se vyznala, co se bylo dnes přihodilo. Matka poslouchala bedlivě, a bylo viděti patrně, že řeč dceřinu v mysli dobře rozvažuje. „Nyní mi poraďte, maminko: co mám činiti? Mladého učitele je mi líto; něco se ve mně ozývá, co mne k němu vábí, a přec nesmím státi se Prokopovi nevěrnou.“ — „Milá dcero,“ odpověděla matka, „mně je tu těžko tobě raditi. Abych ti ale upřímně řekla, musím se ti také svěřiti, že na Stránského mnoho nedržím. Dej si pozor a pamatuj na slova své staré matky, že se Stránský nedá polepšiti, a že mu ty proklaté karty ještě něco hodně zlého způsobí! On arciť sliboval dost, že se jich netkne, ale sliby bývají chyby. Nepovídám ti to, aby ty snad ho nechala; v tom si sama moudrá dost, a znáš ho líp než já; možná také, že se skutečně polepší. Kdybych byla já na tvém

místě, hleděla bych se Stránského zprostiti. Co se týče mladého učitele, to ti mohu poraditi jenom to, abys, až se s ním zase jednou sejdeš, s ním promluvila a řekla mu, aby se marně netrápil, že je hezkých děvčat dost, které se pro něho líp hodí a rády budou, jestli je o lásku a o ruku požádá. Mně by se mladý učitel líbil tisíckrát více nežli kdo jiný, ale ty pro něho nejsi. Ty mu nepřineseš žádnou pomoc, a on také ještě není zde dojista dosazen. A zkrátka, je to s ním a s tebou případ tak podivný, že skutečně nevím, jak ti raditi. Poslechni hlas srdce svého, a modli se k Pánu Bohu, aby On ti dal dobrou radu.“ — Nyní věděla Terezka tolik jako dříve, a umínila si, že přede vším všecko Prokopovi zamlčí, a mládenci, až se s ním setká, věc tu předloží tak, jak jí to byla matka pověděla. —

Zatím uplynuly tři měsíce. Za tento čas mnoho se změnilo. Starý učitel vida, jak mládenec, jemuž nemohl nikdy na jmeno přijíti, získal sobě lásku celé obce, hořel tajnou závistí, která ho mocně sežírala. Když pak konečně na své uši zaslechl, že někteří sousedé zjevně si přejí, aby mládenci škola byla docela svěřena, a že se o to ucházejí na místě náležitém, tu ho tajná zlost uvrhla na lože, a netrvalo to dlouho, zavřel oči. Co se dalo očekávati, stalo se. Javornický byl na jeho místo dosazen, a plat jeho učitelský znamenitě zvýšen, an nově volený představený obce, uznávaje schopnosti a výbornost Javornického, u sousedů o to se zasadil, a také s návrhem svým prorazil. Představený sám donesl nově zvolenému učiteli dekret, a vyjádřil mu spokojenost celé obce. Javornický plesal radostí, nebo byl postaven nyní na místo, kde mohl bez obmezení dle srdce a rozumu svého jednati *k prospěchu* mládeže, jejíž pěstování a někdejší blaho

mu tak velmi na srdci l želo. Když ale přednosta odešel, tu se ho zmocnila zase truchlivost, nebo ta, s kterou by byl rád všecku radost svou sdílel, která by byla svou láskou korunu blaženosti jeho nasadila, ta milovala jiného.

Terezka dověděla se o povýšení Javornického od známé Madlenky, která jí ke všemu ještě špičkovati počala, že snad nyní mladý pan učitel spíše vyslechnutí nalezne, a Prokop že dostane kvinde. Terezka ji ale odbyla zkrátka a zapověděla si podobné řeči. To Madlenku dopálilo. „Nu, nu, jen počkej," pravila odcházejíc, „však on Stránský není ještě tvůj, a brzy se dočkáš o něm noviny." — Terezka nevěděla, co Madlenka tím myslí, ale byla celá roztržitá nad slovy jejími, jichžto pravý smysl nemohla pochopiti. Snad se Stránský opět nezapomněl a do karbanu se nepustil? Toužebně očekávala příští sobotu, aby s ním stranu toho promluvila, a ubohá nenadála se, co sobota osudná s sebou přinese.

V ustanovený ke schůzce čas klečela Terezka u sochy sv. Jana, a divné myšlénky ji znepokojovaly. Nemohla se ani dočkati, kdy Prokop se dostaví. Již se notně stmívalo; Prokop nepřicházel. Terezky zmáhal se podivný nepokoj. Proč nepřicházel? Co byla toho příčina? Jindy zde býval už déle než hodinu, a dnes o Prokopovi ani zmínky. Tu — hle tam někdo spěchá nahoru k ní. Je to Prokop? To byl někdo jiný, a brzy zaslechla hovor jedním ženským a jedním mužským hlasem vedený. Terezka chtěla již v hněvu odejíti, tu zaslechla slova neznámého mužského: „Stránský je zabit!" Jako by do ní byl blesk udeřil, zůstala státi, nedůvěřujíc sluchu svému. „Stránský je zabit, odnesli ho do všeobecné nemocnice mrtvého. Měl tři rány," pravil mužský hlas blíže přicházející. Více

Terezka neslyšela. Hlava se jí počala točiti, smrtelné mrákoty zastřely smysly její, padla bez sebe k zemi.

Tak ji omdlelou nalezli oni dva, kteří nebyli nikdo jiný než mladý Bezděka, který jako Stránský byl zedníkem a nyní z práce domů se vracel, a milenka jeho Madlenka. Oba zkřikli leknutím, když omdlelou Terezku nalezli, a věděli hned, jak se to bylo stalo. „Pro Ježíše Krista!“ zvolala Madlenka. „Ta bezpochyby zaslechla naši řeč a snad leknutím umřela.“ — A již se měli oba k tomu, aby co mrtvou na zemi ležící Terezku vzkřísili, ale marně. I sebrali ji a nesli do obydlí jejího. Jaké to bylo leknutí pro ubohou matku její! Málo chybělo, že by byla taktéž do mdloby upadla. „Co se jí stalo? co se jí stalo?“ hořekovala, když byla omdlelou dceru dala na lůžko uložiti, a obírala se svlácením jí ze šatů a jejím zkřísením. „Milá Procházková,“ pravila Madlenka, „vaše Terezka čekala bezpochyby na Prokopa, a tu zaslechla mou řeč tady s Bezděkou, který mi vypravoval, že Stránský je zabit.“ — „Pro umučení boží,“ zvolala stařena, „což oba jsou mrtvi?“ Hnedle by byla pozbyla smyslů, neboť nevěděla, jak si smrt obou má vyložiti a jak se všechno přihodilo. Teprv když Terezka otevřela oči a pomateně počala mluviti o krvi, o Prokopovi, teprv to jí dodalo, neboť myslila, že dcera ztratila rozum. I ona upadla ve mdloby, a ženské, které se byly zatím seběhly, měly co dělat, aby starou vzkřísily. „Jak se to všecko stalo?“ ptal se jeden z přítomných po druhém, ale ve zmatku takovém nebylo možno pořádně vypravovati. Terezka mluvila pořád pomateně, a když starou matku její vzkřísily, byla i tato tak dojata, že ji musili také uložiti. Z tichého příbytku stalo se nešťastnou náhodou sídlo zármutku a těžké nemoci. Teprv když matka i dcera po

dlouhé chvíli usnuly, mohl mladý Bezděka vypravovati, co se bylo s Prokopem přihodilo.

„Zdvihali jsme dnes v městě na dokončeném stavení krov, a namáhali jsme se, abychme byli brzo hotovi. Pán sliboval nám dáti na pivo, a když jsme byli s prací hotovi, zavedl nás do hospody a tam nechal každému naliti piva. Po takovém namáhání, v tak náramném horku měli jsme žízeň všickni, a brzy počali se ukazovati následky prudkého pití. Já seděl s Prokopem při jednom stole, a tu nedali dva naši spoludělníci pokoj, až jsme se dali do hry v karty. Prokop byl hned při tom, a netrvalo to dlouho, strhla se prudká hádka mezi námi, a Prokop, trochu již podnapilý, počal jednomu z hráčů nadávati. Tento, prchlivý a také podnapilý, uhodil po Prokopovi, který mu ránu vrátil, a dříve nežli jsme je roztrhli, uhodil spoluhráč Prokopa žbánem třikrát do hlavy, že se mu krev vyhrnula přes obličej a on sklesl k zemi. Než jsme poražený stůl odklidili, Prokop již dokonával. Mrtvého odnesli do všeobecné nemocnice. Já spěchal domů a vypravoval jsem nešťastnou událost tady Madlence, což Terezka bezpochyby zaslechla a do mdloby upadla.“

Tak vypravoval mladý Bezděka, a všickni přítomní litovali Terezku i matku její. Prokopa nepolitoval nikdo. Tóho tedy přece karban se světa zprovodil, zrušený slib a nešetrnost přísahy se na něm ukrutně pomstily! Kdo měl nyní obstarávat matku i dceru? Pro dnešní noc nabídla se Madlenka, že nemocné hlídati bude, ale kdo na zejtřek a budoucí dny je bude ošetřovati? To tanulo všem na mysli, ale žádný nevěděl si rady.

Jeden jenom věděl rady, věděl i pomoci, a ten jeden byl — mladý učitel Javornický. Uslyšev, co se bylo přihodilo, zjednal na své outraty ženu, která měla obě

nemocné ošetřovati, povolal zkušeného lékaře, a jinak o nemocné se postaral. Zapověděl však přísně ženě obsluhující, aby nikdy nevyzradila, kdo ji byl najal k obsluhování obou nemocných, a po celý život aby o tom pomlčela. Podobně učinil i s lékařem, který mu vyjevil, matka že stůně jenom z leknutí a brzo se uzdraví, s dcerou ale že je hůř, ta že upadla v nebezpečnou hlavničku. To Javornického nemálo zaleklo a šlechetné srdce jeho zarmoutilo, nebo cokoli činil, nedělo se ze žádného zištného oumyslu, ale jenom z dobrosrdečnosti, poněvadž uznával, že by ubohé ženské bez přispění jeho musily snad zahynouti, nemajíce kdo by je ošetřoval.

Jak lékař předpověděl, tak se také stalo. Stará Procházková uzdravila se za týden po onom nešťastném dni. Za nemoci své ptala se častěji ošetřující je ženy, kdo povolal pana doktora, co tento říká o stavu Terezčinu, kdo ji tam poslal, a odkud béře peníze na léky a na ta rozličná jídla, která mnoho stojí. „Jenom, panímámo, přijímejte všechno s dobrou vůlí, a myslete si, že vám to svatý Mikuláš naděluje.“ Touto odpovědí musila se stará vdova upokojiti, nebo více žena nevyzradila. Pilně dávala zprávu mladému panu učitelovi o stavu dcery i matky, a co ho nejvíce těšilo, bylo to, že Terezka v pomatených řečech svých častěji jmeno jeho jmenovala, ano jednou prý pravila: „Pane učiteli, já vás mám ráda, ale nesmím vám to říci, Prokop by se hněval.“ Tak mluvívala často Terezka, ale nevěděla o ničem, co se vůkol ní děje, čeho požívá; někdy jen v divoké fantasii mluvila pomateně o krvi a zabití a o mrtvém Prokopovi. Od obsluhující ženy dověděla se také stará Procházková *o osudu* bývalého milence dceřina, a doložila, že mu vždy nešťastný konec prorokovala, takového neštěstí ale že se

nikdy nenadála. Když mohla již povstati s postele, obsluhovala spolu se ženou nemocnou dceru, a jenom pořád doléhala na ženu, aby jí zjevila jmeno neznámého dobrodince. Tato dlouho se zdráhala, ale — ženské nemohou nic přes srdce přenesti — konečně přece s pravdou na světlo vyšla. Stará Procházková plakala slzy vděčnosti, ale obsluhující žena nepřipustila k tomu, aby se učitelovi poděkovala, od něhožto se pro vyzrazení jeho domluvy obávala.

Po dlouhých — dlouhých pěti týhodnech konečně vyjádřil se lékař, že Terezka je již mimo vše nebezpečenství života, a že brzy jasné smysly se jí vrátí. Tak se i skutečně stalo. Terezce bylo, jako by z dlouhého snu byla procitla. Když spatřila matku vedlé lože svého sedící, usmála se na ni, a k nemalé radosti matčině pravlia: „Maminko, to jsem měla děsný, dlouhý sen! Zdálo se mi, že jsem viděla Prokopa pokrváceného ležeti na marách mrtvého, a já že také jsem mrtva, že mne i Prokopa chtějí dávati do hrobu, tu ale že přišel anděl, který měl podobu našeho mladého pana učitele, a vyrval mne z rukou hrobařů, a zavedl mne do pěkné zelené zahrady. Ale maminko,“ pravila, rozhlednouc se po světnici, „vždyť už musí býti slunce hodně vysoko, a já pořád ještě ležím.“ A při těchto slovech chtěla povstati, jsouc ale příliš zeslablá, nazpět na lůžko sklesla. „Maminko, co se to se mnou děje?“ zvolala pak, znamenajíc slabost svou. — „Jenom zůstaň ležeti, Terezko,“ pravila matka zaradovaná, „jenom zůstaň ležeti; což nevíš, žes nemocna byla dlouho — dlouho, a že sen, který se ti zdál, je pravdou?“ — „Co mluvíte, maminko; je Prokop snad skutečně mrtev? Ach nyní se pamatuji, že jsem to slyšela tam u sv. Jana, a jednou se mi zdálo, že jsem viděla, jak

veliké kameny, na nichž byly karty namalovány, naň se sypaly a ho ubily. A já nešla mu na pomoc, nebo mne ty kamenné karty od něho zaháněly." — „Tak se také stalo, milé dítě," odpověděla matka, „karty pudily ho od tebe, nebo mu byly milejší než ty a než slib a přísaha jeho." A vidouc dceru svou odhodlanou, a pozorujíc, že v nemoci byla za hrozných snů láska k Prokopovi, lehkomyslností svou nešťastnému, vyšla ze srdce dceřina, počala jí pozvolna a prozřetelně událost o smrti Prokopově vypravovati. Ale bylo by přece povídání to škodlivě na uzdravující se Terezku působilo, kdyby na štěstí nebyl právě lékař vstoupil do světnice, a tak pozornost Terezčinu na sebe obrátil. Příchodem jeho zarazila se Terezka, a teprv když se jí počal vyptávati, poznala, kdo ten pán je. Lékař radoval se nemálo, že Terezka je na cestě k uzdravení, a předepsav jí nové, posilňující léky, a nařídiv, jak by se měla zachovati, odešel rovnou cestou k Javornickému, kterého novina tato nad míru potěšila. Jediné to ho zarmoutilo, že nevěděl nyní, jakým způsobem by déle ještě tajně milovanou Terezku i matku její podporoval, aby cit jejich neurazil. Že matka zná již dobrodince neznámého, toho se ovšem nenadál.

Když lékař odešel, dala se stará Procházková opět do vypravování, a pravila: „Hleď, milá dcero, tvůj sen z většího dílu se vyjevil. Anděl v postavě pana učitele tě vyrval hrobařům z rukou, a skutečně nový náš pan učitel Javornický to byl, který mne i tebe v nemoci dal ošetřovati, který pana doktora nám zjednal i o všecko potřebné se postaral." Při těchto slovech, dříve než mohla dopověděti, a dříve než Terezka mohla co říci, *vstoupila* obsluhující žena, a přinášela rozličné věci,

které nemocné byly velmi příhodné. Terezka ji uvítala co starou známou, a teprv nyní dorozuměly se všecky tři o všem, co se bylo přihodilo. I o snu Terezčinu dověděla se žena, a doložila pak: „Nu, nyní neschází nic, než aby pan učitel Terezku ještě dovedl do té zelené zahrady, k čemuž by on, jak se mi zdá, velké měl chuti.“ Terezka se zarděla, a na druhý den nechtěla připustit více k tomu, aby cizí žena na outraty pana Javornického ji ošetřovala a zaopatřovala. Žena odešla, a zprávu tu mladému učiteli zvěstovala; nepověděla ale, že na vzdor zákazu jeho jej byla vyzradila. Javornický nechtěl jim dobrodiní svá vnucovati, a zaplatil ženě za její práci, přikázav jí znova, ale zbytečně, aby ho nevyzrazovala.

Když byly Terezka a matka její samotny, počaly se raditi, jak by Javornickému se poděkovaly. Mluvily dlouho o věci této, až pak Procházková zeptala se dcery, jak nyní smýšlí o mladém učitelovi, a jak by se k němu zachovala, kdyby ji opět o lásku požádal. Terezka se při vší bledosti své zarděla velmi, a vyznala se matce upřímně, že ho dávno již milovala, ale že si to vyložit neuměla, myslíc, že může a smí jenom Stránského milovati. „Nyní,“ pravila, „nyní poznávám, že mne ke Stránskému vábila jenom dlouholetá známost a zvyklost, které jsem za lásku považovala; nyní ale nahlížím, milá maminko, že jediného bych mohla milovati Javornického. Nedělám si však naděje na něho, nebo je on pán učený a vznešený, a sotva z lásky ke mně učinil, co jsme od něho obdržely, ale spíše z velké dobrotivosti srdce.“ — S tím ukončila tuto rozmluvu, zdali byla zcela pravdivá, dozvíme se brzíčko.

Když Terezka ponejprv po nemoci mohla vyjíti, přiměla matku k tomu, aby ji dovedla na pahorek za vesnicí.

Terezku pudilo něco na to místo, kde se byla s Javornickým ponejprv spatřila, a sotva že chvíli tam obě seděly, šel také on jako šťastnou náhodou tudy okolo. Zarazil se a zarděl se velmi, spatřiv ji tam s matkou seděti, a po krátké rozvaze přistoupil blíže, a srdečně obě ženské pozdraviv, ptal se Terezky, jak se po nemoci vynachází. Terezka taktéž se byla zarděla, a poděkovala se pak přívětivě za laskavou jeho poptávku. Nyní stáli oba mladí lidé naproti sobě, jeden na druhého pohlížeje, a žádný nevěděl, co by měli dále mluviti. Z očí jednoho i druhého zářila blaženost srdečná, a stará matka přetrhla sama mlčení jejich. „Pane učiteli,“ pravila, a slza zaleskla se jí v očích, „pane učiteli, my vám máme za mnoho děkovat, nebo bez vás spaly bychme nyní obě pod zeleným drnem. Nestavte se, jako byste o ničem nevěděl, nestyďte se za dobrotu, kterou jste ubohé vdově a nešťastné dceři její prokázal! My vám neumíme, jak se sluší a patří, se poděkovat, ale modliti se budeme za vás, aby vám toho Bůh ráčil odměniti.“ — Javornický mlčel, a zardělost obličeje znamenala, že mu není milo, že byl vyzrazen. Konečně promluvil: „Nehněvejte se na mne, že jsem se vám vedral za pomocníka, a věřte jen, že se to stalo z úmyslu nejšlechetnějšího! Chtěl jsem, abyste se toho nikdy nedověděly; když to ale přece již víte, pomlčte o každém děkování, sice bych musil odejíti odtud, kde přece bych tak rád déle zůstal.“ — A když matka slovy a dcera nevinným zarděním ho pozvaly k dalšímu pobytí, posadil se vedlé nich na zelený trávník, a než sklonil se večer, došlo to v jejich rozmluvách tak daleko, že mladí lidé pod šírým nebem v přítomnosti matčině *lásku* věrnou si slíbili, a čistým políbením lásky svazek *srdcí svých* zasvětili. I seděli ještě dlouho mlčky vedlé

sebe, a ztápěli se v moři blažených citů. A za nimi v houští ozval se slavík s písní líbeznou, jako by chtěl tak oslaviti blaženost šlechetného párku.

Co zbývá ještě pověděti? Před svatým Václavem toho samého roku spojil kněz mladého šlechetného učitele a sličnou, ctnostnou milenku jeho na věky. Stará matka posud žije u šťastných dítek svých, které požívají lásky a vážnosti celé obce.

PANÁCI ZE ŠVESTEK.

Příběh z městského života.

(Vyšlo v Pražském Poslu r. 1847.)

„Dovolte, pane Vojtíšku! nynčko se nemohu s vámi
ovat Jděte jen do pokoje — dědoušek přijde hned
ů; já musím zatím nepořádné nájemníky z domu vy-
et; nebo kdyby je tu pan rada ještě zastihl, až se
rátí, tedy bych nabral, že by mě to mrzelo."

Takto mluvil dlouhý, vyzáblý dráb Čočka k vnou-
městského rady Linharta, když přicházel dědečka
tívit.

„Z domu vyházet?" divil se devítiletý hošík. „Toť
bolet. A budete je házet se všech schodů? To jsem
iv neviděl."

„Tedy zde jen trochu počkejte," řekl Čočka, „chcete-li
a tu komedii podívat. Nejdříve vyhodíme hamparátí
k nájemníky, nepůjdou-li dobrovolně."

Po těch slovech roztáhl nohy jako čáp a šel po
dech až do čtvrtého patra, což bylo vlastně již pod
ou střechou na krově. Nahoře, přede dveřmi chatr-
příbytku nalezl svého soudruha Kroupu a jakousi
árlou ženu s dvěma vyrostlými dcerami, několik uzlů
la, peřin a všelijakého nářadí.

„Že pak přece lezeš!" řekl Kroupa k přicházejícímu
ovi mrzutě. „Já zde už čumím kdo ví jak dlouho —
e paní Cibulková čeká už také jako blázen, aby se
ala do kvartýru, a ta nedbalá čeládka se tam ještě
nehejbá, aby si trochu té chamradiny odnesla."

„Však my jí brzo pomůžem!“ zahuhlal Čočka, přikrčil hlavu, shýbnul záda a vjel jako zlý duch skrze dvéře do kuchyňky, z které se teprva do sedničky vcházelo. V kuchyňce stál jediný kus nábytku, totiž velká stará police s několika příhrádkami, a po těch bylo nastaveno chatrné kuchyňské nádobí.

„S touhle haluznou počneme,“ řekl Čočka k svému soudruhovi a okázal na polici; „potom se chopíme lehčího haraburdí.“ Při těch slovech zaklepal hodně silně na dvéře u sedničky a zvolal: „He! co pak je to? Kdy se budete pakovat? Dnes je čtrnáctý den po svatém Havle, a nepůjdete-li dobrovolně, tedy vám ukážem, co je to vyhazov; — to víte už beztoho, co vám domácí pán řekl.“

Po této řeči otevřely se trochu dvéře a dětská hlava s bledýma tvářema vykoukla z nich ven; sotva ale zahlídla dva muže v ouředním kabátě, tu se honem zase schovala. „Už jsou tady!“ bylo ještě hlas její ze sednice slyšeti. Drábové ale na to nedbali, nýbrž chopili se staré police a vlekli ji z obydlí. Když přišli však na schody, dal se malý, zavalitý Kroupa do křiku: „Ó ty velbloude! proč pak jsi mě strčil ku předu? — já to nejsem s to unést — počkej, postav tu mašinu, sice to všecko pustím — stůj, stůj! — bác ho, tu máš, tu to leží!“

Těžká police byla se mu totiž vysmekla, padla s velkým hřmotem na cihly, jimiž byla chodba dlážděna, a hrnce, mísa, talíře, šálečky, sekyrka, starý mlejnek na kafe — všecko to padlo mezi sebe tak, že z toho i hned hromada střepů ležela.

Kroupa si foukal na prsty, které se mu byly trochu *přiskřiply*, a začal pak Čočku hubovat. „Takový starý

chlap a děláš takové hlouposti! Tys měl jít napřed, slombidlo, a já pozadu. Ale ne — to mu nedá čert pokoje, strčí mě ku předu, až se stane neštěstí. Teď budeš moct ty střepy zaplatit.“

Ale nežli mu mohl Čočka odpovědít, přiběhly dvě děti, nuzně ošacená holčička shora a pěkně vystrojený hošík zdola. Hošík hleděl na to mlčky, děvče dalo se ale hlasitě do nářku. „Ach, naše ubohá maminka!“ zvolala. „Teď nemáme ani hrneček, abychme jí mohli thé uvařit! A do čeho jí nalejem? I její šáleček se roztloukl!“

„Proč jste se nevystěhovali, když byl čas?“ osopil se na ni Čočka. „Líná čeládko, ještě aby člověk po vás vyklízel — platit beztoho nemůžete. Ta červotočina se nám rozdrobila v rukou. Honem, škvrně! seber ty střepy — sice ještě něco slízneš.“

Děvčátko se rychle sehnulo a sbíralo roztlučené věci do zástěrky; drábové ale vynesli starou polici před dům, zrovna na ulici, pak šli ještě několikrát nahoru, až byl nuzný příbytek docela vyklizen.

Mezi tím přiblížil se také vnuk domácího pána, ačkoli trochu bojácně, k otevřeným dveřím chudých nájemníků. Mezi nízkými, zažloutlými stěnami nestálo teď již nic jiného nežli stará, nepatrná pohovka čili kanape, a na tom seděla churavá paní jako ve mdlobách. Dvě dítky, totiž holčička a hezký pacholík, stály vedle ní, jako by ji podporovaly. Děvče plakalo, ale pacholík mlčel a hleděl jako matka k zemi. Nyní se ale zaškaredil a pohledl jaksi hněvivě na dráby, kteří se chtěli konečně i pohovky chápati nešťastnou rodinu hrubými slovy pobízejíce, aby šla. S velikou odhodlaností pozvedl sotva jedenáctiletý chlapec nemocnou matku, pošoupnul ji zvolna na stranu, postavil se potom k jednomu konci pohovky a řekl se-

stře: „Honem, Liduško, pojď, my vyneseme to kanape sami, aby se mu nestalo neštěstí jako polici. I nech toho, milá matinko!“ prosil pak paní, kteráž se chtěla také nábytku chápati — „nech toho, sice dostaneš zase ten zlý kašel! Však my to zmůžeme. Ale kam jen s tím?“

Na tu otázku pozvedla paní oči k nebesům, jako by tam pomoci hledala. „Jáť vím arci o hezkém příbytku v malé černé ulici,“ řekla pak poněkud chraptivým hlasem, „ale domácí pán chce tři dvacetníky závdavku.“ I umlkla a zrak její padl na pohovku. Tu jí přišlo něco na mysl a papršlek utěšení vyjasnil na okamžení tvář její. Vyndala z kapsáře malý zavíráček, podala jej děvčeti a řekla: „Odpárej povlak, Liduško! Pohovka je vycpaná koňskými chlupy — vyndej jich tolik, abysi za ně vedle u sedláře několik dvacetníků dostala.“

„Ne, ne, maminko, to nejde!“ namítal chlapec. „Na čem pak bysi ležela? Bez vycpání by tě na kanapi všecko tlačilo.“

„Však já nebudu na něm dlouho ležet,“ řekla paní bolestně. „Brzo mě položíte jinam.“

„Ne, ne!“ zvolal zase pacholík a posavadní zmužilost jeho zmizela, i dal se do pláče a sevřel matku do své dětinské náruče, neboť rozuměl, nač ubohá při své churavosti myslila. Ona ale bolestně se usmívajíc, hladila pěkné vlasy jeho.

„Je-li kanape opravdu roshorem nebo jak se vám říkati líbí, koňskými chlupy vycpané, tedy zde zůstane v zástavě za pět zlatých, které jste dlužni za nájem,“ začal mezi tím dráb Čočka. „Pan radní vám prokázal beztoho dost velké milosrdenství, že vám ten hezký kvartýrek za babku přepustil. Kanape zde tedy zůstane, až *pan radní* řekne, co s ním udělat.“

„Jen se opovažujte!“ zvolal nyní Vojtěch velmi horlivě a vešel do sedničky. „Já to budu dědečkovi žalovat, Čočko! jestli těm lidem ublížíte.“

„Mladý pane!“ řekl dráb, „tomu vy nerozumíte. Jako obyčejně každý nuzák je také tahle čeládka sama svého neštěstí příčinou. Nejdříve zkazí sama sebe a potom chce kazit jiné. Paní Cibulková, co stojí venku, ta by vám mohla o rodičích této paničky celé kroniky povídat.“

Lítostí a hanbou poražená sklesla nešťastná paní při těch slovech na pohovku.

„Vidíte, pane Vojtíšku, vidíte?“ mluvil dráb dále. „To je zlé svědomí, sice by nebyla sklesla jako obroušená kudla. I ovšem, její papínek, pan Nečásek, měl větší jmění nežli váš dědoušek — i ano! a když chodila tahle nynější paní Jesenská se svými sestřičkami do školy, to musel být vždycky lokaj za nimi. Konečně se ale ta sláva rozplaskla jako bublina z mydlinek. Pan Nečásek přišel na koráb nebo jak se říká: udělal bankrot a ohnul hromadu lidí o peníze, kteréž měli v jeho obchodu. Potom skapnul a vdova se musela s dětmi nuzovat. Francouzské vojny prej ho tak sebraly; ale s, e — se, známe se.“

„Pomozte! — pomozte!“ zkřikla nyní paní Jesenská, vyskočila z kanape a začala jako ve smrtelné ouzkosti po sedničce běhat. — „O můj Bože! — já se udusím!“ I strhla si šátek s krku, rozepnula zpředu šaty a začala tak silně kašlat, že děti celé strnuly a paní Cibulková i s dcerami do sedničky přiběhly. Též Kroupa hleděl na nemocnou jaksi outrpně, jenom Čočka se obrátil k oknu a začal známou písničku hvízdati.

Tu jej zatahal Vojtěch za kabát. „Čočko!“ řekl k němu, „já vám povídám ještě jednou, neberte těm ubohým to kanape, sice vám už jaktěživ nic nedám.“

„Ale já vám povídám, panáčku, že tomu nerozumíte," odpovídal Čočka mrzutě. „To by byla jen vaše vlastní škoda, kdybych vám byl po vůli. Pan dědeček povídal přede mnou, že za nájem ze všech kvartýrů v tomhle patru svým vnoučátkům koledu kupuje."

„Není možná?" lekl se Vojtěch. „O můj Bože! toť nesmím tedy od něho už ani krejcaru vzít. Ale však já ho budu prosit, aby té ubohé paní to kanape nechal a ještě tři dvacetníky na závdavek daroval."

Mezi tím povolil sice kašel paní Jesenské, ale ubohá žena sklesla velmi sesláblá zas na pohovku. Paní Cibulková porozprávěla tiše s dcerami a přistoupila nyní k zlému drábovi. „Pane Čočko!" promluvila k němu, „já ručím za těch pět zlatých, co zůstala paní Jesenská za nájem dlužna. Jen jí tu pohovku propusťte." Potom se přiblížila k nemocné, vzala ji za ruku a stiskla jí do ruky zlatník. „Na závdavek!" řekla pošeptmu.

„Ne, ne!" vzkřikla paní Jesenská třesoucími se ústy a pozvedla ruku chtíc dar vraceti. „O Bože! — od vás? — to je — přes míru!"

„Nedělejte žádné okolky, paní Jesenská!" řekla přistárlá vdova velmi vlídně. „Dáváme to z upřímného srdce. Já měla ten zlatník na vybílení uchystaný — ale ono to zde nevypadá ještě tak tmavě, jak se mi při najímání zdálo — jen si ho tedy s Pánem Bohem podržte!"

„Od vás?" zvolala churavá u velikém pohnutí, „ježto jste skrze mého otce o všecko přišli?"

„Upokojte se!" řekla Cibulková. „Což může dítě za otce? Arci že to mého nebožtíka muže bolelo, když přišel o skrovnou mohovitost, kterou si byl dosti trpce uschránil; teď jí ale více nepotřebuje a já mám tuhle" —

přitom okázala na své dcery — „lepší pomocníky, nežli je mrtvé stříbro. Bůh nás neopustí.“

Jesenská vstala. „Sneste pohovku k ostatním věcem,“ řekla dětem, „a počkejte při nich, až najmu nový příbytek.“ Potom se obrátila k vdově Cibulkové, chopila se rukou jejích a doložila třesoucím se hlasem: „Bůh vám to nadělí tisíckráte, co jste — pro mne...“ dále nemohla mluviti, neboť pláč jí překážel; i zakryla si tváře a potácela se ven. Vojtěch ale pomohl jejím dětem kanape snest a čekal potom s velikou netrpělivostí na děda i prosil jej tak dlouho, aby Jesenské dluh prominul a vdově Cibulkové ten zlatý na nájmu vynahradil, až mu to radní pán k vůli učinil.

* * *

Uprostřed měsíce prosince přišel Jeník Jesenský domůcelý překřehlý. Nemocná matka jeho nemohla již na čtyry neděle z postele či vlastně s pohovky, neboť o posteli nebylo u chudé rodiny již dávno ani řeči. Liduška, Jeníkova devítiletá sestra, seděla u skrovného okénka, jenž bylo zrovna ve střeše, a pletla pilně vlněné punčochy, kteréž pak za nepatrnou mzdu kramářovi prodávala.

Dne bylo již na mále, okno silně zamrzlé, dívku záblo, ale ona přece pilně pletla. Nouzi bylo vidět, kam se člověk podíval, avšak oči Jeníkovy třpytily se přece jakousi radostí, když vešel jen lehce oblečený do dveří a nechtěje dřímající matku probudit, k sestře po prstech přistoupil.

„Podívej se, to je štěstí!“ začal potichu, ačkoliv by si byl rád zavejskal. „Takový kornout suchých švestek za dva groše! Ony jsou arci trochu tvrdé a malé, ale jinak bych je byl za těch pár krejcarů nedostal. Ty nej-

lepší vybereme pro maminku a z těch ostatních...“ — „No, co pak z těch ostatních?“ ptala se Liduška zvědavě, an se bratr náhle zamlčel.

„Však uvidíš!“ usmál se chlapec jaksi tajemně. „Podívej se, tuhle vyhodili u Procházků starou klec na dvoreček mezi smeti, ale já ji honem sebral. A tuhle mi daroval Strnadovic Tonda hrneček vařeného škrobu — oni ho potřebujou, když lepí škatule — a jeho sestra mi dala uzlík starých hadříčků; vidíš? tenhle černý je tuze hezký — a Mazánkovic Ferda mi přinesl plnou hrst loje, co doma se svícnu seškrábal. Teď mám všechno pohromadě a dám se do práce.“

Na to nastrkal do starého plechového kahanku lojové oškrabky, rozsvítil knot, a poněvadž tu nebylo stolu, postavil světlo na podlahu, posadil se před ně, aby nepadalo na matku, a začal cosi kutit, Liduška se divila, hleděla na něj, ale pletla přitom pilně punčochu.

Jeník rozboural zatím klec, vytahal z ní dráty, pak nařezal tenká dřívka, delší a kratší, udělal z nich žebřík, arci trochu neforemný, potom svinul kus starého papíru jako malou kuličku, obalil ji černým hadříčkem, napíchal švestky a tropil všelijaké jiné věci, o nichž Liduška nevěděla, co znamenají. „Nynčko se obrať,“ řekl k ní bratr konečně. Liduška uposlechla, ačkoli byla velmi zvědavá, i trvalo jí čekání už skoro dlouho, an tu Jeník najednou hlavu nazvedl a skoro tuze hlasitě zvolal: „Podívej se!“ Liduška se obrátila a spatřila, že drží bratr něco v ruce zrovna nad kahánkem. „I jemine!“ zvolala překvapená. „Co pak je to?“

„No, co je to?“ opakoval chlapec.

„*To* je kominík!“ řekla holka a přistoupila blíže, *aby si* nevídaný důkaz bratrovy šikovnosti prohlídla.

„Ano, to je kominík," dosvědčoval Jeník jaksi hrdě ásl vlastní své oči na mistrovském kuse s velikou rado- nedbaje na to ani dost málo, že byl sem tam ještě ne- rabaný.

„Ale co pak ti to napadá? a jak jsi to dovedl?" ıla se nyní sestra.

„Já viděl včera takového panáka na rynku," poví- l Jeník, „a tu mi napadlo, kdybych měl švestky, že ch snad také nějakého dovedl, a že bych ho mohl po- m prodat a něco na něm vydělat — teď se kupujou elijaké věci pro děti, a za několik dní to půjde ještě — to nebude už daleko do štědrého večera. A tu jsem na toho panáka jak náleží podíval, — potom jsem pro- pana kmotra, aby mi daroval pár krejcarů na dříví — ? dnes jsme koupili za tři groše otýpek a dva groše m si nechal na švestky."

Obtížným kašlem procitla nyní matka ze spaní, a tva že si pooddechla, okázal jí chlapec hotového pa- ka. „Podívej se, maminko, co jsem udělal!"

Ale nemocná si jen povzdychla; jiné odpovědi mu dala. Poněkud zarmoucen obrátil se chlapec po malé víli od matky, a těšil se v duchu, že bude matinka zo jináč koukat, až jen celou řadu panáků a hromadu ně utržených peněz uvidí. A s novou pilností začal se pracovat, až ho konečně spaní přemohlo.

* * *

Byl poslední den před štědrým večerem, i mrzlo jen elo. Na velikém náměstí stála hromada krámů a roz- ných bud s rozmanitým zbožím na vánoční svátky. ıdle poslední boudy stála stará nůše zhůru dnem, na m leželo kus prkna a na prkně pyšnila se řada švest-

kových panáků. Za nůší seděla na nízké stoličce chatrně oděná holčice, zimou se celá krčíc a překřehlé ruce pod zástěrku do klínu schovávajíc; za ní ale přecházel pacholík, tloukl nohu o nohu a dýchal si do rukou; přitom volal ustavičně na mimo jdoucí lidi, aby si koupili nějakého panáka, že prej je jim zima — totiž panákům a prodavačům také — a že prej jsou laciné a že si mohou děti doma s nimi pohrát a potom je ještě sníst; aby prej se nad nimi smilovali.

A chlapec, co tak volal, byl Jeník Jesenský, a za nůší seděla jeho sestra Liduška. Nikdo se nediv, že měl chlapec tolik smělosti a že na lidi pokřikoval; první dny mu to arci nešlo od huby, tu byl ještě ostýchavý a plný nejkrásnější naděje; když ale viděl, že je více prodavačů na rynku, kteří měli švestkové panáky a to mnohem krásněji zhotovené na krámě, a když pozoroval, že velmi málo prodává, že mu celá řada jeho černých mužíků na prkně zůstává: tuť si musel arci smělosti dodávati a volati, aby něco utržil — zvláště když si zpomněl, že matinka doma stůně a denně sotva několik hodin na pohovce posedí, aby šila pro lidi košile. I volal a prosil, ale nikdo si jeho zboží nevšímal; lidé kupovali raděj perník nebo cukroví.

Pomalu se začalo stmívati, a tuť by už bylo nuzný krám s panáky sotva vidět bývalo, protože si děti ani lampu ani lucernu objednati nemohly; ale z vedlejší boudy padalo na nůši přece tolik světla, že se černí panáci alespoň v pološeru míhali.

Nyní odbila však šestá hodina a mnozí prodavači odcházeli domů, buďto že jim bylo již tuze zima, nebo že měli špatný odbyt. I žena z boudy vedle Jesenských *sklidila* své zboží, krajky, čepce a límečky, a majíc s obo-

hými dětmi outrpnost, nechala jim hrnec s uhlím, aby se ohřály a zejtra jí ho zase přinesly. Děti byly arci rády, ale druhou stranou se zase zarmoutily, poněvadž jim nejbližší lampa zhasla a zboží jejich skoro ve tmách zůstalo. A ony byly by rády přece něco prodaly, aby nemusely s prázdnýma rukama domů jít.

„Kdybychme měli nynčko nějakou svíčku," řekl Jeník, „mohli bychme své zboží tuhle do prázdné boudy vyložit, tam by potom hned jináč vypadalo. Také bychme nestáli tak na větru."

V tom šla hokynářka okolo a buďto že zaslechla Jeníkovu řeč a měla s dětmi outrpnost, neboť chudí rozumějí chudému nejlépe, anebo chtěla vlastním dětem na druhý den nějakou radost udělat: zkrátka, ona koupila tři panáky, dva malé po groši a jednoho velkého za dva groše.

Rychle skočil teď Jeník k blízkému mydláři pro svíčku, postavil ji mezi dva kameny vedle prkenné stěny, aby ji vítr nesplavil, potom přenesl se sestrou černé kavalíry na řádný krámec — a řekl konečně jaksi rozveselený: „Tu máš, Liduško, dva groše; jdi a kup za ně dříví. Maminka se nemohla dnes ani zahřát — tedy běž a hodně zatop, třeba bys všechna polínka spálila. Groš nám ještě zbyde; za ten si koupíme potom chleba, jestli už nic víc neutržíme, abychme nešli hladoví spat. Ale já ti mám najednou jakousi naději, že ještě něco odbydeme; jen když máme počinek! A zde mám také ještě dvě suché švestky — ty mi zbyly od panáků; tu máš, sněz je; beztoho jsi měla na ně laskominu, ačkoliv sis netroufala o nějakou říct."

„Ne, ne," omlouvala se Liduška; „jednu si musíš nechat, sice nechci žádnou."

„I tak pak se nezdržuj!“ odbýval ji zas bratr — „a nenechávej maminku mrznout.“

To děvčetem říkajíc trhlo; honem popadla suché švestky a běžela domů. Jeník ale stoje u boudy, hleděl za ní, až mu z očí zmizela, potom chtěl vlezt do boudy; ale tu šel zrovna okolo něho jiný pacholík s dívčinou a pustil něco na zem.

„He, panáčku!“ volal za ním Jeník. „Něco jste ztratil! Tu to máte.“ Přitom se shýbnul a zvednul paklíček marcipánu.

Pacholík s děvčetem se zastavil. Byly to roztomilé děti v teplých, pěkných kožíškách, i vrátily se, aby vzaly, co jim Jeník podával. Cizí pacholík děkoval se poněkud rozpačitě, Jeník ale skočil vesele do boudy, a začal své panáky stavět, aby je bylo co nejlépe viděti.

Tu se pacholík v pěkném kožíšku najednou zas vrátil a položiv takový paklíček marcipánu, jako byl prvé ztratil, na krám zrovna mezi panáky, řekl trochu nesměle: „Tu máš — vezmi si, poctivý hochu!“

Jaksi zaražen a však i mile překvapen hleděl Jeník na hezounkého pacholíka i na sestru jeho, ježto nyní před boudou stáli, an tu hošík najednou zkřiknul: „Nejsi ty Jeník Jesenských?“

„A vy?“ ptal se Jeník. „Nejste vy ten samý, co nám před osmi nedělmi kanape snášet pomáhal?“

„I mlč pak o tom,“ řekl Vojtěch, „a pověz mi raději, kdes nabral tyhle panáky?“

„Já je sám udělal a nynčko je prodávám,“ odpověděl Jeník.

„A prodal jsi jich už mnoho?“

„Dnes teprva tři. Bezpochyby je budeme muset zejtra sami sníst.“

„Sníst?“ ozvala se nyní také Vojtěchova sestra, ezounké děvčátko v kožíšku. „Co pak by vám to naadlo?“

„Co je dělat, když hlad bolí,“ řekl Jeník smutně; a já strčil do těch panáků všechny peníze.“

Tu pošeptal Vojtěch něco své sestře, a ta zakývala ılavou; na to oba odešli, brzo se ale zase vrátili. „Abysi ıeměl hlad,“ řekl nyní Vojtěch a položil na krám malou ızenou jitrničku a bochánek chleba — „tu máš, my neněli víc peněz, protože jsme už ledaco koupili.“

„O!“ zvolal Jeník a slzy mu vstoupily do očí — to je tuze mnoho! Vezměte si za to alespoň několik anáků. Ach, ten marcipán je dozajista jako cukr a bez epře, že ho bude moct maminka jíst! Ach, jen kdybych ho mohl hned donest! Jen kdyby se Liduška brzo vrála — ta bude koukat!“

„A kde pak je Liduška?“ ptal se Vojtěch maje dost z Jeníkovy rozkoše.

„Doma — aby trochu zatopila, proto že jsme dříve lných peněz neměli — ach, Pane Bože na nebi!“ zvolal ník najednou celý poděšený. „Já jí zapomněl říct, že n strčil hadr do plechové trouby, aby nám skrze ni nefičelo, když se netopí — ten se může nynčko zat — a kouř nebude moct ven, vrazí do sedničky, ıe mamince na prsa — o já hlupák! co si počnu?“ Takto bědoval, hledě přitom na své černé panáky věda co s nimi počíti. A Vojtěch se podíval na sepotom na Jeníka a řekl, poněkud otáleje: „Inu, si se dlouho nezdržel — tedy bychme třeba — co , Hedvičko? nemohli bychme tu zatím počkat?“ ěvčátku se zajiskřily oči a radostným pokynutím dala mu znamení, že svoluje.

„Ó, já zde budu co nevidět,“ sliboval Jeník. „Ani čtvrt hodiny to nebude trvat. Ó, děkuju vám srdečně!“ A po těch slovech běžel s marcipánem, s jitrničkou a bochníčkem, jako když letí, domů.

„A tohle je hezky!“ řekla nyní malá Hedvička radostně. „Já chtěla už dávno vědět, jak se to v takových boudách sedí. Pojď honem, Vojtíšku! pojď, vlezme si tam! A jen kdyby přišlo mnoho kupců! to by bylo teprva hezky.“

„Ano, to by bylo hezky,“ řekl Vojtěch. „Já bych si přál, kdybychme mohli takhle všechny panáky prodat a těm ubohým dětem plnou čepici peněz nasypat. No, to musíme ale také lidi pobízet, aby přece kupovali.“

„Začni tedy, Vojtíšku!“ prosila Hedvika. „Já se stydím.“

„Inu — já se vlastně nestydím,“ pravil pacholík; „ale ono to nechce jaksi ven. Co však naplat? Začít jednou musíme. Víš-li tedy co? Budeme volat oba najednou; tak bude mít každý víc kuráže. Dej tedy pozor: jedna — dvě — tři!...“

„Kupte, páni...“ zvolaly na to obě děti najednou, ale obě také zas najednou umlkly. — „No, proč pak jsi přestala?“ ptal se Vojtěch sestry. — „Proto že jsi ty přestal,“ odpověděla dívka. — „Nu tedy začněme ještě jednou,“ řekl chlapec. I dali se poznovu do křiku, ale brzo musili zas pro smích přestati, kterého se zdržeti nemohli.

„To není nic,“ řekl Vojtěch. „A ta svíčka tu také hoří, jakoby nechtěla. Lidé nemohou naše zboží ani vidět.“

„Víš-li co?“ zvolala Hedvika. „Já tu mám voskové svíčičky, co jsme si koupili na zejtřek — víš? My dostaneme zejtra jiné a mohli bychme dnes tyhle —“

„I dej sem honem, dej sem!“ řekl bratr plný radosti. „To je rozkošný nápad.“ A rychle začal barevné svíčičky okolo panáků přilepovati, některé nastrkal také na žebříky, a když je všechny rozsvítil, bylo tu veselé podívání. Hošík se smál a dostal hned chuti kupce svolávat. I volal a svolal jich také několik, kteří nemohouce pochopiti, co se to děje, že tak čistě ošacené děti takové zboží prodávají, dílem k vůli neobyčejné a podivné věci, dílem pak jako z pouhého žertu dosti nemotorné panáky kupovali.

To dělalo dětem arci velikou radost, tak že ani nepozorovaly, že tu již půl hodiny čekají. Konečně jim začalo být ale zima, i zábly je ruce. Tu se jim teprva zdálo, že by se mohly Jesenských děti už navrátit. I dýchaly si nejdřív do dlaní, pak zahlídly ale hrnec s uhlím, arciť již skoro shasínajícím, ale postavily jej přece honem na krám a začaly do něho foukati.

V tom se ozval blízko nich zvučný mužský hlas. „Přisám Bůh, Čartoryský! podívej se, to je obraz! Viděl jsi kde spanilejší párek andělů?“ A hned na to přistoupili dva vzácní pánové s premovaným lokajem a prohlíželi si usměvavě brzo divné prodavače, brzo jejich zboží.

„Poslyš, příteli, co mi napadá!“ řekl na to pán, jejž byl druhý Čartoryským nazýval. „Jak pak, abychme našim dámám zejtra tyhle kominíky štědrého večera naložili? Co myslíš, nebylo by to smíchu? Jestli pak by bylo těch černých chlapíků dost, aby každá jednoho dostala?“ I počítal je na krámě a ptal se potom dětí, co za ně chtějí.

Děti se té otázky ze samé radosti ulekly, a poněvadž ani nevěděly, kolik panáků na krámě mají a vzácným pánům přece honem odpovědít chtěly, tedy byly

skoro v nesnázi. Ale Vojtěch si dodal brzo zmužilosti a pohodiv hlavou, řekl tak směle: „Tolar!“ že se toho potom sám ulekl.

„Není možná?“ usmál se Čartoryský, sahaje do kapsy. „Totě hrůza peněz, a podle vašeho šatu nezdá se, že byste potřebovaly takové zboží prodávat.“

„Ó milý pane!“ odpovídal pacholík svým jemným hláskem — „kdybyste věděl — tihle panáci nejsou naši, my je prodáváme na místě dvou chudých dětí, kterým maminka stůně. Ona leží ve studené sednici na starém kanapi a nemá ani peřinu.“

„A její děti,“ počala nyní Hedvika, „šly domů, aby jí trochu zatopily, proto že právě několik panáků prodaly a pár krejcarů utržily.“

„A vy tu zatím stojíte a místo nich prodáváte?“ ptal se Čartoryský s pohnutým srdcem. „To je od vás velmi hezké.“

„Ach!“ řekl Vojtěch srdečně, „my bychme pro ně rádi ještě víc udělali, jen kdybychme mohli.“

„Příteli!“ obrátil se nyní vzácný cizinec k druhému. „Mne pojímá svatá hrůza. Nevypadá-liž to zrovna, jakoby byli dva nebeští poslové před narozením Páně s výsosti stoupili, aby se za chudý lid přimluvili a u srdce bohatých pomoc vyhledali? Mé je otevříno do kořan — a nemohu věru peníze, které jsem právě vyhrál, lépe vynaložiti, jako když je těmto andělům odevzdám.“ Na to pokynul lokajovi, aby sebral všechny panáky, a sám položil hedbávný svůj sáček, jakž byl plný, na krám, a vyndal ještě z vesty několik dukátů. „Tu máte! Dejte to té chudé ženě, aby měla zejtra dobrý štědrý večer!“

Plny radostného užasnutí hleděly děti na lesknavé *dukáty* a na plný sáček, v němž také něco podobného

tešily; cizí pánové radovali se ale z jejich rozkoše a jeden z nich se jich ještě tázal: „Čí pak jste, milé dítky?“

A Hedvička sepnula outlé ruce, pohledla na něj svýma dětinsky nábožnýma očima, z nichžto nyní dva potůčky perliček běžely, a řekla třesoucím se hlasem: „Já jsem Hedvika pana inšpektora Novotného a tohle je můj bratr Vojtíšek.“

„A zůstáváme v tom velkém domě na Spálené ulici,“ dokládal pacholík také se slzavýma očima — „co má ta žlutá vrata s mosaznou klikou.“

Na to vzal Čartoryský přítele svého za ruku a řekl: „To bych si byl jaktěživ nepomyslil, že si může člověk za mizerných pár dukátů takovou rozkoš způsobit! Máme-li pak čekat, co ty děti počnou? Nebo máme jít... ale ne, teď se budu kochati jen v myšlénkách, ať se děje co děje. Jenom ty jdi pozdáleči za nima,“ doložil k lokajovi, „aby se jim nic nestalo, nežli vejdou do domu.“

Po těch slovech oba cizincové zmizeli; Vojtěch ale schoval peníze honem do kapes, potom zhasil svíčku, postavil hrnec s uhlím do kouta a pak vyběhl se sestrou z boudy. Sotva ale byli na rohu blízké ulice, přiběhli jim Jeník i Liduška již naproti.

„Ach, jenom se nehněvejte,“ prosil je udychtěný pacholík, „že tak dlouho nejdeme! Maminka dostala takový kašel, že jsme už myslili, že se nám zadusí. Musili jsme jí trochu thé uvařit — a tu ten zlý kašel přestal, tak že potom i kousek marcipánu snědla, kterýž jí jak náleží dobře chutnal.“

Děti Novotných se nedaly div do pláče, tak přeplněná byla srdce jejich. Mlčky šly s Jeníkem a Liduškou do příbytku nešťastné vdovy, kdežto jim chtěly ouřty

složit a peníze odevzdat. I šámaly se za nima po tmavých schodech až na krov do malé sedničky, a tam rozsvítily potom zbytek svíčky, kterouž byl Vojtěch v boudě do kapsy strčil.

„Tuhle," pravil pak chlapec, „je osm grošů za šest panáků — a tuhle to — to mi daroval cizí pán, nějaký přestrojený princ — za ostatní kominíky. Vidíš, Jeníčku? už nemám nic v kapse. A že vám dává ten cizí pán zkazovat, abyste měli dobrý štědrý večer."

Jeník a sestra jeho hleděli na to jako u vyjevení; ani jeden ani druhý nemohl ze sebe slova připravit, a v celé sedničce panovala hluboká tichost; jen krátké dýchání nemocné ženy bylo slyšeti. Konečně začal Jeník: „Maminko, maminko! podívejte se — to je peněz!" a přitom jí položil dukáty na chatrné lože i vysypal před ní sáček. Ale nemocná neokazovala velké radosti. „To jsou bezpochyby plíšky nebo dantesy," řekla slabým hlasem.

„I to bych se podíval!" řekl Vojtěch. „Dantesy nejsou tak těžké jako tyhle dukáty — a pak nevím, co by takový pán s plíšky dělal."

Jesenská na to neodpověděla; po chvíli ale vystrčila z pod chatrné přikryvky svou vyzáblou ruku, vztahujíc ji po cizích dětech. „Naše maminka chce se vám poděkovat," řekl Jeník, a Vojtěch i Hedvika vzali nemocnou za ruku, ale zděsili se potají, neboť byla jako led studená. Na to se poroučeli a spěchali tak čerstvě se schodů, že jim Jeník sotva svítit postačil.

A když se vrátil do sedničky, tedy začal: „Nu, matinko! co pak nemáte radost? Sto sedmnáct dukátů jsem napočítal — totě ňákého bohatství!"

Ale nemocná ještě neodpovídala, a děti sedly si k sobě a začaly všelijaké plány dělat, co s těmi penězi

šecko počnou. To trvalo asi čtvrt hodiny; tu je zavo-la matka blíže k svému loži.

„Chcete, milé děti!“ začala vážným hlasem — „abych okojeně — ano radostně zemřela? aby otec i děd na ebesích za vás orodovali a Pán Bůh aby vás požehnal?“

„Chceme,“ řekly děti jemným hlasem.

„Tedy vezměte ty peníze,“ řekla nemocná, „a do-este je vdově Cibulkové — víte? — té staré paní, co eď v našem bývalém příbytku zůstává! My jsme jí je lužni. Její nebožtík muž byl můj učitel, uschránil si tři ta tolarů, aby měla jeho vdova něco na stará leta — a al je ve vojnách vašemu dědečkovi schovat; ale ten je tratil — protože byl tenkrát u nás už veliký nedůsta-ek, a to trápilo učitele mého tak, že měl z toho smrt. 'rotož seberte tyto peníze — ony mě tu pálí jako oheň —“

„Ach ano, ano, matinko!“ slibovaly děti. „Ale což ak je musíme ještě dnes odvest?“

„Ještě dnes,“ pravila nemocná. „Neznámý dobro-inec chtěl, abych měla dobrý štědrý večer. Ach, ono e mi už nynčko snadněji, že chcete mou vůli vyplnit — ako skála spadlo mi to s prsou — bez bolesti mohu dý-hat — o můj Bože, děkuju ti! — Ale nynčko jděte, milé ěti — jděte! Bůh vás — požehnej — i vaši cestu.“

„Ale což pak máme všech sto sedmnáct dukátů od-est?“ ptal se ještě Jeník, jenž byl zatím vypočítal, že e to více nežli tři sta tolarů.

„Všech sto sedmnáct,“ řekla matka; „neboť od těch asů muselo přibýt mnoho ouroků.“

I šly tedy děti a radovaly se, že mohly alespoň sm grošů podržet. Stará vdova se nemálo podivila, když e spatřila tak pozdě večer přicházet — a za několik ninut ležela před ní suma peněz, o kterouž ji byl je-

jich děd hanebně připravil. Veliké bylo pokušení pro chudobnou vdovu, kteráž měla ještě dvě dcery na starosti, když ty peníze viděla; ale šlechetná mysl její byla ještě větší a také zvítězila. „Pojďte, milé děti!“ řekla ku svým dcerám, „doneseme peníze, komu patří. Dítě nemůže býti trestáno za vinu otcovu, takž nás učí slovo Páně; a jakž bychme mohly tyto ubohé, zimou se třesoucí děti oloupiti, ježto budou snad brzy opuštěnými sirotky?“

Rychle upravily ženské na sobě oblek, a šly s dětmi do černé uličky. Když vstoupily do malé sedničky, bylo v ní všecko ticho a tmavo, vyjímaje leda slabou záři z plechových kamínek, kdež uhlí dohořívalo a kdežto Jeník teď svíčku rozsvítil. Nemocná ležela na bídné pohovce, ani se nehýbajíc.

„Ona jen tak trochu dřímá,“ pravil chlapec; „ale jak na ni promluvíte, otevře hned oči.“ Po těch slovech se k ní sám tiše přiblížil. „Ach ne — ona spí!“ doložil radostně. „To se jí nestalo už mnoho neděl. Ach, podívejte se — jak se ve spaní usmívá, a to jen proto, že vám mohla ten starý dluh zaplatit.“

A v skutku vypadaly tváře paní Jesenské jako blažeností vyjasněné! Vdova Cibulková přistoupila blíže, pohledla na ni bystřeji a mrkla potom na své dcery, jako by chtěla říct: Ta už dokonala! Na to přivinula obě dítky radující se, že matka tak líbezně spí, k srdci svému a řekla: „Podle vůle matky vaší přijímám peníze — ale vás k tomu — jakožto děti své; neboť matka vaše odešla k Pánu Bohu a odkázala vás lásce mé.“

A děti se lekly těchto slov a když poznaly pravý smysl jejich, padly s hlasitým pláčem na mrtvé tělo matčino.

„Přejte jí věčného pokoje,“ těšila je laskavá žena; „*tam je jí* blaze; tam bude ten nejkrásnější štědrý večer

slaviti. Onať dosáhla krásný cíl, po němžto my všickni toužíme. — A nyní pojďte, milé dítky, nežli nám zavrou dům."

„A kam pak?" ptala se Liduška s podivením.

„Nu, k nám," odpověděla vdova. „Snad zde nebudete chtít zůstat?"

„Ó, my zde zůstaneme," řekly děti najednou. „My nepůjdeme od maminky — ó ne, vždyť my se jí nebojíme."

„Ale kde pak budete spát? Já zde nevidím žádnou postel."

„I ta je tamhle!" řekl Jeník a okázal do kouta, kdežto malá poslamka s chatrnou přikryvkou na holé podlaze ležela.

„Tuť musíte mrznout," pravila vdova outrpně.

„I ne!" řekl Jeník usmívaje se, ačkoli mu v očích slzy stály. „My jsme tomu už zvyklí. My si lehneme v šatech a hodně se k sobě přitisknem."

A však zdálo se, jako by zesnulá matka ještě více spomocníků svým sirotkům byla zjednala; neboť nejen že jim toho večera outrpná vdova teplou peřinu a podušku přinesla, navštívil je ještě jiný vzácnější dobrodinec — sám pan inšpektor Novotný.

* * *

Byl krásný podvečer; po ulicích se to živě hemžilo a na nebi začaly první hvězdy proskakovati.

Mezi jinými lidmi kráčel po ulici vážným krokem také pan Linhart, od mnohých let zachovalý vdovec, bera se ku své dceři, provdané Novotné. Tam o štědrém večeru obyčejně večeřel.

Když přišel blízko k domu, pozvedl oči k poslednímu oknu obšírného příbytku a shledal, že jsou velmi osvětleny.

„Ale, ale!“ zamrzel se. „Co pak nemohli na mne počkat! To jim už musili okázat, co Ježíšek nadělil.“

Ale ono to nebylo pravda; ono tam bylo jen všecko přichystáno, i čekalo se na dědečka. Ten konečně vešel a nalezl ve velkém pokoji nejen svoje vnoučata, ježto již netrpělivě na Ježíškovo nadělení čekala, nýbrž ještě jiné dvě roztomilé, ačkoli trochu ztrápené dítky, pak starou matronu a dvě zrostlé panny. Malé děti neznal, neboť ačkoli byly dříve v jeho domě bydlily, on si jich byl nikdy nevšimnul; ale v letité ženě, kteráž ho s hlubokou poklonou vítala, shledal svou nájemnici a nemálo se podivil.

„Paní Cibulková,“ začal jeho zeť, důchodní Novotný, po srdečném pozdravení mluvit — „paní Cibulková dostala včera velké dědictví, z dobrého srdce mi ale polovičku přepustila, totiž tyhle dvě dítky a svoje roztomilé dcerušky, o které se ode dneška jako o své vlastní starati budeme. Náš Vojtíšek a naše Hedvička“ (přitom vinuli otec i matka děti svoje k srdci) „udělali nám včera takovou radost, že my jim také nějakou udělati musíme.“

A na to počal tchánovi vypravovati, co se bylo včera přihodilo. I tomu starému pánu rozehřálo se při tom srdce, a on slíbil, že dá vdově Cibulkové až do smrti zadarmo obydlí a ročně sáh dříví.

Potom se otevřely dvéře do posledního pokoje a tam stál uprostřed na stole dělaný strom z chvoje a na něm hořelo hromada svíčiček a semtam visely na něm rozličné pamlsky, a kolem ležely všelijaké hračky, pěkné panáčky, obrázky, knížky, nové šaty — pro každého, od prvního až do posledního bylo tu něco, a děti vejskaly radostí a všecko se to vespolek veselilo a velebíc Boha usedlo potom s velikým potěšením k hojné a požehnané večeři.

CHUDÉ DĚVČE A BOHATÝ SYNEK.

Příběh venkovský.

(Vyšlo v Pražském Poslu r. 1847.)

1.

o pod večer za parného dne letního. Vůkol po
ı polích a pěkných lučinách nehýbal se ani větří-
o celé krajině rozkládala se líbezná tichost. Tím
i bylo tedy hlasy dvou mužů slyšeti, kteří šli
ılý háj, jímžto ušlapaná cesta běžela.

en z nich byl šedesátník, plných, zdravých tváří,
kud již našedivělých vlasů, a podle popelavého
ypadal jako zámožný venkovský mlynář. K tomu
zdálo, že je svátečně oblečen, a v dírce u kabátu
rozmariny. Druhý vypadal jako řádný chalupník.

ʼní dej už pokoj, kmotře!" pravil první a bod-
ıtě kovanou holí do drnu. „To jsou všecko da-
ːči, také jsem to už tuším dnes okázal, a budoucí
ıjde Tonda s Kačenou na katezismus. Konec —
řekl!"

ı," odpovídal druhý; „já nechci právě říct, že by
ıa pro Toníka nehodila; ale hoch ji nechce; holka
elíbí, a to by se mělo také povážit."

usí ji chtít, u všech všudy!" řekl zase mlynář.
Či myslíš, bláhový, že přijmu tu jeho žebračku
ı? Ta by mi přišla! Dvě malované tváře jsou
bohatství a mošnu dostane za věno. Ale já jí

také dnes pověděl; a má-li Tonda v těle kusa cti, tedy si jí teď ani nevšimne.“

„Hm, to bych nemyslil,“ řekl druhý, „Verunka je řádné děvče a k tomu tak hezká — safraporte! že se i starému člověku srdce otřese, když se na ni podívá. Ano, ano, milý kmotře! a proto si myslím, že jste ji neměl přece tak přede všemi vypeskovat. Co pak může to kuře za to, že se vašemu Toníkovi tak líbí?“

„Kmotře Bláho!“ zabručel na to mlynář, „ty mluvíš jako moje stará. To slyším také jen pořád: Holka je hezká, holka je hodná. I dej mi svatý pokoj! Krásy se člověk nenají, a co se týče hodnosti, tedy to není od ní a od její staré tuze hezky, že mého syna svádějí.“

„To není asi pravda,“ namítal Bláha. „Verunčina matka byla jaktěživa poctivá a hodná osoba; no, toť musíte vy nejlépe vědět, Kudrno! vždyť se vám před lety právě tak líbila jako nyní Toníkovi Verunka.“

„U sta čertů!“ zapálil se mlynář u velikém hněvu; „kmotře Bláho, na to mi nezpomínej, nechceš-li mě dopálit!“

Po těch slovech šli oba muži mnoho kroků, ani slova nemluvíce. Ale po chvíli začal opět sám Kudrna další řeč:

„Nynčko je po komedii! Tondovi jsem tuším to bláznovství zahnal, a třeba byl kluk tvrdohlavý, přece není na rozum padlý, aby konečně svého prospěchu nepoznal. Vejvoda dá Kačeně hned čtyry tisíce dobrých peněz a za několik let dostane Tonda celý statek. Starý nemůže už dlouho dělat, protože pořád heká. Slovem: za čtyry neděle máme svatbu a budeš-li chtít, můžeš si ještě poskočit.“

S těmi slovy se zahýbali ku stráni, pod nížto v pěkném *oudolí* mlýnská složení klepala.

Asi čtvrt hodiny za nimi přicházel tou samou cestou hezký mladý člověk, jenž byl polo po městsku, polo po venkovsku oblečen. Měl totiž pěkné vysoké boty a jelenice na nohou, hedbávnou vestu a krátký letní kabát z lehké tkaniny na těle a městský klobouk na hlavě. Byl to na pohled statečný junák, ale všechen jaksi pobouřen. Na čele mu stál vysoký pot i běžel mu po zarděných tvářích. Tmavé oči jeho koulely se nepokojně semotam; přitom se brzo zastavoval, brzo ohlížel, pak zase mumlal a šel mrzutý dále.

Konečně přišel k háji; tu se ještě jednou zastavil, ohlédnul se — pak mrštil svou stříbrem kovanou ulmačkou o zem, a jakoby ho bylo něco smrtelnou ranou k srdci bodlo, zkřiknul a vrhnul se pod strom do trávy a začal jako dítě plakati — anebo ne jako dítě, ale jako silný muž, jehož slzy málo kdy tekou, ale když jedenkráte vyběhnou, z hrozné bolesti se prýští.

Za chvíli na to vyskytla se na té samé cestě čtvrtá osoba. Byla to mladá selská dívka v prostém, ale čistém oděvu, přitom pěkně rostlá a v tvářích jako krev a mléko. Černé oči jí jen jen hrály, ale zdálo se, že byly nedávno plakaly; neboť byly kolem trochu přičervenalé a holka si je chvílemi ještě utírala. Na levé ruce nesla malý kulatý košík.

Najednou spatřila v prostřed cestě dřevěnou dýmku, jenž byla z rukou mladíkových několik kroků odlítla a kterouž dívka dobře znala. Honem se po ní sehnula, zvedla ji, hleděla na ni plna podivení i lekla se a zvolala polohlasitě: „Ach Toníčku!“ Ale tiché toto zvolání došlo přece až za křoví, kam se byl mladík uvrhnul, a projelo ho jako palčivá jiskra. Honem byl na nohou a skokem stál na pěšině, položil silné ruce své dívce

na ramena, přitáhnul ji k sobě a sehnuv hlavu, hleděl jí s celou duší do očí. Ona pak pustila překvapením košík i dýmku, pozvedla svou pravici a chytila se jeho levice. A tak stáli oba dlouho naproti sobě, a hleděli si do očí a slova nemluvili, ale proto si přece rozuměli a věděli, co se v jejich srdcích děje.

Konečně řekl mladík: „Viď, Verunko! já jsem hodný dareba, že jsem tě nechal dnes tak vězet? Ale on to byl můj otec, a tu —“

„O milý Toníčku,“ řekla dívka, po koši a dýmce se shýbajíc, „ty za to nemůžeš; ale já měla matku poslechnout a na tu svadbu nechodit.“

„Tím darebnější to bylo ode mne, že jsem se tě nezastal, poněvadž jsem tě přemluvil, jen abysi přišla,“ odpověděl Antonín. „Je-liž pravda, ty jsi se asi hodně za mne styděla, že jsem ani neceknul?“

„Proč pak?“ řekla zas dívka. „Chudobná holka si musí nechat mnoho líbit, a co pak jsi měl také počít? Tvůj otec nechce, abysi za mnou chodil, a já sama ti to už řekla stokrát, že se pro tebe nehodím. Vejvodovic Kačenka —“

Ale mladík jí nedal domluvit. Trhnul sebou a přitisknuv si klobouk do čela, řekl mrzutě: „Jdi mi do horoucí — ať nekleju! — s tou hloupou Káčou! Já chci jenom tebe a žádnou jinou. Ale ty — viď, Verunko? ty mě nebudeš nynčko chtít?“

„Já?“ pravila dívka. „Ach milý Toníčku! což pak já! — ale jiní lidé budou se opírat; ano — kdybysi byl chudý synek...“

„Ach ba věru, kdybych jím jen byl!“ zvolal mladík prudce. „Ale však já to otci řeknu. Před lidmi jsem se nemohl s ním hádat, ale doma mu povím, že nenechám

s sebou tak zatáčet. Raději půjdu někam za pacholka a nebo si svážu filec a půjdu po vodě; ať si dá potom svůj mamon komu chce. Já se nebojím žádné práce, a když na to přijde... no jen počkej, však já mu povím!"

„Ne, ne, Toníčku! — nic mu nepovíš!" prosila nyní Verunka. „Tvůj otec se trochu napil, a to víš, pak bývá prudký."

„E co!" odmlouval jí Antonín. „Já umím být také prudký, když je potřeba."

„I, to vím; ale pomysli na svou matičku. A to ti povídám, Antoníne! k vůli mně se nesmíš s otcem nesvářit." Přitom ho vzala za ruku, an se ještě zdráhal, a hleděla na něj tak srdečně, že řekl posléz: „Nu ano, já nebudu nic říkat."

„Tak, tos hodný — nyničko jdi honem domů! Já nechci, aby zase nějaké pohoršení povstalo, a půjdu sama."

„Co ti napadá? Myslíš, blázínku, že si dám od někoho do kaše foukat, když to není právě otec? I bodejž — to se právě teď s tebou povedu, aby lidé viděli, že jsi moje milá a že jí zůstaneš. Ještě je dost světlo, aby nás poznali."

S těmi slovy ji vzal za ruku a vedl rychle ku předu. Ale po několika kročejích vymknula se mu dívka lehce z ruky a řekla: „Toníčku, buď hodný a poslechni! Toť víš, já to myslím dobře, a to by nebylo moudré, kdybysi otce ještě více rozhněval. Jdi ty tadyhle po stráni ku mlejnu — já se dám tuhle skrze lom do vsi. A nehněvej otce, Toníčku! slyšíš? — pomysli raději na Pána Boha. Ten nás svede, jestli k sobě patříme."

Tu ji přitisknul mladík prudce k srdci svému, políbil ji na čelo a na tvář i na ústa a řekl: „Vidíš, Verunko! ty můžeš ze mne udělat, co chceš. Já tě po-

slechnu. Ale to si pamatuj: já si to svatě umínil, že budeš má a žádná jiná. Spi dobře a pozdravuj matku!"

To pověděl a hned na to rychle odešel. Dívka hleděla za ním, až jeho postava u večerním soumraku zmizela. Pak se obrátila na pravo, pohleděla k nebi a tiše se modlila.

2.

Mezi tím, co tyto čtyry osoby skrze háj šly, ležel jsem několik kroků z cesty za křovím, odpočívaje po dlouhé chůzi za parného dne, a tak jsem v podvečerní tichosti skoro celou jejich rozprávku zaslechl. Nyní jsem rychle vstal a s velkým oučastenstvím ještě za mladým párkem pohlížel.

„*Bon džorno, siňor!*" ozval se náhle za mnou hluboký hlas po vlasku, až jsem se poněkud ulekl. — „*Bon soar, musié!*" mluvil dále po francouzsku. „Buďte tak laskav a dejte mi špetku tabáku!"

Já se mezi tím obrátil, a tu stála přede mnou vytáhlá, hubená postava starého vysloužilého vojáka, kterýž v jedné ruce koženou čepici a v druhé krátkou dýmku držel.

„Tu máte, staroušku!" řekl jsem k němu, podávaje mu svůj sáček s tabákem. On si nacpal dýmku beze všech okolků a poděkoval se po anglicku. — „I kýho šlaka, milý muži!" usmál jsem se. „Vyť jste jako sklad všech evropejských jazyků."

„I nu," odpovídal starý, „když projde člověk takový kus světa jako já a hned v mladých letech s rozličnými *nacemi se* potlouká: toť by musel mít palici z olova,

nebo jazyk ze dřeva, aby si to nejpotřebnější z té i oné řeči nepamatoval.“

A brzo jsem zvěděl, že byl skoro ve všech francouzských vojnách, při české armádě ve Vlaších a na Dunaji, potom ve francouzském zajetí, později zas u Lipska i v Paříži. To mi pověděl jako nic mezi chůzí hájem.

Vida, že je starý fousáč tak mluvný, začal jsem se ho ptáti na osoby, jenž byly prvé hájem šly, a které jsem co možná popsal.

„Ah, *bugr!*“ řekl na to vysloužilec. „To jste viděl Antona a Verunku! No, je-li pak to děvče — co? A Tonda měl jenom prach ucejtit, ostatně mu pranic neschází. Ti lidičky jsou do sebe zbouchnuti, jak říkáme, on snad ještě víc než ona.“

„Ale co jsem pozoroval, je to nějaké smutné milování?“

„I nu víte, milý pane! on je bohatý synek a ona je chudá holka. On je jediné dítě ze statku, o němžto se povídá, že by mohl být celý samými tolary vydlážděn, kdyby chtěl sedlák jimi hnout, a holka je dcera chudé ženy, jisté vdovy Holáskovy, kteráž nemá nic víc nežli na zboření chalupu, u ní dvě staré slívy a několik záhonů na brambory. A proto myslí starý Kudrna, hochův otec, že se holka do jeho statku nehodí. Ale Verunka je hodná a pilná — *sakr!* na toho bych se podíval, kdo by chtěl něco jiného říct! To má při sobě už tak po matce, a stará je řádná osoba a k tomu moje sestřenice. Ano, milý pane! řádná žena. Když jsem přišel jako starý koštál z vojny zase do vsi, protože jsem chtěl svůj invalit doma na čerstvém povětří strávit, řekla, že musím u ní zůstávat, dokud bude sama kousek vlastní střechy mít, a její nebožtík měl se ke mně jako pravý

kamarád, a co umřel, chová se ke mně Verunka, jakobych byl její tatík."

„To bych chtěl být na vašem místě, staroušku!" usmál jsem se.

„To věřím!" zachechtal se starý ještě víc, *Parblé!* Proto je mi také líto, že si ten hoch s ní tu známost udělal. Ale ovšem, jakž mohlo také jinak být? Holka sloužila na statku a musela se hochu zalíbit; neboť Kudrnův Anton je hodný a také hezký hoch, a právě proto, že je hodný, choval se k Verunce jako poctivý chlap a nic si u ní nedovolil, čeho se někdy synkové bohatých sedláků jako z regrace dopouštějí, až je holka na věky nešťastná. Ne, no, *sakrblé!* Tonda není takový dareba; ačkoli by se byl starý Kudrna snad zasmál, kdyby bylo holku něco trefilo; nebo to je také takový nadutý chrapoun, abych to jen řekl, kterýž neví, jak na člověka pohlížet, když nemá tolik mandelů ve stodole jako on. To je nadutá čeládka!"

„Aj, aj, příteli!" prohodil jsem mezi to, „vy máte na sedláky jaksi nabroušeno!"

„E vždyť je to pravda!" zabručel starý. „Já neznám na světě nic ošklivějšího, nežli je selská pýcha! Ne snad abych myslil, že nemá sedlák nic na sebe držet — *o kontrér*, právě naopak! sedlák musí na sebe hodně mnoho držet a hodně mnoho o sobě myslit, ale všecko s moudrým považením a v přirozeném pořádku, a ne aby si ta jeho pejcha jenom po korcech jeho vejsevku vyšlapovala a nos vystrkovala, jako právě zas dnes Kudrna okázal."

„Jak to?"

„I zpomněl jsem si, jak se dnes k Verunce i k svému *synovi* zachoval."

„Ano, pozoroval jsem, že se jistě něco přihodilo,“ dosvědčil jsem starému. „Co pak to bylo?“

„Inu,“ začal zase vysloužilec, „vidíte, když starý Kudrna poznal, že jeho Anton na holku bere a upřímně to s ní myslí, ano že by sama selka, jeho žena, proti tomu nic neměla, kdyby jí hoch tu nevěstu přivedl: tedy začal řádit a vyhnal holku ze statku. Ale to nic nepomohlo. Čím víc těžkostí, tím prudší láska, říká se, a tu se to také dokázalo. Dnes měla Verunčina dobrá známá v sousední vesnici svatbu a na tu musela i Verunka přijít, nevěsta to *partú* chtěla; ale on tam byl také Kudrna i se synem, protože jsou s bohatým ženichem přátelé, a tuť nebylo arci divu, že Anton jenom s Verunkou tancoval — *parblé!* vždyť jsem to slyšel na vlastní uši, jak si lidé přitom říkali: „Podívejte se, to je páreček!“ Ale tu byl i Kudrnův soused, bohatý Vejvoda, který by rád svou Káču odbyl a k tomu si Antonína vyhlídnul. Ale ten si Káči ani nevšimnul a ta mohla zlostí prasknout; popichla tátu, táta popichl zas Kudrnu, a ten skočil najednou od stolu — a tu máš! zrovna do kola. Tam začne bouřit, nadávat, odtrhne hocha od holky a udělá ubohé největší ostudu. Bylo prej to Boží dopuštění. Tonda se chtěl pustit do otce a jenom na velkou domluvu ženichovu se ukrotil. Potom odešel. Teď musíte ale, pane, vědět, že není vůkol žádná veselka, aby při ní také starý Francouz nebyl — to jsem totiž já! ti sprostáčkové mi tak přezděli, protože mi sem tam francouzský drobek vyskočí — já byl tedy také dnes mezi pozvanými, ale na neštěstí v dolejší šenkovně, když se nahoře tancovalo. Sotva zaslechnu, co se děje, běžím honem nahoru, abych Verunku vysekal a nafouknutému sedlákovi oči vytřel, že by byl měl dost; ale holka byla již ode-

šla, a ostatně jsem slyšel, že se jí nevěsta řádně ujala. Také ostatní říkali, že je to od Kudrny špatné, a třebas byla Verunka chudá, že je za to hodná. Tu máte celou tu paštyku — *sakrblé!* Ale však já to Kudrnovi nedaruju! Však já ho skřípnu!“

Mezi tímto vypravováním přešli jsme háj a dostali se na vrch stráně, z kteréž bylo dolů do oudolí vidět, kdež tekla Jizera a po obou březích velká vesnice ležela. Skoro uprostřed vesnice, na malém pahorečku, stál kostelíček, a nedaleko čistá fara; ještě jsem to mohl v soumraku všecko dobře rozeznat, jakž mi starý voják co vykládal. Nad vesnicí stál při řece mlejn.

„Ten patří Antonínově bábě po matčině straně,“ povídal mi Francouz, „a připadne jednou hochovi; ale starý Kudrna hraje tam už teď na pána, a neví, má-li být dříve mlynářem nebo sedlákem. Také se podle toho šatí — *bugr!* Snad jste si toho povšimnul.“

Pod vesnicí šířilo se oudolí a po obou stranách táhly se pěkné lučiny. Po levé stála prostranná stavení statku bohatého Vejvody, po pravé ležely stodoly a stáje Kudrnovy.

Když mi to starý pověděl, podotknul jsem: „Toť není arci divu, že chtějí tak blízcí hospodářové, aby se jich děti namlouvaly.“

„Hm!“ řekl starý; „jenom nepřehlédněte, že teče mezi nimi Jizera.“

„To arci; ale vždyť jde přes vodu lávka a tak říkaje oba statky spojuje.“

„Ta lávka, ta lávka!“ zamumlal starý voják. „Ó milý pane! Bohatý Vejvoda i Kudrna dali by za to nevím co, *kdyby* nebyli tu lávku jakživi spatřili.“ Přitom se za*smušily* vráskovité tváře jeho tak podivně, že jsem se

ho zeptal, co tím myslí. — „I všelico," řekl mi na to. „Ale teď není kdy o tom rozprávět. To je věc ošklivá." Dále nechtěl nic povědít.

V myšlénkách šli jsme oba dolů po stráni. Zatím vyšel měsíc a osvítil celé oudolí. Ve vsi bylo již ticho; krávy a ovce byly již z pastvy doma, koně vyplavené. Jen semtam zavznělo oklepávání kosy nebo hrčení okovu u studně; semtam štěkal pes a zdálí se ozývala křepelka.

Když jsme přišli na náves, řekl voják: „*Parblé*, pane! jak vidím, chcete zde zůstat přes noc. To je mi líto, že vás nemohu pohostit; ale u zlatého beránka je dobrá hospoda, tam vás dovedu."

„Děkuju, staroušku! — já zůstanu u pana faráře."

„Ah! to je něco jiného. To se držte jen tadyhle v levo a jste hned u fary; já musím tuhle v levo. Zachovej Pán Bůh! *A revoár, musié!*"

3.

U starého přítele se mi to dobře spalo. Do oken skromného pokojíčku hleděl již bílý den, když jsem procitnul. Rychle jsem vklouznul do přítelova županu a položil se do okna, z něhož bylo na tichý hřbitov okolo kostela viděti. Z druhého se hledělo do malé zahrádky. Těch několik pobožných duší, kterým všedního dne v létě času zbývá mši svatou poslechnouti, ubíralo se již z kostela. Po chvíli přicházel za nimi také farář. Ale nežli přešel hřbitov, přistoupil k němu starý invalida, jejž můj přítel jako dobrého známého pozdravil, a pak s ním do fary vešel.

Za malou chvíli na to strčila stará matka farářova hlavu do dveří, dala mi dobré jitro a zvala mne k sní-

dani, přitom dokládajíc, abych na velebníčka nečekal, poněvadž prý ještě něco se starým vojákem vyjednává, brzo prý ale přijde.

Já se nedal dlouho pobízeti, ale zasednul jsem ke stolu a pochutnával si z celého srdce na libě páchnoucí kávě se smetanou, o jakovéž se ve velkých městech jen pohádky povídají. Já si s jídlem takořka jen hrál; ale byl jsem přece již dávno hotov, nežli přítel do pokoje vstoupil.

Byl jaksi rozčilen; jindy přibledlé tváře jeho se poněkud rděly a oči se jiskřily, pravil ale jenom, že mu starý voják včerejší příhodu o svatbě vyprávěl, a že přinesl zkázání od staré mlynářky, matky Kudrnovy ženy, aby ji navštívil, že se v noci roznemohla. Spolu podotknul, že je stará mlynářka nad míru dobrodějná a že ji vůbec jenom matkou chudých nazývají. Mezi tím vypil rychle šálek mléka a vybídnul mě, abych ho vyprovodil do mlejna.

Mně to bylo vhod a když jsme vyšli za faru, řekl jsem k příteli: „Nepřinesl ti starý voják ještě něco nemilého? Zdálo se mi, že jsi krom obyčeje pohnutý.“

„Ano,“ odpoveděl přítel, „přinesl mi starou nehezkou historii. Podívej se — tamhle stojí veliký ořech; vidíš ho? — a vedle něho tu nuznou chatrč?“

„Vidím.“

„Ta patří staré vdově Holáskové, matce té Verunky, o kteréž ti včera náš Francouz povídal. Ona prý byla jednou také tak hezká jako teď její dcera, i líbila se chudým a bohatým. Také Kudrna a Vejvoda, jenž byli toho času mladí synkové, prý si ji oblíbili, a první, poněvadž byl po smrti rodičů již svým pánem, chtěl prý ji v skutku také paní na svém statku udělat. Ale chudá

Lidka mu buďto nevěřila anebo se jí Kudrnův pacholek, totiž Holásek, lépe líbil — a to bude také pravdě nejpodobnější, protože se Kudrna brzy na to s pacholkem na krev povadil, pacholek ale od něho odešel a s chudou Lidkou se oženil. Tam v té chatrči potom spolu zůstávali. On dělal za nádeníka, ona obstarávala skrovnou domacnost, kousek pole, a později své jediné dítě Verunku, kterouž k bázni boží, mravnosti a pracovitosti přidržovala. Tu se stal jednou z rána pokřik — já byl právě den před tím na tuto faru dosazen — že Lidčina muže z Jizery vytáhli. Zejtra je tomu tři leta; já mám ten den jako dnes v paměti, neboť bylo po celé vsi velkého běhání, a okolo mrtvého nastavěly se celé houfy, an ho všichni jakožto pracovitého a poctivého muže znali."

„Zabil ho někdo?" prohodil jsem mezi to otázku. „Či se utopil?"

„Zabil?" opakoval farář jaksi nesnadně. „Povídal ti invalida již také o tom?"

„Ani slova."

„Hrozný nářek vdovy a sirotka nemusím ti široce vypisovati," vypravoval přítel dále, „a já měl věru co dělati, abych je posilnil útěchou, kterouž může náboženství poskytnout. Bolest jejich byla nesmírná, neboť vězela hluboko v srdci. Ve vsi se mluvilo ledaco o smrti Holáskově a semtam proskakovaly podivné řeči. Mrtvé tělo bylo nalezeno pod lávkou, kteráž mezi statkem Kudrnovým a Vejvodovým přes Jizeru vede. Nešťastník visel pravou nohou mezi kládami jednoho pilíře, přes nějž tato lávka běží. Ztrouchnivělé zábradlí bylo na ní po jedné straně zlomeno; tady musel nešťastník buďto sám spadnouti, anebo jej tam někdo — shodil."

„Tedy přece?" podotknul jsem s rostoucí zvědavostí.

„Pst! kdož to může vědět?“ řekl přítel velmi vážně. „Holásek byl toho času v té samé vsi, kde včera svatbu slavili, celý týden na práci a šel večer v deset hodin domů. Sedlák, u něhož pracoval, nalil mu na cestu hodnou sklenici višňovky; ale Holásek se jí sotva dotknul, neboť byl vůbec nad míru střídmý a vždy střízlivý. Nedalo se tedy mysliti, že by byl z opilství do řeky upadl. Že by byl chtěl na sobě samovraždu spáchati, na to nebylo při jeho trpělivé, spokojené mysli také ani pomyšlení; a protož nezbývalo nic jiného než důmnění, že se tuze o silně zetlelé zábradlí opřel, že je zlomil a tak po hlavě do řeky se překotil. Ovšem mluvilo proti tomu zas něco jiného. Náš starý vysloužilec má totiž zvyk, že si časem do vůkolí vychází a teprva po dvou, třech dnech se navrací. Z takovéto vycházky vracel se také právě onoho večera k domovu a sice zrovna podle Jizery, a když přicházel k Vejvodovu statku, slyšel někde u lávky hlasy, jakoby se dva, tři lidé vadili, ano také prý obyčejné Vejvodovo klení „tisíc láter hromů!“ zaslechl; že však byla tuze tmavá noc, nemohl jinak nic rozeznati, a když přišel na lávku, bylo kolem již všecko ticho. Pro temnost nepozoroval ani, že je zábradlí zlomeno, a tak přišel domů, aniž o tom promluvil. Domácí ženské již spaly, a čekaly Holáska teprva druhý den domů. Ale když tu ležel ubohý strýc druhého dne mrtev, tu začal arci voják povídat, a lidé kroutili hlavami. Věděloť se totiž po celé vsi, že ani Vejvoda ani Kudrna nebožtíkovi nepřáli, a od té chvíle, co si ho Lidka vzala, kde mohli, tejrali, tak sice, že mu na svých gruntech ani toho nejmenšího vejdělku nepopřáli a ještě všechny své příbuzné popichli, aby mu žádnou práci nedávali. I povstalo z toho konečně *tolik řečí*, že se musil ouřad do toho vmísiti; ale ono

nepřišlo přitom nic na jevo. Vejvoda dokázal, že byl tenkráte s Kudrnou a jinými pozdě do noci v hospodě; náš Francouz je ale tuze dobrá, poctivá duše, aby byl z toho, co ten večer zaslechl, hned jistou žalobu zanesl, a jakž by byl také při tak nejistém podezření proti takovým boháčům co svedl? Slovem, Holásek byl mrtev a pochován, a pak se na celou věc zapomenulo. Jenom to bylo mnohému divno, že vzal Kudrna brzo po té příhodě osiřelou Veroniku do služby a že jí dával větší mzdu, nežli je tady vůbec obyčej, zrovna jako by jí chtěl něco nahradit. Ale jiní to přičítali dobrosrdečnosti Kudrnovy ženy, kteráž byla s Lidkou odjakživa za dobré; však za půl leta na to nemohla ani sama selka zabránit, aby sedlák holku zas nevyháněl, když totiž viděl, co syn zamejšlí."

Po těch slovech upadl přítel v tiché zamyšlení; ale já nemohl přemoci zvědavost a prohodil jsem otázku: „A což je to nyní?"

„Nyní," odpověděl farář, „přichází Holáskova smrt zase do řeči. Z toho, že bohatý Kudrna včera tak hrubě s Verunkou nakládal, přelila se našemu vysloužilci žluč, a já ho měl co zdržovati, aby žádný nepozorný povyk nezačínal. Povídal mi, že nemohl dnes celou noc oka zamhouřit, že mu ležel ubohý Holásek na mysli a že se mu pořád zdálo, jako by slyšel Vejvodovo „tisíc láter hromů." Ano podivným způsobem míchá nyní také starého Kudrnu do toho, a —" doložil přítel tichými slovy — „řekl mi prvé bez obalu, že by chtěl na to přisahat, že ti dva sedláci ubohého Holáska . . ."

„I poníženě ruku líbám, velebný pane!" pozdravil v tom okamžení přítele mého starý sekerník ze mlejna, kterýž několik oškrtů ke kováři nesl. „Ráčíte k naší panímámě?"

„Ano; jak se vede paní mlynářce?“

„V noci jí bylo zle, ale k ránu bolesti povolily.“

„Byl u ní lékař?“ ptal se přítel.

„I uchovej!“ řekl sekerník. „Ona nechtěla živou mocí, aby se pro něj poslalo; ale chtěla mít jen Holáskovic Verunku, protože jí před dvěma lety v té velké nemoci tak dobře sloužila.“

„A učinilo se podle její žádosti?“

„I to víte, velebný pane! Dcera ze statku, kteráž se také celou noc od nemocné nehnula, poslala hned pro holku.“

Po těch slovech jsme se rozešli a sotva co by byl člověk Otčenáš přeříkal, stáli jsme u mlejna, kterýž měl pěkné položení a byl velmi výstavný.

4.

Kolem bylo všecko ticho. Bezpochyby se nemlelo k vůli nemocné a chasa byla zatím na poli, kde se už snopy vázaly.

Když jsme vešli do hořejší sednice, pozdravila nás nejdříve Kudrnová, jenž byla ještě hezká, statečná žena s vlídnou kulatou tváří.

„Ah, pěkně vítám, velebný pane!“ řekla srdečným hlasem. „To je dobře, že jste ráčil přijít. Bábě bylo v noci hrozně těžko, už jsme chtěli pro vás poslat.“

„Ale teď je už líp?“

„Buď Bohu chvála! Právě se probudila, a spaní ji posilnilo.“

Poněvadž navštěvování nemocných od jakživa k nej*milejším* povinnostem přítele mého patřilo, šel po těch

slovech zrovna do vedlejšího kumbálku, kdežto stará mlynářka ležela. Mne ale pobízela selka, abych se posadil zatím vedle kamen na širokou židli s lenochem, ona že se podívá, čím by nás mohla uctít. Já řekl arci, že jsme právě snídali, ale to nebylo nic platno. —

Mysl hostinská, to jest taková, kteráž by člověka příchozího, i třeba docela cizího, pod svou střechou laskavě přijala a o jeho potřeby nebo pohodlí pečovala, ta se nedá našim venkovanům ještě upříti, třeba se již tak neskvěla, jakž o ní pověsti ze starých časů povídají. Mnohý teď o ní arci již docela pochybuje, a když vidíme, jak lidé venkovští na příklad stromovní ovoce hlídají a jak jsou kolikrát s to, člověka pocestného utlouct, že si ze žízně nějakou slívu utrhnul nebo jablko zvedl, jenž bylo na cestu padlo: když toto nevlídné jednání vidíme, tedy není divu, když o hostinské mysli našeho lidu pochybujeme; mnohdy by se člověk v tom ale přece oklamal, a když chce tuto ctnost jak náleží poznati, musí pod střechu našich venkovanů vejíti. Tam se z ní uchovala ještě mnohá krásná památka. —

Dvéře u vedlejšího kumbálku zůstaly otevřeny, a takž jsem mohl z ní všechnu rozmluvu zaslechnouti.

„Verunko!“ řekla nyní stará mlynářka; „jdi teď ke kapličce a pomodli se růženec k svatým čtrnácti pomocníkům; já to dnes v noci slíbila. Nynčko právě nic nepotřebuju. Ale na poledni zase přijď, selka musí domů; a pak mi sem pošli strejce Valentu; já ho ráda poslouchám, když mi o svých vojnách povídá.“

Verunka vešla do sednice, urovnávala si zástěru a šátek, a když mne cizího spatřila, trochu se pozastavila.

„Dobrého zdraví, Verunko!“ řekl jsem k ní pološlasitě. „Co pak dělá Antonín?“

Tu jí vstoupila krev do tváří a v samé nesnázi vypravila ze sebe sotva: „Ten vozí bezpochyby mandele.“

„Mně se zdá, že by vezl raději někoho jiného; co myslíš?“

„Já nevím.“

„Alespoň by rád někoho vyprovázel; jako včera večír — víš?“

Ale těchto slov se dívka lekla a zpomenutí na včerejší příhodu ji dojalo tak, že by jí byly málem slzy vyhrkly. Ale hned se zase zpamatovala a řekla kvapně: „Já musím do kapličky! Zachovej Pán Bůh!“ A s těmi slovy byla jako vítr ze dveří. Já přistoupil k oknu a viděl jsem ještě, jak šla přes dvůr, potom pěšinkou okolo mlejna do lesíku, kde malá kaple stála.

Mezi tím začala se ale vedle mne důležitá rozprávka mezi mlynářkou a mým přítelem.

„I ono by bylo všecko dobře,“ pravila nyní žena, „jen kdyby chtěl zeť nahlídnout, že dostane Tonda už dost velké jmění a že tedy holku s penězi nepotřebuje.“

„To je ale právě to,“ řekl přítel, „co váš zeť nahlídnouti nechce a snad nikdy nenahlídne.“

„Ba,“ vzdychla si mlynářka. „Bůh ho naprav! A já se nemohu na to déle dívat. To mi věřte, velebný pane: někdy nevím, koho bych víc litovala, hocha nebo holku.“

„Oni jsou oba hodní a rozumní, a pováží dozajista, že se nedá zeď hlavou prorazit.“

„Arci, arci!“ posteskla si žena. „Ale což pak by se nedalo v té věci něco učinit?“

„Ztěžka,“ odpověděl přítel. „Toť víte, že jsem se již u vašeho zetě za to děvče přimlouval; ale což to pomohlo? On chce mermomocí jen Vejvodovic Kačenku *do statku*, a protož bude nejlíp, když Verunka odsud

odejde. Já už také stran toho s její matkou rozprávěl, a poněvadž moje sestra z Neveklova, když byla ondyno u mne, na tom děvčeti velkého zalíbení nalezla: tedy bude nejlíp, když půjde k ní do služby. Sestra jí dá hezkou mzdu a holka se bude mít dobře."

V tom se začaly po schodech pádné kroky ozývati a silný hlas pravil venku: „No, teď bysi se mohla také domů podívat! Bude čas, aby se žencům něco uvařilo, a zejtra máme obžinky. To se musí také něco chystat."

Po těch slovech se otevřely dvéře a do sednice vešel Kudrna. Jeho žena šla za ním. Když mě zhlídnul, zastavil se, ale nepozdravil. Tu řekla žena: „To je cizí pán a navštívil nás s panem farářem."

„Tak?" řekl sedlák a pošoupnul trochu čepicí. „Já myslil, že je to doktor." Pak vešel k mlynářce. „Dobrého zdraví, velebníčku! Safraholte, to je dnes parno! No, jak se vede, bábo?"

„I chvála Bohu, už je zas líp, milý hochu!"

„No, to je dobře; teď je plné ruce díla a není kdy stonat. Také máme zejtra obžinky."

„Už? — to jste si popílili."

„I, když jsem já při tom, jde to arci od ruky. Jsem už ale také, jako by mě zmlátil."

„Proč se taháte? Není tady Tonda?"

„No, ten arci už ledaco zmůže; ale časem má hloupé vrtochy. Dělejte jen, bábo, ať přijdete z postele; některý den s neděle máme námluvy."

„Tak na pospěch, Kudrno?" ptala se mlynářka starostlivým hlasem.

„E co!" odsekl sedlák. „Vždyť se to vleče už dost dlouho, a po žních je nejlepší čas k ženění."

„Antonín se tedy rozmyslil a vezme si Vejvoda-

vic?" ptal se nyní můj přítel, s Kudrnou do sednice přicházeje.

„I ten může všechny prsty olíznout, že takovou holku dostane," řekl sedlák. „Jen si pomyslete! Deset tisíc dá starý holce na místě, a co pak dostane po jeho smrti!"

„Tak? — a k šťastnému manželství není nic více potřebí než peníze?"

„Hm, já si myslím, peníze jsou hlavní věc, a při tom zůstanu; kdo je už má, nemusí je teprva vydělávat, a nynčko máme zlé časy. Nu, nechme toho, pane faráři! — a podívejme se raději, co nám tuhle selka přichystala. Já mám už mordiánský hlad."

S těmi slovy se posadil i hned bez okolků ke stolu, na nějž byla selka čerstvé máslo, kozí syrečky a pěkný domácí chléb, potom několik vajec na měko a láhvici višňovky snesla.

Skoro přihrublý způsob a nesrdečné chování bohatého sedláka k staré tchýni a řeč jeho o synovi byly mi tak protivné, že jsem navzdor laskavému pobízení selky nic jíst ani pít nemohl. Ale Kudrnovi dobře chutnalo, i vyprázdnil několik skleniček višňovky, a když se poněkud zasytil, zval nás na zejtří k obžinkám. Můj přítel, maje naději, že se Kudrna u té příležitosti snad rozveselí a že bude s ním potom lehčí jednání, slíbil, že přijdeme.

Ze mlejna jsme se pustili dolů po řece. Potom jsme se zahnuli v pravo a octnuli se v šírém poli, kdežto hromady snopů se zlatými klasy stály a houfy vazačů i vazaček veselé písně zpívaly nebo smích tropily.

„To jsou skoro veskrz polnosti Kudrnovy," povídal mi přítel. „Je to v této krajině nad obyčej úrodná půda a pravá pokladnice."

Den byl krásný, procházka milá, i šli jsme tedy ještě dále do polí, a když jsme se opět k řece zatáčeli, jel před námi plný vůz se čtyřmi koňmi.

„To je vůz Kudrnův," řekl zase přítel. „Ty milé nebe, jaké by to bylo požehnání, kdyby se zastavil před chatrčí některého z oněch ubožáků, jichžto ženy a děti tamhle klasy sbírají."

Za vozem šel Antonín a jak se zdálo v myšlénkách, neboť měl hlavu svěšenou a zůstával pozadu. Tak jsme ho brzy dohonili. Přítel ho probudil z myšlének laskavým pozdravením. Mladík sebou trhnul, uctivě se poděkoval, a šel několik kroků tiše vedle nás. Najednou se obrátil ale k mému příteli a řekl pološeptem: „Velebný pane! já mám něco na srdci a rád bych slyšel vašnostinu radu. Neráčil byste mít pod večer chvilku času, abyste mě vyslechl?"

„I proč pak ne?" řekl přítel. „Času, co potřebuješ; a já také snadno uhodnu, co to asi bude. Takéť jsem již o tom s tvou matkou i bábou rozprávěl."

„Ah! — a jak pak se vede bábě?" ptal se mladík srdečně. „Když jsem šel ráno na pole, bylo jí ještě zle."

„Nestarej se; teď se jí vede už dobře. Však má také hodnou a obratnou hlídačku — a hezkou osobu," doložil přítel s malým usmáním. Antonín se začervenal, a hodil po mně okem, jakoby mi nevěřil, poněvadž mě neznal. — „Toho pána se nemusíš ostýchati; to je můj dobrý přítel a rád by si o tvé svatbě zatancoval."

„To musí tedy hodně dlouho u nás počkat," řekl Antonín zasmušile; a po krátkém zamlčení ptal se dále: „Nevíte, velebný pane, bude-li jaká vojna? Nestojí nic v novinách?"

„Proč pak by měla být vojna?" usmál se přítel.

„Proto že bych se rád na ni dal," řekl mladík prudce, potom ale umlknul; vida však, že na něj oba s oučastenstvím hledíme, mluvil dále: „Vidíte, velebný pane! já to zde déle nevydržím. To jsem chtěl vašnosti dnes večer povědít; poněvadž jsme ale o tom právě začali, tedy to můžeme hned odbyt. Já jsem jako začarovaný a to trvá teď už na třetí rok. Příčinou toho je Verunka, ale ona za to nemůže. Na začátku jsem si z toho také nic nedělal — ó to byly pěkné časy! — ale když se počal otec mrzet, tu se počalo také moje trápení. A nynčko tejrá otec mne i holku, jí dělá hanbu při každé příležitosti a mně leží dnem i nocí v uších, abych si vzal Vejvodovic. Ale já to neudělám — ne, to jsem si pevně umínil, a proto bych rád z domu. Já bych mohl arci někam do díla nebo do služby; ale to je mi všecko tuze mrtvé a zdlouhavé; já bych rád něco, aby mě to ohlušilo, abych na svou bolest zapomněl; a tu mi napadlo, kdyby měla být vojna, že bych byl vojákem."

Čím dále mluvil, tím rychleji plynula a tím hlasitěji zvučela slova jeho; bolest jeho nebyla tak měkká jako včera; ba právě naopak, celé jeho pohlížení a chování bylo dnes pevné a odhodlané, i okazovalo se na něm patrně, že je s to všemu protivenství vzdorovat. Můj přítel to také poznával a nemohl pro tu chvíli nic jiného učinit, nežli že mladíka poprosil, aby se alespoň ty přístí dny tiše a mírně choval; za to mu slíbil, že se přičiní, aby se námluvy s dcerou Vejvodovou alespoň odložily, nebudou-li se moci hned docela zrušiti. Antonín slíbil, že se podle jeho vůle zachová, doložil ale také hned, že to bude vše nadarmo a pospíšil si rychlejším *krokem* za vozem. My se ubírali domů.

5.

Odpoledne vyšli jsme si druhou stranou za faru, a sice přes pěknou louku, za kterouž chatrč vdovy Holáskové stála. Bylo to nuzné staveníčko a před ním několik starých stromů.

V příbytku chudoby vypadá to málo kdy, jakož někdy v knihách popsáno nalezáme, kde se Bůh ví co ku chvále chudoby pronáší. Větším dílem bývá tam pouhá špína a nepořádek. Jen málo kde nalezá se v tom ohledu nějaká výminka. Ženské mají totiž přirozený cit pro všelikou slušnost, a kde tento v boji se samým nedůstatkem ještě tak hluboko neklesl, že na to dbá, jak co vůkol vypadá: tam panuje i při chudobě pořádek a čistota. Obydlí vdovy Holáskové náleželo k těmto výminkám.

Hned venku okolo chatrče pozoroval jsem veliký rozdíl mezi tím, co se obyčejně okolo stavení chudoby nalezá. Tu nebylo smetí a neřádu, ošklivých kalužin a naházeného kamení, ale všecko bylo urovnáno, umeteno a vyčistěno, a co mě nejvíce těšilo, byl na okně starý dřevěný truhlík s květinami. Bylo tam několik fial a karafiátů, pak několik sazeniček rezetky. Na ženské to považuju vždy za dobré znamení, když se ráda s květinami obírá; jeť to jakýsi důkaz outlé, jemné mysli, kteráž je největší ženská okrasa, a důkaz tento je tím jistější, čím chudší ruka tyto líbezné rostliny pěstuje.

Dvéře byly jenom na petlice, jako by se tu zlodějů nebáli, a přece nebyl nikdo doma. My jsme vešli do síně, kteráž měla malý výklenek; to byla kuchyňka. Na prkýnku, jenž bylo na zdi přibité, stála malá řada hrnků, pod ním bíle vydrhnutá štoudev, a v levo se táhlo ně-

kolik stupníčků, vypadajících skoro jako pouhý žebřík, na půdu, kdežto starý invalida spával.

V levo ze síně šlo se do sednice. Sotva jsme do ní vešli, přistoupil můj přítel i hned k veliké dřevěné kleci, kteráž visela na stěně proti dvěma skrovným okénkám, a v které žvatlavý špaček hopkoval. Já se zatím trochu ohlížel. Stará, zelená kamna, vedle nich modře a červeně malovaná truhla, kteráž někdy i místo židle sloužila vedle truhly kolovrat, v jednom koutě stářím zašlý stůl, nad ním dřevěný kříž a svěcené kočičky od posledních velkonoc, v druhém široká postel a přes ni modře barvené prostěradlo, dále dvě židle, několik obrázků po zdi: to bylo všecko, co jsem tady nalezl. Ze všeho koukala bída, ale spolu bylo přece všude i pořádek a čistotu viděti. Všecko stálo na svém místě.

Můj přítel poslouchal zatím žvatlání špačka, jejž byl starý voják vycvičil. Ale nezůstali jsme dlouho samotni. Brzo vešel za námi vysloužilec, a vítal nás tak prostě a upřímně, jako by takové hosti každý den míval.

„Kde pak je Holásková?“ zeptal se ho přítel. „Já bych s ní rád několik slov stran Verunky promluvil.“

„Bude bezpochyby klasy sbírat,“ řekl starý. „Ale před polednem tu byla vašnost-paní matka a mluvila s Lidkou kdo ví jak dlouho.“

„Ano, ona by to měla také ráda, kdyby odešlo to děvče k mé sestře.“

„Vím, vím — a tam se neztratí, to je pravda. Paní sestra je hodná — oh, já ji znám, *parble*! — a musím u ní pokaždé celý den zůstat i přes noc, a její muž poslouchá mé povídačky, až mám z toho radost. Jsou to hodní lidičky . . . ale jak pak je, velebníčku, stran té věci, *o které* jsem dnes ráno mluvil . . .“

„Já na ni nezapomněl," řekl přítel, „ale něco tako-
ho se musí dobře povážit. A na všechen způsob ne-
de to na škodu, když holka odtud odejde."

„Ovšem, ovšem; ale mně se bude po ní stejskat."

„To ti věřím; ale vždyť ji můžeš po čase navštívit."

„Pravda; ono na tom také tuze nezáleží, jen když holce pomůže," řekl starý trochu smutně.

„To také očekávám," odpověděl duchovní; „ono jí dozajista pomůže; proto napíšu ještě dnes několik
dků své sestře a zejtra po božích službách může je
m Verunka donest. Jestli se jí u sestry zalíbí, může
m hned zůstat; její věci jí tam potom donesete."

„*Bon*," posvědčil voják. „Já vím, že to dobře my-
íte, velebníčku! protož budete ale také na to pamato-
t, co jsem vám dnes ráno povídal. Já budu sám s Ve-
nkou mluvit, a ona půjde zejtra do Neveklova."

Na to nás provázel ještě kus do polí, neboť já chtěl
mější krajinu poznati a proto jsem se pustil s přítelem
ochu dál ode vsi. I bylo krásné odpoledne a ve zpo-
ínkách na minulé časy, v pohledu na rozkošné okolí,
rozmanitém hovoru přiblížil se večer, nežli jsme po-
yslili, že se domů vrátíme.

Zvonili již klekání, když jsme přicházeli do vsi. Ten-
ráte jsme museli okolo Kudrnova statku. Již opodál po-
rovali jsme, že je tam jaksi živo, a když jsme se blí-
li k první stodole, zaslechli jsme, že se tam rozléhá
dnoduchá hudba a při ní veselý smích i vejskání. Bylo
na mlatě, kdež dvoje housle a vřískavý klarinet své
sničky hrály, a domácí čeládka s najatými ženci veselé
nce vyváděla.

My se pustili zrovna přes dvůr a zastavili se na
zamžik před stodolou, z které se byla tak najednou

taneční síň utvořila. Bylo to divné podívání. V každém rohu visela veliká lucerna, a takž byl celý mlat jakousi září naplněn, o nížto se říci nemohlo, že je světlo, ani že je tma. Mimo to vznášel se kolem prach, a v těchto polovičních temnostech znělo to vesele, skoro divoce, a několik párů točilo se kolem jako o závod. Děvčata měla tváře jako měděnec a z mužských se lil pot.

My stáli několik okamžení před vraty, aniž nás kdo pozoroval; ale když jsme chtěli jít dále, trefila nás Kudrnová, přinášejíc tanečníkům veliký bochník chleba a žbán piva.

„I šťastný dobrý večer, velebný pane!" řekla žena s patrnou radostí. „To je hezky, že jste k nám zabloudil. My tu máme dnes před obžinkami. Opoledne přišli k nám šumaři, a naši lidé dostali chuť do tance, a poněvadž bylo již po práci a sám Kudrna byl veselý, že máme tu boží ourodu již doma, dovolil jim, aby se trochu vytrdlovali. Ale to mám radost, velebníčku, že jste se ráčil tady zastavit. Pojďte dále, pojďte!"

Přítel se omlouval, že má sám hosta a že nás bude matka již k večeři očekávati.

„Ale pro pána krále, velebný pane!" prosila dobrosrdečná žena. „Co pak mě chcete před tím cizím pánem zahanbit? Onť je nám tak milý, jako byste sám přicházel, a pod naší střechou bude ještě dobrého místečka, kde se posadí. A k panímámě pošlu, aby nečekala, že jste dnes mým hostem — ach, velebný pane! udělejte mi tu radost; kdo ví, kdy se zas taková příležitost nahodí. Kudrna je veselé mysli, snad se dá s ním pojednati — víte, stran těch dětí! anebo se nebude alespoň o té věci mluvit. Víte, je u nás také starý Vejvoda, a tu mám *strach, aby* si dnes nic nezačínali."

Můj přítel si dal říci a tak jsme vešli na velikou předsíň. Tu nás potkal Antonín. Pozorovali jsme, že je v tvářích zapálený.

„Hochu, prosím tě, neodcházej!“ promluvila k němu selka. „Měj rozum a udělej mi něco k vůli. Jdi — vezmi jednou Kačenu do kola. Není-li pravda, velebný pane, že to nebude škodit?“

„Nu, myslíte-li, že to něco pomůže,“ řekl mladík povolně; „zatočit se s ní mohu, nebude-li jí stodola tuze špatná. . . .“

„Té?“ usmála se selka. „Ta ti tancuje na dlani, jak slyší dudy vrznout.“

„Ale to vám povídám napřed, matko!“ doložil ještě. „Tancovat a někoho si vzít, to je dvojí.“

Nyní jsme vešli do sednice. — „Podívej se, muži, koho ti to vedu!“ řekla selka, a Kudrna pozvedl hlavu od talíře, na němžto se z hodného kusu telecí pečeně kouřilo. Poznav mého přítele, začal ovšem i s ostatními vstávati a místo u stolu dělati. Já si prohlížel zatím společnost.

Seděl tu kmotr Bláha, jehož jsem již včera v háji poznal, potom statečný muž, kterého jmenovali rychtářem, a Vejvoda se svou dcerou. Vejvoda byl silný, zavalitý muž v letech Kudrnových; ale tváře jeho byly hrubé, pohled nepřívětivý, hloupě nadutý. Dcera jeho byla otcova podobizna podle malé míry; jinak byla mladá, zdravá, její červené buclaté tváře byly dost hezké, ale okolo huby a mezi očima měla něco odporně hrdého, což bylo tím protivnější, když mluvila a skoro pokaždé obmezenost rozumu svého projevovala.

Vedle ní stála prázdná židlice; tam měl bezpochyby Antonín sedět.

„No, to je hezky, velebníčku!“ začal Kudrna v dobrém rozmaru, „že jste nás navštívil. Kdo ví, nebudete-li moct hned něco požehnat. Já si pozval tuhle několik přátel k večeři, abych se zaradoval, že jsme tu letošní ourodu šťastně do stodoly odvezli. Ale ono je to vlastně jenom tak pro laskominku; pravé obžinky držíme teprva zejtra, jak už víte. Berte si, velebníčku, berte; maso je dobré, z vlastního chování — a vy, pane, jak doma, nedejte se pobízet, však my se všickni najíme; moje stará bude mít ještě něco na pekáči.“

My pověděli, že přicházíme z procházky a že jsme se tohoto pozvání nenadáli; potom jsme si ale pochutnávali. Pečeně dělala hospodyni všechnu čest, a čerstvé, libě páchnoucí koláče, dělané vlastně už na zejtří, byly chutný přídavek. K zapíjení stál tu veliký, cínem kovaný žbánek s pivem, na němž bylo vidět, že hospodář na dobré napití drží, potom velká láhev s višňovkou. Této poslední chápal se obzvláště Vejvoda, tak že se mu již oči lesknouti a tváře hořeti počínaly. Když mluvil, měl skoro mezi každým slovem svoje „tisíc láter hromů,“ ani přítele mého se neostýchaje. Já věděl hned, že se tu dlouho nezdržíme.

Přitom se mluvilo o letošní ourodě, pak o tom, jak co platí, až se přišlo také na rozličné vydání a mezi tím i na silnici, kterouž měla obec nově dělati; na tu bručel zvláště Vejvoda a dotíral na rychtáře, že si nechává od pánů všecko na krk věšet; nad čímž se tento zase horšil, tak že měl Kudrna ve svém rozmaru co krotit. Mně byly ty rozprávky protivné; nebylo v nich pranic z toho prostého zdravého rozumu, kterýž mě jinde mezi naším lidem těšíval. Na těchto dvou nadutých boháčích přišlo každé moudré a mírné slovo na zmar.

Mezi tím ztratila se Vejvodova dcera ze sednice, a já si myslil: „Ahá! Tonda ji vzal k tanci!“ Ale když se po chvíli sama vrátila, byla sice ve tvářích zahřátá, ale přitom i jaksi zakaboněna, a já poznal, že se při tanci tuze dobře nevyrážela. I šeptala cosi otci.

„I jdi mi do horoucí skály!“ obrátil se na ni otec. „Nynčko domů? Tisíc láter hromů, když se začíná člověk teprva rozhřívat! Jdi sama!“

„Kde pak máš Tondu?“ ptal se Kudrna.

„E, já nevím,“ odsekla mu holka. „Co je mi do něho!“

„Tak?“ dal se Kudrna do smíchu. „Mluví to z tebe láska? Toť je tedy svrchovaný čas, abyste se dostali.“

„Nechte si ho, já o něj nestojím,“ utrhla se dívka a šla ze dveří.

„Aj, aj!“ začal nyní můj přítel. „Jak pozoruju, nemá ani Kačenka tuze velké chuti do vdavek, o kterých se mezi otci tak důležitě jedná.“

„Na tom také nic nezáleží, nemá-li hoch nebo holka chuti,“ prohodil Vejvoda skoro hrubě, „jen když ji mají otcové.“

„I nech toho, strejče!“ zachechtal se domácí hospodář. „To je koníček, na kterém velebný pán rád jezdívá. Ono však se stane přece, co my za dobré uznáme.“

„Ale já vám pravím,“ řekl můj přítel velmi vážně, „že byste nemohli na to přísahat. Lidský oumysl je jako prach před očima Páně, kterýž může neštěstí od vašich dětí odvrátit a kdyby jim již na hlavy padalo, tak jako zachytil nůž v rukou Abrahamových, kterýž hrozil Izákovi. Nezakládejte si pranic na vůli své, ale očekávejte rozhodnutí Boží, nemůžete-li radu lidského rozumu poslechnout.“

On byl při těch slovech povstal a horlivostí zarděly se mu trochu tváře.

„Ah, račte ještě posedět, velebný pane!“ ozvala se nyní Kudrnová skoro prosebně. „Ještě chvilčinku.“

Ale přítel se omlouval, že se nemůže déle zdržeti, poněvadž prý bude za někoho ranní mši číst.

„Za koho pak?“ ptala se Kudrnová.

„Za Holáska,“ řekl farář. „Toť snad ještě víte, že byl on první, kterého jsem tady pochoval; a tuť jsem si umínil, že budu každý rok za něj mši svatou číst k potěšení jeho vdovy a sirotka, abych jim okázal, že je tu všeliká úleva, kterouž může náboženství a slovo boží poskytnouti, tak dobře pro chudého jako pro boháče.“

„A, to je hezky od vás, velebný pane!“ řekla selka. „Ano, teď mi připadá, že se Holásek právě tyhle časy utopil. No, to já přijdu zejtra dozajista také na ranní. Desátou bude sloužit bezpochyby zas pan páter z Jedlova?“

Dále jsem nic neslyšel. Moje oči padly náhodou na Vejvodu, a tuť jsem pozoroval, že byl mezi přítelovou řečí sebou trhnul, barvu změnil, potom honem po sklenici sáhl a plnou do sebe vlil. Přitom hodil okem po Kudrnovi; ale ten se pustil hned po svých posledních slovech do horlivého pření s kmotrem Bláhou a přeslechl, o čem se můj přítel zmiňoval.

My dali na to vespolek dobrou noc a šli domů. Tanečníci se již také rozcházeli, neboť se museli šetřiti na zejtřek, a dnes je byla práce uondala. Za statkem čekal na nás Antonín, i přistoupil k nám a ptal se ostýchavě, zdali velebný pán s otcem stran té jisté věci rozprávěl.

„Zejtra bude snad lepší příležitost, milý hochu!“ řekl přítel. „Já přijdu, dokud bude otec samoten; a ne-

půjde-li to na ten způsob, popadneme to z jiné strany. Promluvíme potom s Kačenkou."

„Ach ano, velebný pane!" řekl Antonín. „Račte jí hodně do duše povědít. Snad nebude chtít někoho mermomocí? A kdyby také chtěla, nebudu zas já chtít. Ostatně — je to pravda, velebný pane, že půjde Verunka do Neveklova?"

„Pravda; máš něco proti tomu?"

„Inu, kdo ví! Ale Neveklov neleží na kraji světa," doložil pole žertem, „a budoucně nepotřebujete nic poslovi dávat, velebný pane, když budete paní sestře něco posílat. Já vím někoho, který tam třeba ob den poběhne."

„Tak? ale já dám sestře zkázat, aby na toho jistého, jakmile se tam okáže, několik pacholků poslala, aby mu notně vyprášili."

„Ó, to mi nedělá starosti, velebný pane! Za jedno se rvačky nebojím, a za druhé vím, že to neuděláte. Přeju šťastnou dobrou noc, velebný pane!"

S těmi slovy odešel, a když byl kousek cesty od nás, začal zpívat:

Kdybys měla, má panenko,
sto ovec, sto ovec!
a já jenom za kloboukem
jalovec, jalovec:
nebudeš má — není možná...

Byla tmavá noc, povětří teplé, skoro dušné, a po obloze sháněla se těžká mračna. Měsíc v ouplňku pronikal jimi jen chvílemi. Přitom se pozdvihoval silný vítr, a my si pospíšili, abychme přišli domů, nežli by nás bouře zastihla.

Nějakou chvíli zůstal jsem ještě s přítelem, potom jsem odešel ale do svého pokoje. Nemaje však ještě chuti ku spaní, otevřel jsem si okno a hleděl ven, na zápas mračen s měsícem. Tu zaskučel vítr, rozehnal mračna, a měsíc vykouknul na hřbitov. A na tom se mihla ženská postava, jako by z hrobu vstávala, brala se brankou ven a za chvíli na to slyšel jsem na té straně, kde vdova Holásková bydlela, pěkným hlasem nábožnou píseň zpívati.

I stál jsem dlouho u okna. Tu bilo jedenáct hodin. Celá obloha byla potažena jako černým pokrovem, vítr skučel — a v okamžení rozevřelo se nebe, žlutě plamenným bleskem osvítila se krajina, a hned na to rachotil hrom. Spolu začalo silně pokrápat a sotva jsem zavřel okno, spustil se prudký lijavec.

6.

Druhý den byl jsem časněji vzhůru nežli první. „Musím se přece podívati," řekl jsem sám k sobě, „jak to dnes po té bouřce venku vypadá." I vjel jsem rychle do šatů a vykradl se po prstech z domu. Šel jsem zahrádkou ven za ves, do polí, potom jsem se zatáčel ku mlejnu.

Bylo to přerozkošné jitro, povětří vyčistěno a plno zdravého zápachu; kolem ještě ticho jako v kostele. Byla neděle; všechna práce odpočívala.

Když jsem přicházel ku mlejnu, viděl jsem, že starý Valenta z něho již vychází.

„*Bon žúr*, příteli!" zvolal jsem na něj z daleka. „*Jak* se vede? co dělá paní mlynářka?"

„*Mersi, musié!* Přeju šťastné dobré jitro!“ odpovídal starý. „Už je dobře, ačkoli dnes málo spala. Slyšel jste to hromobití? Já se uvelebil na širokou židli vedle kamen a začnu právě dřímat, když mě bouřka probudila. *Sakrblé*, pane! obloha vám stála v jednom plamenu — na mou věru! já myslil v prvním okamžení, že vidím Moskvu hořet.“

„Byl jste také v Moskvě?“ ptal jsem se starého vojáka a pustil se s ním ke vsi

„Já? *parblé*, to si myslím. To vám byla divná příhoda.“

„Kdybych věděl, že nejste po dnešní noci mdlý, musel byste mi ji vypravovati. Ale bdění a noční hlídání člověka unaví.“

„Ah, to je mi *tužúr* jedno,“ usmál se voják. „A já si už také chvíli schrupnul. Jestli se líbí, půjdeme trochu po řece. Já bych rád viděl, co dělají místa, kde ryby chytávám. Než bude mše svatá, přijdeme nazpátek, neboť dnes musím do kostela; je neděle — a mimo to bude pan farář nějaký otčenáš za nebožtíka Holáska obětovat.“

I pustili jsme se tedy po břehu, a starý připomínal ještě to i ono, nežli začal vypravovati. Najednou ale zvolal: „Ale podívejte se, pane! co pak se to asi tamhle na straně u Vejvodů děje? — Lidé běhají přes lávku, jako by se bylo stalo neštěstí. Pojďme se podívat!“

I pospíšili jsme tedy k lávce, pod nížto Jizera lijavcem zakalená a poněkud rozvodněná hučela. Na palouku, přes nějžto se z lávky zrovna do statku chodilo, leželo něco na zemi, a hromada lidí stála okolo toho.

„Pane Bože!“ zvolal starý voják. „Totě právě jako dnes tři léta, když Holáska ze řeky vytáhli.“

U veliké zvědavosti přešli jsme dřevěný most, a po-

znali nyní, že muži mezi shromážděným lidem jako zděšeni před sebe hledí a ženy rukama lomí.

„Co pak je to zde?“ ptám se mladé holky, kteráž okolo nás do vsi pospíchala.

„I ty umučení!“ zvolala holka. „Ještě to nevíte? Vejvoda se utopil!“

Já zůstal jako omráčený a hleděl na vojáka, kterýž celý zblednul a oči k nebi obrátil, jako by chtěl říci: „To přichází odtamtud!“

V tu chvíli rozstoupila se hromada lidu, neboť přicházel rychtář, jejž byli honem zavolali, a tu ležel utopený.

Bylo to hrozné podívání. Na jeho opuchlých, ošklivě sešklebených tvářích stálo patrně, že se byl nešťastník s rozvodněným proudem krutě potýkal. Jednu botu měl staženou, prsty jeho, jimižto se ve smrtné ouzkosti bezpochyby kamenitého gruntu chytal, ty byly odřené a zakrvácené. Tak ho našli asi před půl hodinou pod lávkou, z nížto bylo po jedné straně zase kus zábradlí zmizelo, jak visel nohama mezi olšovím kořáním.

Neméně strašlivo bylo pohleděti na dceru nešťastníkovu, kteráž teď jako vyděšená přikvapila, s hroznou bolestí vedle otce na zem se uvrhla a pronikavým bědováním celé okolí naplňovala, nedbajíc na utěšování staré tety a kmotry, kteréž byly již také přiběhly. Ale rychtář byl povážlivý člověk a dal děvče od jiných ženských domů odvesti, potom začal i hned na místě okolostojící vyslýchat. Z toho vypadlo následující:

Vejvodova dcera, bezpochyby mrzutá, že si jí Antonín tuze nevšímal, odešla domů brzy po desáté hodině, a rychtář s kmotrem Bláhou vypravili se po jedenácté, právě nežli se bouřka strhla. Vejvoda musel ale s Kudrnou až do dvanácti pít, neboť tu hodinu budil hospodář

pacholka, aby protějšího souseda domů dovedl, poněvadž bylo právě nejhorší povětří. Ale Vejvoda odbyl pacholka s hrubou tvrdohlavostí, jakž ji opilí mívají, že prý není děcko a že sám domů trefí. Pacholek se nedal dlouho odbývat a když sedláka kousek cesty vyvedl, obrátil se a šel si zase lehnout. Od té chvíle nevěděl o nešťastníkovi nikdo co povědít; ve statku ho pohřešili teprv ráno a tu se tomu tuze nedivili, poněvadž to nebylo nic nového, že sedlák celou noc domů nepřišel. Ale oráč z Kudrnova statku, kterýž si vyšel hezky časně na pouť do vedlejší vesnice, nalezl ho v Jizeře.

I soudilo se tedy vůbec, že byl v noci při svém opilství silně do zábradlí vrazil, nebo se na ně celou tíží podepřel, to že pod ním prasklo, a tak že padl nešťastník do vody, kdežto bez pomoci zahynul...

Já se obrátil od vyslýchání, chtěje tuto smutnou zprávu příteli donesti. Tu mě ťukl někdo na rameno. Byl to starý voják, jenžto se teď zase ke mně přidružil.

„*Pardon, musié!*" začal pošeptmo. „Co tomu říkáte? dnes je tomu právě tři léta, co mého ubohého strejce z vody vytáhli, a tu samou hodinu leží také Vejvoda mrtev na břehu. Není to, pane, divná věc? Tu samou noc, pane, kde byl... hm, je pravda, vy o tom nevíte... ono bude nejlíp teď o té věci docela pomlčet."

„To máte pravdu," řekl jsem na to. „*De mortuis nil nisi bene*, praví poctivý latinář."

„Co je to?"

„O mrtvých nemluv nic nežli věci dobré."

„Ano, ano, to se dá slyšet; však jich beztoho nemine, co jim věčný soudce ustanoví. A to mi věřte, milý pane! já jsem hromada starých hnátů a ledaco jsem

zkusil; ale jaktěživ jsem nebyl o božské spravedlnosti tak přesvědčen jako tu chvíli, když jsem viděl Vejvodu mrtvého před sebou. Nemohu za to, pane!“

7.

Zlá novina byla již také na faře. Tam ji přinesl sám Kudrna, kterýž byl malou chvíli přede mnou přišel a pana faráře hledal. Ten byl ale ještě v kostele, kdežto ranní mši sloužil. I matka přítelova byla v kostele, a děvečka uvedla tedy Kudrnu do velké sednice, kdež jsem jej nalezl; ale zhrozil jsem se ho skoro tak, jako před chvílí umrlého Vejvody.

Patrně bylo na něm velikou změnu viděti. Jeho jindy plné, červené tváře byly přepadlé a bledé, pysky zmodralé a oči hleděly před sebe, jako by byly ze skla; brzo se točily, jako by se chtěly něčemu nemilému vyhnouti. V celém pohledu jevila se veliká nejistota a v oděvu jeho jakýsi nepořádek.

„Ah, dobře že jdete, velebný pane!“ řekl a povstal, když jsem vešel do sednice. „Ját už myslil, že tam...“ ale poznav, že je na omylu, doložil: „Ah, jste vy to, pane? — hm! — dnes je venku hezky.“

„Rozkošně,“ řekl jsem. „Při tom nočním povětří byl by se toho člověk ani nenadál.“

Sedlák se zamlčel; po chvílce si ale z hluboka oddechnul a řekl: „Ano, bylo to ukrutné povětří, a není divu, že se ten...“ Najednou zase umlknul, přistoupil k oknu a začal na ně bubnovat.

„*Já přicházím* právě od Jizery,“ řekl jsem na to. „*Ta se hodně* rozvodnila.“

„Jizera?“ lekl se Kudrna i rychle se ke mně obrátil. „Ta zatrac..... bodejž do ní!“ A ještě něco nesrozumitelného před sebe mumlaje, otočil se opět k oknu.

Já byl rád, že nyní přítel do sednice vešel, a spěchal jsem do svého hostinského pokojíčku. Ale nemohl jsem tam jaksi vydržet; bylo mi ouzko, i nemohl jsem nešťastnou příhodu z mysli vypravit. Seběhl jsem tedy zase dolů a vyšel zadními dvířkami na hřbitov. V jednom koutě u samé zdi klečel starý invalida s obstarožnou ženou, jenž byla nepochybně Verunčina matka.

Kostel byl posavad otevřený, ale pobožní navštěvovatelé byli již odešli. Kostelník však ještě nezavíral; čekal prý na pana faráře, kterýž mu dal před okamžením zkázati, že za malou chvíli ještě jednou přijde. Tichost posvátného stavení mě vábila; vešel jsem tedy do něho. Ranním sluncem ozářený lesknul se tu jednoduchý ale pěkný velký oltář, ješto zatím ostatní částky starobylého, však čistého stavení skoro ještě v polovičním šeru ležely. Naproti zákristie padla mi do očí malá poboční kaple s oltářem bolestné Panny Marie, u něhožto lampa za nebožtíka Holáska hořela. Tady byl prvé můj přítel mši svatou za nešťastného četl, a na prvním stupni jeho klečelo ještě mladé děvče, majíc ruce na prsou sepnuté a hlavu skloněnou. Byla to Verunka, jenžto ještě rodičku Boží vzývala, aby požehnala oumysl, dle kterého se odhodlala, že půjde k sestře mého přítele.

Ale dívka tu nebyla samotna. Několik kroků za ní stál Antonín o zpovědnici opřený. Jestli se byli umluvili, že se v kostele ještě jedenkráte sejdou, to nemohu rozhodnouti; ale on byl dozajista přišel, aby se s dívkou rozloučil a ji ubezpečil, že na ni nezapomene.

Já se postavil tiše za pilíř a čekal, co se bude dít.

Dívka se konečně pohnula, jako by chtěla vstávati; ale v tom okamžení přikročil k ní Antonín a kleknul si vedle ní. Ona trochu ucouvla, aniž se na něj podívala; potom ale rychle vstala, odstoupila několik kroků od oltáře, ale nezpouzela se, když šel mladík za ní a za ruku ji vzal. A nyní počalo mezi nimi šeptání, které jsem nemohl sice zaslechnouti, ale podle horlivého rozkládání rukama jsem si je přece dobře vyložil. Konečně přitáhlo děvče mladíka zase k oltáři a oba před ním poklekli, sepnuli ruce a zabrali se do vroucího modlení. Takž ani nepozorovali, že najednou můj přítel, ta pěkná, mužná postava s vážně mírnou tváří, ve své klerice, s rochetkou a štolou ze zákristie vyšel a za ním — Kudrna se sklopenou hlavou. Oni vešli totiž ze hřbitova postranními dveřmi do zákristie a brali se nyní k zpovědnici, kteráž stála při zdi vedle ní. Tichého páru v protější kapli si nepovšimli.

Bohatý statečník se zpovídal, i měl jistě něco těžkého na srdci, neboť jsem viděl, že se přitom třásl a úpěnlivé vzdychání ze sebe vyrážel. Mně se svíralo srdce.

Konečně zavznělo vážným hlasem slovo mého přítele, jímžto kajícímu rozhřešení dával, a v okamžení na to vystoupily oba ze zpovědnice. Hlasitěji pronešenými slovy a šramotem kroků vytrhli se milenci v protější kapli ze své vroucnosti. I vzchopili se rychle a tím se nyní všechny čtyry osoby zahlídly.

Na tváři mého přítele zalesknul se paprslek srdečné radosti. I zastavil se, položil ruku na rameno sedlákovo a druhou okázal na mladé lidi. Kudrna mu rozuměl i nechal se volně k oltáři vésti. Nebyl to již onen hrdý *statečník*, ale mírný, skroušený člověk.

Verunka tu stála se sklopenýma očima, s uzardě-

lýma tvářema, plná stydlavého leknutí; ale Antonín vypadal, jako by chtěl svou milou proti celému světu brániti. Toho nebylo však potřebí.

„Pojď sem, Verunko!“ řekl Kudrna tak jemným hlasem, jako snad v celém živobytí nemluvil, — „pojď a podej mi ruku — prosím tě — odpusť mi, čím jsem ti ublížil, i tvé matce, i tvému nebožtíkovi otci! Uděláš to?“

„Ó,“ řekla dívka skoro šeptavě, „to jsem již dávno učinila, a za to nemohu, že váš Antonín za mnou...“ Pro slzy nemohla dále mluviti.

„Můj Antonín měl dobře,“ odpověděl Kudrna, „i podrží své právo a tebe k tomu.“ S těmi slovy chopil se ruky synovy, položil do ní ruku Verunčinu a řekl: „Tu ji máš. Ona je tvoje, mějte se rádi a zůstaňte hodni, co živi budete.“

Antonín přivinul svou nevěstu levicí k prsům, pravici ale podal otci a řekl, ba zavejsknul skoro: „Bůh vám to zaplať, otče!“ A můj přítel vztáhl ruce své a položiv je milujícím na hlavu řekl: „Radujte se a děkujte Pánu Bohu!“

Kudrna se opřel na chvíli o synovo rameno, pak šel zvolna k velkému oltáři, kdež ho můj přítel očekával, aby jej k večeři Páně uvedl. Milující poklekli ještě jednou v prostřed kostela, otec před oltářem, a když přijal tělo Páně, dal se do hlasitého pláče. Potom ale vstal a veliký pokoj ležel na tvářích jeho.

Jakého to bylo po celé vsi divení, když se rozneslo, že bude u Kudrnů svatba, a že budou pak mladí ve mlejně hospodařiti! Někteří chtěli dotvrzovati a posléz to i vší-

čkni věřili, že se utopený Vejvoda ještě té noci Kudrnovi zjevil, a to že hrdého boháče tak převrátilo; ale starý voják potřásal hlavou, když jsem se mu o tom zmínil. „Noční strašidla? — hlouposti!“ řekl při tom. „Ano, jedno strašidlo je na světě, a tomu vběhne člověk do tlamy, jakmile z pravé cesty kročí, anebo vlastně tomu otevře bránu do srdce svého, jakmile se něčeho zlého dopustí. *Svědomí* je tušim to jediné a to nejhroznější strašidlo. Tak myslím alespoň já podle svého sprostého rozumu.“ . . .

~~~~~~~~ ~~~~~~~
~~~~~~~~

OBSAH.

Stanford University Libraries
3 6105 011 825 523

